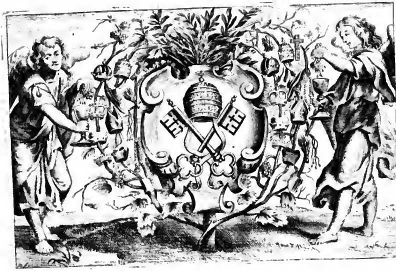
PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN QUARTUM LIBRUM
DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis ad Decennium.

RUBRICÆ, ET CAPITULA HUJUS QUARTI LIBRI DECRETALIUM.

de *Clandeſtina deſponſatione*. pag. 26

CVm inhibitio. 34
Quod nobis. 27
Si quis. 26

de *Cognatione ſpirituali*. 59

EX litteris. 69
Si vir. 64
Super eo. 65
Vtrum autem. 59

de *Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus*. 36

QVicumque. 36
Si conditiones. 38
Super eo. 37

de *Conjugio ſervorum*. 57

AD noſtram. 57

de *Conſanguinitate, & affinitate*. 71

NOn debet. 74
Quia circa. 72
Quod dilectio. 71
Quod ſuper. 71
Vir qui. 76

de *Deſponſatione impuberum*. 15

DE illis. 20
Tua. 15
Vbi non eſt. 18

de *Divortiis*. 106

EX literis 106

de *Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*. 80

Literæ quas. 80

Qui Clerici, vel voventes. 42

COnſuluit. 42
Inſinuante 48

Qui filii ſint legitimi. 83

LAtor. 83
Per tuas. 105

de *Secundis nuptiis*. 109

VIr qui. 109

de

by Google

de Sponſa duorum. 35

Licet. 35

de Sponſalibus, & matrimonio. 1

Ad audientiam. 2
Conſultationi. 11
De Francia. 14
Ex litteris, il ſecondo. 6
Is qui fidem. 12
Iuvenis. 1
Non eſt vobis. 1 ſt pag.6
Si inter virum. 14
Sponſam. 6
Tuæ fraternitati. 6

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN QUARTUM LIBRUM DECRETALIUM.

DE SPONSALIBVS, & Matrimoniis.

Cap. De Francia.

1 DE FRANCIA. Matrimonium conſenſu contrahitur, licèt ſolemnitates, vel conſuetudines patriæ non ſerventur. Hoc dicit Joann. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo, & duo facit: Primò ponit caſum: ſecundò diſſinit, ibi, *Diſſinivit Ioan. Andr.*

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi in cap. *Vtrum, num. 15. de cognat. ſpirit.*

DE SPONSALIBVS.

Cap. Iuvenis.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia à pubere contracta cum puella minore ſeptennis an pariant publica honeſtatis juſtitiam.*

2 *Pars tutior in dubio eſt tenenda in ſpectantibus ad ſalutem animæ.*

1 JUVENIS. Si major ſeptennio duxit in uxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit inhærendo litteræ, ſecundùm Anton. de Butr. Card. & Abb. ſed juxta intellectum Innocentii, Joann. Andr. & aliorum communiter hoc intendit. Si major ſeptennio, in qua malitia ſupplet, ſponſalia contrahat, oritur ex his juſtitia publicæ honeſtatis, maximè ſi commiſceri tentaverunt. Primò decisè narrat caſum dubium, quem ſecundò duplici ratione diffinit, ibi, *quia igitur.*

2 In textu ibi, *quod certius exiſtimamus*: tenere debemus. Nota in ſpectantibus ad ſalutem animæ tutiorem partem in dubio eſſe tenendam: concordant jura hîc allegata in gloſ. 1.

Verùm inſignem hanc regulam ſacrorum Canonum plures ex recentioribus Theologis multiſariam conantur evertere. Alii enim dicunt hujuſmodi regulam non eſſe de præcepto, ſed de conſilio tantùm, quibus contradicit hæc littera, ponderando verbum *debemus*: quod ex proprietate neceſſitatem importat, l. *Sæpè, ff. de off. Procons. gloſſ. 2.* in cap. *Propoſuit, ſuprà de appellat.* Alii opponunt huic regulæ contrariam regulam, quòd in dubio melior ſit conditio poſſidentis, juxta textum in l. *Res alienas, C. de rei vendicat. cum ſimilibus,* ut per Dec. in l. *In pari ff. de reg. jur.* Quam regulam opinantur vendicare ibi locum non ſolùm in materia juſtitiæ, & in judicio contentioſo, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ; ita ut propterea cùm quilibet ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, in dubio minimè ſequi debeat partem tutiorem, quæ favet præcepto, ſed liberè poſſit amplecti laxiorem, quæ favet libertati. Contra quos pariter ſtat littera hujus textus; nam iſte juvenis antequam ſponſalia contraxiſſet cum prædicta puella, abſque dubio erat in poſſeſſione contrahendi matrimonium cum illius conſobrina, & cum ea de facto jam contraxerat, & erat in poſſeſſione conjugii: & tamen quia poſteà ſupervenit dubium impedimenti publicæ honeſtatis juſtitiæ propter ſponſalia ab ipſo contracta cum dicta puella nondum ſeptenni, in hoc dubio Pontifex nulla habita ratione hujuſmodi poſſeſſionis, judicat eum ligatum impedimento juſtitiæ, & præcipit ut ſeparetur à dicta conſobrina, præcipuè ob rationem illam in littera expreſſam, quia in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus. Alii exiſtimant eamdem regulam de tutiori parte in dubio eligenda procedere in materia irregularitatis dumtaxat, juxta textum in cap. *Ad audientiam,* in cap. *Significaſti, il ſecondo,* & in cap. *penult. infrà, de homicid.* non autem in aliis materiis. Sed & hos redarguit littera hujus Decretalis,

quæ loquitur in impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ. Alii demum contendunt eam regulam non habere locum in dubio juris, ſed tantùm in dubio facti, vel perſonæ. Verùm his quoque videtur repugnare hoc Capitulum, quod non loquitur in dubio facti; certum enim erat ſponſalia fuiſſe contracta à prædicto juvene cum puella ſeptennio proxima, in qua malitia ætatem ſupplebat, ſecundùm intellectum Innocentii, & communem: & ſimiliter certum erat eumdem juvenem tentaſſe quod complere non potuit, ut dicitur in littera, & ſic ſuper facto nulla fuit dubitatio. Pariter hic nullum fuit dubium perſonæ; quia textus non dicit hunc juvenem habuiſſe conſcientiam dubiam de ſuborto impedimento: ſed deducit deciſionem ex principio illo univerſali, quòd in dubio pars ſecurior ſit tenenda; & ſic loquitur in dubio juris præciſo, & abſoluto, quia ex ſponſalibus contractis cum proximo ſeptennio, in qua ſupplet malitia, fuit dubium juris abſolutum, an orta eſſet publicæ honeſtatis juſtitia. Quare ſupraſcriptas opiniones omnes ſingillatim confutavimus in repetitione cap. *Ne innitaris, ſuprà de Conſtitut. à n. 172. ad num. 225.* ubi plenè videas.

DE SPONSALIBVS, & Matrimoniis.

Cap. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contracta cum conſanguinea pariunt publicæ honeſtatis juſtitiam, & n. 6.*

2 *Sponſalia ſub conditione à parentibus contracta non ſunt conditionalia, ſi purè à filiis contracta fuerint.*

3 *Sponſalia conditionalia non pariunt publicam honeſtatem ante eventum conditionis.*

4 *Matrimonium ne contrahatur in caſibus ab Eccleſia prohibitis, quilibet de populo poteſt ſe opponere.*

5 *Et idem poteſt eſſe denunciator, & teſtis.*

6 *Sponſalia nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, de jure communi inducunt publicam honeſtatem, quæ impedit, & dirimit matrimonium cum conſanguineis ſponſi uſque ad quartum gradum, & n. 10.*

Secus ex Concilio Tridentino num 8.

7 *In impedimento publicæ honeſtatis inducendo Eccleſia magis reſpexit ad factum, quàm ad jus, & n. 21.*

8 *Impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus nullis omnino ſublatum eſt à Concilio Tridentino, & ex validis reſtrictum eſt ad primum gradum.*

9 *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus juſtitiam non inducunt.*

Sive ſint de futuro, ſive de præſenti, n. 18.

11 *Impedimentum publicæ honeſtatis an oriatur ex matrimonio contracto contra formam Concilii Tridentini, & non conſummato, & num. ſeqq. uſq. ad n. 22.*

Et quatenus oriatur, an fuerit reſtrictum ad primum gradum per Concilium tridentinum, n. 22. & n. ſeqq. uſq. in fin.

12 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio rato, & non conſummato, non eſt ſublatum à Concilio Trident. & n. 22.*

13 *Sponſalia propriè dicuntur ante matrimonium contractum: poſteà verò nonniſi impropriè.*

14 *Sponſa de futuro non comprehenditur in ſtatutis odioſis loquentibus de uxore.*

15 *Sponſalia de præſenti inducunt majorem honeſtatem, quàm ſponſalia de futuro, & n. 22.*

16 *Dictio, omninò, quid importet, & n. ſeq.*

17 *Obligatio naturalis non oritur ex contractu omnino nullo, & n. 24.*

19 *Gradibus conſanguinitatis, & affinitatis ſublatis, cenſentur etiam ſublati gradus honeſtatis.*

25 *Ius civile non poteſt tollere naturalem conſenſum, ſed tantùm illius effectus.*

26 *Matrimonium etiam nullum parit infamiæ, ac bigamiæ impedimentum.*

27 *Matrimonium de facto contractum à Monacho, producit impedimentum publicæ honeſtatis.*

28 *Impedimentum publicæ honeſtatis an obſtet in foro conſcientiæ ſi matrimonium ſit omnino occultum.*

29 *Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluta inducunt publicæ honeſtatis impedimentum.*

1 AD AUDIENTIAM. Ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea oritur publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit ſecundùm omnes. Primò narrat factum. Secundò decidit, ibi, *Sed quoniam.*

2 Nota primò ibi, *Quod ſi ille eam habere caſu aliquo interveniente non poſſet.* Conditionem à parentibus adjectam in ſponſalibus filiorum non efficere ſponſalia conditionalia, ſi modò à filiis purè fuerint contracta; & ita contigit in caſu hujus textus, quia ſponſalia hic fuerunt purè contracta à filio, non autem ſub illa conditione, ſub qua juravit prius pater; & ideò inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam, ſecundùm Abb. *hic n. 4.* alio-
3 quin ſi conditio in contractu ipſo interceſſiſſet, non fuiſſet orta publica honeſtas ante eventum conditionis, ut eſt textus in cap. *1. §. fin. infrà eodem lib. 6.*

4 Secundò nota ibi, *Quidam,* &c. quemlibet de populo poſſe ſe opponere ne matrimonium contrahatur ſubſiſtente legitimo impedimento. Ad hoc cap. *final infrà de clandeſt. deſponſ.* & c. *Præterea,*
5 *infra eod.* Quinimò innuitur hic, ut hoc caſu idem poſſit eſſe denunciator, & teſtis: ad quod facit c. *In omni, ſuprà de teſtib.* & hic notant Butr. Abb. & Alex. de Nævo omnes *in 1. notab.* & Præpoſ. *n. 1. in 2. notab.*

6 Ultimò nota ex Decretali. Hoc jure inſpecto publicæ honeſtatis juſtitiam oriri etiam ex ſponſalibus nulliter contractis cum conſanguinea, ut hic eſt caſus ſecundùm Jo. Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo omnes *in ſummario textus*: & quamvis littera narrans factum loquatur in fratre, tamen idē eſt in omnibus conſanguineis ſponſi uſq; ad quartum gradum incluſivè, ad præſcriptum cap. *Non debet, infra de conſanguinit. & affinit.* ſecundùm Abb. *hic n. 3.* & latius dicam infrà *n. 10.* quod locum habet non tantùm ſi ſponſalia ſint nulla ob impedimentum conſanguinitatis, ut in textu, ſed etiam nulla

ſi nulla ſiot ex quolibet alio impedimento juris
poſirivi,puta affinitatls io primo genere, & quar-
to gradu,vel cireriori,ſrigiditatie,religionis, &
hujuſmodi: ſarie eſt enim ad inducendam publi-
cæ honeſtatis juſtitiam,ut ſponſalia ſint aliqua de
jure naturali,& ſic reneant ratione conſenſus, ur
eſt expreſſum in d. cap.t. *infra eodem, lib.6.* quo
textu approbata fuit opinio Hugonis,& Joann.in
cap. *Si quis deſponſaverit,27. q 2.* & Innoc. *hic poſt
princ.in ver Implere,* qui dicebanr Monachum Sa-
cerdorem,frigidum, & conſimilee perſonas con-
rrahendo cum aliqua de facto, impedire omnes
eorum conſanguineos cum eadem contrahere,ut
noratur in d.c.1,*in gloſ.in ver.Diſſolvendum.* Quip-
7 pe in inducendo impedimenro juſtitiæ ſacri Ca-
nones magis reſpexerunt ad factum,quàm ad jus:
oritur enim publica honeſtas ex communi æſti-
marione, quia inhoneſtum eſt , ur quis habeat
ſpooſam conſanguinei ſui in uxorem: unde nihil
mirum ſi præſter impedimentum etiam quod de
jure non ſortitur effectum, gloſſ. *hic in ver.Habere
non poteſt,* Butr.*in 3.& 4.not.*& *num.* 10. Abb.*nu.7.*
Præpoſ.*n.1.*& Alex.de Nævo,*n 9.* licèt Hoſt. in
cap.*Non debet,n.7.de conſanguin,& affinit.*liberè af-
firmaverit hoc impedimentum juſtitiæ modi-
cum rationis habere; proindeque optaverit illud
tolli per Eccleſiam,quod ramen in Concilio Lug-
dunen,obtineri non potuit,ur ibi refert Jo.Andr.
n,14.

8 Dixi *hoc jure inſpecto*; quia jure noviſſimo Con-
cilii Trid.in*c.3.ſeſſ.24. de reform. matrim.* prorſus
ſublatum eſt publicæ honeſtatie juſtitiæ impedi-
menrum ex ſponſalibus nullis quacumque ratio-
9 ne: Atque ita non modò cùm nullitas oritur ex
defectu conſenſus,ut in infante, & furioſo, quod
jure veteri ſancitum erat,c.1.*de deſponſat.impuber.
lib.6.*& d.c.1.*de ſponſ. eod.lib.* & ibi notat gloſſ. *in
ver.Conſenſus,*Archid.Jo.Andr.Gemin.& omnes:
ſed etiam cùm nullitas oritur ex quovis alio ca-
pite, & ita corrigitur hoc capitulum, & opinio
Hugonis,& Joannis, & Innocentii, de qua ſuprà
10 *n.6.* Ac præterea hoc impedimentum,ubi ſponſa-
lia ſunr valida, ex decrero *d.c.3.* reſtrictum eſt ad
primum gradum, cùm ramen jure veteri proten-
deretur uſque ad quartum incluſivè, non tantùm
ubi ſponſalia valida eranr , ſed etiam ubi erant
nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus,
ut firmat gloſ.in d c.1.*in ver.Conſanguinitatis,*& *in
ver.Affinitatis,infra eod.lib.6.* & ibi etiam Archid.
*n.11.*Jo Andr.*n.4.* Anchar.*n.3.*Franc.*eod.nu.*Ge-
min,*in § Quare,n.3.* Goffred,*in Summa,tit. De eo,
qui cognovit conſanguineam, in fin.* Henr. Boich. in
cap.*Non debet,in fin de conſang.& affinit.* Abb in cap.
Iuvenis,n.4.ſupra eod.& *hic* norant Jo. Andr.*in fin.*
reprobans opinionem Franciſci Vercellini, qui
dicebat ſponſalia nulla impedire ſolum in primo
gradu,cùm hic de fratre dicarur,nec alibi de per-
ſonis ſecundi gradue, vel ulterioris hoc habeatur
expreſſum, ut ſponſalia nulla pariant impedi-
mentum,inducebat decretalem, *Cùm apud. infra
eod.* ſed hoc ibi reprobatur, ſecundùm Jo. Andr.
ubi ſuprà, cum quo tranſeunt *hic* Henric. Boich.
*n.3.*Butr.*n.*10 Anchar.*n.1.* Abb.*num.3.* Alex.de
Nævo *n.8.*& Præpoſit.*in princ,* Stephan.de Gaet,
in repetitione. cap. *Ad limina,30.q.1.§.4.q.233. n.*
483,quorum rameo opinionee,ut prædixi, ſubla-
ræ ſunt à Tridentina Synodo,quia ex ſponſalibus
nullis ne in primo quidem gradu oritur juſtitia,

Proſſ.Fagn,in 4.lib.Decretal,

ex validis verò primum gradum non excedit.
11 Ex facto quæſitum eſt. poſito decreto Concilii
Tridentini,*d.c.3.ſeſſ 24.de reformat,matrim.*& De-
claratione Pii V. in extravag. *Ad Romanum,* &
ſtante Declaratione Sac. Congregationis, quod
matrimonium non ſervatâ formâ Concilii con-
tractum non reſolvatur in ſponſalia de futuro:
an ex matrimonio per verba de præſenti contra
formam à Concilio traditam contracto oriatur
impedimentum publicæ honeſtatis; & quatenus
oriatur, an ſit reſtrictum ad primum gradum per
decretum Concilii *d.c.3.*

12 Ad evidentiam præmittendum eſt extrava-
gantem Pii V. qua declaratum fuit decretum *d.
c.3.*habere locum tantummodò in ſponſalibus de
futuro, editam fuiſſe ex ſententia S. Congrega-
tionis Concilii: nam propoſito dubio, An ex de-
creto Concilii Trid. *ſeſſ.24 c.3. de reform. matrim.*
ſit ſublatum impedimentum publicæ honeſtatis
provenieno ex matrimonio contracto per verba
13 de præſenti,non ramen conſummato: S.Congre-
gatio cenſuit non eſſe ſublatum; quia licèr tam
ex matrimonio contracto per verba de præſenti,
quàm ex ipſis ſponſalibus paſſim à DD.promiſcuè
deducatur impedimentum publicæ honeſtatis,
Abb.in cap.*Sponſam,in princ.de ſponſal.*Covarr.*lib.
4.Decr.par.6.cap.2.*ramen negari non poteſt,quin
id impropriè uſurpetur; etenim ſponſalia im-
propriè dicuntur, quando matrimonium eſt con-
tractum per verba de præſenti: cùm propriè di-
14 cantur ante contractum matrimonium, Abb. *in
rubr.n.3.*& in cap.*penult.n.2.de ſponſal.* ubi inſert
ad ſtatura odioſa, & quæ ſtrictè intelliguntur lo-
quentia de uxore, quæ propriè dicitur contracto
matrimonio per verba de præſenti, ut non com-
prehendant ſponſam per verba de futuro. At de-
15 cretum Concilii eſt correctorium juris commu-
nis; & ideo ejus verba propriè debent intelligi,
præcipuè cùm ex ſponſalibus de præſenti oriatur
major honeſtas, quàm ex ſponſalibus de futuro,
Abb.in d.c.*Sponſam,in princ.de ſponſal.*

Atque hoc ſuppoſito, & quòd matrimonium
contractum non ſervatâ formâ Concilii ex ſen-
tentia S. Congregationis non reſolvatur in ſpon-
ſalia de futuro.

16 Pro ſententia negativa, videlicet nullum ex
prædicto matrimonio oriri publicæ honeſtatis
impedimentum , faciunt primò verba Concilii
ead.ſeſſ.cap.1.de reform.matrim. ibi, *Eos ad ſic contra-
hendum omnino inhabiles reddit:* ſi omnino,ergo to-
taliter,& ad quoſcumque effectus.Jo.Andr, in c.
Si beneficia,n.2.in verſ.Omnino,de Præben. lib.6. Fe-
lin.in cap.*Ex parte, il primo poſt princ. de offic. Deleg.*
ergo etiam quoad productionem dicti impedi-
menti: nam ſi inde oriretur tale impedimen-
tum,utique non eſſent omninò inhabiles; & ob
id meritò S. Congregatio præinſertam edidit de-
clarationem.

17 Confirmatur; nam prædicta verba *Omnino in-
habiles reddit ad ſic contrahendum* , adeò partes in-
habiles redduntur,ut ex earum contractu nedum
civilis,ſed nec naturalis obligatio oriatur, Felin.
In cap. *Rodulphus,n.26.in fin.de reſcript.* hic autem
effectus non poteſt tolli, niſi etiam tollatur ſimul
naturalis cõſenſus: ſi enim naturalis duraret con-
ſenſus, utique ſubeſſet naturalis obligatio ex eo-
dem procedens,quia poſitâ causâ naturali ſequi-

rur etiam effectus naturalis, quem non poteſt auferre civilis,& humana poteſtas,arg,§.1.*diſt* 5 &
18 §.*Sed naturalia,inſtit. de jure natur.* nullitas autem matrimonii ex defectu conſenſus procedens nullum de jore cauſat tale impedimentum , & hoc nedum in ſponſalibus de futuro,c.1. *de ſponſal.lib.* 6. cap. *Acceſſit, de deſponſ.impub.* ſed etiam in matrimooio de præſenti procedere deducitur ex dicto cap.*Acceſſit*, dum etiamſi loqoatur de ſponſalibus principaliter, & de contractis cum impubetibus: tamen interſetit etiam matrimonium ipſum,& fundat teſponſum ſuper defectu conſenſus: ex qua ratione in texın expreſſa etiam deducitur ex matrimonio irrito propter defectum conſenſus tale non oriri impedimentum ; & hoc in ſpecie docet Hoſtien.*in ſumm.de ſponſal §.quis ſit effectus*,ubi quando adeſt defectus conſenſus, dicir noo oriri hujusmodi impedimentum. Nec dicamus Hoſtienſem loqui de ſponſalibus de futuro, quia imò loquitur etiam de matrimouio de præſenti, ut patet ex cap. *Dilectus,infra eodem*; quod adducit, junctâ regulâ, quæ habet dictum Doctoris intelligi ſecundùm legem, quam allegat Butr. in l. *Non ſolùm*, §.*Si liberationis,num.7.ff.de liber.leg.* Rom.*conſ.*221.*col.fin. n.* 5. *verſ. Quoad ultimum* : ſi ergo ex eis non oriebatur impedimentum ante Concilium,utique nec poſteà.

Secundò,idem videtur ſuaderi poſſe; nam ante antiquitus hoc impedimentum reſpectu matrimonii per verba de præſenri contracti per ſe, & principaliter à ſacris Canonibus fuerat inductum,aut per quamdam concomitantiam ad ſpōſalia de futuro, ita ut ſicut eadem ſponſalia tale producunt impedimentum, ita etiam matrimonium de præſenti.Non primo modo,quia nullibi jure cautum legitur ex matrimonio nulliter contracto per verba de præſenti hoc induci impedimentum,cum cap. *Si quis deſponſaverit*, & cap. *Qui deſponſatam*, 27.*q.*2. de matrimonio de præſenti loqui videantur,& de valido.non autem de invalido ſint intelligendi: ergo ſequitur ut tantum fuerit inductum ſecundo modo, ut etiam videtur innuere D.Thom.*in 4 diſt.41.q.vnic. art.3.q.3.*& *ibi* Sot.*art.2.ad fin* & Abb.in cap,*Sponſam,in princ.*
19 *de ſponſ.*Quando autem aliquid non per ſe abſolutè,ſed per proportionem ad aliud inductum reperitur,correcto uoo, & aliud correctum cenſetur, arg. eorum quæ in hac materia tradit Abb. in d. cap.*Sponſam,n.*4. *infra eodem*, dum vult correctis gradibus conſanguioitatis, & affinitatis per cap. *Non debet, de conſanguin. & affinit.* eſſe correctos gradus honeſtatis impedimenti : ſed impedimétum publicæ honeſtatis procedens ex ſponſalibus quomodocumque nullis ſublatum eſt per Concilium,*d.c.*3. ergo & aliud ad illius ſimilitudioem, ac propottionem inductum, correctum remaoet. Nec obſtat declaratio extravag. Pii V. quia illa intelligenda eſt de matrimonio valido per verba de præſenti contracto, non autem de invalido, quod cùm ſit nullum,ut inquit D.Thom. ubi ſup, nullum poteſt producere effectum, vel, ut dicit regula juris,nullum producit impedimentum.

Tertiò adducitur Palud relatus à Navarr.*c.*22 *n.*58.qui aſſerit ex matrimonio, ſeu ſponſalibus clandeſtinis iovalidè contractis tale non oriri impedimentum,ſed matrimonium contractum non ſervata forma Concilii.in*d.c.*1 factum eſt clandeſtinum: ergo uti tale eſt nullum, & nullum producit publicæ honeſtatis impedimentum.

20 Contrariam ſeotentiam puto veriorem, nempe ex matrimonio ſive ex prædicta, ſive ex alia cauſa nullo,præterquam ex defectu conſenſus oriri de jure publicæ honeſtatis impedimentum dirimens uſque ad quartum gradum.

Primò,quia de hoc videntur textus in d. c. *Si quis deſponſaverit*,& c.*ſeq.*27.*q.*2. qui de matrimonio de præſenti ſatis manifeſtè loquuntur: & cùm generaliter loquantur, nec ſubſit ratio, quæ cogat diſtinguere inter matrimonium validum, & invalidum, utique generaliter intelligendi ſunt,
21 cap.*Si Romanorum*,19.*diſt.*cum ſimil. Rationem verò diſtinguendi nullam ſubeſſe inde patet,quia Canones,qui hoc induxerunt impedimentum,nō jus, ſed factum ipſum conſiderarunt, ipſamque externam decentiam,ut patet ex cap. *Iuvenis,ſup, eodem*, ibi : Propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjux illius eſſe dicitur: ubi Pontifex attendit non quantum valeat matrimonium, ſed quid de facto dicatur. Unde quoad materiam noſtram impertinens eſt quærere,an matrimonia de jure teneant,vel oon. Secus autem eſt quando deeſt conſenſus,quia tunc actus eſt etiam de jore naturæ nullus : unde non eſt mirum ſi tunc non oriatur impedimentum. Et hoc eſt quod etiam dicit gloſ.*hic in ver.Habere non poteſt*, attendi ſcilicer factum,non jus,ut fuſiùs dixi ſuprà *n.*7.

Secundò hoc ſatis probat text.in præſenti.Primò,quia probabile eſt inter filiam N.& filium. I. contractum fuiſſe matrimonium,dum dicitur poſt ſponſalia,ſeu promiſſiones parentum filios poſtea ſponſalia contraxiſſe. Hæc namque ſecunda ſponſalia debent intelligi de ſponſalibus de præſenti, non autem de ſponſalibus de futuro, quæ anteà erant per parentes contracta; ſufficiebatque filiis ea rata habere abſque eo, quòd eadem de novo contraherent actum ſuperfluum faciendo : & tamen dicitur ex illis , licèt propter propinquitatem inter eos intercedeotem eſſent nulla, impedimentum honeſtatis proveniſſe. Ac præterea etiamſi filii hic contraxiſſent ſponſalia de futuro;tamen textus in ſui ratione probat ex matrimonio de præſenti nulliter contracto idem oriri impedimentom : nam Pontifex ad probaodum ex his ſponſalibus,quæ oulla erant, oriri impedimentum honeſtatis, adducit ſcriptum eſſe, ſponſam fratris fratrem habete non poſſe. Sed hic Scripturæ locus,ad quem ſe refert Pontifex,loquitur de matrimonio de præſenti ; nam loquitur de uxore: ergo & Pontifex declarat ex matrimonio de præſenti oriri impedimentum; alioquin non bene argueret.

Nec obſtat ſi dicatur eumdem Scripturæ locum intelligi de matrimonio valido : non autem de invalido: quia imò Pontifex eumdem ibi ad ſuum propoſitum adducendo, declarat etiam intelligi de matrimooio invalido : alioquin non rectè inferret de ſponſalibus validis ad invalida, de quibus hic agebatur.

Tertiò idem confirmatur ex c.1.*de ſponſal.lib.6* inducendo illum textum hoc modo.Canones antiqui ſuprà allegati promiſcuè dicunt ex ſponſalibus,& matrimonio ſine copula oriri impedimentum,quod vocatur honeſtatis,nec diſtinguunt inter valida, vel invalida ſponſalia. Poſteà autem Boniſacius io *d.c.*1 ,non per modum ſtatuentis, ſed quod juris eſt reſpondentis, declarat ex ſponſalibus

bus nullis (modò adſit conſenſus) oriri dictum impedimentum. Quare ergo non idem eſt intelligendum de matrimonio de præſenti, de quo Bonifacius ibi non loquitur expreſſè. Fortè quia de hoc non dubitabatur, utpotè quia caſus erat minus dubitabilis; & ſi de matrimonio dubitatum fuiſſet, idem reſpondiſſet.

Quartò, idem videtur ſatis expreſſè ſenſiſſe gloſ. 1. in d. c. *Si quis deſponſaverit*, 27. *q*. 2. dum enim adducit textum in cap. *Nuper, de bigam*. & in l. *Quid ergo*, §. *Cùm autem*, *ff. de his, qui not. infam*. ubi agitur de matrimonio de præſenti, ſequitur, ut ejus concluſio etiam intelligatur de matrimonio de præſenti, ſed nulliter contracto. Hoc idem videtur tenere Hoſtien. *ubi ſuprà in dict*. §. *Quis ſit effectus*, cum quo etiam alii Doctores conſentire videntur.

22 Et ſtante hac concluſione, cùm ex declaratione Pii V. in d. extravag *ad Romanum* impedimentum publicæ honeſtatis procedens ex matrimonio contracto per verba de præſenti, etiam poſt Concilium duret in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus anteà oriebatur (Quandoquidem Concilium corrigit ſolum jus antiquum reſpectu impedimenti procedentis ex ſponſalibus de futuro) hinc ſequitur, ut & modo in caſu propoſito impedimentum duret nedum uſque ad primum, ſed & uſque ad quartum gradum. Addit dicta extravagans ſuæ declarationis rationem, quia ſumus in materia correctoria, & quia etiam minor ratio ſubeſt: nam, ut inquit D. Thom. Soto *ubi ſup*. & Abb. dicto cap. *Sponſam*, major honeſtas oritur ex matrimonio, quàm ex ſponſalibus de futuro.

24 Quibus ita ſe habentibus, non obſtant ſuperiùs adducta in contrarium: nam quoad primum, verum eſt tales eſſe omninò inhabiles ad ſic contrahendum, ita ut quidquid faciunt, ſit irritum quoad effectum, ut inde aliqua ipſis oriatur obligatio ſive civilis, ſive naturalis; ſed tamen inde non ſequitur, quin ex actu, qui ſic de jure nullus eſt jus deducat impedimentum, ut probè reſpondet Abb. *hic in fin*. At

25 cùm in argumento ſubjicitur impediri etiam conſenſum naturalem, hoc negatur: imò nec poteſt jus civile hunc naturalem conſenſum tollere: poteſt quidem jus ab eo ſuos juris effectus auferre, ſed non ipſum conſenſum, ſicut nec poteſt extorquere, ſi pars nolit; unde cùm ſtante voluntate, ſeu conſenſu naturali actus ipſe ſit aliquis ſecundùm naturam, ut notat poſt gloſ. Gemin & Franc. in d. cap. 1. *not*. 3. *de ſponſal. lib*. 6. & Abb. *hic num*. 2. non eſt mirum ſi ex actu omnino nullo quidem de jure poſitivo, aliquo tamen de jure naturæ, tale

26 proveniat impedimentum: Sicut ex matrimonio nullo oritur impedimentum infamiæ, & bigamiæ, d. cap. *Nuper*, & d. l. *Quid ergo*: &

27 confirmatur ex c. *Presbyteris*, 27. *diſt*. ubi Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis matrimonia contrahere penitus interdicitur, ita ut eorum matrimonia ſint nulla, c. 1. *de voto*, *lib*. 6. & tamen ex matrimonio de facto per Religioſum contracto, quamvis, & ipſe ſit inhabilis ad contrahendum, hujuſmodi oritur impedimentum, gloſ. in d. cap. *Si quis deſponſaverit*, 27. *quæſt*. 2. & dictum eſt ſuprà, *num*. 6. & de ſponſalibus habetur in d. cap. 1. *de Sponſal. lib*. 6. *Proſp. Fagn, in* 4. *lib. Decretal*.

Accedit etiam doctrina Abbatis *hic num*. 2. dum dicit ex ſponſalibus omnino nullis de jure poſitivo oriri tamen hoc impedimentum. Et quod dicitur extravagantem Pii V. loqui ſolùm de matrimonio valido, negatur; imò enim generaliter, & cautè loquitur non de matrimonio de præſenti, ſed de matrimonio contracto per verba, ut aiunt de præſenti. Præterea ſufficit illa reſtrictio, dum inquit Concilium ſolum loqui in ſponſalibus de futuro, quale non eſt matrimonium nulliter contractum per verba de præſenti: unde hoc remanet ſub prima juris communis diſpoſitione, l. *Commodiſſimè*, *ff de liber. & poſthum*.

Ad ſecundum reſpondetur negando impedimentum, quod provenit ex matrimonio rato, fuiſſe inductum per concomitantiam ad ſponſalia; quia imò æquè principaliter inducitur; quinetiam quod oritur ex matrimonio potentius eſt, ut dictum eſt ſuprà *num*. 15. *&* 22.

28 Ad tertium, & ultimum puto Paludanum loqui de matrimonio clandeſtino, prout importat factum ſine teſtibus, quia cùm occultum ſit, non eſt cur ibi conſideretur illud honeſtatis impedimentum, quod inducitur propter actus externos, & hominum ſcandalum, & ideo Navarr. aſſerit illud non obſtare in foro conſcientiæ ſi ſit occultum, quod tamen non firmo; & ita reſolutum.

29 Rurſus ex facto quæſitum eſt, an poſt Concilium Tridentinum ex ſponſalibus à principio validis, ſed poſtea mutuo conſenſu diſſolutis oriatur impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis.

Inter modernos variatum eſt ſententiis, ut videre eſt apud Sanchez *de matrim. lib*. 7. *diſput*. 68. *n*. 21. & Caſtro Palao *par*. 5. *diſp*. 8. *par*. 10. ſed in Sac. Congregatione Concilii propoſita eſt hæc facti ſpecies.

Alphonſus Ruiza, & Iſabella Rodriquez Pacen. diœceſis ſponſalia per verba de futuro inter ſe contraxerunt; ſed cùm antequam ſe vidiſſent, aut ſimul colloquerentur, Iſabella gravi morbo correpta fuiſſet, ſe invicé à promiſſione, & juramento abſolverunt: nunc autem Alphonſus volens matrimonium contrahere cum Maria ſorore germana dictæ Iſabellæ dubitat, an ex ſponſalibus cum Iſabella cõtractis, & mutuo conſenſu diſſolutis ortum ſit publicæ honeſtatis impedimentum? Sac. Congregatio cenſ. ſponſalia hæc cùm à principio valida fuerint, induxiſſe impedimentum publicæ honeſtatis, licèt mutuo conſenſu diſſoluta; quia Concilium hoc ſolùm conſiderat, quòd à principio valida ſint; & quia à principio valida, deinde dirempta per mortem, id impedimentum inducunt, ita & diſſoluta conſenſu. Et noviſſimè, jubente Sanctiſſimo Dño Noſtro propoſitum fuit in Sac. Congregatione Concilii, An ſponſalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis. Et pluries propoſito dubio, ac maturè examinato; tandem ſub die ſexta Julii 1658. Eminentiſſimi Patres in antiqua ejuſdem Congregationis ſententia conſiſtentes cenſuerunt non eſſe ſublatum. Cujus ſenten-

tiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejusdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctitas Sua die 10. ejusdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, eamdemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

De Sponſal. & Matrim.

Cap. Sponſam.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis oritur inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Et durat uſque ad quartum gradum ſi ſponſalia ſint de præſenti, licèt contracta fuerint non ſervatâ formâ Concilii Tridentini.*

3 *Si verò ſponſalia ſint de futuro, & validè contracta, primum gradum non excedunt.*

1 SPONSAM. Inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis impediens, & dirimens matrimonum inter eos contrahendum. Hoc dicit Jo. Andr. cum quo cæteri concordant.

2 Hoc capitulum ſi intelligatur de ſponſalibus de præſenti, non eſt immutatum à Concilio Trident. in *c. 3. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* & durat impedimentum juſtitiæ uſque ad quartum gradum incluſivè; tum quia Concilium loquitur de ſponſalibus quorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt ſponſalia de præſenti; tum quia licèt ex matrimonio non conſummato non oriatur affinitas, tamen hoc eſt fortius impedimentũ, quàm illud quod oritur ex ſponſalibus de futuro, & ideo non comprehenditur in d. c. 3. ſed remaner in diſpoſitione juris communis, etiamſi matrimonium fuerit contractum non ſervatâ formâ à Concilio Trident. præſcripta, ut ex ſententia S. Congregat. Cardinalium ejusdem Concilii interpretum plenè adnotavi in cap. *Ad audientiam, à n. 12. uſque in fin. ſupra eodem.*

3 Sed ſi Decretalis intelligatur in ſponſalibus de futuro, impedimentum publicæ honeſtatis juſtitiæ ex illis proveniens reſtrictum eſt per d. c. 3. ad primum gradum, ſi ſponſalia ſint valida; ſi verò ſint nulla, etiam ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus prorſus ſublatum eſt, ut dixi in d. cap. *Ad audientiam*, ubi plenè videas: & adde quod in propoſito ſcripſi in c. *Non debet, à n. 20. uſq. in fin.* & in cap. *final. n. 9. infra de conſang. & affinit.*

De Sponſalibus, & Matrim.

Cap. Sponſam.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.*

2 *Etiam poſt Concilium Tridentinum, quod de ſponſalibus nihil ſtatuit.*

3 *Sponſalia jurata non impediunt, quominus ſponſa poſſit Religionem ingredi, & profiteri.*

4 *Sponſalia impuberum doli capacium firmantur juramento.*

1 EX LITTERIS, il ſecondo. Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur: hoc dicit ſecundùm omnes. Primò ponit caſum narratum. Secundò committit illius diffinitionem, ibi, *Quia igitur.*

2 Dubitatum fuit in quodam caſu Mediolanen. an ſponſus, qui per verba de futuro promiſerat mulierem uxorem ducere ſolis teſtibus adhibitis ſine Parocho, eſſet compellendus ad contrahendum matrimonium, & an obſtaret, *cap. 1. ſeſſ. 24.* Tridentini Concilii *de reform. matrim.*

Sacra Congregatio Concilii cenſuit Concilium non comprehendere hunc caſum, cùm de ſponſalibus nihil ſtatuerit, & per conſequens non ſuſtuliſſe diſpoſitionem, cap. *Ex litteris, il*

3 *ſecondo, de ſponſal* Gregorius tamen XIII. opinionem, quòd ſponſalia jurata omninò cogantur ſponſi adimplere, juxta cap. *Ex litteris:* limitavit in quodam caſu Comenſi, ut non procedat quando mulier fieret Monialis profeſſa: ſi enim matrimonium per verba de præſenti contractum non impedit quin mulier ingrediatur monaſterium, & profiteatur, cap. *Ex publico de converſ. conjugat.* multò minus ſponſalia de futurò, & jurata, quæ minus ſunt quàm matrimonium.

In gloſſ. 2. ibi, *Si ſint doli capaces*, nota benè

4 hanc gloſ. juncto textu in ver. *Impubeſcentes*: quòd ſponſalia impuberum firmantur juramento, ita ut facti puberes ſint compellendi per cenſuras eccleſiaſticas ad contrahendum per verba de præſenti, dummodò tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut in c. 1. *de deliƈt. puer.* quod nota ad deplorationem Authen. Sacramenta puberum. ubi Bart. *n. 9.* C. *Si adverſ. vendit.* & ita hic firmant gloſ. præalleg. Hoſt. *in ver. Iurate.* Jo. Andr *n. 3.* Butr. *n. 10.* Anchar. *n. 3.* Abb. *n. 6.* Alex. de Nævo *num. 15.* Præpoſ. *num. 4. in fin.* & in cap. *De illis il primo, de deſponſat. impuber.* gloſ. *in ver. Iudicis*, Jo. Andr. & Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 6.* Alex de Nævo *num. 13.* Præpoſ. *num. 1.* Covarr. *in 4. Decretal. par. 1. cap. 5. §. 1. num. 3.* Non obſtant textus in cap. *Parvuli*, & cap. *Pueri, 22. q. 5.* quoniam ibi idcircò puer jurare prohibetur, quia præſtabatur juramentum circa effectum, cujus puer erat capax, nempè circa effectum teſtimonii ferendi, ut hic innuitur in gloſſ. 2. & hanc ſolutionem dicit eſſe veram, & communem Præpoſ. *d. n. 4. in fine.*

De

De Sponſalibus,& Matrim.

Cap. Non eſt vobis.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicatus,& denunciatus,an poßit abſolvere pœnitentes in articulo mortis, & n. ſeqq.uſq; in finem.*

2 *Congregationis Concilii Tridentini declaratio.*

3 *Tridentinum Concilium* ſeſſ.14.de Sacr. Pœnit.de caſuum reſervat. c.7. *refertur, & expenditur.*

4 *Lex vel Canon debet intelligi ut conveniat Rubrica.*

5 *Verba univerſalia reſtringuntur ad habiles.*

6 *Viaticum,& Extrema Vnctio miniſtrari nequeunt à Sacerdote excommunicato,& præciſo.*

7 *Baptiſmus in neceßitate poteſt recipi etiam ab hæretico,& excommunicato, & n.13.*

8 *Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere pœnitentes in articulo mortis.*

9 *Pœnitentia non eſt morientibus deneganda.*

10 *Abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis.*

11 *Excommunicatus nec judicare poteſt,nec quemquam ſolvere,vel ligare.*

11 *Excommunicatio eſt juriſdictionis privatio.*

NON EST VOBIS. Summatur,& dividitur,ut per Jo: Andr.

In gloſ. in verb. *Baptiſmum parvulorum,*

1 QUÆRO, Utrum Sacerdos excommunicatus, & denunciatus poſſit abſolvere pœnitentes in articulo mortis conſtitutos.

Hæc quæſtio proponitur in articulo neceſſitatis,id eſt cùm non adeſt alius Sacerdos,qui morientem reconciliet,quàm excommunicatus, & denunciatus. Et in caſu hujus neceſſitatis edita fuit declaratio à Sac. Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii interpretum,in hæc verba:

2 Epiſcopus Valentinen. petiit declarari, utrum pœnitentes in articulo mortis conſtitutos poſſit in caſibus reſervatis abſolvere quilibet Sacerdos,etiam excommunicatus, & denunciatus,ut tenuit Navarrus *de Regulis Confeſſariorum,cap.27.num.272. verſ.Quod per eadem verba,fol.551.*

Congregatio Generalis, Moron. Alciat. Senonen. M.Alt. Alban. Si Sixti cenſuit non poſſe. Quia communis opinio videtur illa quod tales excommunicati non poſſint etiam in hoc caſu neceſſitatis, Magiſt. ſent. *in 4. diſt.* 19. S. Thomas *in 3.p. quæſt.82. art.7. ad ſecundum,*& *in 4.ſent.diſtin.19 quæſt.1.art.2. quæſt.2. ad 3.* Durand.*in 4.diſtin.19.quæſt.2 num.17.in reſponſ. ad 4.* Capre.*in 4. diſt.19.quæſt.1.art.3.* Turrecrem.*in cap.1.num.2. de Pœnit.diſtinct. 6.* S.Ant.*in 2.par.tit.14.cap.19. §. Quintadecima conditio.* Bacchon. *in 4. diſt.15.quæſt.2.art.2.* Scot.*in 4.diſt.19.quæſt.unica,art.4.* Riccard.*in 4.diſt.18.art.9.quæſt.3.* Alex. de Ales. *in 4.p. quæſt.20.memb.8.art 2.* Navarrus *in Manuali, cap 26.num.26.* Facit,cap. *Audivimus,24.qu.1* Abbas in cap.*Cum Clericus,de Ordin. ab Epiſc.qui renun.* Decius in l. *More, ff. de juriſdict omnium Iud.* licèt contra teneant Paludanus, Silveſt.& Sot. Nec obſtat cap.7. *de caſuum reſervatione,* quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Eccleſiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes,de quibus eodem cap. 7.in prima, & ſecunda parte agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam poteſtatem. Hactenus verba declarationis.

Sed nihilominus DD.noſtræ ætatis contrariam opinionem frequentius ſecuti ſunt, fortè quia declarationis prædictæ notitiam non habuerunt, vel quia opinati ſunt hanc controverſiam fuiſſe deciſam à Tridentina Synodo in d.cap.7. Verùm quia res longè aliter ſe habet,operæpretium erit ante oculos ſubjicere integrum Decretum Concilii, & illius verba diligenter expendere, quæ ſunt hujuſmodi.

De Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ 14. De caſuum reſervatione. CAP. VII.

3 QUoniam igitur natura, & ratio judicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur,perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet juriſdictionem. Magnoperè verò ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere SS. PP.Noſtris viſum eſt,ut atrociora quædam,& graviora crimina non à quibusvis, ſed à ſummis dumtaxat Sacerdotibus abſolverentur. Unde meritò Pontifices Maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia univerſa tradita, cauſas aliquas criminum graviores ſuo potuerunt peculiari judicio reſervare. Neque dubitandum eſt,quando omnia quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus,in ſua cuique diœceſi, in ædificationem tamen,non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes authoritate. Præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſervationem conſonum eſt Divinæ authoritati nontantùm in extrema politia, ſed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen piè admodum,ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis,& cenſuris abſolvere poſſunt. Extra quem articulum Sacerdotes cùm nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur,ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis, accedant. (Hæc ibi.

Hoc decretum tres habet partes. In prima generaliter definit ad validitatem abſolutionis neceſſariò requiri, ut Sacerdos habeat juriſdictionem ordinariam, vel delegatam in

pœnitentem. In ſecunda ibi, *Magnoperè*, docet expedire ut generalis hæc juriſdictio limitetur, & reſtringatur mediantè caſuum reſervatione, ita ut à quibuſdam gravioribus criminibus non indifferenter Sacerdotes omnes abſolvant, ſed ſummi tantùm Sacerdotes, id eſt Papa in univerſa Eccleſia, & Epiſcopi in ſua quiſque diœceſi. In tertia ibi, *Veruntamen*, declarat nullam eſſe reſervationem in articulo mortis, & ſublata differentia quam poſuit inter inferiores, & ſummos Sacerdotes, & inter caſus reſervatos, & non reſervatos, docet Sacerdotes omnes in mortis articulo poſſe abſolvere quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & cenſuris. Unde ſenſus Concilii eſt. Nulla eſt abſolutio, ſi Sacerdos juriſdictionem non habeat in pœnitentem. Hanc autem juriſdictionem non habent Sacerdotes inferiores in caſibus quos ſummi Sacerdotes ſibi reſervarunt. Veruntamen ne hac ipſa occaſione (id eſt reſervationis caſuum) aliquis pereat, nulla eſt reſervatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes, id eſt tam ſummi, quàm inferiores, abſolvere poſſunt quoslibet pœnitentes, id eſt, tam ſubditos, quàm aliàs propter reſervationem non ſubditos, à quibusvis peccatis & cenſuris, ſcilicet tam non reſervatis, quàm reſervatis.

Quo ſenſu evidenter patet Concilium in illis verbis *omnes Sacerdotes* nihil egiſſe, ac ne cogitaſſe quidem de Sacerdotibus ab unitate Eccleſiæ præciſis; ſed voluiſſe tantùm includere Sacerdotes illos de quibus egerat in prima, & ſecunda parte illius decreti, qui habent vel ordinariam, vel delegatam juriſdictionem, & ſic vivunt in unitate Eccleſiæ, ut dicitur in declaratione Congregationis. Imò dum Concilium ibi ſubdit, extra mortis articulum Sacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis, apertè oſtendit ſe ibi non loqui de excommunicatis, quia extra dictum articulum omnes conveniunt, excommunicatos nihil poſſe etiam in caſibus non reſervatis. Rurſus dum poſteà ſubjungit, ut in caſibus reſervatis id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant; ſimiliter apertè excludit Sacerdotes excommunicatos, quia talibus nullo modo convenire poteſt talis perſuaſio, cùm ſint prorſus ſeparati à communione fidelium. Qui intellectus validiſſimè confirmari poteſt conſiderationibus infraſcriptis, quarum

4 Prima deducitur ex Rubrica, & titulo, quē PP. præfixerunt eidem decreto, videlicet de caſuum reſervatione: ex hac enim inſcriptione Concilium oſtendit in corpore illius decreti non fuiſſe intentionis ſuæ agere de juriſdictione Sacerdotum, niſi in ordine ad reſervationem: Lex enim vel Canon debet intelligi, ut conveniat Rubricæ, vel titulo, ſub quo ponitur, l. *Imperator*, & ibi Bartolus, *ff. de in diem addict.* Abbas in cap. *Inter alia, circa finem de immunitate Eccleſiarum*; ac proinde noluit agere de præciſis, quia tales non prohibentur abſolvere ex vi reſervationis, ſed quia ab Eccleſia privati ſunt uſu clavium, & redditi prorſus inhabiles ad juriſdictionem exercendam, cap. *Miramur*, c. *Audivimus*, c. *Xit*, &, cap. *ſeqq.* 24. q. 1. alioquin egiſſet de materia extranea, & ad titulum non pertinente.

Secunda conſideratio ſumitur ex eo, quòd Concilium in prædicto decreto cùm declarat in articulo mortis nullam eſſe reſervationem, & ideo omnes Sacerdotes abſolvere poſſe, dicit in eadem Eccleſia Dei id cuſtoditum ſemper fuiſſe. Ergo manifeſtum eſt in ea parte Decreti Concilium non egiſſe de Sacerdotibus præciſis, quia minimè fuit ſemper cuſtoditum in Eccleſia ut tales poſſent abſolvere in articulo mortis. Imò ante Concilium communis opinio erat, quòd non poſſent etiam in hoc caſu neceſſitatis, ut dicitur in deciſione Congregationis Concilii: Malè igitur PP. dixiſſent cuſtoditum ſemper fuiſſe in Eccleſia, ut Sacerdotes præciſi poſſent abſolvere in articulo neceſſitatis, cùm ſummi Theologi ad illa uſque tempora frequentiori calculo oppoſitam ſententiam docuiſſent, præſertim ponderando adverbium illud *ſemper*, quod oſtendit de juriſdictione Sacerdotum in caſu Concilii nullo unquam tempore fuiſſe dubitatum in Eccleſia Catholica, ſed inconcuſsè cuſtoditum, & obſervatum fuiſſe, ut omnes poſſent abſolvere, ad text. in l. 1. *cum gloſ. in ver. Semper, ff. ſol. Matrim.* cum ſimil. Et tamen de præciſis non modò erat dubium an poſſent, ſed communis opinio erat negativa. Igitur neceſſe eſt fateri ſanctam Synodum eo loci nequaquam egiſſe de Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis.

Tertia conſideratio inde deducitur, quod mos PP. in Tridentina Synodo nunquam fuit diffinire controverſias quas DD. Catholici, præſertim inſignes, habebant inter ſe, ſed tantùm illas, quæ agitabantur inter Catholicos, & hæreticos, ut accuratè obſervat D. Cardinalis Pallavicinus *in ſua præclara hiſtoria Conc. Trident.* De poteſtate autem Sacerdotis publicè excommunicati ad abſolvendum in articulo mortis, nulla erat controverſia, niſi inter Catholicos; & opinio negativa erat communis. Ergo non eſt veriſimile ut Concilium voluerit eam dirimere, cap. *Contra morem* 100. *diſt.*

Quarta conſideratio eſt, quia opinio hæc negativa erat D. Thomæ, cujus doctrinam tanti ſemper fecit S. Synodus, ut illi innixa graviſſimas quæſtiones, & controverſias definierit. Non eſt igitur credendum PP. in eo Decreto voluiſſe quicquam docere contra ſententiam Doctoris Angelici, cùm præſertim illa eſſet communis Theologorum, & Canoniſtarum, tam inſpecto Authorum numero, quàm pondere.

Quinta conſideratio eſt, quòd inter Cardinales Congregationis Concilii, in qua edita fuit declaratio ſuperius relata, Caput fuit Jo. Cardinalis Moronus, qui paulò antè fuerat Legatus Apoſtolicus in Concilio, & cujus directione in eo cuncta agebantur. Unde ſi PP. Concilii in Decreto de Caſuum reſervatione voluiſſent includere etiam Sacerdotes excommunicatos, & denunciatos, profectò idem

Cardi-

Cardinalis non conſenſiſſet, ut fieret contrarie declaratio, quin potiùs reclamaſſet, & reſolutionem facilè impediviſſet. Quod cùm non fecerit, immò conſenſerit declarationi, fateri oportet non fuiſſe intentionis PP. in eo decreto comprehendere præciſos.

Ad hæc Gregorius XIII. ut Epiſcopus Veſtanus ſimiliter interfuerat Synodo una cum Cardin. Morono, & probè noverat ea, quæ ibi geſta fuerant. Quare audita Congregationis ſententia certè non permiſiſſet eam publicari, ſi PP. in Concilio contrarium ſenſum habuiſſent. Et quamvis ex libris publicis Congregationis non appareat hanc deciſionem fuiſſe relatam Gregorio, hoc tamen in dubium revocari non poteſt, tum quia gravitas materiæ id expoſcebat, tum quia in Congregatione illa præſens fuit Philippus Boncompagnus Cardinalis S. Sixti Gregorii Nepos, tum quia Pius V. decreverat, ut Congregatio decideret articulos quos claros exiſtimaret, dubios verò ad ſanctitatem ſuam deferret, tum denique quia mos Congregationis ſemper fuit referre ad Sanctiſſimum omnes declarationes ſuper novis dubiis anteà non deciſis, licèt de hac relatione non conſueverit fieri mentio in libris Congregationis, niſi raro, & ex aliqua cauſa, veluti cùm vota Cardinalium erant varia, & diſcrepantia; & ego ipſe ita obſervavi per multos annos, quibus fui illius Congregationis à Secretis.

Demùm ex actis Concilii non apparet verbum ullum factum fuiſſe de hoc articulo, An Sacerdos præciſus ſit miniſter Sacramenti Pœnitentiæ in articulo neceſſitatis; & tamen cùm hæc controverſia eſſet valde inſignis, non fuiſſet terminata niſi prævio tractatu, & examinatione.

Concludendum eſt igitur, Decretum illud Concilii de caſuum reſervatione ad Sacerdotes præciſos non pertinere. Atque ita corruit primum, & principale fundamentum, quod è Neotericis conſtituitur in verbis generalibus Concilii. Unde non rectè Navarrus, qui in *manuali anni 1575. cap. 26. num. 26.* tenuerat ſententiam Divi Thomæ, poſteà in alia editione, & *in regulis Confeſſariorum, cap. 27. n. 272. verſ. quod per eadem verba* receſſit à prima opinione, innixus generalitati verborum Concilii. Quandoquidem verba illa, *omnes Sacerdotes* reſtringuntur ad ſubjectam materiam reſervationis. Item reſtringuntur ad Sacerdotes habiles, & capaces juriſdictionis, quales non ſunt præciſi ab unitate Eccleſiæ. Item reſtringuntur ut non includant caſum in quo ſpecialis mentio requiritur, & in quo reperitur peculiaris repugnantia; prout his modis DD. noſtri paſſim limitant regulam deſumptam ex l. *Iulianus, ff. de leg. 3.* & cap. *Si Romanorum, 19. diſtinct.* id eſt, qui omne dicit, nihil
5 excludit. Et in ſpecie quòd verbum, *omnes*, reſtringatur ad perſonas habiles, etiamſi agatur de favore publico, probat text. irrefragabilis, in l. *in Provinciali, §. fin.* juncta l. *ſeq. ff. de operis novi nunciatione.* Nam text. dicit, Omnes cives opus novum nuntiare poſſunt, & in *l. ſeq.* redditur ratio, quia Reipublicæ intereſt quamplurimos ad defendendam ſuam cauſam admitti. Et tamen verba illa, *omnes cives*, reſtringuntur ad habiles, & idoneos, uti ibi notat gloſſ. in verb. *Omnes cives*; unde pupillus, & mulier non admittuntur, l. *de pupillo, ff. eodem*, & l. *Mulieri, ff. de popul. acti*: ad idem eſt gloſſ. notabilis, in l. 1. *C. de Sacr. Eccleſiis.* Nam cùm text. favore publico, & animæ diſponat, ut habeat unuſquiſque licentiam relinquendi Eccleſiis, gloſſa prime exponit illud verbum, *unuſquiſque*, id eſt habilis ad teſtandum. Et illam gloſ. ad hoc quotidie allegamus, ut inquit Baldus ibi, *num. 7.* & quamvis Bart. *in 2. lect. num. 11.* contra omnes intelligat, unuſquiſque, etiam inhabilis, tamen Bald. *ibi in repet. in 2. & 20. col.* multum redarguit ejus intellectum, & dicit omnes tenere cum gloſſ. excepto illo Saturnino Bart. & quòd opinio ejus eſt truffa, & rationes ejus ſunt ambages. Eumque ſimiliter reprehendit Salyc. *ibidem in 6. col. & quinque ſeq.* & Angel. *conſ. 233.* incip. *Poſito pro conſtanti in penult. col.* ubi ait opinionem illam Bart. eſſe reprobatam ubique, & in judiciis, & in ſcholis. Omnis enim diſpoſitio intelligitur de habili, textus eſt in l. *Vt gradatim, §. hi ſi legt. ff. de muner. & honor.* & ideo perſonæ prohibitæ lege, moribus, vel naturæ incapaces, non includuntur, Bald. *conſ. 207. Quæſtio eſt, ſpurim, num. 3. verſ. Sic igitur, lib. 2.* Angel. *conſ. 110. Sanctiſſima, num. 3.* Anchar. in cap. *Vbi periculum, §. Porrò, num. 3. de elect. lib. 6.* Non igitur mirum ſi verba illa Concilii *omnes Sacerdotes* ſint reſtringenda ad habiles, ita ut minimè includant excommunicatos, & præciſos.

Videamus nunc quanti ſint ponderis reliqua fundamenta hujus ſententiæ affirmativæ.

Et quidem ſecundo loco illius Authores ratiocinantur, credendum non eſſe Eccleſiam voluiſſe deſerere pœnitentes in extrema illa neceſſitate conſtitutos, ſed potiùs tanquam piam matrem voluiſſe illis ſuccurrere hoc ſalutari præſidio habilitando Sacerdotes etiam præciſos ad abſolvendum, quinimò contendunt Eccleſiam ex lege charitatis non potuiſſe hoc prætermittere, ne aliquis pereat. Quæ eſt ratio expreſſa in d. *cap. 7. de caſuum reſervatione.*

Cæterum reſponderi poteſt ſubſtantialia Sacramentorum nequaquam ſumi poſſe ex his veriſimilitudinibus, & præſumptionibus; oportet enim oſtendere Canonem, per quem Eccleſia ſic conſtituerit; alioquin ſi liceret ita ratiocinari, utique liceret etiam affirmare non eſſe veriſimile, ut Deus in extremo neceſſitatis periculo noluerit abſolutionis beneficium impendi poſſe etiam à ſimplici clerico, quinimo & à laico, ut nonnulli temerè opinati ſunt, quos refellit gloſſ. communis, in cap. *Paſtoralis, §. Præterea, in verſ. Præter quam in mortis, in fine de Offic. Ordin.* & uberius Sotus in 4. *ſent.*
6 *diſtinct. 18. quæſt. 4. art. 1.* Item liceret affirmare Eccleſiam ex lege charitatis debuiſſe ſtatuere, ut poſitus in extremis recipere poſſet viaticum, & extremam Unctionem à Sacerdote etiam excommunicato, & hæretico; nam & hæc Sacramenta gratiam juſtificationis con-

ferunt

Digitized by Google

ferunt, & remittunt peccata, ut definitur à Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere, can. 7.* & *8. & ſeſſ. 14. de Sacram. Extrem. Unct. can. 2.* Etamen nullus ex Catholicis auſus eſt id affirmare, ut per Divum Thomam, *in 4. diſt. 19. quæſt. 1. art. 2. q. 2. Ad tertium,* & memorabile exemplum habemus de Rege Ermenegildo, qui juſſu Patris occiſus eſt, eò quòd noluerit ſacram Communionem recipere de manu Epiſcopi Arriani, ut refertur, in cap. *Cæpit, 24. quæſt. 1.* etenim hæc duo, ſcilicet Viaticum, & extrema Unctio non ſunt Sacramenta neceſſitatis, gloſ. in cap. *Quod in te, in verſ. Concedimus, de pœnit. & remiſſ.* & notant omnes in hoc cap. *Non eſt vobis.* Sicut igitur poſt Baptiſmum lapſis Chriſtus Dominus noluit præbere remedium adeò univerſale; ſicut præbuit pro conſequenda venia ante Baptiſmum, cùm in hoc voluerit ſufficere quemcunque miniſtrum, in illo autem noluerit poſſe alium adhiberi, quàm charactere Sacerdotali inſignitum, nullo excepro neceſſitatis caſu: ita Eccleſia ad imitationem Chriſti potuit non adeò indulgere lapſis poſt Baptiſmum, ut voluerit eos in articulo mortis poſſe juſtificari per abſolutionem eis conferendam à Sacerdotibus etiam præciſis, & excommunicatis, arg. cap. *Significaſti, in princ. de elect.* Adde hunc caſum in quo non reperiatur alius Sacerdos qui poſſit morientem abſolvere, quàm nominatim excommunicatus, & denunciatus eſſe rariſſimum, ut propterea minimè oportuerit Eccleſiam condere legem pro caſu qui fortè in centum annis vix poſſet contingere; nam ex iis quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſſunt jura non conſtituuntur, l. *Ex his,* & l. *Quoniam. ff. de legibus.*

7 Tertio loco Authores ſententiæ affirmativæ ratiocinantur ſic; Baptiſmus in extrema neceſſitate poteſt recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, c. *Præter, §. Verum, 32. diſt.* cap. *Si quem fortè, 24. q. 1.* ergo & pœnitentia, quia Baptiſmus parvulorum, & pœnitentia morientium ſunt Sacramenta neceſſitatis ſecundùm gloſſ. *hic in ver. Baptiſmum parvulorum.* Unde in rubro, & in ſumma d. c. *Si quem fortè,* ſic legitur. In extremo poſitus etiam ab hæretico pœnitentiam accipere valet: nam quod non eſt licitum, neceſſiras facit licitum, cap. *Quod non eſt, de reg. jur.*

Huic argumento reſpondet S. Thomas *in 3. parte, quæſt. 82. art. 7. Ad ſecundum,* his verbis: Ad ſecuodum dicendum quòd ſolus Baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis, & ſchiſmaticis, quia poſſunt licitè baptizare in articulo neceſſitatis. In nullo autem caſu licitè poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia Sacramenta conferre. Et in 4. *ſent. diſt. 19. q. 1. art. 2. q. 2. Ad tertium,* ubi exponens locum Auguſtini ſic ait. Vel poteſt dici quòd membra Columbæ nominat omnes ab Eccleſia non præciſos, qui enim ab eis Sacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant excepto Baptiſmo, quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipere. Hactenus verba Divi Thomæ, quæ ſunt adeò clara, ut in alium ſenſum detorqueri non poſſunt. Gloſſ. verò dum dixit, in articulo neceſſitatis recipi poſſe pœnitentiam à Sacerdote etiam hæretico, communiter reprobatur, ut hic teſtatur Præpoſitus *num. 10* & Covarruvias in cap. *Alma Mater, in relect. eius prioris partis §. 6. num. 8. concl. 8. de ſent. excomm.* & contrarium tenuit gloſſ. in d. cap. *Præter, §. Verum in ver. Vel communione, 32. diſtinct.* quam dicit veriorem Abbas *hic num 9.* & text. in d. cap. *Si quem fortè, 24 quæſt. 1.* non loquitur de pœnitentia, ut male dicitur in rubro, ſed de Baptiſmo. Pœnitentia igitur non eſt tantæ neceſſitatis, ut debeat ſuſcipi etiam de manu hæretici, & excommunicati, ſicut Baptiſmus qui requiritur ad ſalutem ex neceſſitate medii, cap. *Firmiſſimè de conſ. diſtinct. 4.* cum concord. At ſi oris confeſſio in articulo mortis prætermittitur, non nocet, cap. *Quem pœnitet, de pœnit. diſt. 1.* & notat gloſſ. in cap. *Paſtoralis, §. Præterea, in verſ. Præter quam in mortis, de off. Ord.* & Abbas *hic n. 9.* poteſt enim moriens Divinâ gratiâ adjutus elicere actum contritionis cum Sacramenti voto, & juſtificatur, ut definitur à Tridentina Synodo de juſtificatione, *ſeſſ. 6.* de Lapſis, & eorum reparatione, *cap. 14. & de Sacramento Pœnit. ſeſſ. 14.* de Contrit. *c. 4.*

8 Quartò arguunt ſic; Si Sacerdos excommunicatus, & denunciatus ex defectu juriſdictionis non poſſet abſolvere pœnitentem in articulo mortis, ſequeretur ut nec eum poſſet abſolvere Sacerdos ad confeſſiones audiendas ab Ordinario non approbatus: nam & hic caret juriſdictione ſine qua nullius momenti eſt abſolutio, ut habetur in *d. c. 7. de caſuum reſervatione,* & in *c. 15. ſeſſ. 23.* Conſequens autem eſt abſurdum, quia in caſu neceſſitatis Sacerdos non approbatus efficitur proprius, & poteſt abſolvere non datâ copiâ alterius Sacerdotis non approbati, ut in Concilio Carthaginen. 11. c. 3. relato in c. *Presbyter, 26. q. 6.* & alias cenſuit Congregatio Concilii, & contrarium aſſerere eſſet error intolerabilis, ut dicunt Theologi.

Sed hoc argumentum in oppoſitum retorquetur; quia idcircò Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere in articulo mortis, quia Eccleſia in tali caſu neceſſitatis ei expreſſè contulit juriſdictionē, ut in d. c. *Presbyter.* At nullibi apparet Eccleſiam hoc feciſſe in Sacerdote excommunicato, & denunciato: ergo in hoc caſu cenſetur noluiſſe, *c. 2. de translat. Epiſcop.* cùm præſertim multiplex ſit differentia inter utrumque caſum: nam excommunicatus cùm ſit ſeparatus à Corpore Chriſti, caret juriſdictione ex vi nō modo privationis, ſed etiam poſitivæ incapacitatis, ut patebit infrà in ſolutione quæſtionis: non approbatus verò eſt in unitate Eccleſiæ, & juriſdictionis capax, ut in d. c. *Presbyter,* & in *c. 15. ſeſſ. 23.* Præterea ſi teneamus opinionem multorum Theologorum quòd quilibet Sacerdos non præciſus, nec excommunicatus accipiat à Chriſto poteſtatem univerſalem à peccatis abſolvendi, niſi in quantum ei limitatur ab Eccleſia, ut innuitur in d. *cap. 15. ſeſſ. 23.* Hioc ſequitur ut dum po-

ſtea

ſtea Eccleſia eam limitat, & reſtringit ad peccata in Confeſſione prolata, & hæc dici poſſit ſpecies reſervationis. Sed & ſi teneamus aliam opinionem, quòd juriſdictio conferatur cuilibet Sacerdoti ab Eccleſia per actum poſitivum: ſimiliter hinc ſequitur, ut dum eam confert limitate quoad peccata prolata in Confeſſione, ſit ſpecies reſervationis quoad reliqua juriſdictionem non conferre. Argumento, cap. *Nuper, infrà de ſententia excommunicationis.* Unde ſemper verum erit, cuilibet Sacerdori non approbato ablatam eſſe juriſdictionem ex vi reſervationis. At ſecus eſt in Sacerdote præciſo, & excommunicato, quia ei adempta eſt juriſdictio non ex vi reſervationis, ſed ex vi privationis, & poſitivæ incapacitatis ut proximè dictum eſt Præterea rariſſimè accidir, ut in articulo mortis non adſir alius Sacerdos, quàm excommunicatus, & denunciatus; ac frequentiſſimum eſt ut adſit ſolus Sacerdos non approbatus. Unde eſſet intollerabilis error, ſi Eccleſia non ſuccurriſſet morienti in hoc ſecundo caſu: non ſic in primo argumento, l. *Iura cum tribus ſeqq. ff. de leg.*

9 Ultimo loco aſſerunt, ſacros Canones paſſim clamare, morientibus pœnitentiam non eſſe denegandam, cap. *Si quid de corpore, cùm ſeptem cap. ſeqq: 26. quæſt. 6.* cap. *Quod in te, de pœnitentis, & remiſſione.* Unde Cœleſtinus Papa: Agnovimus, inquir, Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore, hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere, quo ſe expediri deſiderat, & liberari. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Refertur in cap. *Agnovimus, eadem cauſa, & quæſtione.*

Verùm ad hoc facilis eſt reſponſio, quia fatemur morientibus non eſſe denegandam, imò concedendam pœnitentiam, ſed dicimus concedendam eſſe à miniſtris in unitate Eccleſiæ viventibus, non autem ab excommunicatis, & præciſis, ſacri enim Canones in hoc ſupponunt terminos habiles, & capacitatem in miniſtro, ut *cap. 1. de pœnit. diſt. 6.*

10 Quamobrem ſublatis fundamentis iſtius opinionis, non videtur recedendum à ſententia Divi Thomæ, & declaratione Congregationis Concilii; nituntur enim ratione illa validiſſima, quòd abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis, cap. *Verbum Dei, de pœnit. diſtinct. 1.* & hoc eſt de fide ut in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. de ſacram. Pœnit. Can. 9.* Ratio autem judicii expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, ac proinde nullius momenti ſit abſolutio, quam profert Sacerdos non habens juriſdictionem in pœnitentem, ut legitur in d. *cap. 7. de caſuum reſervatio-*
11 *ne.* At excommunicatus, & denunciatus cùm ſit ſeparatus à Corpore Chriſti, & traditus Sathanæ, cap. *Omnis Chriſtianus,* & cap. *Nihil, 11. quæſt 3.* & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminatus, ut dicitur, in cap *Canonica, in fin. ead. cauſa, & quæſt.* Profectò nec ullos habet ſubditos, nec poteſtatem aliquam juriſdictionis; ideoque nec judicare poteſt, nec quenquam ſolvere vel ligare, ut cap. *Audivimus,* cap. *Ait,* cap. *Apertè,* & cap. *Miramur, 24. q. 1. c. 1. de ſupplen. neglig. Prælat lib. 6. cap 1.* & ibi gloſſ. *fin. de*
12 *Off. Vic.* & cap. *Si is cui, cum gloſſ. in ver. Excommunicari de off. deleg. eodem lib* uſus enim juriſdictionis eſt in comparatione ad alium hominem, & ideo cùm omnis excommunicatus à communione fidelium ſeparetur, quilibet excommunicatus uſu juriſdictionis privatur; unde excommunicatio eſt juriſdictionis privatio, quæ ſunt præciſa verba D. Thomæ in 4. *diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 3. in corp.* Nec valet ſi dicas, Eccleſiam tribuere juriſdictionem excommunicato in articulo mortis. Hoc enim gratis aſſeritur, quia nullus Canon allegatur, nec allegari poteſt, in quo id cautum reperiatur, & quando Eccleſia voluit conferre juriſdictionem in articulo neceſſitatis, hoc expreſſit, ut fecit in Sacerdote non expoſito ad confeſſiones audiendas, in cap. *Presbyter, 26. q 6.* in extravag. *inter cunctas, §. Incendiarii, de privileg.* & in extravag. 1. §. *Decernimus, de ſententia excommunicationis,* & in caſibus reſervatis, ut in cap. *Frater noſter, 16. q. 1.* in cap. *Paſtoralis, §. Præterea, de offic. Ordin.* cum concord, & in d. cap. 7. *de caſuum reſervatione.* Quod cùm non fecerit in excommunicato, & præciſo, cenſetur noluiſſe
13 arg. l. *Vnica, §. Sin autem ad deficientis, cod. de cad. tollen.* ſolus enim Baptiſmus reperitur permiſſus licitè miniſtrari ab excommunicato, & hæretico in articulo neceſſitatis, ut in dict. cap. *Si quem fortè, 24. quæſt. 1.* & in cap. *Prater, §. Verum, 32. diſtin.* & in cap. *Arianos, 1. quæſt. 1.* ibi; ideoque talibus ſolus Baptiſmus ratus eſſe permittitur; dictio enim illa taxativa, ſolus, eſt excluſiva, & prohibitiva aliorum Sacramentorum, l. 2. *ff. de uſu, & habit.* l. *Hic ſolum, ff. de condict. indeb.* l. *Eum. qui, §. Mulier ff. de jurejurando,* & notat Bald. *in conſ. 334. in quæſtione quæ vertitur num. 2. lib. 3.* Quòd ſi Eccleſia voluiſſet idem ſtatuere de pœnitentia, quod de Baptiſmo expreſſit, & de pœnitentia poterat expreſſiſſe, ut in ſimili arguit Pontifex in cap. *Inter corporalia, §. Vnde ſi circa, de translatione Epiſcopi,* quod igitur de Baptiſmo conceditur, de Pœnitentia negatur, l. *Cùm ita legatum, ff. de condit. & demonſtrat.* cum ſimilibus, & declarat S. Thomas in locis ſuprà relatis ſub *num. 7.* & Can. in hoc cap. Cùm præſertim inter hæc Sacr. diſpar ſit ratio, ut ſuperius dictum eſt.

Demum pro hac ſententia videtur aperta deciſio in cap: 1. *de Pœnit. diſt. 6.* cujus verba libet hîc ad litteram referre, & ad rem noſtram expendere. Sic igitur Auguſtinus ait: Tanta vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo; ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote: quem deſideranti nec locus, nec tempus offert: & ſi ille cui confitebitur poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus ex deſiderio Sacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudi-

tudinem criminis. Mundati enim ſunt Leproſi dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde paret Deum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem eos quærunt ſani & læti; ſed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis novit parcere, & ſi non tam cito, ſicut ſi ſolverentur à Sacerdote. Et infrà. Laboret itaque pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ unitatem tendere: niſi enim unitas Eccleſiæ ſuccurrat; niſi quod deeſt peccatori ſua operatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui. Et infrà: Ideoque nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ, ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ad unitatem Eccleſiæ diviſos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil invenit auxilii, ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim (quid ad nos? tu videris) ſi peccaſti, tibi ſit, non tibi ſuccurrimus. & infrà: Ivit ad diviſos, & diviſus petiit. Hactenus verba text.

Ex quibus nota primò, Doctrinam Auguſtini de Confeſſione facienda potius Laico, quàm Sacerdoti præciſo, vendicare ſibi locum in articulo neceſſitatis, ut oſtendunt illa verba, ſi deeſt Sacerdos. Nec non illa, ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, &c. Et infrà ibi dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Nec non ibi, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Et declarat gloſſ. ibi in ver. ab unitate, quæ exponens illa verba, non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos, dicit etiam in neceſſitate, & allegat text. in cap. *Præter*, §. *Verum*, 32. *diſt.*

Secundò nota, non eſſe licitum confiteri Sacerdoti per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſo, ſcilicet per excommunicationem ob aliquam culpam, prout hæc verba exponunt Hugo Archidiacon, & Bellameta in verbo per aliquam.

Tertiò nota ſecundùm doctrinam Auguſtini in neceſſitate licitum eſſe pœnitenti peccata ſua confiteri ſocio etiam laico, quia licèt confeſſio illa non ſit ſacramentalis, eò quòd laicus ex defectu clavium non poſſit abſolvere, tamen Deus confeſſionem illam miſericorditer ſuſcipit. At verò nullo caſu licitum eſſe confiteri Sacerdoti per excommunicationem ab unitate Eccleſiæ diviſo, id eſt ſeparato ſecundùm Hugonem, & alios prædictos, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, ſcilicet in peccatis, ſecundùm eos, exemplo Judæ, qui non ivit ad Apoſtolos, ſed ad Phariſæos diviſos, & diviſus petiit. Unde per hanc litteram Turrecrem. ibi *num.* 2. concludit Sacerdotes exiſtentes extra unitatem Eccleſiæ, ut puta hæreticos, Schiſmaticos, & excommunicatos in caſu neceſſitatis non poſſe officium Confeſſoris exercere abſolvendo, nec aliquem debere talibus confiteri, & allegat Raym. in *ſumma* dicentem in articulo neceſſitatis non eſſe confitendum hæretico, vel ſchiſmatico, non invento Catholico, cui confiteatur. Et concordant S. Thom. & alii plures in declaratione Congregationis Concilii allegati, & poſt Concil. Covar. in cap. *Alma Mater in relec. prioris partis, §. 6. num. 8. concl. 8. de ſententia excommunicationis, lib. 6.* & Joann. à Medina *de pœnit. tract. 2. q. 28.*

Porrò ſi hæc quæſtio à Sede Apoſtolica ſit dirimenda in favorem pœnitentium, neceſſe erit procedere altero de duobus modis, videlicet, aut per viam declarationis, aut per viam novæ Conſtitutionis. Utrumque autem videtur inconveniens. Nam ſi procedatur primo modo, id eſt per viam declarationis, oportebit Sedem Apoſtolicam reprobare ſententiam Divi Thomæ, & communem Theol. & Can. primæ Claſſis, qui apertè docuerunt, Sacerdotes præciſos, & excommunicatos non poſſe abſolvere etiam in articulo neceſſitatis. Rurſus oportebit improbare declarationem à Congregatione Concilii multo cum ſtudio, ac maturitate diſcuſſam, atque editam, validiſque rationibus fulcitam. Quod an ſit ex dignitate Apoſtolicæ Sedis, diſpiciet Sanctiſſimus Dominus Noſter pro ſumma ejus prudentia. Sin autem procedatur poſteriori modo, id eſt per viam novæ Conſtitutionis, edenda erit Bulla univerſalis, per quam Sanctitas Sua tribuat facultatem abſolvendi in articulo mortis Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis. Quod tamen in Eccleſia per tot ſæcula hucuſque factum non legimus; Quinimò quamvis Martinus V. in Concilio Conſtantien. ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientiis timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus miſericorditer indulſerit, ut poſſent communicare cum excommunicatis etiam in ſacrorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque Divinis: tamen apertis verbis excepit nominatim excommunicatos, & denuntiatos, ut in Conſtitutione quæ incipit: *Ad evitanda*, de qua ſcripſi latiſſimè, in cap. *Quod à præd. infra de Schiſmaticis.*

Quæ infrà tamen omnia humiliter ſubmitto infallibili judicio Sanctitatis Suæ.

DE SPONSALIBVS, & Matrim.

Cap. Tuæ Fraternitati.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium an nutibus, vel ſignis contrahi poſſit, an verò in fari valentibus requirantur verba ex neceſſitate; & qua ſit hujuſmodi neceſſitas, & num. ſeqq. uſque ad n. 36.*

2 *Matrimonium in valentibus loqui ſolo conſenſu non contrahitur, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ requiruntur verba, & n. 3. & ſeqq.*

Contrarium num. 22. & ſeqq.

4 *Verba in fari valentibus requiri ad eſſe matrimonii, quibus argumentis probetur, & num. ſeqq. uſque ad n. 17.*

5 *Forma ſubſtantialis inducitur ubi lex utitur verbis*

Digitized by Google

bus neceßitatem importantibus.
Declaratur n.18.19.& 22.
6 *Forma dat eſſe rei, & impleri debet præcisè , & non per æquipollens.*
Declaratur n.22.& 27.
7 *Muti, & ſurdi poſſunt contrahere matrimonium ſine verbis, ſed non ſine ſignis. & n.28.*
8 *Baptiſmus non confertur ſari valentibus, niſi ipſimet reſpondeant.*
Declaratur n.32.& 33.
9 *Matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis.*
10 *Argumentum à matrimonio ſpirituali ad carnale validum eſt.*
Fallit n.34.
11 *Matrimonium ſolo interiori conſenſu contrahi non poteſt.& n.23.& 35.*
12 *In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto ſufficit filiorum taciturnitas.*
13 *Sponſalia de futuro tranſeunt de jure communi in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione juris,& de jure , licet verba omninò deficiant.*
14 *Nec in foro Eccleſiæ admittitur probatio defectûs conſenſûs.*
Sed quoad Deum non eſt matrimonium, & in judicio animæ ſtandum eſt veritati, & confeßioni peccatoris. ibidem.
15 *Matrimonium uno ex conjugibus verba proferente, non requirit verba ex parte alterius; ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia.*
16 *Subarratio poſt verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium.*
17 *Matrimonium facilius probatur, & certificatur Eccleſia de conjugali conſenſu , ſi verba proferantur. & n.ſeq.& n.31.*
18 *Neceſſarium quandoque exponitur, id eſt , utile, & expediens.*
19 *Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat. & n.ſeq.*
20 *Matrimonium an requirat verba ex neceßitate præcepti.*
21 *Matrimonium non requirit verba , ubi præceßit tractatus de matrimonio contrahendo.*
22 *Matrimonium ſolo conſenſu legitimè contrahitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus neceſſaria ſunt verba , vel alia ſigna æquipollentia.*
23 *Matrimonium poſſe ſignis contrahi ſine verbis, quibus fundamentis probetur. & n.ſeq. uſque ad n. 36.*
24 *Eccleſia non judicat de occultis,ſed ſequitur ea, quæ apparent,licet non ſint.*
25 *Factis non minus loquimur,& conſenſum exprimimus,quàm verbis.*
26 *Imò potentiora ſunt facta,quàm verba.*
27 *Solemnitas probatoria poteſt adimpleri per æquipollens.*
28 *Nutus ſunt majoris potentiæ in fari valentibus , quàm in mutis.*
29 *Conſuetudines pravæ & corruptelæ debent ab Eccleſia radicitus extirpari.*
30 *Florentini Concilij diffinitio de cauſa efficiente matrimonij expenditur.*
31 *Matrimonium aptius & decentius contrahitur verbis,quàm ſignis.*
33 *Adultus cùm baptizatur , niſi ipſemet reſpondeat, præſumitur fictè ad baptiſmum accedere.*
34 *Matrimonium ſpirituale , & carnale in pluribus differunt.*
36 *Legitimus conſenſus in matrimonio qualiter dicatur.*

1 TUÆ FRATERNITATI. Eſt celebre capitulum, & à pluribus repetitum : & cùm dicat matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri,& mulieris conſenſum , ſed quantum ad Eccleſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimentia de præſenti : hinc emerſerunt variæ lecturæ , & opiniones Doctorum ſuper intellectu prædictorum verborum *neceſſaria ſunt*, nempè de qua neceſſitate ſint intelligenda.

2 Prima lectura fuit Tancredi, Joannis, Goffredi, Bernardi,& Innocentii hic,& Barth.Brixien.in c. *Sit Rector,43.diſtinct.* qui intellexerunt ea verba de neceſſitate præciſa,& abſoluta,exiſtimantes hanc decretalem velle,ut in valentibus loqui verba ſint neceſſaria ad eſſe matrimonii , adeò ut nutu,aut ſignis contrahi nullatenus poſſit : idemque tenuerunt plurimi utriuſque juris Interpretes & Theologi,quos noviſſime cumulat Thomas Sanchez *de matrim.tom.1.lib.2.diſput.31.num.2. verſ.Hanc ſententiam;* & juxta hanc lecturam decretalis hoc intendit. 3 Per ſolum conſenſum in valentibus loqui non contrahitur matrimonium , ſed ex conſtitutione Eccleſiæ requiruntur verba ; ſecus in loqui non valentibus.

4 Quorum opinioni ſuffragatur primò littera hujus Decretalis,ibi,*Neceſſaria ſunt verba* ; nam quo- 5 tieſcunque lex utitur verbis neceſſitatem importantibus,inducit formam ſubſtantialem,& annullativam actûs in contrarium geſti , ut ſcripſerunt Signorolus de Homod. *conſ.87.n.4.& 5.* Albert. Brun. *in tract. de form. tit. Quando aliquid conſ. trad. pro for.fol.34. concluſ. 4. poſt. med. verſ. Et ſecundum.* Pariſ.*conſ. 19, num. 19. lib. 2.* illud enim neceſſariò requiritur, ſine quo actus eſt nullus, ut hic in fin. ſecundùm Abbat. *in primo not. verſ. Sed con-* 6 *tra hoc opponitur* : forma autem dat eſſe rei, l. *Julianus, §. Si quis. ff Ad exhibendum* ; & impleri debet præcisè , & non per æquipollens, leg.1 § *Opus novum.* & ibi Scribentes, *ff. de nov.oper.nunciat.* & leg.1.§. *Si quis ita,ff. de verbor. obligat.* cap *Cum dilecta,de reſcript,* gloſſ. in Clement. 1. *in verb.Tertio, de vita & honeſtate Cleric.* & alii relati à Tiraquel.*de retract. lignag.§.2 gloſ.2. num.11.* Quo fundamento complures Theologi, ac Juriſperiti nuper opinati ſunt ,profeſſionem emiſſam ab Equite Cotino in Religione Hieroſolymitana non ſuſcepto priùs cingulo militari fuiſſe irritam , cùm in ſtatuto Ordinis 2. *in tit. de recept. fratr.* dicatur : *Prima, che pigli l'habito , e faccia profeßione è neceſſario , che ſia ornato del cingolo della militia* , ut ſcripſi latiſſimè in cap. *Qui Presbyterum , à num.... uſque ad num.... præſertim num.... infrà de pænit. & remiſſ.*

7 Deinde ſuffragatur huic primæ opinioni, quòd hæc Decretalis videtur conſtituere differentiam inter mutos,& fari valentes: dum primò declarat generaliter in matrimonio , verba eſſe neceſſaria quantum ad Eccleſiam, & poſtea ſubnectit, mutos & ſurdos poſſe per mutuum conſenſum contrahere ſine ulla verborum prolatione: & tamen etiam in mutis ad matrimonii validitatem exiguntur ſigna conſenſum exprimentia , ut cap. *Cùm apud,* ibi , Cùm quod verbis non poteſt , ſignis valeat

declarare, ſuprà eod. Unde gloſſa 2. hic exponens verba illa textûs, ſine verbis, ait: Sed non ſine ſignis, & ſequitur Abbas num. 3. Ergo in fari valentibus verba ſunt neceſſaria præcisè, alioquin inter eos, & mutos nulla eſſet differentia, cujus contrarium innuitur hic.

Tertiò favet eidem opinioni textus in c. Si inter virum, infrà eod. in illis verbis (utroque dicente) quæ ſunt repetita in cap. Licet, de ſponſ. duor. inducendo hæc jura, ut dixi in d. c. Si inter virum, in 1. notab.

8 Quartò idem ſuadetur exemplo baptiſmi: nam qui fari poteſt, non baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat, cap. Cum pro parvulis, de conſecrat. diſt. 4. Sylveſt. in ver. Baptiſmus, 4. n. 12. in fin. verſ. Decimooctavo.

9 Quintò, ad idem facit, quia matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis, ut cap. Eccleſia, il primus, cap. Cum poſt repetitam, cap. Cumana, & cap. In Geneſi, ſuprà de elect. cap. Sicut cum, & cap. Cum ab uno, eod tit. lib. 6. & tenent in cap. Quia propter, eod. tit. Jo. Andr. n. 28. verſ. Decimumſextum,
10 Butr, num. 35. verſ. Decimumſeptimum Imol. n. 8. eod. verſ. & Abb. num. 16. verſ. Decimumſextum. Ergo nec matrimonium carnale, quia licet arguere de matrimonio ſpirituali ad carnale, c. 2. 3. & 4. ſuprà de translat. Epiſcop. & cap. Sicut vir, 7 quæſt. 1. cap. Quoniam, §. Porrò, ſuprà, Ut lite non conteſtat.

11 Sextò & ultimò probatur hæc prima opinio ab abſurdo: Eccleſia enim ſtatuit verba eſſe neceſſaria ad matrimonium contrahendum, ne tantum Sacramentum ſit in incerto; aliàs multa pericula imminerent: quid enim ſi duo ſimul ambulantes ſibi adinvicem complaceant, & unus in alium conſentiat matrimonialiter, numquid judicabimus inter eos matrimonium? utique abſurdum eſſet hoc ſentire, quo argumento utitur Innocentius hic paulò poſt principium,

Recipit tamen hæc prima opinio declarationes ac limitationes infraſcriptas, in quibus conſentiunt etiam Authores aliarum opinionum.

12 Declaratur enim primò, ut non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris tantùm, ut in matrimonio à parentibus contracto nomine filiorum, quia ſufficit filiorum taciturnitas, ut cap. Honorantur, 30, q 2. cap. Acceſſit, infra de deſponſ. impuber. leg. Sed qui patris, ff. de ſponſal. & hic notat Innocent. poſt med, verſ. Si autem parentes, cum quo cæteri tranſeunt. Rationem reddit D. Thomas in 4. ſentent. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 2. ad 3. Quia verba parentum reputantur puellæ; eſt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus, ex quo non contradicit: & hic junge quod dicam infra in 4. Lectura n. 21.

13 Declaratur ſecundò, ut ſimiliter non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris, & de jure, quia approbatur ab Eccleſia, licet verba omninò deficiant, veluti ſi poſt ſponſalia de futuro ſequatur copula: nam lex ex actu copulæ ſine verbis præſumit matrimonium, & ita eſſe diſponit c. Is qui fidem, & ibi caſus infra eodem, & tradunt Hoſt. hic in princ. in ver. Matrimonium in veritate, Jo. Andr. n. 6. verſ. Unde quamvis verborum forma omnino deficiat, Anchar. n. 3. verſ. Iterum oppono, Præpoſ. poſt princ. verſ. Tertiò premitto, & nemo diſcrepat: licet ſecus ſit poſt Concilium Tridentinum, ut dixi in d. c. Is qui fidem, n. 4.

14 Quinimo hoc caſu etiam ſi non ſolùm verba, ſed etiam conſenſus deficiat, qui jure naturæ exigitur, & ideo quoad Deum non ſit matrimonium: tamen Eccleſia ex quo facta eſt ſibi fides de præſumptione, cui ſtat, non admittit probationem in contrarium, ut cap Conſultationi, & d. cap. Is qui fidem, infra eod. Sed in foro pœnitentiali ſemper ſtamus veritati, non præſumptioni, ut c. Tuanos, infra eod, Et in hoc judicio animæ credendum eſt peccatorem confiteri veritatem, & illius confeſſioni omnino ſtatur, c. Omnis utriuſque, infra de pœnit. & remiſſ. ita Hoſt. & Jo. Andr. loc. prox. cit. dixi in d. c. Is qui fidem, n. 6. & 7.

15 Declaratur tertiò, ut locum non habeat, ſi alter ex conjugibus proferat verba ad matrimonium apta; tunc enim ex parte alterius verba non requiruntur, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia, ſic Jaſ. in l. Si ſtipuler, §. Si in locando, n. 1. ff. de ver. obli-
16 gat. Unde ſi hoc caſu ſequatur annuli ſubarratio, abſque dubio erit matrimonium, ut hic tenent gloſ. in ver. Verba, & in cap. penult. in verb. Dicente: & ibi etiam Butr. n. 9. inf. eod. & idem Butr. in c. final. n. 8. ubi etiam Abbas num. 7. & Alex. de Nævo n. 12. de deſponſat. impuber. & alibi paſſim Doctores.

17 Secunda lectura eſt eorum, qui intelligunt verba textus, neceſſaria ſunt verba, de neceſſitate cauſativa, ſeu ſecundum quid, exponentes ver. neceſſaria, id eſt, utilia: & ad faciliorem probationem, quia ſcilicet facilius probabitur matrimonium, & certificabitur Eccleſia de conſenſu conjugali, ſi verba interceſſerint, Cardin. hic num. 1 in fine verſ.
18 Solutis. Non enim eſt novum in jure, ut ver. hoc, neceſſarium exponatur, id eſt, utile, & expediens, gloſ. in l. 1. in ver. Neceſſarium, ff. ſolut. matrim. & in l. 1. in ver. Neceſſe, ff. de offic. Præfect. Prætor. gloſ. penult. in cap. Omnis, 21. q. 4. gloſ. final. in Clement. 1. de procur. Et ſecundum hanc lecturam hoc dicit. Matrimonium contrahitur legitimo conſenſu, & verba in loqui valentibus ad certificandam Eccleſiam ſunt neceſſaria ad benè eſſe, quia ex eis facilius certificatur: poteſt tamen & ſignis certificari; & ideo mutus poteſt matrimonium contrahere.

19 Sed huic expoſitioni tanquam inferenti vim litteræ merito non acquieſcunt Cardin. ubi ſuprà, Molin. de uſu nupt. lib. 1. cap. 3. num. 67. & 70. & ſeqq. Baſil. Pont. de matrim. lib. 2. cap. 3. num. 9. 10. & 11. nam ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non eſt recedendum, leg. Non aliter, ff. de legat. 3. Hujuſmodi verba non conſilium, ſed præceptum, & obligationem ſignificant, ut notat gloſ. in Clement. Attendentes, in verſ. Debeant, de ſtatu Monach. & latius dicam infrà in ſequenti lectura. Hic tamen intellectus eſt in ſe verus, ut patebit infrà num. 22. Licet modus exponendi non conſonet litteræ.

20 Tertia Lectura, quam hic Doctores non attingunt, eſt nonnullorum Theologorum, qui intelligunt verba textus noſtri de neceſſitate præcepti. Cui lecturæ valdè ſuffragatur littera: nam ex proprietate vocabuli hæc verba neceſſarium eſt, ſeu neceſſe eſt, præceptum & obligationem deſignant, ut cap. Quiſquis præceptis, 14. q. 1. ibi, Quod imperatur, neceſſe eſt fieri: nec non ibi, Ubi præceptum, ibi neceſſitas eſt ſervientis: & notat gloſ. in cap. Domino ſancto, in ver. Neceſſe, 50. diſtinct. Item gloſ. in dicta Clement. Attendentes, in ver. Debeant,

de

de ſtatu Monachor. Abb. in cap. 1. *num.* 7. *infra de deſponſat. impuber.* Felin. in cap. *Nam concupiſcentiam. num.* 6. *ſupra de conſtitut.* Item ſuffragantur jura in cap. *Si inter virum, infra eod.* & in cap. *Licet, de ſponſ. duor. ibi*, Ita quòd unus alterum verbis conſuetis recipiat; nec non ibi, Utroque dicente; & ſecundùm hanc lecturam textus ſic ſummari poteſt. Solo conſenſu legitimo matrimonium perficitur, ſed ex præcepto Eccleſiæ in fari valentibus requiruntur verba mutuum conſenſum exprimentia. Hujus ſententiæ ſunt Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 45. *art.* 2. *concluſ.* 2. Manuël Sà *in Summa to.* 1. *in* 2. *edit. cap.* 216. *n.* 5. & Henriq. *lib.* 10. *de matrim. cap.* 2. *num.* 6. Qui tamen hoc non firmat abſolutè, ſed temperat dicens, aliquomodo hoc videri de Eccleſiæ præcepto: licet in Comment. *lit M.* fatetur eſſe ſolum veniale peccatum ſignis contrahere: in quo conſentit etiam Ledeſma *d. art.* 2. *concl.* 3. quia res eſt levis: nec diſcrepat Thom. Sanch. *de matrimon. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 31. *num.* 10. nam etſi aſſirmet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, quia jura in d. cap. *Si inter*, & cap. *Licet*, ſimpliciter narrant factum; fatetur tamen culpam eſſe venialem non exprimere verbis, ſed ſolis ſignis conſenſum, niſi juſta cauſa excuſaret; quia à recta ratione alienum eſt in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili: verba autem melius & clarius, quàm ſigna conſenſum exprimunt.

21 Quarta eſt lectura Joann. Andr. *hic num.* 6. *verſ. Quod poſſet eſſe verum*, qui mediam viam eligendo diſſidentes opiniones conciliat ſub diſtinctione, quòd aut præceſſit tractatus matrimonij: & tunc verba non ſunt neceſſaria ad matrimonium contrahendum, quia Eccleſia ex tractatibus præcedentibus, & ſignis ſequentibus eſt certa de matrimonio: & hoc modo ſalvari poteſt ſecunda Lectura. Aut tractatus non præceſſit: & tunc quia periculoſum eſt, ita ex abrupto judicare, partes ſolis ſignis ſine verbis voluiſſe matrimonium inire: ideo Eccleſia debet certificari per verba in loqui valentibus. Eundem diſtinctionem poſuit Jo. Andr. in cap. *final. in ult. gloſ. infra de conjug. ſervor.* quam etiam ſequitur Henric. Boich. *num.* 5. Lap. *allegat.* 57. *num.* 17. *verſ. Venio ad* 3. & Boer. dicens communem *conſ.* 35. *n.* 1. & ſecundum hanc lecturam textus hoc non intendit. Non præcedentibus tractatibus matrimonii requiruntur verba in loqui valentibus; in mutis autem ſecus: ita Præpoſ. *hic col.* 2. *verſ* 3. *eſt lectura*: & hic junge quæ dixi ſuprà *n.* 12. *de matrim à parentibus contracto.*

22 Quinta, & ultima lectura eſt Hoſtienſis *hic*, & ſequacium, qui intellexerunt verba textus noſtri de neceſſitate probatoria, ita ut verba minimè requirantur ad eſſe matrimonij, quod ſolo conſenſu perficitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus; quæ tamen ſolemnitas poteſt ſuppleri per ſigna æquipollentia, qui intellectus coincidit in effectu cum ſecunda lectura, & differt tantummodo in modo explicandi: nam ibi exponuntur verba *neceſſaria ſunt*, id eſt, utilia, hic verò neceſſaria ſcilicet quoad probationem, quæ poteſt impleri per æquipollens: & ita utrobique Doctores fatentur matrimonium tam verbis, quàm ſignis contrahi poſſe; & hæc ſententia eſt magis communis, quam tenuerunt gloſſa in cap. *Si inter virum, in ver, Dicente, infra eod* & apertius gloſſa 2. hic dicens in his, qui loqui poſſunt, matrimonium non contrahi niſi verbis, vel per aliquod ſignum, per quod ipſo facto videantur conſentire: licet gloſſa additionalis in eodem ver. malè loquatur, dum ait: Duo ſunt neceſſaria ad iſtud Sacramentum; verba, & ſigna, vel conſenſus: debuit enim dicere verba, vel ſigna, & conſenſus, quia alternativa cadit in verbis, & ſignis, cùm alterutrum ſufficiat, ſed conſenſus copulativè ſemper requiritur, ut *hic*, & in cap. *Sufficiat*, 27. *q.* 2. idem firmant *hic* Hoſtienſ. *num* 3. *in ver. De præſenti, verſ. Sed contrarium eſt verum*, Butr. *num.* 8. Cardin. *circa finem*, Anchar. *num.* 3. Abbas *num.* 2. *verſ. Sed Doctores*, dicens ita communiter ſentire Doctores moderniores, Alex. de Nævo *num.* 15. & idem Hoſtienſ. *in ſumm, tit. de matrim.* §. *Qualiter contrahatur, num.* 10. & 11. Cardin. in dict. cap. *Si inter virum, n* 4. & ibi etiam Abbas *num.* 6. & idem Abbas in cap. *Ex parte n.* 8. & 28. *ſupra de reſtit. ſpoliat.* Alex. In leg. *Si finita*, §. *Meminiſſe, in fin. ff de nov. oper. nunc.* Ripa in leg. *Ex facto num.* 1. *ff. de vulg. & pupill.* Boer. *dec ſ.* 1. *num.* 18. Aretin dicens communem, *conſ.* 13. & alij plures tam juriſperiti, quam Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrimon. tom.* 1. *lib.* 2. *diſput.* 31. *num.* 5. *in fin.* & poſt eum Baſil. Pont. *in eodem tract. de impediment. matrim. cap.* 24. §. 1. *in prim.*: Itaque ſolo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba, vel alia ſigna æquipollentia requiruntur ad probationem. & ita communiter tenere Theologos *in* 4. *ſentent. diſt.* 34. teſtatur Sebaſtianus Medices *in Additionibus ad Abb. Antiq. hic in ver. Solo conſenſu*: & ſecundum hunc intellectum Decretalis hoc dicit. Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationem, ſubaudi vel alia ſigna æquipollentia. Abb. & Alex. de Nævo.

23 Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, licet in ea vim totam conſtituant Autbores contrariæ ſententiæ. Primò enim dicit matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: dicit enim, in veritate, ſcilicet ſubſtantialiter, & quantum ad eſſe matrimonij, nec intelligit de ſolo conſenſu interno (hic namque non eſt ſufficiens ad matrimonium ineundum: & eſt concluſio certa inter Catholicos, ubi probat Ubaldenſis *de Sacramentis, cap.* 132. impugnans errorem Joannis Wicleph contrarium tenentis) ſed intellige de conſenſu explicito verbis, vel ſignis, quod clarè probatur ex verſ. *Nam ſurdi*, &c. ubi reddens rationem cur ſolus conſenſus ſufficiat ad matrimonium, ait: nam ſurdi & muti poſſunt contrahere ſine verbis: & tamen nec ab ipſis contrahitur ſine ſignis: igitur ut illa ratio ſit adæquata, & ſufficiens, prima pars textus intelligi debet de conſenſu verbis, vel ſignis explicito.

Sed dices, ſi matrimonium ſignis perinde, ac verbis iniri poteſt. Ergo Pontifex non benè hic loquitur dum ait, quantum ad Eccleſiam neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia; nam qualis eſt iſta verborum neceſſitas, ſi eſt in optione contrahentium etiam quantum ad Eccleſiam, & ſolemnitatem probationis matrimonium contrahere verbis, vel ſignis? Sola enim ſigna ſufficiunt, cùm in alternativa diſpoſitione unum in effectu contineatur, leg. *Cum illud, ff. Quan. dies legat. ced.* leg. *Si illud*, ubi Bald. *ff. de legat.* 2. dixi in cap. *Inter cæteras, in* 1. *notab. ſuper de. reſcript.* nec in verbis poteſt conſiderari ulla neceſſitas, cùm in hujuſmodi alternativa electio ſit contrahentium, l. *Plerumque, in fin. ff. de jur. dot.* & cap. *In alterna-*

Proſſ. Fagn. in 4. *lib. Decretal.*

natiuis, de regul. jur. lib.6. At pro reſponſione obſervandum eſt Pontificem hic non fuiſſe conſultum, an matrimonium eſſet verbis contrahendum, ſed an ſolis verbis poſſit contrahi. Dubitabatur enim ab aliquibus ſolis verbis poſſe contrahi ad exemplum matrimonij ſpiritualis, ut refertur ab Antonio Auguſtino *in 3. collect. Decretal. lib.4. tit.1, c.5.* & huic conſultationi reſpondet, ſolo conſenſu matrimonium contrahi, ſed quantum ad Eccleſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimentia: quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet, ſolis verbis matrimonium non contrahitur, ſed duo ſunt neceſſaria, ſcilicet conſenſus quoad ſubſtantiam contractus; & ideò dixit in veritate, hoc eſt, intrinſecè, & eſſentialiter: & verba conſenſum exprimen-
24 tia quoad ſolemnitatem probationis; & ideò ſubjunxit, quantum ad Eccleſiam, id eſt, forum contentioſum, in quo Eccleſia non judicat de occultis, c. *Chriſtiana. 32. q.5.* ſed ſequitur ea, quæ apparent, licet non ſint: undè ejus judicium ſæpè fallit, & fallitur, c. *A nobis, il ſecondo infra, de ſent. excomm.* ſecundùm Hoſt. *hic n. 2. in fin. in ver. ad Eccleſiam,*
25 Joan. Andr. *nu 2.* & Anchar. *in 2. not.* nihil autem Pontifex dixit de ſignis, quia de illis non quærebatur; & ſi de ſignis conſultus fuiſſet, utique quod de verbis dixit, & de ſignis dixiſſet, quæ verbis æquipollent: nam factis non minus loquimur, & conſenſum exprimimus, quàm verbis, leg. *De quibus, verſ. Nam quid intereſt, ff. de legib.* cap. *Ex ore, de his quæ fiunt à major. par. cap.* ubi gloſ. *in ver. Renunciaſ-*
26 *ſe*, dat plurima concord. imò ad exprimendam voluntatem potentiora ſunt facta, quàm verba, quia multò amplius eſt quid facere, quàm verbis nunciare, leg. *Si tamen, §. Et qui, ff. de ædil. edict.* Dixit ergo, verba quantum ad Eccleſiam eſſe neceſſaria, ſcilicet ad clariorem probationem, ut *hic* per Butr. *nu.8.* Cardin. *prope finem.* Abb. *in fin.* Alex.
27 de Nævo *nu.15.* & Præpoſ. *nu.6.* Unde non excluditur alius probandi modus, quia quod non eſt de ſolemnitate ſubſtantiali, ſed de ſolemnitate probatoria, poteſt impleri per æquipollens, & habet locum regula: Non refert quid ex æquipollentibus fiat, cap. *Licet ex quodam, de teſtib.* cap. *Tua, de conſanguin. & affinit.* & benè per Hoſt. in cap. *Si inter virum, in princ. in ver. Expreſſa, infra eodem,* & per Cardin. *hic n.2.* dicens id, quod requiritur non ad actus ſubſtantiam, ſed ad ejus probationem, etſi dicatur ipſum eſſe neceſſarium, poſſe expediri per æquipollens: & ex hoc infert, ut ſi ſtatutum diſponat contractum eſſe celebrandum ſolo conſenſu, ſed verba requiri ad probationem, ſine verbis ſufficiat æquipollens, ut ſigna, leg. *Nutu, ff. de legat. 3.* & ſubdit: ex quo eſt matrimonium per ſolum conſenſum, eſſet una ſimplicitas dicere, quòd Eccleſia anguſtaſſet probationem ſolùm in verbis, cùm facultas probandi ſit laxanda, c. *Quoniam, ſupra ut lit. non conteſt.*

Deinde hæc ſententia probatur in cap *final.* ibi, Nec facto, nec verbo conſenſerit, *infra de conjug. ſervor.* in cap. *Ex litteris, ſupra eodem.* & in cap. *Is qui fidem, infra eodem.* in cap. *Continebatur,* & cap. *De illis, il primo, §.1. de deſponſ. impuber.* & cap. *unic. §. fin. eodem tit. lib.6.* in l. *In ſponſalibus la prima,* l. *Sponſalia,* l. *Scilicet,* & l. *Sed quæ patris ff. de ſponſal.* & in l. *2. ff. de rit. nupt.* in quibus juribus contrahentes facto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire; & eſt ſimile in profeſſione, ut cap. *Vidua, de Regular.*
28 Tertiò pro hac opinione Hoſt. inducit text. in l. *Nutu, ff. de legat. 3.* ubi dicitur nutu poſſe fideicommiſſum relinqui, dum is relinquat, qui & loqui poteſt: atque ita nutus & ſigna ſunt potentiora, & majoris efficaciæ in his, qui loqui poſſunt, quàm in mutis: cùm mutus non poſſit nutu fideicommiſſum relinquere, ut ibi probatur, & notat gloſſa 1. & communiter Doctores: ſed mutus poteſt ſignis matrimonium contrahere, c. *Cum apud, ſupra eod.* ergo multò magis qui loqui poteſt. Demum confirmantur prædicta ex communi obſervantia, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, c.
29 *Cum dilectus, de conſuetud.* nam mulieres præ verecundia & pudore plerumque annuunt potius, quã loquantur, maximè præſentibus parentibus, c. *Honorantur, 32. q.2.* & advertit gloſ. *1. in fin.* in c. *Si inter virum, infra eod.* cum qua tranſeunt ibi Hoſt. *in princ. in ver. Expreſſa,* Butr. *nu 9,* Cardin. *nu.4,* Abb. *nu.6.* & alij communiter; & ita fieri in Germania teſtantur addent. ad Abb *hic ſub n. 3 in verb. Conſenſum, littera A.* Quam quidem obſervantiam pia Mater Eccleſia tamdiu non toleraſſet, ſi verba eſſent de eſſentia hujus Sacramenti, cùm potius ad ejus officium ſpectet pravas conſuetudines & corruptelas abolere, & radicitus extirpare, c. *Mala, 8. diſt.* c. *Bonæ res, 12. q.2.* c.1, & ibi dixi *num.58.* poſt Anchar. *in 1. not.* Cardin. & Dec. *in 2. not. ſupra de*
30 *conſuet,* Et tamen Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenij IV. ubi explicantur eſſentialia cujuſque ſacramenti, videtur potius ſenſiſſe verba non eſſe de eſſentia matrimonij, dum in § *Septimum eſt Sacramentum,* definivit per hæc formalia verba: Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Videtur enim dixiſſe regulariter, tum propter mutos, qui verba nequeunt proferre, & tamen validè contrahunt; tum propter filios, quorum taciturnitas efficit matrimonium pro ipſis à parentibus contractum, ut dictum eſt *ſupra n.12* tum propter ſponſalia, quæ per ſolam copulam ſubſequentem ſine verborum miniſterio tranſeunt in matrimonium, ut conſtat ex dictis *ſupra n.13.* Tum generaliter propter alios, qui malunt nutibus ac ſi-
31 gnis contrahere, quàm verbis. Non meminit autem Concilium de ſignis, ſed de verbis tantùm, quia decens & honeſtum eſt, & tanto Sacramento magnoperè conſentaneum, ut interior conſenſus non ſolis nutibus ac ſignis, quæ plerumque poſſunt eſſe æquivoca & incerta, ſed claris verbis exprimatur, niſi aliqua rationabilis cauſa excuſet, ut de virginibus proximè dictum eſt.

Non obſtant argumenta ſuperiùs adducta pro prima lectura: nam ad primum deductum ex verbis hujus Decretalis patet reſponſio ex dictis *ſuprà n.23. & ſeqq.* & ad ponderationem, quæ ſecundo loco fit de muto, reſpondetur in hoc cap. conſtitui differentiam inter mutos, & fari valentes. Imò enim exemplum muti ponitur potius ad probandum in Sacramento matrimonij verba non eſſe neceſſaria, cùm ſurdi, & muti ſine verbis contrahant.

32 Ad tertium, nempè ad cap. *Si inter virum, infra eod.* & cap. *Licet, de ſponſa. duor.* reſpondeo verba illa, *utroque dicente,* in prædictis juribus fuiſſe appoſita per modum exempli, quod regulam non reſtringit, ut *hic* obſervat Præpoſ. *n.6. ad fin.*

Ad quartum reſpondet Hoſtien. *hic n.4.* dicens aliud in ſacramento Baptiſmi, ubi verba, & forma verborum ſunt de ſubſtantia, cap. *Detrahe, 1. q.1.*

& c,1.

& c. 1. *ſupra de Baptiſm.* aliud in matrimonio, in
quo verba, & forma verborum non ſunt de ſub-
33 ſtantia, ut conſtat ex dictis. Sed adde Baptiſmum
non reſpondentis eſſe invalidum quoad præſum-
ptionem tantùm; quia ex quo adultus eſt, & diſ-
cretus; & reſpondere poteſt, & non reſpondet,
Eccleſia præſumit, eum fictè, & non vero animo,
& puto ad Baptiſmum accedere, ut notat gloſ. *ul-
tima*, Archid. Bellam, & Turtecr. in d. c. *Cum par-
vulu, de conſecr. diſt.* 4.

34 Ad quintum ſimiliter reſpondetur, multas eſſe
differentias inter matrimonium carnale, & ſpiri-
tuale, quarum ſex præſumuntur, hic Hoſt. *nu.* 5. *&*
6. Joan. Andr. *nu.* 4. Card. *nu.* 3. & reliqui poſt eos,
plenè Everard. *in ſua Centuria in loco à matrimonio
carnali ad ſpirituale*, quarum una eſt, quia carnale
ſolo conſenſu contrahitur, ſpirituale verò nun-
quam contrahitur ſine verbis, ut per eos.

35 Ad ſextum, & ultimum reſpondet *hic* Hoſtienſ.
n. 3. *in fin.* non obſtare exemplum ab Innocentio
adductum, quia in caſu illo non poteſt fieri fides
Eccleſiæ de conſenſu etiam tacito; quinimò etſi
alter in alterum ſimul conſentiat, non poteſt ta-
men dici verè loquendo uterque ſimul conſenti-
re, cùm alter ſenſum alterius non percipiat, ſed
ignoret.

Nota ex text. matrimonium perfici per ſolum
legitimum viri, & mulieris conſenſum, & hanc di-
cit eſſe communem lecturam *hic in princ.* & dic le-
gitimum quoad ætatem, cap. *De illu, il primo, infra
de deſponſ. impuber.* & quoad liberi arbitrij motum,
cap. *Gemma. infra eod.* & not. in cap. *Cum locum, ſu-
pra eod.* Hoſt. & Jo. Andr. *hic n.* 2. *in ver. legitimum.*
Item nota verba eſſe neceſſaria de ſolemnitate
probationis, quæ tamen ſolemnitas poteſt imple-
ri per alia ſigna æquipollentia. Item nota ſurdum,
& mutum poſſe ſolis ſignis matrimonium contra-
here. Item nota pueros eſſe inhabiles ad matri-
monium, intellige, niſi malitia ſuppleat ætatem:
de quo dic, ut ſcripſi in d. cap. *De illu, & Puberes, in-
fra de deſponſ. impuber.*

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Conſultationi.

SVMMARIVM.

1 *MAtrimonio probato, non auditur negans ſimpli-
citer conſenſum; ſed aſſerens meticuloſum, &
probare volens auditur.*
2 *Mulieri neganti ſe in matrimonium conſenſiſſe, non
creditur marito probante contrarium.*
3 *Matrimonium non valet, ſi probetur contractum per
metum cadentem in conſtantem virum, vel mu-
lierem, ibidem. & n. 7. 11. & 14.*
*In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per
idoneos teſtes.*
4 *Maximè ubi agitur de matrimonio diſſolvendo.*
5 *Matrimonium difficilius ſolvitur, quàm contrahatur.*
6 *Teſtes inducendi contra matrimonium debent eſſe o-
mni exceptione majores.*
7 *Et hæc qualitas articulanda & probanda eſt ab indu-
(cente.*
8 *Organum vocis eſt fallax.*
9 *Mulieri dicenti ſe contraxiſſe per metum, incumbit
onus probandi non ſolum ipſum metum, ſed etiam
illius qualitatem.*
10 *Metus cadens in conſtantem virum dicitur mortis
periculum, vel corporis cruciatus.*
11 *Timor vanus non excuſat.*
12 *Metus quando dicatur cadere in conſtantem virum,
relinquitur arbitrio judicis.*
13 *Maſculinum concipit fœmininum ut vitetur abſur-
dum.*
14 *Metus minor excuſat fœminam, quàm maſculum.*

1 CONSULTATIONI. Illegitimè propoſi-
ta, & allegata violentia non excuſat, ſe-
cus autem cùm legitimè allegatur: Hoc
dicit ſecundum Abbat. Antiquum, vel aliter ſe-
cundum Cardinal. Probato matrimonio non au-
ditur negans ſimpliciter conſenſum, ſed aſſerens
meticuloſum, & probare volens auditur. Com-
2 muniter tamen ſic ſummatur: mulieri, quæ negat
ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur ma-
rito probante contrarium; ſed ſi probat ſe conſen-
ſiſſe per metum, qui poteſt cadere in conſtantem
virum, non tenet matrimonium, Joan. Andr. Butr.
Anchar. Abb. Joan. de Anan. Præpoſ. & Alex. de
Nævo duos caſus determinat, Secunda, ibi, *Sanct
Io. Andr.*

3 Nota primò ibi, *legitimis, & idoneis teſtibus*, ubi
agitur de probatione matrimonij, eam dici pro-
bationem legitimam, quæ fit per idoneos teſtes, ut
hic, & in cap. 1. *infra de conſangu. & affinit.* Anchar.
4 *hic in* 3 *notab.* & Præpoſ. *nu.* 1. Quod fortius pro-
cedit ubi agitur de matrimonio diſſolvendo, quia
5 ſpiritualia difficilius deſtruuntur, quàm con-
ſtruantur, c. *Inter corporalia, in princip. de translat. E-
piſcop.* unde lex dicit ſolutionem matrimonij diffi-
ciliorem eſſe, quàm conjunctionem, l. *Conſenſu, C.
6 de repudijs.* Ad idem bonus text. in l. *Nullum divor-
tium, ff. de divort.* unde teſtes inducti contra matri-
monium debent eſſe omni exceptione majores,
cap. 1. *infra de conſanguinit. & affinitat.* ubi gloſ. *in
ver. Majores*, Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 5. *verſ. Item no-
ta*, & Præpoſ. *num.* 9. Felin. *ſupra in rubr. num.* 17.
Covarr. *lib.* 4. *Decretal, par.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 7.

Et quamvis multi oppoſitum ſentiant, tamen
hæc eſt communis opinio, ut teſtatur Socin. Ju-
nior *conſ.* 29. *Circa præſentem conſultationem, nu.* 8.
& ſeq, lib. 2. imò magis communis, ut per Gabr.
concl. 8. *de teſtib. n.* 75. quam ſæpius etiam Rota ſe-
quuta eſt, ut *deciſ.* 209. *n.* 1 *par.* 1. *diverſ.* Caputaq.
deciſ. 286. *n.* 1. *p.* 3.

Quod multò clariùs procedit, ubi liquidò con-
ſtat de matrimonio non ſolùm contracto, ſed et-
iam conſummato, text. eſt in c. *In litteris, de teſtib.*
ubi quia vir nobilis uxorem duxerat, & cum ea
per ſeptennium cohabitaverat, in cauſa diſſolu-
tionis matrimonij repelluntur teſtes non omnino
integri, ad idem text. in c. *Inſuper, qui matrim. ac-
cuſ. poſſ.*

Quinimò hæc qualitas, quòd teſtes ſint omni
7 exceptione majores, aut ſaltem probatæ vitæ, &
opinionis, non ſufficit ut inſit teſtibus, ſed neceſſe
eſt ut articuletur, & probetur ab inducente, Bart.
in l, 1. §. *Si quis neget. n.* 12. *verſ. Et requiritur, ff Quem-
admod. teſtam. aperian.* quam communiter DD. ſe-
quuntur, ut teſtatur Grat. *conſ.* 2. *n.* 35. *lib.* 2. Corn.
conſ. 78. *col.* 4. *poſt med. verſ. Omitto quod teſtes. vol.* 3.
& Cravett. *de antiq. temp.* 2. *Queritur, à n.* 38. *uſque
ad* 41.

8
Secundò, Nota ibi, *Metu illato compulſas verba protuliſſe conſenſûs*, organum vocis eſſe fallax: nam ſæpè quis ore pronuntiat, quod mente non gerit, ut 22.q.2. quaſi per totam, & c. *Humanæ aures, cum multis ſeqq. q.5.* Butr. *hic n.4.* & Alex. de Nævo *in 2. notab.* licet verba ſint inſtitura, ut quis deducat cogitationes ſuas in notitiam alterius, c. *Is autem*, 22.q.2. de quo ſcripſi latius in c. *Falſidicus, infra de nomine falſ.*
9 Tertiò, Nota ibi, *Si talis metus inveniatur illatus, qui cadere poſſit in conſtantem virum*: mulieri dicenti ſe contraxiſſe matrimonium per metum, incumbere onus probandi non ſolùm ipſum metum, ſed etiam illius qualitatem, videlicet metum fuiſſe talem, qui cadere poſſit in conſtantem
10 virum, qualis eſt mortis periculum, aut corporis cruciatus, l. *Interpoſitas, C. de tranſact.* cap. *Cùm dilecti*, & cap. *Perlatum, de his quæ vi met. cauſ.* cap. *Lotharius*, & cap. *Si verum*, 31.q.2. *gloſ. ultima hic*, &
11 Cardin. *num.1.* aliàs vanus timor non excuſat, l. *Metum autem, la ſeconda, ff. Quod met. cauſ.* l. *Vani timoris ff. de reg. juris*, & l. *Si quis ab alio, ff. de re judicat.*
12 quòd arbitrio judicantis relinquitur, leg. *Metum autem ff. ex quib. cauſ. major.* gloſ. in d. l. *Interpoſitas, in verb. Cruciatus, C. de tranſactionibus*, gloſ. additionalis *hic in verb. In conſtantem*, Abb. in cap. *Cùm virum, n. 8. de regular.* & alij apud Menoch. *de arbitr. judic. caſ. 135. n. 3.* Adverte tamen, quia etſi textus noſter dicat, in conſtantem virum, ni-
13 hilominus ſubaudiendum eſt, vel mulierem, ſecundùm Abbatem *in 3. notab.* & Præpoſ. *num. 3.* vel certè maſculinum hic concipit fœmininum, ut abſurdum vitetur ſecundum Præpoſit. Quamvis enim ex proprietate vocabuli viri appellatione non veniat mulier; tamen contrarium hic ſuadet ſubjecta materia, quæ de muliere loquitur ex notatis in Clement. 1. *in verb. Homines, de election.* in cap. *Generali, eod. tit. lib. 6.* &c. per Archid. in cap. *Si quis ſuadente*, 17.q.4. & per Bart. in l. 1. *ff. de verb.*
14 *ſignific.* Quippe minor metus excuſat fœminam, quàm maſculum, ut notat gloſ. 1. in cap. *Cùm locum, ſupra eodem*, quam dicit notabilem Alex. de Nævo *hic in 5. notab.* & à Doctoribus approbatam, Præpoſ. *num. 3.* per text. in cap. *Indignantur*, 32.q.6. idem notat Hoſt *in Summa de matrim. §. Qualiter impediatur, verſ. ſupradict.* Butr. *hic n.4.* Cardin. *n.1.* & Abb. *in 3. notab.*

DE SPONSAL.

Cap. Is qui fidem.

SUMMARIUM.

1 *SPonſalia de futuro de jure communi tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſequutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantùm.*
2 *Et præjudicant matrimonio poſtea contracto.*
3 *Præſumptio juris, & de jure idem operatur in caſu præſumpto, quod veritas in caſu vero.*
4 *Et probationem in contrarium non admittit.*
5 *Præſumptio juris, & de jure non habet locum in foro animæ, ſed ipſa veritas.*
6 *Sponſalia non tranſeunt in matrimonium quoad Deum, ſi copula non intercesſerit affectu conjugali, ſed fornicario.*
7 *Papa ſtatuere non poteſt, ut ſine conſenſu expreſſo, vel tacito ſit matrimonium.*
8 *Sponſalia poſt Concilium Tridentin. non tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam.*
Et poſſunt mutuo conſenſu partium diſſolvi, n. 10.
9 *Sponſalia de futuro contracta præſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus, non ſunt invalida ex Concilio Tridentino, ſed remanent in diſpoſitione juris communis.*
11 *Sponſalia per verba de præſenti contracta non ſervatâ formâ à Concilio præſcriptâ per copulam ſubſequutam in matrimonium non tranſeunt, ſi decretum de reform. matrim. in Parocha fuerit publicatum.*
12 *Sponſus cogi debet ab Ordinario per cenſuras adimplendum juramentum, & ſuper voto petenda eſt diſpenſatio ab eo, qui poteſt concedere.*
13 *Sponſalia de præſenti inter puberem & impuberem coram Parocho, & teſtibus contracta poſt Concilium non tranſeunt in matrimonium per cohabitationem, & cop[illegible].*
14 *Matrimonium null[illegible] contractum ex cauſa metus ſervatâ in reliquis formâ Concilij Tridentini, ſi impedimentum ſit occultum, convaleſcit ex mutuo conſenſu conjugum.*
15 *Sponſus, qui ſponſam ſtupravit, non poteſt puniri pœnâ ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi.*

1 IS QUI FIDEM. Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſequutam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantùm, hoc dicit cum cap. *fin. infra eod.* ſecundùm Jo. Andr. Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & reliquos omnes. Primò ponit thema, ex quo tacitè elicitur quæſtio. Secundò illam ſolvit, & rationem ſubjicit, ibi, *Ad primam.*
2 Nota ex hac decretali ſponſalia de futuro hoc jure inſpecto per ſequentem copulam in matrimonium tranſire; adeò ut præjudicent matrimonio poſtea contracto, ut hic eſt caſus ſecundum Abb. Antiq. & alios communiter, concordat cap. *Veniens, il ſecondo, ſuprà eod.* Ratio eſt, quia Eccleſia ex carnali conjunctione præſumit in ſponſis conſenſum conjugalem ad excludendum peccatum, quod incurrerent ex copula fornicaria, ad l. *Merito, ff. pro ſoc.* ut per Covar. *in epit. de ſponſal. p. 1. c. 4 §. 1. n. 1.* & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, id eſt, ſtatuta à Canone, quam Hoſt. & Jo. Andr.
3 dicunt juſtam, indubitatam, & omninò certam jure ſcripto ſine probatione approbatam, & neceſſariam appellat Specul. *in tit. de præſumpt.* § 2. ſic diſtinguens illam à temeraria, probabili, & violenta: unde idem operatur hæc præſumptio in caſu præſumpto, quod veritas in caſu vero, ſecundum Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & Præpoſ. *hic in 1. notab.* & conſequenter non audiretur ſpon-
4 ſus, qui aſſereret ſe non cognoviſſe ſponſam affectu uxorio, vel animo matrimonium contrahendi, quia præſumptio juris, & de jure probationem in contrarium non admittit, ut hic notant gloſ. *ult.* Hoſtienſ. *n. 2. in fin. in ver. Admittenda*, Joan. Andr. *num. 8.* Butr. *in ſecundo, & tertio notab.* Abb. *num. 2.* Alex. de Nævo *n. 3. & 5.* & communiter omnes.
5 Hæc tamen præſumptio locum habet in foro contentioſo, & judiciali duntaxat, non autem in foro animæ, in quo non cadit præſumptio, ſeu fictio,
6 ſed ipſa veritas: unde ſi verè ſponſus cognoviſſet ſponſam non affectu uxorio, ſed fornicario, non

eſſec

eſſet matrimonium in foro pœnitentiali, & quoad Deum, cap. *Tuam, ſupra eod.* namut inquit Jo.
7 Andr. *ibi n.4.* poſt Hoſtienſ. *ſub n. 3. verſ. Sic Papa.* Si ſponſus nullo modo conſenſit in primam, ſed in ſecundam, etſi Papa ſit ſupra jus, tamen conſenſus valere non poteſt, nec contra conſcientiam hominem urgere. Et quamvis poſtea idem Hoſt. *verſ. Finaliter tamen*, videatur concludere obediendum eſſe Papæ in utroque foro; tamen fatetur Papam efficere non poſſe, ut ſine conſenſu expreſſo, vel tacito ſit matrimonium: & hoc verius, communius.

8 Cæterùm cùm hodie ex decreto Concilij Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* præſcripta fuerit nova forma matrimonijs contrahendis cum decreto irritante; utique ſponſalia de futuro non tranſeunt amplius in matrimonium per copulam ſubſequutam, ſed neceſſe eſt iterum contrahere per verba de præſenti coram Parocho & teſtibus juxta formam ibi ſtatutam: & ſic non eſt amplius locus diſpoſitioni hujus cap. quod & Navarr. advertit *in Man. cap 25. n. 144.* quem refert, & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. n. 99.* & ſæpius cenſuit Sac. Congregatio Cardinalium Concilij Trid. Interpretum.

9 Et in ſpecie Epiſcopus Giennen. petijt declarari. Primò an ſponſalia de futuro contracta præſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus, ſint invalida vigore decreti Concilij Tridentini, de quo *ſeſſ. 24. q. 1. de reform. matrim.*

10 Secundò, an ſponſalia legitimè contracta carnali etiam copulâ ſubſequutâ, poſſint mutuo conſenſu partium diſſolvi.

Ad primum S. Congregatio reſpondit, Concilium *cap. 1. ſeſſ 24. de reform. matrim. verſ. Qui aliter*, loqui de contrahentibus matrimonium, non autem ſponſalia de futuro: & ideò quod attinet ad hujuſmodi ſponſaliorum de futuro validitatem, ſervandum eſſe jus commune.

Ad ſecundum reſpondit, quomodocumque accipiatur illa dictio, *legitimè*, ſive prout à jure communi diſponitur, ſeu coram Parocho, & teſtibus, non poſſe dici ſubeſſe validum, & indiſſolubile matrimonium. Etſi enim ante Concilium hujuſmodi ſponſalia tranſiviſſent in matrimonium, c. *Is qui fidem, de ſponſal.* tamen quia Concilium voluit nullum eſſe matrimonium non contractum coram Parocho, & intelligitur de matrimonio per verba de præſenti; ſi hic actus matrimonij coram Parocho per verba de præſenti non intervenit, non poteſt dici ſubeſſe validum matrimonium.

11 Ruſus propoſita fuit in S. Congregatione hæc facti ſpecies. D. Nicolaus pluries coram teſtibus Luciæ promiſit, imò per verba de præſenti aſſeruit ſe eam in uxorem accipere velle, ipsâ itidem reſpondente ſe eum in virum accipere, poſteaque ſubſequuta eſt inter eos carnalis copula, poſt quâ Nicolaus infirmitate correptus, Deo cum juramento vovit illam ſe ducturum in uxorem. Quæſitum fuit an matrimonium eſſet validum, & an poſſet compelli ad contrahendum, & ad implendum votum ac juramentum. S. Congregatio cenſuit, ſi caſus, de quo agitur, contigit poſt triginta dies à die primæ publicationis decreti Concilij Tridentini *ſeſſ. 24 de reform. matrim. cap. 1.* Factæ in parochia dictorum Nicolai, & Luciæ, & verbis illis de præſenti prolatis non interfuit proprius Parochus eorundem certum eſſe hujuſmodi contractum nullum eſſe ex eodem decreto Concilij *de reform. matrim. c. 1. verſ. Qui aliter*; nec poſſe dici ſponſalia ſequutâ copulâ tranſiviſſe in matrimonium per c. *Is qui fidem, de ſponſal.* Quia Congregatio jamdudum declaravit d. c. *Is qui fidem*; hodie non habere locum ſi non ſit ſervata forma præſcri-
12 pta *in d. c. 1. de reform. matrim.* Quoad juramentum, & votum non eſſe Congregationis, quia adeundus eſt ordinarius pro juramento, qui poſtea per cenſuras cogat ad obſervandum caſu quo Maria non conſentiat. Item pro voto petenda diſpenſatio ab eo, qui dare poteſt: aliàs non poteſt ſtare Nicolaus cum tuta conſcientia.

13 Ad hæc Epiſcopus Squillacen. poſtulavit declarari, an contractis ſponſalibus per verba de præſenti inter mulierem ætatis annorum decem, & virum majorem ſervatâ formâ Tridentini Concilij, & longi temporis cohabitatione, atque carnali copulâ ſubſequutâ, hujuſmodi contractus habeat vim legitimi matrimonij, non ſervatâ iterum poſt pubertatem forma ſacri Concilij; S. Congregatio cenſuit non habere, niſi iterum coram Parocho proprio contraharur per verba de præſenti juxta formam Concilij, ſi modo tempore advenientis pubertatis mulieris ante copulam publicatum fuerat in parochia contrahentium decretum Concilij *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 1.* & lapſi erant triginta dies à prima publicatione. Idem reſponſum in cauſa Meliten. ubi dictum fuit, matrimonium inter impuberes contractum per verba de præſenti, formâ Concilij non ſervatâ per copulam, & cohabitationem ſubſequutam non tranſire in matrimonium tanquam valuerit velut ſponſalia de futuro.

14 Secus tamen eſſet ſi matrimonium in facie Eccleſiæ contractum eſſet nullum ex cauſa metûs, & impedimentum eſſet occultum, quia tunc mutuo conſenſu conjugium convaleſceret ex declaratione Pij V. Dubitavit namque Epiſcopus Hieracen. ſi matrimonium contractum, & conſummatum fuerit per metum ſervatâ in cæteris formâ Tridentini Concilij, & poſtea conjugium mutuo conſenſu, & ſpontaneâ cohabitatione convaluerit, an hodie illud cenſeatur validum non aliter ſervatâ formâ Tridentini Concilij. Bo. mem. Cardinalis Carafa hæc adnotavit: ſi impedimentum ex metu præſuppoſito occultum ſit, non eſſe opus iterum contrahere repetitis ſolemnitatibus aliàs ritè adhibitis in primo contractu. Si autem impedimentum eſſet manifeſtum, matrimonium de novo contrahendum eſſe ſervatâ formâ Concilij Trid. juxta reſponſum Congregationis, alias datum ad dubium Cardinalis Portugall. ac ſecundum declarationem Pij V. de qua teſtatur Navarr. *in ſumma c. 22. n. 70. verſ. Advertendum quartò.*

15 Sed hîc incidit dubitatio, an ſponſus, qui ſponſam ſeduxit, ac ſtupravit, poſſit puniri ab Epiſcopo pœnâ contra ſtuprantem a ſacris Canonibus inflicta, prætextu quod hodie ex decreto Concilij ſponſalia poſt copulam ſubſequutam non tranſeunt in matrimonium, ut tranſibant ante Concilium. Breviter ad propoſitum dubium S. Congregatio reſpondit, non poſſe puniri pœnâ ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi duntaxat ex decreto *c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* monendos tamen eſſe, ut quamprimum factis ſponſalibus contrahant matrimonium propter periculum.

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Si inter virum.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam conſummatum, & n. 7.*

2 *Sponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti.*

3 *Matrimonium an poſſit contrahi ſine verbis conſenſum exprimentibus.*

4 *Subarrhatio ſubſequuta poſt verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium apta, arguit conſenſum matrimonialem.*

5 *Matrimonium contrahi poteſt non ſolum per verba conſueta hic expreſſa, ſed etiam per alia conſimilia.*

6 *Nec requiritur ut ambo ſint concordes in forma verborum.*

7 *Matrimonium ratum prævalet ſecundo, etiam carnali copulâ conſummato.*

8 *Sponſalia de futuro contrahi poſſunt per quacunque verba conſenſum exprimentia, non de præſenti, ſed de futuro.*

9 *Sponſalia de futuro propriè dicuntur ſponſalia; de præſenti autem impropriè, & reſpectu futuræ executionis matrimonij.*

10 *Vxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur ſponſa.*

1 SI INTER VIRUM, Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſubſequens matrimonium etiam carnali copulâ conſummatum. Sed
2 ſponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti. Hoc dicit. Secundum dictum ibi, *Verum ſi.*

Nota 1. ibi, *Verbis conſuetis expreſſo*, argumen-
3 tum quod ad matrimoniũ in eo, qui poteſt loqui, neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia, ut hic innuitur, & in cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* & videtur expreſſum in cap. *Tua, ſupra eodem*: ubi dicitur matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris conſenſum; ſed neceſſaria eſſe quantum ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti: & ſecundum hoc altero tantùm eo loquente non erit matrimonium quoad Eccleſiam, quia non loquens ſuum conſenſum ſufficienter non exprimit, argum. hujus litteræ, ibi, *Vtroque dicente.* Idque ad exemplum ſtipulationis; quæ non contrahitur, niſi utroque loquente, etiamſi annuat ſine verbis, l. 1. *in princ. §. Et ſi quis ita, ff. de verb. obligat.* & ita firmat gloſ. in cap. *Tua nos, in ver. Nec forma, ſupra eodem*, dicens ad eſſe matrimonij duo eſſe neceſſaria, ſubſtantiam ſcilicet, & formam, ſicut ad eſſe hominis; pro ſubſtantia eſſe ibi conſenſum, pro forma verò verba conſenſum exprimentia: & ſi alterum deſit, non eſſe matrimonium. Idem tenet gloſ. juris civilis in leg. *Cùm notiſſimi, in verb. Solam, C. de præſumpt. trigint. vel quadrag. annorum*, & ibi Bald. *nu. 7.* Bart. in l. *Nuptias, n. 1. ff. de reg. jur.* Goffred. *in ſum. tit. de ſponſ. n. 22.* Innoc. in cap. *Tua poſt princ. in ver. Conſenſum, ſupra eod.* dicens in valentibus loqui non ſufficere conſenſum ſine verbis.

Cæterùm hic intellectus ſecundum Hoſt. *hic in princ. in ver. Expreſſo*, apertè reprobatur in c. *Ex litteris*, & c. *Is qui fidem, ſupra eod.* in c. *Continebatur*, & c. *De illis, il primo, §. 1. infr. de deſponſ. impuber.* & in l. *Sed quæ patris, ff. de ſponſal.* in quibus contrahentes facto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire.

Nec obſtat quod hic dicitur: nam poſt litteram ibi, *Vel alia verba*, ſubaudiendum, vel præſumptiones violentas, ut in juribus allegatis, & in cap. *Illud, de præſumpt.* vel ſigna, nutus, ſeu argumenta ſufficientia, ut plenè notatur in d. cap. *Tua, ſupra eodem*, nam hujuſmodi ſigna æquipollent huic formæ; unde non refert quid ex æquipollentibus fiat, cap: *Licet ex quadam, de teſtib.* cap. *Tua, de conſang. & affinit.* dummodo conſenſus exprimatur etiam non loquendo: nam multæ mulieres præ verecundia plerumque annuunt potius, quàm loquantur, maximè præſentibus parentibus cap. *Honorantur, 32. quæſt. 2.* & in hoc tandem reſidet *hic* gloſ. 1. cum qua concordant Hoſtienſ. *loco citato*, Butr. *nu. 9.* Card. *nu. 4.* & Abb. *nu. 6*: gloſ. in c. *Sufficiat, in ver. Initio, 22 q. 2.* Lapus *Allegat. 56. per tot.* & tenent in d. cap. *Tua, ſupra eod.* Hoſt *in ver. De præſenti*, Butr. *num.* 8. Cardin. *ad fin.* Anchar. *num. 3.* Abb. *eodem num.* & Alex. de Nævo *nu. 15.* & alij tam juriſperiti, quàm Theologi, quos noviſſimè cumulat Thom, Sanch. *in tract. de matr. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. n. 5.* Quorum opinio videtur non obſcurè approbata à Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. §. *Septimum Sacramentum*: ibi, (Conſenſus per verba regulariter expreſſus facit matrimonium:) dum enim dixit regulariter, ſatis clarè innuit, verba non ſemper adhiberi; ac proinde ad validitatem matrimonij non pertinere.

4 Quo fit ut ſi alter ex contrahentibus proferat verba apta ad matrimonium, & deinde ſubſequatur ſubarrhatio per immiſſionem annuli, ex hujuſmodi actu ſatis arguitur conſenſus matrimonialis, ut hic firmat gloſ. 1. *in fin.* Butr. *nu. 9.* & plerique alij, Hoſtienſ. in cap *Ex litteris, il 1. n. 1.* dicens eſſe ibi de hoc textum apertum, *ſupra eodem*, & tradunt communiter omnes in cap. *Illud, de præſumpt.* & in cap. *fin. de deſponſ. impuber.*

5 Secundò nota ibi, *Vel alia verba.* Sponſalia de præſenti contrahi poſſe non tantùm per verba conſueta, quæ habentur in littera, & in cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* videlicet, Ego te in meam accipio, &: Ego te accipio in meum: ſed etiam per alia verba conſimilia, veluti ſi vir dicat, promitto te pro conjuge tenere, vel in uxorem habiturum. ut ſunt jura clara in cap. *Ex parte, ſupra eod.* & in cap. *Si quis, 30. q. 5.* & hic notat gloſ. *in ver. Alia*, Innoc. *in princ.* & Abb. *n. 4. in ver. Vel alia verba.* Idem ſi dicat, Nolo niſi te in meam uxorem. Hæc enim verba ſic debent intelligi, id eſt, Volo te, & non aliam in uxorem: & hoc innuit verbum, Volo, quod eſt præſentis temporis: ita Specul. *in tit. de ſponſal. §. 1. n. 5.* ubi *nu. 6.* ponit plura exempla his ſimilia, de quibus plenè notatur per Joan. Andr. & Doctores in cap. *Ex litteris, il primo, ſupra eodem.*
6 Nec requiritur, ut ambo ſint concordes in forma verborum, ſed ſatis eſt, ut quoquomodo exprimant ſubſtantiam conſenſus de præſenti: ideoque ſi vir dicat, Accipio te in meam uxorem, & mulier reſpondeat, Placet, vel conſentio, erit matrimonium, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, ſecundum Hoſt. *hic in princ. in ver. Conſenſum*, Jo. An. *n. 3. in ver. Verba*, Butr. *num. 5.* Abb. Sicul. *nu. 7.* & alios communiter. Unde ſimiliter ſi mulier

lier dicat : Do tibi corpus meum in legitimam
conjugem, contrahitur matrimonium, licet vir
non repetat: Do tibi corpus meum in legitimum
virum, ſecundum Abb. Antiq. *hic in fin.* dicentem
ſic ſe vidiſſe bis judicari.

7 Tertiò nota ibi. *Etiamſi ſit carnalis copula ſubſe-*
quuta : Primum matrimonium ratum prævalere
ſecundo etiam carnali copulâ conſummato, ut hic
eſt caſus, & in d. cap. *Licet, infra de ſponſ. duor.* &
utrobique notant in ſummario textûs Joan, Andr.
Butr. Card. Abb. & omnes: rationem reddit Bar-
bo ſ. *in rubr. ff. ſolut. matr. par* 2. *n.* 85. quia cum ex
primo matrimonio dominium corporis ad poten-
tiam copulæ ſit translatum in uxorem, non poteſt
conjux, qui jam non eſt dominus ſui corporis, il-
lud in aliam uxorem transferre ad eamdem po-
tentiam copulæ, arg. cap. *Quod autem, ſupra de jure-*
patr. & ſic non obſtat regula l. *Quoties. C. de rei ven-*
dicat. ubi ille eſt potior in dominio, cui res prius
traditur, licet alius in titulo prævenerit, ut ibi per
Baldum.

8 Ultimò nota ibi, *Sive verba ſimilia.* Sponſalia de
futuro non tantùm trahi poſſe per conſueta ver-
ba, quæ habentur in textu, videlicet : *Ego te reci-*
piam in meam, & *Ego te in meum*; ſed etiam per alia
his ſimilia, ſeu æquipollentia, ut hic per Hoſt. *nu.*
1. *in ver. Similia*, id eſt, per verba exprimentia con-
9 ſenſum non de præſenti, ſed de futuro; & hæc ſe-
cundum Abb. *num.* 2. rectè & propriè dici poſſunt
ſponſalia, quia quis ſpondet, ſeu promittit ſe futu-
rum maritum, vel uxorem; ſponſalia verò de præ-
ſenti impropriè ſponſalia dicuntur reſpectu vin-
culi matrimonialis, ſed poſſunt appellari ſponſa-
lia reſpectu executionis matrimonij, quia uter-
10 que ſpondet futuram matrimonij executionem:
& ita uxor ante carnalem copulam, & traductio-
nem ad domum viri, multis in locis appellatur
ſponſa, ut per eum ex hoc inferentem ad ſtatuta
odioſa loquentia de uxore, ut hujuſmodi ſponſam
non comprehendant, ſequitur Alex. de Nævo, *nu.*
8, ſed tu vide tex. in c. *Qui deſponſatam*, 27. q. 2.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. Tua.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contrahit pater pro filio impubere; ſed non pro pubere, niſi conſentiat.*

2 *Sufficit tamen ut filius conſentiat expreſsè, vel tacitè, verbo, vel facto.*

3 *Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem conſentiente valet ut ſponſalia de futuro: ſecus ſi filius nullo modo conſentiat.*

4 *Matrimonium quandoque accipitur pro ſponſalibus de futuro.*

5 *Sponſalia poteſt pater contrahere pro filio infante.*

6 *Quod intelligitur de facto, & ex quadam honeſtate; nam verè ex illis quoad ipſum filium nulla oritur obligatio, nec publicæ honeſtatis juſtitia.*

7 *Sponſalia pro infante à parentibus contracta poſt ætatem legitimam tenetur filius adimplere ex debito honeſtatis, non neceſſitatis.*

Declaratur n. 4. & 15.

8 *Pater cogere non poteſt filium invitum nubere, ſed filiam poteſt, ſecundum leges, niſi dederit ei turpem ſponſum, vel moribus indignum.*

9 *Secus ſecundùm Canones.*

10 *Diſpenſatio an filiæ invito patre ſit concedenda ſuper impedimento publicæ honeſtatis in primo gradu ex matrimonio rato non conſummato, & n. ſeqq. uſq. in fin.*

11 *Matrimonia invitis parentibus contracta, quæ licet ſint valida, tamen improbantur ab Eccleſia, & n. ſeqq. uſq. ad n. 23.*

12 *Virginalis pudoris non eſt maritum eligere, ſed judicium parentum expectare.*

13 *Filia nubens invitis parentibus mortaliter peccat.*

15 *Saltem ſi ex juſta cauſa contradicant, & filia non habeat legitimam cauſam non obediendi.*

16 *Matrimonium à filiofamilias contractum ſine conſenſu parentum, de jure civili non valet.*

17 *Secus de jure Canonico.*

18 *Filia nubens ante annum vigeſimumquintum invitis parentibus, ſecundum leges poteſt ab eis exhæredari.*

19 *Et quid ſecundùm Canones.*

20 *Matrimonia à filijsfamilias invitis parentibus contracta, an jure Eccleſiaſtico irrita fuerint primis Eccleſiæ temporibus, & n. ſeq.*

21 *Intellectus, cap.* Aliter, *30. q. 5.*

22 *Decretum Gratiani à Gregorio XIII, approbatur ut pars corporis juris Canonici.*

23 *Matrimonium ratum, non conſummatum, non parit impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis juſtitiæ, fortius tamen, quàm ex ſponſalibus de futuro.*

24 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio etiam irrito ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſûs, & non conſummato, non fuit à Concilio Tridentino ſublatum, ſed durat in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus ante oriebatur.*

1 TUA. Pater pro filio impubere ſponſalia
contrahit: pro pubere verò non, niſi con-
ſentiat, Hoſtienſ. dicit ſecundum Joan.
Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar.
Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Habet tria di-
cta, ſecundum ibi, *Poteſt*, tertium ibi, *Et poſt-*
quam.

Nota primò ibi, *Si aliquo modo non conſentit filius.*
Patrem pro filio adulto nec matrimonium, nec
ſponſalia contrahere poſſe, niſi filius conſentiat,
2 Innoc. *hic. n.* 1. & pondera illa verba. *Aliquo modo,*
quæ innuunt ſatis eſſe, ut filius conſentiat expreſ-
sè, vel tacitè, verbo, vel facto, ſecundùm Hoſtienſ.
num. 3. & Jo. Andr. *n.* 1. *in ver. Aliquo modo*, & eſt ex-
preſſum in cap. *un. infra eod. lib.* 6. Et pro adulto in-
3 telligas eum, qui eſt habilis ad conſentiendum ſive
ſit pubes, ſive impubes, hac tamen differentiâ,
quòd ſi filius expreſsè, vel tacitè conſentiat ante
pubertatem, matrimonium ſic contractum vale-
bit juris interpretatione, uti ſponſalia de futuro,
cap. *final. infra*; ſin autem ſit pubes, valebit ut ma-
trimonium, ut *hic* per Butr. *n.* 4. *circa medium, verſ.*
Tu conclude: ſed ſi filius nullo modo conſentiat, nec
valebit ut matrimonium, nec ut ſponſalia, ut cùm
hæc nullitas ſit ex defectu conſenſûs, nec inde o-
rietur publicæ honeſtatis juſtitia, ut eſt text. in c.
Acceſſit, infra eod.

4 Secundò nota ibi, *Matrimonio tradere.* Matri-
monii

Digitized by Google

monij verbum quandoque accipi pro ſponſalibus
de futuro, per quæ ad matrimonium pervenitur,
ut hic pet Jo. Andr. *n. 3. in ver. Matrimonis.*

5 Tertiò nota ibi, *Filium nondum adultum.* Pro fi-
lio infante poſſe patrem ſponſalia contrahere :
nam verba illa, nondum adultum, de minore ſe-
ptennio ſunt intelligenda, ſecundum Ant. de Butr.
in 2. not. & Abb. *num.* 3. & probatur clarè ex ver-
bis immediatè ſequentibus, *Voluntas cujus diſcerni
non poteſt.* quæ non conveniunt, niſi infanti, ut §. *Pu-
pillus. inſtit. de inutil. ſtipulat.* & l. *Infanti, C. de jure de-*
6 *liberandi.* Cæterùm quod hic dicitur, referri de-
ber ad factum, & honeſtatem quamdam, ſecun-
dum quam pro filio infante, ex quo ejus volun-
tas diſcerni non poteſt, pater ſponſalia contrahit
ponendo ſpem in ratificatione filij, ſecundum
Abbatem *hic d. n. 3.* & Præpoſ. *n. 1. verſ. Unde Pa-
normitanus* : ſed rei veritate inſpectâ, & quoad ju-
ris effectum ſponſalia hujuſmodi ſunt ipſo jure
nulla ex defectu conſensûs. Ideoque quoad ipſum
filium nullam inducunt obligationem, ut ſunt ju-
ra clara in cap. *Ubi non eſt,* 30. *q.* 2. in cap. *Litteras.*
& cap. *ſeq. infra eodem,* & in cap *un. eodem tit. lib. 6.*
ubi expreſſum eſt, ſponſalia amborum infantium,
vel alterius tantùm ad invicem contracta, vel quæ
parentes pro eis contraxerunt, uti nulla ex defe-
ctu conſenſus, publicæ honeſtatis juſtitiam non
inducere, nec validari ex ſupervenientia majoris
ætatis, niſi per cohabitationem mutuam, vel aliàs
verbo, vel facto fuerint ratificata; quo textu aper-
tè reprobatur opinio Raymundi *in Summa de ſpon-
ſal.* §. *Pone quod,* Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. *hic
n. 2. verſ. Dicebat Magiſter meus,* qui per hanc De-
cretalem tenuerunt ex ſponſalibus contractis à
patre, etiam filio non conſentiente, oriri juſtitiam,
& nitebantur hoc etiam probare ex c. *Acceſſit, ad
fin. infra eod* quod tamen nihil facit, prout hæc no-
tantur in gloſ. *ult.* in d. c. *un.* cum qua tranſeunt ibi
Scribentes.

7 Ultimò nota ibi, *Omnino debet hoc adimpleri.*
Sponſalia pro infante à parentibus contracta, poſt
ætatem legitimam debere filium omnino adim-
plere, ut in littera : ſed hoc intelligas ex debito
non neceſſitatis, ſed honeſtatis, prout intelligit
gloſ. *ult. hic,* quæ allegat ſimile in cap. 1. *ſupra de te-
ſtibus* : exponitur enim verbum, *debet,* id eſt, decet,
l. *Cum oportet,* & ibi gloſ. 1. *in fin. C. de bon. quæ liber.*
& cum gloſ. concordant *hic* Abb. Antiq. *in fin.* Ho-
ſtienſ. *n.* 11. *in ver. Omnino debet,* Joan. Andr. *ad
fin. in gloſ. ult.* Henric. Boich. Butr. Ancharan. &
Præpoſ. omnes *num.* 4. Cardin. *num.* 1. Abb. Sicul.
num. 7. & Alex. de Nævo *num.* 13. Ex quibus pa-
tet hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſenten-
tiam, quæ tamen videtur declaranda, ut dicam *in-
fra n.* 15. & 16.

8 In gloſſa prima : nota benè diſtinctionem gloſſæ
inter filium, & filiam; nam filium invitum pater
cogere non poteſt, ut aliquam in uxorem ducat,
l. *Filiofamilias. ff. de ſponſalib.* l. *Non cogitur, ff. de rit.
nupt.* quia nuptiæ coactæ difficiles exitus conſue-
verunt habere, cap. *Requiſivit, ſupra de ſponſalib.* &
§. 1. 31. *q.* 2. At de filia ſecus dicendum videtur ſe-
cundum leges : quia contradicere non poteſt, niſi
indignum moribus, vel turpem ſponſum pater ei
eligat, ut leg. *Sed quæ patris, ff. de ſponſal.* ubi gloſſa
9 1. ponit eandem diſtinctionem : verùm ſecundum
Canones nec filiam pater compellit invitam, ut
cap. *Cum locum, ſupra de ſponſ.* & cap. *Sufficiat,* 27.
quæſt. 2. Nec à ſanctione Canonum recedendum,
quidquid leges civiles jubeant, ut notatur in gloſ-
ſa margin. veruntamen etſi filia cogi non poſſit,
tenetur tamen ſequi voluntatem parentum etiam
ſecundum Canones, ut plenè dicam in quæſtione
ſequenti.

10 Ex facto quæſitum eſt, an filiæ ſit concedenda
diſpenſatio invito patre ſuper impedimento juſti-
tiæ publicæ honeſtatis in primo gradu ex matri-
monio rato non conſummato.

11 Videtur reſpondendum hanc diſpenſationem
non eſſe concedendam; nam Eccleſia ſemper im-
probavit matrimonia, quæ invitis parentibus con-
trahuntur: unde in Concilio Trid. *c.* 1 *ſeſſ.* 24. *de re-
format. matrim.* tametſi dicatur dubitandum non
eſſe, clandeſtina matrimonia libero contrahen-
tium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia,
quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde
jure damnandi ſint illi, & eos ſancta Synodus ana-
themate damnat, qui ea vera, & rata eſſe negant;
quippe falsò affirmant matrimonia à filijsfamilias
ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, &
parentes ea rata, vel irrita facere poſſe : nihilomi-
nus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ſem-
per illa deteſtata eſt, atque prohibuit. Hoc enim
decretum æquè improbat matrimonia clandeſti-
na, atque contracta invitis parentibus, ſi intelliga-
mus verbum, *illa,* referri ad matrimonia utroque
modo contracta, ad tex in l. *Pluribus, in princ. ff de
verbor. obligat.* Rot. *deciſ.* 187. *n.* 7. *ver. Et hoc denotat
relativum illud. part.* 2. *Recent.*

Id quod apertius colligitur ex pluribus Sum-
morum Pontificum, & SS. Patrum decretis : nam
Evariſtus Papa in cap. *Aliter,* 30. *q.* 5. aliter legiti-
mum non ſit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ip-
ſam fœminam dominationem habere videntur,
& à quibus cuſtoditur, uxor petatur, & à parenti-
bus, & propinquioribus ſpondeatur. Hormiſda in
hac Decretali quod eſt tranſumptum ex cap *Tua.*
31. *q.* 2. ſtatuit, ut ſponſalia à patre contracta filius
poſtquam pervenerit ad perfectam ætatem, tenea-
12 tur omnino adimplere, Ambroſ. in cap. *Honoran-
tur,* 32. *q.* 2. Non eſt virginalis pudoris maritum
eligere, ſed judicium parentum expectare : & in-
fra. (Si qua amiſſo ciò marito adoleſcentula la-
queum infirmitatis ſuæ timeat incidere, ſi vult,
nubat tantùm in Domino, ut electionem mariti
parentibus deferat, ne apparentiæ procacioris
exiſtimetur author, ſi ipſa de nuptijs ſuis electio-
nem ſibi vendicet) & in cap. ſeq. de muliere in do-
mo patris, & in ætate puellari exiſtente, quæ ad
ſponſalia juramento ſe obſtrinxerat, ſic reſpon-
dit: ſin autem ubi audierit, contradixerit pater, &
vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia
tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater.
Auguſtinus in cap. *Merito, ead. cauſ. & quæſt.* Vide-
tur etiam Apoſtolus de patre loqui, cùm dicit, *Ser-
vet virginem ſuam, &c.* & plura ſacræ Scripturæ te-
ſtimonia ad hoc affert Card. Bellarm. *lib.* 1. *de Sa-
cram. Matrim. c.* 1. *propoſ.* 3.

13 Ideoque filiam invitis parentibus nubentem
mortaliter peccare, cùm in re gravi illis injuriam
inferat, & contraveniat præcepto divino de pa-
rentum veneratione, tradit Sot. *in* 4. *diſtinct.* 28. *q.*
1. *art.* 1. *in fin.* Card. *in Summ. q.* 171. *punct.* 1. *inſt.* 3.
14 Navar. *in manual. c.* 14. *n* 15. ubi dat novum & ſin-
gularem intellectum ad hanc Decretalem, quate-
nus habet filium non teneri ducere uxorem illam,
de

de qua aſſumenda paciſcitur pater, videlicet, ut non ſolùm debeat de honeſtate, ſed etiam de neceſſitate quoad effectum non peccandi, licet non quoad effectum, ut ad id cogi poſſit, Medina *in ſumm. lib. 3. cap.* 14. §. 14. *fol.* 109. *col.* 1. Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 6. *num.* 6. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de Sacram. Matrim. cap.* 19. *propoſ.* 3. *& in fin.* & Petr. de Ledeſm. *de Matrim. q.* 47. *art.* 6. *dub.* 2. ubi ait hanc eſſe ſententiam Theologorum, & Juriſperitorum.

15 Quod abſque dubio procedit ſaltem cùm pater movetur familiæ inæqualitate, ut hoc caſu, vel alia juſta de cauſa nec filius habeat legitimam cauſam non obediendi, ut poſt Gaſpar de Cald. & Cardin. hic notant Alex de Nævo *num.* 6. & Præpoſ. *num.* 5. S. Bonaven. in 4. *ſent. diſtinct.* 29 *quæſt.* 3. Navar. *in Manual. d. cap.* 14. *num.* 15. Et multò magis ſi pater moveatur ad ſedandas periculoſas inimicitias, aut ad vitanda ſcandala, vel odia, quæ inde probabiliter exoriterentur. Navar. ibidem, & alii apud Sanch. *de matr. lib.* 4. *diſp.* 23. *n.* 11.

16 Nec eſt omittendum, de jure civili irrita eſſe hujuſmodi matrimonia, ut l. *Nuptiæ, la ſeconda, ff. de ritu nupt.* Nuptiæ conſiſtere non poſſunt, niſi conſentiant contrahentes, id eſt, qui coëunt, &
17 quorum in poteſtate ſunt. Et quamvis jus civile hac in parte correctum ſit à jure canonico, ut in Concilio Tolet. III. *cap.* 10. relato in cap. *Hoc ſanctum*, ubi gloſ. *in ver. Parentum.* 32. *q.* 2. cap. *Sufficit*, 27. *q.* 2. quod eſt Nicolai I. cap. *Tua, ſuprà de ſponſ.* & c. *Cum cauſa, infrà de raptor.* Inde tamen patet quàm ſint adverſa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati connubia inita renuentibus parentibus. Unde has nuptias juſtas non haberi dicit Julianus in leg. *Nuptiæ, C. de nupt. & inſtit. eodem tit. in princip.* Statuitur, ut ſi filiifamilias ſint, conſenſum habeant parentum; nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio ſuadet, in tantum ut juſſus parentis præcedere debeat.

18 Et præterea leges civiles, quæ ſanxerunt filiam nubentem ante annum ætatis vigeſimumquintum invitis parentibus poſſe ab eis exhæredari, ut in Authent. *Vt cum, de appellat. cognoſc.* §. *Si alicui. col.* 8. non ſunt correctæ à ſacris canonibus ſecundùm o-
19 pin. Calder. in c. 1. *de clandeſt. deſponſ.* & poſt Abbatem antiquum, & Joannem de S. Georg. tradit Felin. in cap. *Eccleſia ſancta Mariæ, n.* 59. *de Conſt.* Bald. in cap. *Tenor, in fin. de ſent. & re judic.* & in l. *Omnem, ad fin. C. Ad Senatus Conſult. Tert.* & ex Theologis Sot. *in* 4 *diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 4. *ad* 4. & Mol. *lib.* 1. *de juſt. & jur. tract.* 2. *diſput.* 176. *fol.* 1043. Et quamvis hæc ſententia non tranſeat abſque difficultate, nec deſint contradictores: tamen quod ad rem noſtram pertinet, ſatis eſt ut inde etiam colligatur quàm deceat filios abſtinere à nuptijs, quibus parentes reluctantur, cùm hæc referatur inter ingratitudinis cauſas, ut hic notat Goffredus relatus à Joann. Andr. *num.* 8. dicens filiam non poſſe patri contradicere ſine vitio ingratitudinis, licet matrimonium teneat.

20 Quin imò non deſunt qui exiſtimaverint matrimonia filiorumfamilias ſine parentum conſenſu etiam jure eccleſiaſtico fuiſſe irrita primis Eccleſiæ temporibus. Quod ex recentioribus mordicus tuetur Baſil. Pontius *de matr. lib.* 2. *c.* 1. §. 1. & videtur conſtare ex decreto Concilij Aurelianenſis IV. *cap.* 24 his verbis: (Decernimus, ut parentibus, aut proprijs dominis, prout ratio poſcit, perſonarum acceptâ fide excuſati ſub ſeparationis promiſſione tradantur, poſtmodum tamen à parentibus atque dominis libertate conceſsâ, ſi voluerint, ex propria voluntate conjungantur.

Idque apud Græcos apertiùs colligitur ex epiſtola S. Baſilij ad Amphilochium, *cap.* 3. ubi habetur: (Quæ ſine his, qui poteſtatem habent, fiunt matrimonia, ſunt fornicationes.) Neque ergo vivente patre, nec domino ij, qui conveniunt, ſunt ab accuſatione liberi, donec conjugio domini annuerint; tunc enim accipit firmitatem conjugium. Et Theodor Balſamon. *in Commentario ejus epiſtola ad cap.* 36. Puellas, inquit hic ſanctus pater, eas, quæ ſunt in poteſtate parentum, appellat. Dicit ergo: (Si alicujus puellæ tradant ſeipſas ſuis amatoribus præter ſuorum parentum ſententiam, & ab ijs vitium illis allatum ſit, etiamſi matrimonio ſibi conjunctæ videantur, matrimonium ejus, quæ eſt in parentis poteſtate, non poſſe conſiſtere ſine paterna voluntate. Sin autem parentes ipſarum eis reconciliati fuerint, & eas cum amatoribus cohabitare voluerint, ei rei illâ ratione videtur remedium afferri; quod enim ab initio malè factum eſt, parentum poſtea conſenſus reparate videtur, ut fornicatio in matrimonium deducatur.) Hæc ille.

21 Porrò hæc ſententia quatenus habet matrimonia invitis parentibus inita aliquando fuiſſe irrita in Eccleſia, jure defendi non poteſt; habet enim pro fundamento ſolum decretum Evariſti in d. c. *Aliter*, 30. *q.* 5. Quod tamen mutilatè refertur à Baſilio Pontio ubi ſuprà: nam in eo decreto ad hoc ut legitimum ſit conjugium, non ſolùm exigitur ut fœmina deſponſetur à parentibus, ſed etiam à propinquioribus: Item exigitur ut legibus dotetur: Item ut ſacerdotaliter benedicatur: Item ut à Paranymphis aſſociata legibus detur, & ſolemniter accipiatur: ac demum ut biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. Et mox immediatè ſubnectitur: (Ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia, aliter verò præſumpta non conjugia, ſed adulteria, vel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes potius, quàm legitima conjugia eſſe non dubitare, etiamſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.) Hæc ibi. At manifeſtum eſt cætera omnia, quæ in dictu decreto exprimuntur, non pertinere ad eſſentiam matrimonij (nemo enim dixerit matrimonium eſſe nullum propterea, quòd conjux non fuerit dotata, aut benedicta à Sacerdote, aut à paranymphis aſſociata, vel triduo orationibus non vacaverit.) Ergo neceſſariò ſequitur, ut idem ſit dicendum ſi à parentibus non fuerit deſponſata; cùm clauſula ſubſequens *Ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia*, ad omnia præcedentia æqualiter referatur. Senſus igitur illius decreti non eſt, ut conjugia abſque ſolemnitatibus ibi præſcriptis inita ſint nulla, ſed tantùm ut tanquam clandeſtina reputentur illegitima, ac veluti fornicationes, & adulteria in foro externo, quamdiu contrarium probatum non fuerit habeantur. Et in hunc ſenſum decretum Evariſti accipitur à Graciano *in* §. *Sed objicitur*, qui habetur poſt c. *Nec illud*, & in §. *His ita reſpondetur*. poſt cap. *Si quis divinis*, 30. *q.* 5. Et ita etiam decretum illud interpretatur Card. Bellarm. *lib.* 1. *de matr. c.* 20. & communiter Scholaſtici. In quem ſenſum accipi etiam debet locus Baſilij ſuperiùs citatus.

Acce-

Digitized by Google

Accedit quod in Codice Gratiani, quo nunc utimur, loco illius dictionis, *etiamſi*, relatæ à Baſil. Pont. legitur, *niſi*. Nec dici poteſt ea dictio per errorem irrepſiſſe, quia in d. §. *Sed objicitur*, ex profeſſo explicatur his verbis. Evariſtus cùm dixiſſet (Aliter præſumpta non ſunt conjugia, ſed adulteria) addit (niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima.) Et ſecundùm hanc lecturam omnia ſunt plana, quia textus probat contrarium ejus, ad quod allegatur à Ba-
22 ſil. Pont. Nec hodie aliter legendum videtur, quia Gregorius XIII. decretum Gratiani Sanctitatis Suæ juſſu emendatum, quod unà cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, Corpus juris Canonici appellat, imprimi ac divulgari præcipit, ſtatuitque ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut non liceat hujuſmodi libris dicti juris canonici de mandato ſuo recognitis, correctis, & expurgatis, quidquam addere, detrahere, vel immutare, aut invertere, nullaque interpretamenta adjungere, ſed prout opus hujuſmodi Romæ impreſſum fuit, ſemper, & perpetuò integrum & incorruptum conſervetur: ut in Bulla incip. *Cùm pro munere, edita 1. die Iuly* 1580. quæ habetur in princ. ipſius Decreti.

Decretum verò Concilii Aurelianenſis intelligi debet quoad thorum & cohabitationem, non autem quoad fœdus, & validitatem conjugii, ut indicant illa verba (Sub ſeparationis promiſſione:) nec non illa, (A parentibus libertate conceſſa conjungantur.)

Quamobrem tenendum eſt omninò, matrimonia contracta invitis parentibus nullo unquam tempore fuiſſe irrita in Eccleſia: id quod non obſcurè innuit decretum Concilii Tridentini, *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. Matrim.* quod abſque ulla diſtinctione temporum anathemate damnat eos, qui falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

Verùm etſi hæc ita ſe habeant quoad nullitatem matrimonii, tamen quod ſpectat ad rem præſentem, conſtat ea conjugia adeò eſſe ſacris Canonibus inviſa & exoſa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & ſtupra. Unde cùm tam Eccleſia, quàm civilis politia tantoperè ab illis abhorreant, non videtur annuendum, ut filia inire poſſit matrimonium, cui pater expreſsè, & ex legitima
23 cauſa contradicit. Præſertim quia nulla ſufficiens cauſa adducitur, quæ juſtificet diſpenſationem: oportet enim reminiſci ex matrimonio rato non conſummato, licet non oriatur impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis juſtitiæ. ut olim conſultis gravioribus Theologis, & Canoniſtis cenſuit S. Congregatio Concilij; hoc tamen impedimentum eſſe fortius, quàm illud, quod oritur ex ſponſalibus de futuro, S. Thom. *in 4. diſt. 41. q. unic. art. 3.* & ibi Soto *art. 2.* & Abb. in c. *Sponſam,*
24 *in princ. de ſponſ.* Ideoque graviorem cauſam requiri pro concedenda diſpenſatione. Unde quamvis decretum Concilii *cap. 3, ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex ſponſalibus nullis omninò ſuſtulerit, & ex validis reſtrinxerit ad primum gradum; tamen impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio contracto per verba de præſenti, & non conſummato, non fuit à Concilio ſublatum, & durat in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus antea oriebatur, ut ex ſententia S. Congregationis declaravit Pius V, in extravag. *ad Romanum,* idque procedit etiam ſi matrimonium ſit irritum ex quacunque cauſa, præterquam ex defectu conſenſûs, ut S Congregatio declaravit.

Nec refert quod hoc caſu adducatur pro cauſa diffamatio converſationis mulieris apud virum, cui vult nubere: quia hæc cauſa ſi vera eſſet, adduceretur potiſſimum a patre, & fratribus ipſius mulieris, ex nobiliſſima familia oriundis, quorum exiſtimatio præcipuè læderetur ex ſiniſtra hujuſmodi ſuſpicione. Unde cùm eam nec pater, nec fratres adducant, ſed alii ad quos non pertinet: ſatis hinc liquet hanc cauſam commentitiè proponi ad extorquendam diſpenſationem.

Niſi fortè dixerimus, hoc caſu Sanctiſſimum non diſpenſare, ut filia nubere poſſit contra voluntatem patris; ſed tantùm diſpenſare ſuper impedimento publicæ honeſtatis ex matrimonio rato: poſt impetratam verò diſpenſationem, ut matrimonium qua decet honeſtate & reverentia parentibus debitâ contrahatur, nullumque obſtet canonicum impedimentum, ad curam & ſolicitudinem Epiſcopi pertinere: licet fatear hinc aperiri viam filiæ nubendi patre contradicente.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. Vbi non eſt.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent.*

2 *Intellectus hujus cap. & nn. ſeqq. uſque ad n. 12.*

Sponſalia an licitè contrahi poſſint ante ſeptennium ibidem.

3 *Lex Eccleſiaſtica prohibens obligat tranſgreſſores ad culpam mortalem, & n. 8.*

4 *Sponſalia amborum infantium, vel alterius publicæ honeſtatis juſtitiam non inducunt.*

5 *Sponſalia contrahi poſſunt ante ſeptennium, ſi uſus rationis præveniat ætatem.*

6 *Sponſalia poſt ſeptennium ante pubertatem contrahentes peccant mortaliter, & n. 8.*

Contrarium, n. 9.

7 *Sponſalia contracta ab impuberibus poſt ſeptennium inducunt publicæ honeſtatis juſtitiam.*

8 *Sponſalia non ſunt conjunctio, ſed promiſſio conjunctionis futuræ.*

10 *Matrimonium contrahentes ante pubertatem, non poſſunt abſque peccato carnaliter commiſceri.*

11 *Matrimonium contrahi non poteſt abſque culpa lethali ante expletum annum duodecimum in fœmina, & decimumquartum in maſculo, niſi ex urgenti cauſa, & de licentia Epiſcopi.*

12 *Pacis bonum eſt urgens neceſſitas diſpenſandi.*

1 UBI NON EST. Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent. Hoc dicit, ſecundùm omnes; & ſunt duæ partes. Prima ponit inhibitionem. Secunda neceſſitatis caſum excipit ibi, *Niſi fortè.*

2 Decretalis habet multiplices intellectus; quidam enim putant hic tantùm prohiberi, ne fiant ſponſalia ante ſeptennium. Hæc enim eſt ætas legiti-

gitima, de qua textus loquitur, ad ſponſalia contrahenda, tam ſecundùm leges, ut l. *In ſponſalibus, ff. De ſponſal.* quàm ſecundùm Canones, ut c. *Litteras*, cap. *Acceſſit*, & cap. *Duo*, *infra eod.* & cùm textus
3 dicat diſtrictiùs inhibemus, & hoc patet verum non eſſe quod ait Jo. Andr. *in princ.* videlicet quod hic dicitur procedere de honeſtate: imò enim eſt culpa lethalis huic inhibitioni contravenire, ad text. in cap. *Quæcunque præceptis*, 14. q. 1. & not. per Hoſt. & alios in cap. 1. *ſuprà de treg. & pac.* & innuunt Hoſt. *hic in princ.* & Alex. de Nævo, *n.* 2. dicentes non eſſe leve contravenire huic præcepto: & ita per hunc textum mortaliter peccare pueros, qui ſponſalia contrahunt ante ſeptennium abſque legitima cauſa, & Epiſcopi licentia, tradunt Henriq. *lib* 11. *de matrim. cap.* 13. *n.* 13. & Petr. de Ledeſma *de matrim q.* 43. *art.* 2. *dub.* 3.

4 Sed certè hic primus intellectus ſuſtineri non poteſt: tum quia textus prohibet ne conjungantur: at nulla conjunctio, ſeu vinculum obligationis eſſe poteſt, ſi infantes ambo, vel alter ſponſalia contrahant; ideoque ſponſalia hujuſmodi utpotè nulla ex defectu conſenſus, nec publicæ honeſtatis juſtitiam inducunt, ut eſt textus in cap. *un.* *infra eod. lib.* 6. Tum quia aut pueri ante illam ætatem carent uſu rationis, & ſunt omnis culpæ expertes, ut notatur in c. 1. *in gloſ. penult. infra, de delict. puer.* unde nec venialiter peccant: quod noviſſimè tenet Sanch. *de matrim. tom.* 1. *lib.* 1. *diſput.* 17. *n.* 4. Aut uſus rationis prævenit ſeptennium:
5 & tunc illa erit legitima ætas à ſacris Canonibus requiſita ad contrahendum, ut probat ratio textus in d. l. *In ſponſalibus*, & tenet gloſ. in cap. *Iuvenis*, *in ver. Dubia, ſuprà de ſponſal.* & ibi Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n.* 9. Butr. *n.* 5. Cardin. *n.* 1. Anchar. *n.* 4. Alex. de Nævo *n.* 19. & Præpoſ. *n* 7. & docet S. Thomas *in* 4. *ſent. diſt* 27. *q.* 2. *art* 2 *ad* 7. de communi, Navarr. *in Man. c.* 22. *n.* 19.

6 Quidam autem cenſent hanc prohibitionem eſſe intelligendam in ſponſalibus de futuro, quæ contrahuntur quidem poſt ſeptennium, ſed ante pubertatem; & hunc intellectum amplectitur hic gloſ. 3. cùm illum recitet ultimo loco, & expreſſius Hoſt. *n.* 1 *in ver. Conjungantur*, Jo. Andr. *n.* 5. Butr. *n.* 7. Cardin. *circa fin.* Anchar. n. 3 & communiter Doctores, ut teſtatur Alex. de Nævo *num.* 8. *verſ. ſecundo modo.*

7 Et ratio prohibitionis ſecundùm gloſ. & Hoſt. fuit bonum publicum: nam quando uterque, vel alter impubes ſponſalia contrahit, inde oritur publicæ honeſtatis juſtitia, ut in d cap *un. infra eod. lib.* 6. Cùm autem ſponſi puberes facti ſæpè mutent voluntatem, & ſponſalia ſolvant, impeditur ſponſus matrimonium contrahere cum conſanguineis ſponſæ, & ſponſa cum conſanguineis ſpōſi, ut in cap. *Sponſam, ſuprà de ſponſal.* & ſic tota conſanguinitas remanet impedita. Non eſt ergo tutum ut conjungantur; imò damnoſum reipublicæ tot uxores auferre ſponſo, & tot maritos ſponſæ: & plerumque ex tali diſſolutione diſcordiæ, & rixæ oriuntur, & divertentes conſanguineis de facto copulantur; unde hujuſmodi licentia contrahendi fuit meritò reſtringenda: & ita ſe-
8 cūdum hanc lecturam Hoſt. & communem majores ſeptennio, impuberes tamen admitti non debent ad ſponſalia contrahenda; alioquin peccant mortaliter, ut dicunt Summa Roſell. *in verb. Matrimonium* 2. *n.* 6. & apertius *in ver. Jejunium*, n. 3. *Proſp. Fagn. in* 4. *lib. Decret.*

& Sylveſt. *in ver. Matrimonium*, 5. *q.* 6. & in *ver. Sponſalia, q.* 3. *dicto* 1. Sed hunc quoque intellectum me-
9 ritò refellit Abb. *hic circa fin. verſ. Nec placet mihi communis intellectus.* Primò, quia textus dicit, non conjungantur: at per ſponſalia non fit conjunctio, ſed promiſſio conjunctionis futuræ; ad quod facit cap. *Noſtrates*, 25. *q.* 10. Deinde quia textus prohibet hujuſmodi conjunctionem antequam perveniatur ad ætatem legitimam, vel Canonibus determinatam: at ſeptennio expleto jam pervenerunt ad hujuſmodi ætatem, ut in d. l. *In ſponſal. ff. de ſponſal.* & in cap. *Litteras*, & in cap *ſeq. infra eod.* ergo ſponſalia licitè contrahunt, licèt puberes non ſint; & ex his puto ſublatam eſſe reſponſionem Alex. de Nævo *hic n.* 10. quòd etiam ſponſalia de futuro poſſint dici conjunctio, cùm ex ipſis oriatur ultrò citròque obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio eſt juris vinculum, quo naturâ adſtringimur ſecundùm noſtræ civitatis jura, ut dicit tex. *inſtit. de obligat. in princ.* quoniam hæc conſideratio non applicatur ſponſalibus contractis ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cùm illa ſit infra ſeptennium, ut proximè dictum eſt, ſponſalia ſunt nulla ex defectu conſenſus; ac proinde ex illis nulla oritur obligatio, ut in d. cap. *un. de deſponſ. impub. lib.* 6. & conſequenter nullo reſpectu poſſunt dici conjunctio. Conſideratio quoque Hoſt. quòd tota conſanguinitas impediatur, hodie parum urget, quia impedimentum publicæ honeſtatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino, *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.*

10 Alii verò intelligunt hunc textum ſtrictè, quando ſcilicet impuberes ambo, vel alter contrahunt matrimonium, & volunt intendere copulæ carnali: hæc namque conjunctio ab Eccleſia non eſt permittenda, ne poſtea de validitate matrimonii dubitari contingat, prout accidit in terminis cap. *Continebatur*, *infra eod.* & hanc lecturam ponit Abb. *hic ad fin. verſ. Vnde intellige iſtum textum*; & eſt ex mente Innocentii *in fin.* exponentis verbum, *conjungantur*, ſcilicet carnaliter, & eam ſequitur Sanchez *dict. diſput.* 17. *n.* 6.

Verùm neque hic textus intellectus Abbatis judicio meo ſuſtineri poteſt, quia textus permittit conjunctionem ante legitimam ætatem ex urgentiſſima cauſa, veluti pro bono pacis, ut patet in verſ. *Niſi fortè*: ergo non poteſt intelligi de commixtione carnali, quando ſunt impuberes ambo, vel alter, ut Abbas putat, quia Eccleſia ex nulla cauſa quantumvis neceſſaria, & urgenti poteſt licentiam concedere, ut pubes cum impubere, vel ambo impuberes carnaliter commiſceantur, quia cùm inter eos matrimonium conſiſtere non poſſit, cap. *Puberes*, & cap. *Atteſtationes*, *infra eod.* cum multis concord. copula non poteſt eſſe niſi fornicaria, & jure Divino naturali prohibita: ad quod vide quod ſcripſi in cap. *De illis, el ſecondo*, *n.* 46. *infra eod.*

Nec ſatisfacit reſponſio Sanchez, quòd commixtio pro bono pacis ſit permittenda, quando probabile eſt judicio Epiſcopi malitiam ſupplere ætatem; quoniam hæc reſponſio eſt extra terminos intellectus Abbatis, qui loquitur quando ambo, vel alter ſunt impuberes. At quando Epiſcopi judicio probabile eſt malitiam ſupplere ætatem, jam impuberes non cenſentur, ut d. cap. *Puberes*,

infra eod. ac proinde & carnalis commixtio nullo jure prohibetur, quin potiùs permittitur, ut ibi, & in cap. *De illis, il ſecondo, infra eod.* & ibi dixi præſertim *d, n.46.*

11 Supereſt ergo ut hoc capitulum, cùm nec de ſponſalibus, nec de copula intelligatur, prohibeat tantummodò conjunctionem matrimonialem, juxta primum intellectum gloſſæ, & Innocentii, id eſt ne matrimonium contrahatur ſi ambo, vel alter nondum pervenerunt ad ætatem legibus, vel Canonibus præfinitam, hoc eſt ante duodecimum annum exactum in fœmina, & decimumquartum ſimiliter exactum in maſculo, ut l. *Minorem, ff. de ritu nupt.* cap. *Continebatur*, & cap. *Atteſtationes, infra eod.* gloſ. 2. *hic*, Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n.4.* & alii communiter, Navarr. *in Man. c.22. n.29* Et ratio prohibitionis eſſe potuit, quia cùm minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligentur, ut d. cap *De illis, infra eod.* & plerumque incertum ſit, an ad matrimonium ſint apti, necne. id eſt an malitia ſuppleat ætatem, neque id ex habitu corporis, vel ex aliis ſignis facilè deprehendi poſſit: ſæpè contingit, ut alter conjugum pœnitentia ductus prætextu nullitatis à matrimonio reſiliat, & cum alia contrahat; unde puella innupta, & diffamata remanet, & inter parentes rixæ, & diſcordiæ oriuntur: meritò Papa hic diſtrictè hoc prohibet, adeò ut proptereà ſit culpa lethalis matrimonium contrahere ante ætatem legitimam ſine urgenti cauſa, & diſpenſatione Epiſcopi, ut docuerunt Petr. de Palude *in 4. ſent. diſt. 26. q. 2. art. 1. num. 8.* & Tabien. *in ver. Matrimonium, 5. q. 6.* qua de re ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretali *De illis, à n. 14. uſque ad n. 51.* ubi etiam videas de intellectu hujuſmodi textus.

12 Nota ibi, *utpotè pro bono pacis*; bonum pacis eſſe urgentem neceſſitatem diſpenſandi, ſeu juris rigorem relaxandi, ut *hic*, & in cap *fin. ſuprà, de ſer.* cap. *Omne quod, 22. q. 1.* cap. *Hac quippe, 3. q. 6.* cap. *Niſi eſſent, de Praben.* & cap. *Cùm inter R. Iumorem, de elect.* unde verſus, *Pax ut ſervetur moderamen juris*, habetur gloſ. *ult. hic*, Hoſt. *n. 6. in ver. Pro bono pacis*, Jo. Andr *in fin.* & alii communiter.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. De illis.

SVMMARIVM.

1 *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat.*
2 *Matrimonium contractum ante ætatem legitimam valet, ſi malitia ſuppleat ætatem. & n. 19. & 42.*
3 *Malitiæ nomine quid intelligatur. & n. 47.*
4 *Matrimonium non conſiſtit cum puella minore ſeptennio quantumcumque fuerit cognita, niſi multum ſit doli capax, & diſcreta.*
5 *Copula actualis non requiritur ad hoc, ut malitia ſuppleat ætatem, ſed ſufficit aptitudo ad copulam, quæ ex aliis ſignis probari poteſt.*
6 *Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia jura contradicunt.*
7 *Ætas pubertati proxima, & potentia coeundi an copulativè requirantur ad validitatem matrimonij ante ætatem legitimam.*
8 *Pubertatem non metimur ex annorum numero, ſed ex vigore naturæ, & rationis & n. 18.*
9 *Metus, & violentia in quacumque ætate incutiantur, irritant matrimonium.*
10 *Dummodo potuerint cadere in conſtantem virum.*
11 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem, & matrimonium convaleſcit.*
12 *Sive conſenſus superveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſumptus.*
13 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
14 *Puella duodecim annis minor, cujus malitia ſupplet ætatem an poſſit matrimonium contrahere de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apoſtolica, & n. ſeqq. uſque in fin. præſertim num. 38.*
15 *Matrimonium jure naturæ in quacumque ætate contrahi poteſt, dummodo adſit ſufficiens rationis uſus, & n. ſeqq.*
16 *Impotentia coeundi non dirimit matrimonium jure naturæ niſi ſit perpetua.*
17 *Matrimonium inter impuberes ex urgentiſſima cauſa contrahi poteſt ex diſpenſatione Eccleſiæ. & n. 33.*
18 *Pubertas ſola jure poſitivo ſufficit ad validitatem matrimonii.*
19 *Pubertas ut plurimum contingit in fœmina anno duodecimo, & in maſculo anno decimoquarto completo.*
20 *Pubertatis, ſeu impubertatis præſumptio ante, & poſt legitimam ætatem non eſt juris, & de jure, ſed juris tantùm.*
21 *Ætas legitima relevat ab onere probandi pubertatem, quæ anteà non præſumitur niſi probetur.*
22 *Malitia an ſuppleat ætatem, necne ſpectat ad Ordinarij judicium. & num. ſeqq. uſque ad n. 26. & n. 47.*
23 *Epiſcopus eſt cognitor impedimentorum matrimonialium. & n. ſeq.*
24 *Parochus non cognoſcit de impedimento matrimonij inter publicationes ſibi delato, ſed Ordinario denunciat.*
25 *Epiſcopus cognoſcit an ſubſit legitima cauſa diſpenſandi cum impubere ſuper matrimonio contrahendo.*
26 *Matrimonium quibus caſibus contrahi poſſit ante ætatem legitimam authoritate Eccleſiæ. & n. ſeqq. uſq; ad n. 35. & n. 38. uſq; in finem.*
27 *Rationis uſus in matrimonio eſt ex neceſſitate Sacramenti.*
28 *Eccleſia non diſpenſat in ſubſtantialibus Sacramentorum.*
29 *Infantes ſunt matrimonij incapaces jure naturæ ob defectum conſenſus.*
30 *Papa ſolus diſpenſat ſuper matrimonio puellæ, quæ ſufficientem habet diſcretionem, ſed non aptitudinem ad copulam. & n. 46.*
31 *Potentia actualis coeundi non eſt de ſubſtantia matrimonij jure naturæ, vel Divino, ſed poſitivo tantùm.*
32 *Epiſcopus non diſpenſat ſuper impedimentis dirimentibus.*
33 *Epiſcopus an ex urgentiſſima cauſa diſpenſare poſſit ut puella pubertati proxima matrimonio copuletur.*

Intel-

34 *Intellectus cap. 2. ſupra eod.*

35 *Matrimonium contrahens ante ætatem legitimam ſine juſta cauſa, & licentia Epiſcopi peccat mortaliter.*

36 *Menſtrua purgationes in puella ſunt ſignum infallibile pubertatis.*

37 *Epiſcopus compilato proceſſu ſuper malitia quid agere debeat.*

38 *Ætatis impedimentum non eſt ſimplex, & abſolutum, ſed conditionale, niſi malitia ætatem præveniat.*

39 *Matrimonium inſtitutum eſt à Deo primò in officium naturæ, & poſt lapſum in infirmitatis remedium.*

40 *Ætatem prævenienti ſuccurrendum eſt nuptiarum remedio propter periculum fornicationis.*

41 *Matrimonium puellæ, cujus malitia ætatem ſupplet, impediri non poteſt abſq; peccato.*

42 *Impoſſibile dicitur quod fieri non poteſt de jure communi, ſed tantùm ex diſpenſatione Papæ.*

43 *Licentia contrahendi matrimonium ante annos nubiles ubi malitia ſupplet ætatem, non cenſetur adempta Ordinariis ex eo quòd Sedes Apoſtolica ſuper hoc diſpenſare conſueverit.*

44 *Papa eſt Ordinarius ſingulorum, & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.*

45 *Ac ſi aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, inferioribus non præjudicat.*

46 *Gregorii XIII. reſponſum petenti diſpenſationem ad matrimonium impuberis.*

47 *Matrimonium inter puberem, & impuberem, contractum ſervatâ formâ Concilii eſt nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem, nec per cohabitationem, & copulam ratificari poteſt.*

48 *Sponſaliorum validitati non obſtat clandeſtinitas, & n. ſeq.*

49 *Matrimonium per verba de præſenti inter puberem & impuberem contractum non ſervatâ formâ Concilii Trident. valet in vim ſponſaliorum.*
Secus in matrimonio contracto inter puberes. n. 52.

50 *Sponſi impuberes facti puberes cogi non poſſunt per cenſuras ad contrahendum per verba de præſenti.*

51 *Niſi ſponſalia fuerint jurata.*

1 DE ILLIS, il ſecondo. Majores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat. Hoc dicit ſecundùm Abb. Antiq. quem cæteri ſequuti ſunt. Duas habet partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. *Reſpondemus.*

Nota primò valere matrimonium contractum
2 ante ætatem à jure præfinitam ſi malitia ſupplet ætatem, ut hic eſt textus, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur: ad idem text. in cap. *Puberes, ſupra eod.* & intrà in cap. *fin.* & latiùs dicam infrà *n. 18. & ſeqq.* Nomine autem malitiæ commu-
3 niter intelligunt Doctores non tantùm aptitudinem ad copulam conjugalem, ſeu generandi potentiam, ut *hic*, & in d. cap. *Puberes*; ſed etiam prudentiam, ut in c. *fin, infra eod.* id eſt diſcretionem, & judicium rationis ad cognoſcendam magnitudinem Sacramenti Matrimonii, & vinculum conjugale perpetuum, & indiſſolubile: idem probat text. in cap. *Continebatur, ſupra eod.* ubi ponderatur non tantùm copula, ſed etiam ætas pubertati proxima. Quæ ponderatio ætatis inepta eſſet ſi ſola copula eſſet ſufficiens: unde egregiè S. Thomas *in 4. diſt. 36. q. unica, art. 5.* hanc malitiam appellat vigorem naturæ, & rationis, & Cardin. *hic n. 2.* diſcretionem, & viripotentiam; & gloſſa *hic in princ.* ſapientiam, diſcretionem, & doli capacitatem. Atque ita hæc duo eſſe copulativè neceſſaria ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam cenſent Abb. *hic n. 4.* Alex. de Nævo *n. 7.* Angel. *in ver. Matrimonium, 3. imped. 15. nu. 8.* Silveſt. *in ver. Matrimonium, 5. q. 2.* Covarr. *de ſponſal. par. 2. cap. 5. n. 3.* & paſſim alii quorum ſententiam probavit S. Congregatio Concilii, ut dicam infra n. 47.

Et quamvis Thomas Sanchez *de matrim. tom. 2 lib. 7. de imped. diſp. 104. n. 20.* alleget multos pro contraria ſententia; veritas tamen eſt gloſſæ, & Doctores, quos citat non diſcrepare à communi opinione: nam gloſſa *hic in ver. Copula*, dicit ad hoc ut minores ſociari poſſint vinculo conjugali, hoc tantùm conſiderari, an potuerint copula carnali conjungi, non numerum annorum; atque ita includit ſolam aptitudinem ad copulam ad excluſionem ætatis, non autem ad excluſionem diſcretionis ad intelligendam vim obligationis conjugalis. Quod inde apparet manifeſtè, quia eadem gloſſa Bernardi in figuratione caſus interpretatur malitiam, id eſt ſapientiam, & diſcretionem, ut ſuperius dictum eſt. Similiter textus in d. cap. *Puberes, ſupra eod.* cum gloſ. *in ver. Oſtendit*, dum dicunt pubertatem, & matrimonium conſiderari tantùm ex vigore naturæ, & generandi potentiam, non ex annorum numero, ut quæ non excludunt judicium rationis. Et eodem modo gloſſa in cap. *fin. in ver. Prudentia*, quamvis interpretetur illud verbum, *prudentiam*, id eſt carnalem concupiſcentiam, tamen pauló pòſt includit judicium rationis, dum ſubjicit, ſic etiam in delictis doli capacitas ſupplet ætatem. Quam quidem capacitatem, & diſcretionem præter aptitudinem ad copulam requirunt etiam, in d. cap. *Puberes*, Hoſtien. Henr. Boich Butr. Cardin. & alii per
4 eum allegati: licèt verum ſit minorem ſeptennio aptum ad copulam non eſſe habilem ad matrimonium, niſi diſcretio illa, & doli capacitas ſit magna, & ſufficiens ad intelligendam vim conſenſus conjugalis, ut benè advertit Abb. in d. cap. *Continebatur, n. 6.* ubi concludit, cum puella minore ſeptennio, quantumcumque fuerit cognita non dici matrimonium conſiſtere, quia non videtur habere conſenſum aptum ad diſcernendum quid ſit matrimonium, niſi multum eſſet doli capax, & diſcreta; & ſequitur ibidem Præpoſ. *n. 3.* Angel. Sylveſt & Covarr. ſupracitati.

5 Secundò nota ad hoc ut malitia ſuppleat ætatem non requiri, ut carnalis conjunctio actualiter præceſſerit, ſed ſufficere aptitudinem ad copulam: quod efficaciter probat hæc Decretalis in illis verbis. Si ita fuerint ætati proximi, ut potuerint copula carnali conjungi, ſeparari non debent, cùm in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videatur; & tenent hic Bernar. Goffred. Innoc. & Abb. Antiq. quos ſequuntur Jo. Andr. *n. 3.* Abb. Sicul. *n. 4.* Præpoſ. *n. 1.* Alex. de Nævo, *n. 8.* & gloſ. in c. *unico, in ver. Supplebat, infra eod. lib. 6.* & ex recentioribus Menoch. *de arbitrar. judic. caſu 58. n. 8.* & pro hac parte conſuluit Card. Zabar. *conſ. 4. Lagia ætatis*; ubi reprobata cõtraria opinione, latè deducit ad hoc nõ requiri copulã actualẽ, ſed ſufficere

ut puella ſit proxima pubertati, & ex magnitudine viri pubertatem præſeferat.

Verùm Hoſtien. *hic num. 8.* exponit verba illa, *potuerint copulâ carnali conjungi*, id eſt de facto ſe conjunxerint: exiſtimans propterea ad hoc ut teneat matrimonium inter minores, & malitia ſuppleat ætatem, oportere ut carnaliter ſe cognoverint, eò quòd coeundi potentia ante ætatem legitimam aliter probari non poſſit, quàm per actualem copulam. Idemque ante ipſum ſenſit Tancred. Quibus videntur adhærere Henric. Boich. *num. 2.* & Petr. de Anchar. *num. 5.* & D. Antonin. *part. 3. tit. 1. cap. 19. in princ. col. 3. ante verſ. Et quia ſecundum.*

Sed certè Hoſtien. expoſitio infert vim litteræ, quæ hic non conſiderat actualem conjunctionem, ſed an minores ſint ita ætati proximi, ut potuerint carnaliter commiſceri; & ſic ſupponit aptitudinem ad copulam poſſe aliter probari, quàm per actualem conjunctionem: aliàs enim non proximitatem, ſed copulam illam ponderaſſet. Item hæc expoſitio eſt contra textum in cap. *Puberes, ſupra eod.* ubi puberes ad matrimonium apti diffiniuntur eſſe qui ex habitu corporis pubertatem oſtendunt, & generare jam poſſunt. Et ita textus conſiderat non actualem commixtionem, ſed habitudinem corporis, & generandi potentiam. Idem probatur in cap. *proximo, infra eod.* ubi niſus ad copulam cum conſenſu adhibito prope ætatem legitimam ſufficit ad matrimonium. Item pro hac parte ſunt textus *infra* in cap. *fin.* Et apertius in cap. *unico, § 1. infra eod lib. 6.* & hæc eſt veritas, ut inquit Anton. de Butr. *hic num. 5. verſ. Innocentius*, & Abbas tenent primam, quam efficaci ratione probat gloſſa Joan Andr. in d. cap *unico, § 1. in ver. Supplebat, infra eod lib 6.* (Pone, inquit, quòd puella proxima pubertati cognita ſit à pluribus; ſimiliter proximus pubertati plures cognoverit, & deinde illa ab iſto deſponſetur, & traducatur: quis hebes dixerit iſtos poſſe reſilire?) certè nullus ſecundùm eum.

Petr. de Anchar. *hic n. 5.* conciliando opiniones ſic diſtinguit. Aut puella à viro traducta apparet virgo: & quantumcumque piloſitas, & alia ſigna pubertatis appareant, nihilominus puella reſilire poteſt ſi nondum compleverit annum duodecimum, per cap. *Continebatur, § Si autem ſup. eod.* Et hoc caſu opinionem Tancredi, & Hoſt. putat eſſe veriorem. Aut puella apparet ab alio cognita, & deinde à viro traducta, & præſumitur ab ipſo cognita, ſicut ſi quamlibet aliam duxiſſet majorem ætate. Et hoc caſu procedat opinio Goffr. Innoc. Abb. Antiq. & Jo. Andr.

Verùm rejecta hac diſtinctione Anchar. tene indiſtinctè ſive puella fuerit ab aliis cognita, ſive non, matrimonium conſiſtere ſi ex habitu corporis, & aliis ſignis intrinſecis appareat de potentia coeundi, ut probant jura ſuperius allegata, & concludit Abb *hic num. 4. verſ. Sed diſceptatio non modica.* Præpoſ. *num. 1.* & Alex de Nevo *num. 8.* Facit text. in l. 1. §. *Si intelligatur*, ibi, *ut plerumque ſignis quibuſdam demonſtrari ſolent vitia. ff. de ædil. edict.*

Non obſtat text. quem Ancharan. allegat pro ſua ſententia in d. cap. *Continebatur, §. Si autem*, quia quamvis decidat puellam pubertati proximam ſeparari non debere, cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita fuerit; non tamen inde li-
6 cet arguere, ut ſi non fuerit cognita, etiamſi aliundè appareat vir potens, ſeparari debeat; quia argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia jura contradicunt, l. 2. *C. de condit. inſert.* ſecundum unum intellectum, cap. *A nobis, il ſecondo*, ubi Abbas, & Felin. notant, *infrà de ſent. excommun.* gloſſa ultima in cap. *Significaſti, ſuprà de foro competent.*

7 Tertiò nota ſecundùm Anton. de Butr. *num. 2.* duo copulativè videri neceſſaria ad hoc, ut minores ſint habiles ad matrimonium contrahendum, videlicet propinquitatem ætatis, & potentiam coeundi. Idem videtur probari in cap. *Continebatur, ſupra eod.* ibi, Si autem fuerit ætati proxima, & cognita ab eodem viro. Sed oppoſitum ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. *in 1. notab.* videlicet proximos pubertati pro puberibus reputari, ſicut proximè accingendus habetur pro accincto, ut l. *penult. ff. de teſtam. milit.* & ſic videtur ſentire ſolam propinquitatem ſufficere etiam non probatâ coeundi potentiâ. Sed neutra opinio eſt vera. Unde dic ſecundum Abb. *num. 4.* Aut incipis à primo, id eſt à propinquitate ætatis: & requiritur etiam ſecundum, id eſt aptitudo ad copulam, quia ſola proximitas non ſufficit, ut hic patet, & in d. cap. *Continebatur*, & in cap. *fin. infra*
8 *eod.* Aut incipis à ſecundo, & primum non exigitur, quia ſola potentia coeundi ſufficit ſine proximitate, dummodò adſit vigor rationis ad diſcernendum vires matrimonii, quia pubertatem non metimur ex annorum numero, cap. *Puberes*, & ibi gloſ. *in ver. Oſtendit, ſupra eod.* & gloſ. *hic in ver. Copula.* Unde ſi prædicta concurrant, in quacumque ætate matrimonium validè contrahi poteſt, ut per Hoſtienſ. in d. cap. *Puberes, num 8.* ubi adducit teſtimonium B. Gregorii *in dialog* de puero novem annorum, qui nutricem reddidit prægnantem. Cujus etiam meminit gloſ. *in Summa, 20. quæſt. 1.* & in d. cap. *Puberes*, Abb. *num. 3* & alii communiter; & ipſemet Butr *hic num. 5.* Poſtea recedit à prima opinione concludens ſolam copulam, ſeu coeundi potentiam abſque proximitate ætatis inducere matrimonium, dummodò ſit ultra ſeptennium Nec obſtat hæc Decret. alleg. quia non exigit proximitatem ætatis niſi ad præſumendam potentiam coeundi, ſed proximitas non exigitur, ſi potentia aliunde non deprehendatur, ut dictum eſt.

9 Quartò nota in ver. *Sed cujuſcumque ſint ætatis* metum, & violentiam in quacumque ætate incutiantur reddere matrimonium ipſo jure nullum, cùm tollant libertatem conſenſus: concordat
10 textus ſecundum unum intellectum in c. *Veniens, il primo, ſuprà, de ſponſal.* Quod intellige ſi talis ſit metus, & violentia ut potuerint cadere in conſtantem virum, cap. *Veniens, il ſecondo*, & cap. *Conſultationi*, & ibi dixi, *eod. tit.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Boer. *conſ 21. n. 24 & ſeq.*

11 Ultimò nota ex fine litteræ conſenſum matrimonialem metu, aut violentia extortum purgari per liberum conſenſum ſupervenientem, & validari matrimonium meticulosè, aut violenter con-
12 tractum. Quod procedit ſive conſenſus ſuperveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſumptus: nam ſi talis violentiam paſſus patienter alteri cohabitet, talis violentia tranſit in conſenſum, ut c. *Ad id quod, ſuprà tit. proximo*, cap. *Inſinuante. Qui cler.*

Digitized by Google

Cler. vel vo en. l. 2. *C. Quod met. cauſ.* Vel ſi carnalis copula ſubſequatur, ut cap. *Significavit, infrà, de eo qui dux. in matrimon.* & cap. *Inſuper, Qui matrim. accuſ. poſſ.* glo f. *fin. hic*, Hoſtien. *num.* 2. & Butr. *num.* 6.
13 Sed hodie hoc corrigitur jure noviſſimo Concilii Tridentini, quia matrimonium nulliter contractum per ſupervenientem conſenſum non convaleſcit, ſed neceſſe eſt iterum contrahere coram Parocho, & teſtibus juxta formam præſcriptam in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* ut ſæpius declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii interpres. Ad hoc quod dicam infrà *n.* 47.
14 QUÆRO, An puella duodecim annis minor, cujus malitia ſupplet ætatem, poſſit matrimonium contrahere de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apoſtolica.
15 Conſtat apud omnes jure naturæ, modò adſit ſofficiens rationis uſus, nullam ætatem matrimo-
16 niis contrahendis conſtitutam eſſe. Nam impotentia coeundi ita demum dirimit matrimonium jure naturæ ſi ſit perpetua, ſecus ſi temporalis,
17 cap. *Fraternitatis, infra de frigid. & maleſic.* Ideoque matrimonium inter impuberes, cum eorum impotentia temporalis ſit, ex aliqua urgentiſſima cauſa, puta pro bono pacis, poteſt contrahi ex diſpenſatione Eccleſiæ, ut eſt caſus in cap. 2. *ſupra eod.* quod potius de matrimonio, quàm de ſponſalibus loquitur, ubi notat gloſ. Innoc. Abb. & alii. Ergo defectus pubertatis matrimonium non dirimit jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, ut 13. *diſt. in Summa*, & ibi per gloſ. *fin.* & Archid. Atque hujus ſententiæ eſt D. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 36. *quæſt. unica, art.* 5. & Victorin. *in Summa de matrim. num.* 284. Eamque pluribus comprobat, & ab objectis tuetur Navarr. *conſ.* 4. *incipien.*
18 *Tractatum eſt; hoc tit. de deſponſ. impuber.* Jure autem poſitivo etſi ad valorem conjugii ſola pubertas ſufficiat; pubertas autem non ex annorum numero, ſed ex habitu corporis, & vigore naturæ æſtimanda ſit, ut conſtat ex cap. *Puberes, ſupra eod.* ubi refellitur opinio Antiquorum, qui pubertatem ex annis metiebantur, & ibi notat gloſ. *fin* & Hoſtien. *in princip.* & Cardin. *hic num.* 1. *in* 1. *oppo-*
19 *ſit.* Dicens quantum ad matrimonium ætatem non eſſe taxatam, & præveniri poſſe: tamen quia pubertas in fœmina ut plurimum contingit in duodecimo anno abſoluto, & in maſculo in decimoquarto; propterea jura aptando diſpoſitionem ad ea, quæ frequentius accidunt, providè præfixerunt fœminæ annum duodecimum completum ad matrimonium ineundum, cap. *Continebatur, ſupra eod.* & l. *Minorem, ff. de ritu nupt.* & maſculo annum decimumquartum, ut in cap. *Proximo, infra eod.* & *inſtit. de nupt. in princ.* gloſ. in cap. 2. *in ver. Canonibus, ſupra eod.* quia ſcilicet ante illam ætatem eos impuberes præſumpſerunt, ut in d. c. *Puberes*, ubi hoc notat gloſſa ultima, quæ communiter approbatur.
20 Hæc autem impubertatis præſumptio ante ætatem legitimam non eſt juris, & de jure, ita ut non admittat probationem in contrarium, ſecundùm ea quæ leguntur, & notantur in cap. *Ad id quod*, & in cap. *Is qui fidem, ſuprà tit. prox.* ſed eſt juris tantùm, ut advertit Hoſtien. *in prædicta Decret. Pubere, num.* 7, *in ver. Oſtendit.* Ideoque ſi conſtet malitiam ſupplete ætatem utique poterunt minores conjugio copulari, quia hoc caſu præſumptio cedit veritati, ut eſt textus apertus *hic*, & in *dict. Proſp. Fagn. in* 4, *lib. Decret.*

cap. *Puberes*, & in cap. *fin. infra eod.* & in cap. *unico*, §. 1. *eod. tit. lib.* 6. & tenent Feder. de Sen *conſ.* 237. *Factum tale eſt*; Quidam nomine, *in princ.* Cardin. Zabar. *conſ.* 4. *Legia ætatu*, Angel. *conſ.* 251 *Domina Meſſina, in princ. & in fine*, & Canoniſtæ omnes *hic*, & in juribus præallegatis; & conſentit S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 36. *q. unica, art.* 5. dicens (Matrimonium, cùm fiat per modum contractus, ſubjacere diſpoſitioni legis poſitivæ; unde ſecundùm jura determinatum eſſe, ut ante illud tempus diſcretionis, quo uterque poſſit de matrimonio ſufficienter deliberare, & debitum ſibi invicem reddere, matrimonia non contrahantur, & aliter facta dirimantur: hoc autem tempus, ut in pluribus eſſe in maſculis in quartodecimo anno, & in fœmina in duodecimo. Sed quia præcepta juris poſitivi ſequuntur id quod eſt in pluribus, idcircò matrimonium validè contrahi, ſi aliquis ed perfectionem debitam ante tempus prædictum perveniat, ita ut vigor naturæ, & rationis defectum ætatis ſuppleat.) Hæc S. Thomas.
21 Itaque præfixio ætatis in effectu hoc tantum operatur, ut maſculus, qui decimumquartum, & fœmina, quæ duodecimum annum explevit, releventur ab onere probandi pubertatem; quia juvantur juris præſumptione, & cenſentur puberes, quamdiu contrarium non probetur. Econtrà verò quia pubertas ante prædictum tempus non præſumitur, qui dicit minorem eſſe puberem, probare debet, cùm habeat præſumptionem contra ſe. Ita declarat Gemin. *conſ* 24 *Quia diffuſè, n.* 7. & ante eum Innoc. in cap. *Continebatur, num.* 3 *ſupra eod.* Hoſtien. in d. *cap. Puberes, num.* 7. & ibi etiam Henric Boich. *num.* 2. & Butr. *num.* 3. Navarr. *in Manuali, cap.* 22. *num.* 29. & Covarr. *in* 4. *Decretal. in* 2. *par. c.* 5. *n.* 3.
His ita conſtitutis pro ſolutione quæſtionis propoſitæ duo ſunt inſpicienda. Primum eſt an ſpectet ad Ordinarium loci cognoſcere, & judicare an malitia puellæ ſuppleat ætatem. Secundum eſt poſteaquam de malitia hujuſmodi legitimè conſtiterit, an matrimonium de Epiſcopi licentia celebrari valeat abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione.
22 Quoad primam inſpectionem credimus manifeſtum eſſe cognitionem, & judicium an malitia ſuppleat ætatem ad Ordinarium loci pertinere ex infraſcriptis.
Et primò hic caſus cognoſcendi, & judicandi an malitia ætatem ſuppleat, & puella ſit apta conjugio, nullibi reperitur Sedi Apoſtolicæ reſervatus. Ergo Ordinario cenſetur permiſſus per regulam, cap. *Nuper, verſ. Quia tamen conditor Canonu, de ſent. excomm.*
Secundò, cauſæ matrimoniales, qualis eſt cognitio an puella ante annos nubiles ſit apta ad matrimonium contrahendum, ad Epiſcopi tantùm examen, & juriſdictionem pertinent tam ex diſpoſitione juris communis, cap. *Accedentibus*, & ibi gloſſ. *in ver. Epiſcopalis dignitatis, de exceſſ. Prælat.* quàm ex Decreto Concilii Tridentini in *cap.* 20. §. *Ad hæc, ſeſſ.* 24.
23 Tertiò hoc judicium an matrimonio obſtet aliquod impedimentum necne ad Epiſcopum pertinere, in ſpecie ſanxit Alexander II. in cap. *Multorum*, 35 *q.* 6. nam etſi textus dicat, Epiſcoporum Concilium cauſam iſtam examinaverit: tamen gloſſa *in ver. Concilium* exponit verbum illud, di-

ſtributivè, id eſt, ſinguli Epiſcopi in ſua quisque Diœceſi: & idem ſtatutum eſt in Concilio Carthaginenſi, cui Auguſtinus interfuit, ut refertur in cap. *Sacelares*, 33. q. 2. ubi gloſ. *in ver. Comprovinciales*, ſimiliter notat hujusmodi cognitionem hodie ſpectare diſtributivè ad unumquemque Epiſcopum in Diœceſi ſua; & ſequitur ibi Turrecr. *n. 4 in ver. Ad Epiſcopos.*

24 Quartò, priusquàm matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur, debet Parochus præmittere tres denunciationes ad præſcriptum Concilii Lateranenſis in cap. *Cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* & Concilii Tridentini in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* finge igitur inter publicationes revelatum fuiſſe aliquem ex contrahentibus nondum perveniſſe ad ætatem legitimam: econtrà verò pro contrahentibus replicari impedimentum illud non obeſſe, quia malitia ſupplet ætatem. Quid aget Parochus? utique de impedimento cognoſcere non poterit, ſed debebit rem ad ordinarium deferre, ut inquirat an impedimentum ſit verum, vel malitiosè oppoſitum, an ve prudentia ætatem ſuppleat, ut probatur in cap. *fin. in fine princip., de cland. deſponſ.* & tenet ibi Jo. Andr. *n. 9. in ver. Interdicatur.* Quod cùm ita ſit, eodem prorſus modo ad inſtantiam contrahentium Ordinarius debebit hanc ſibi cognitionem aſſumere, cùm ipſe ſit cognitor, & judex impedimentorum matrimonii, cap. 1, *in fine*, & ibi notat gloſ. *fin. de conſangein. & affinit.*

Ultimò aliis omiſſis, favorabilior eſt cognitio an malitia ſuppleat ætatem, quàm cognitio an ſubſit cauſa diſpenſandi cum impubere. Patet, quia prior cognitio tendit ad matrimonium contrahendum via ordinaria, & de jure communi, cùm Canones admittant, ut conjugia uniri valeant ante ætatem legitimam, quoties vigor naturæ, & rationis ætatem ſupplet, ut prædiximus. Poſterior autem cognitio tendit ad matrimonium ineundum jure extraordinario diſpenſationis, quæ odioſa eſt, & reſtringenda, cap. *Quod dilectio, de conſang. & affinit.* cap. 1. & 2. *de fil. Presbyter. lib. 6.*
25 Sed cognitio cauſæ diſpenſandi cum impubere ſpectat ad Epiſcopum, ſecundùm opinionem Hoſt. & communem in cap. 2. *ſupra eod.* ut dicemus infrà *n. 34.* ergo multò magis ad Epiſcopum ſpectare debet cognitio an malitia ſuppleat ætatem. Ex quibus credimus hanc primam inſpectionem parum, vel nihil habere difficultatis.

26 Quo verò ad ſecundam inſpectionem pro clariori ſolutione obſervandum eſt in quatuor caſibus quæri poſſe an puella ante annos nubiles poſſit matrimonio copulari authoritate Eccleſiæ.

27 Primus eſt, cùm puella non eſt doli capax; & hoc primo caſu explorati juris eſt Epiſcopum diſpenſare non poſſe, imò nec Summum Pontificem, quia in Sacramentis omnibus, in quibus requiritur actus ſuſcipientis, ſicut eſt matrimonium, uſus rationis eſt ex neceſſitate Sacramenti, ut docet S. Thomas *in 4. diſt. 25. quæſt. 2. art. 2.* quem referunt, & ſequuntur Cardin. Turrecrem. & Præpoſ.
28 in cap. *Subdiaconus, n. 2. 77. diſt.* In ſubſtantialibus autem ſacramentorum non diſpenſat Eccleſia, ut diffinitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 21. de Commun. ſub utraque ſpecie cap. 2.* ibi, *Salva illorum Subſtantia.* Idem probatur in cap. *Ubi non eſt*, 30. q. 2
20 ubi Nicolaus Papa determinat infames eſſe matrimonii incapaces, quia ubi non eſt conſenſus, ibi non eſt conjugium. Ex defectu autem conſenſus matrimonium eſt irritum jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, 13. *diſtinct. in Summa. S. Thom. quodl. 4. art. 13. & in 4. diſt. 27. quæſt. 3. art. 3. ad ſecundum*; ſed hic non eſt caſus noſter.

30 Secundus caſus eſt, cùm puella habet quidem uſum rationis, & prudentiam ad matrimonium jure naturali neceſſariam, ſed tamen non eſt habilis ad copulam conjugalem: & ſuper hoc impedimento ſolus Romanus Pontifex diſpenſat, cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præbend.* & potentia actualis coe-
31 undi non ſit de ſubſtantia matrimonii jure naturali, vel Divino, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ tantùm, ut efficaciter probat Navarr. *d. conſ. 4. nu.*
32 14. *hoc tit. de deſponſ. impub.* At verò Epiſcopus ſuper hoc impedimento nullatenus diſpenſare valet, quia cùm lege Eccleſiaſtica diſtrictè interdicantur matrimonia impuberum, ut in cap. 2. *ſupra eod.* non eſt Epiſcopi hanc prohibitionem Canonis relaxare ſecundùm communem, & veram Canoniſtarum ſententiam, quam latè tuetur Archid. in cap. *Licèt Canon, num. 3. verſ. Et ibi aſſertivè dixit, de elect. lib. 6.* poſt Innoc. in cap. *Dilectus, de tempor. ordinat.* ſed neque hic dicitur eſſe caſus noſter.

33 Tertius caſus eſt, cùm incertum eſt an malitia ſuppleat ætatem, & partes ipſæ hoc fatentur, ſed tamen adeunt Epiſcopum pro diſpenſatione; & tunc ſi puella ſit pubertati proxima, admitti forſitan poteſt illorum opinio, qui tenent Epiſcopum
34 ex urgenti cauſa poſſe diſpenſare: pro qua videtur textus in cap. 2. *ſupra eod.* ibi, (Diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui ante ætatem Canonibus præſcriptam conjungantur, niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.) Verbum enim, *toleretur*, non intelligitur de perſeverantia permiſſionis, ſed approbationis, ut inquit Navarrus *conſ. 5. num. ult. de deſponſ. impuber.* & cùm illa Decretalis indulgeat diſpenſationem, nec aperiat cui, intelligi debet de Epiſcopo ſecundùm theoricam Joannis de Lignano, & Joan. de Calderin. in cap. *At ſi Clerici, §. de adulteriis, de judic.* quam ibi ſequuntur Butr. *num. 17. verſ. Tamen eo quod jus permittit diſpenſationem*, & Abb. *num. 5. verſ. Si verò expreſſe*: nam reſpectu Papæ non poteſt intelligi, quia ejus authoritas ſemper intelligitur excepta, ut ibi advertit idem Abb. *num. 5. verſ. Sed iſta difficultas*; unde hujus ſententiæ videntur eſſe in d. cap. 2. Hoſt. *n. 4. in ver. Niſi fortè*, Joan. Andr. *n. 1.* Butr. *n. 4.* Anchar. *n. 2.* Præpoſ. *in fine*, & Alex. de Nævo *num. 6.* qui omnes affirmant Epiſcopum debere cognoſcere an hujusmodi cauſa ſit juſta; ac deinde matrimonium antè legitimam ætatem
35 eſſe contrahendum de illius licentia. Eidem ſententiæ adſcribendi ſunt Authores, qui ſcripſerunt mortaliter peccare contrahentes matrimonium ante legitimam ætatem ſine juſta cauſa, & licentia Epiſcopi: hi enim abſque dubio ſupponunt Epiſcopum poſſe ex juſta cauſa hujusmodi licentiam impertiri: quod docuerunt Petr. de Palud. *in 4 ſentent. diſt. 18. quæſt. 2. art. 1. num. 8.* Tabien. *in verb. Matrimonium, 5. quæſt. 6.* Porrò hæc opinio multas, & graves paritur difficultates: ſed quidquid ſit de illius veritate, neque hic eſt caſus noſter.

Quartus denique, & ultimus caſus eſt, cùm non verſa-

verſamur in dubio, ſed ex habitu corporis, & ex
aliis ſignis ſufficienter conſtat malitiam ſupplere
ætatem, eo quod puella non modò ſit ætati pro-
xima, id eſt, poſt undecimum annum cum dimi-
dio ſecundùm opinionem gloſſæ, Innocentii, &
Canoniſtarum in cap. *Conturbatur, ſupra eod.* ſed e-
tiam ex aliis ſignis pubertatem præ ſe ferat: quod
plerumque evenire ſolet his, qui nati in murice, &
auro, & nutriti inter ſuperbas opes, & delicias, vi-
res majores, majuſque robur corporeum ſibi quæ-
runt, ut inquit Navarr. *in præalleg. conſ. 4. nu.* 13. *de*
36 *deſponſ. impuber.* Evidens autem, & infallibile ſi-
gnum pubertatis oſtenditur ex menſtruis purga-
tionibus; nam certum eſt puberem eſſe qui ex ha-
bitu corporis pubertatem oſtendit, & generare
jam poteſt, ut diffinitur in d. cap. *Puberes, ſupra eod.*
potentiam autem generandi ſufficienter proba-
ri ex menſtruis, author eſt Ariſtot. *lib. 7. de hiſtor.
animal. cap. 2. in princ.* dicens, conceptum mulie-
rum à profluvio menſtrui ſuaptè natura incipe-
re: idem docuit Nicolaus de Lyra *Exod.* 21. ubi ait
ſecundum Rabbi Salo, ortum pilorum, & men-
ſtruorum eſſe ſigna pubertatis. Imò, ut inquit Syl-
veſt. *in ver. Matrimonium, 5. num: 3. q. 3.* Secundum
Medicos menſtrua ſola arguunt pubertatem in
muliere, quæ ſi incipit habere, eſt apta ad genera-
tionem, & conſequenter malitia ſupplet ætatem:
& ſequuntur ex recentioribus Henriq. *lib. 11. de
matrim. cap. 13. n. 11.* Thomas Sanchez alios refe-
rens *de matrim. tomo 2. lib. 7. de impedim. diſp. 104. n.
34.* & Baſil. Pont. *in eod. tract. lib. 7. de impedim. di-
rimen. cap. 65. n. 4.*

37 Hoc igitur ultimo caſu Ordinarius receptis
probationibus, & compilato proceſſu diligenter
conſiderare debebit quid ex eo reſultet. Et qui-
dem ſi cognoverit probationes malitiæ eſſe infir-
mas, aut dubias, illius partes erunt inhibere con-
trahentibus, & illorum Parocho ne ad matrimo-
nii celebrationem audeant procedere, juxta text.
in c. *fin. infra, de clandeſt. deſponſ.* ſed è converſò ſi
compererit eaſdem probationes eſſe concluden-
tes, oportebit eum pronunciare puellam habere
aptitudinem ad copulam conjugalem, & ſufficien-
tem prudentiam ad intelligentiam vinculi ma-
trimonialis; & ſic malitiam ſupplere ætatem, ac
proindè inter contrahentes nullum extare cano-
38 nicum impedimentum: quo peracto liberum erit
partibus matrimonium contrahere de Epiſcopi
licentia ſine ulla Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione.
Ratio eſt, quia impedimentum ætatis à Canoni-
bus præfinitæ non eſt ſimplex, & abſolutum, ſed
eſt conditionale, niſi malitia ſuppleat ætatem; ut
hic patet, & in cap. *Puberes, ſupra eod.* & infra in cap.
fin. & in cap. *unico, eod. tit. lib. 6.* Ergo ſtatim atque
Ordinarius declaravit malitiam ſupplere ætatem,
puella in contrahendo utitur jure ſuo, & Epiſco-
pus concedendo licentiam nihil attentat contra
jus, quin potiùs cùm ſit Canonum cuſtos, jura con-
ſervat, ut poſt. Jo. de lign. & Calder. dicunt Anton.
de Butr in cap. *At ſi clerici. § de adulteriis n. 17. verſ.
Eo quod jus ſimpliciter permittat,* & Abb. *n. 5. verſ. Si
verò expreſſè, ſupra de judic.*

Præterea matrimonium inſtitutum eſt à Deo
primò in officium naturæ, & poſt lapſum in infir-
mitatis remedium, §. *Hæc ita,* & cap. *Quidquid. 32.
quæſt. 2.* ait enim Apoſt. 1. *ad Corinth. 7. Propter for-
nicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquæque
virum ſuum habeat*: cap. *Quomodo,* 31. *q. 1.* Ergo ſi

40 puella, quæ jam pubes eſt, & apta concipere, non
poteſt continere, jure naturali, & divino conſen-
taneum eſt, ut ei ſuccurratur nuptiarum remedio:
quod optimè agnovit Jo. Andr. in d. cap. *Puberes,
num: 8. in fine,* dicens. (Prævenienti ætatem neceſſe
fuit provideri, ne haberet neceſſe fornicari; unde
ſi prævenitur pubertas, licebit contrahere, & ita
41 ſervari videmus.) Hæc ille. Quo fit ut Epiſcopus
qui puellæ ætatem prævenienti impediret liber-
tatem matrimonii ad remedium concupiſcentiæ
inſtituti, & in ſubſidium fragilitatis humanæ, ut
inquit gloſſ. in Extravag. *Antiqua,* Jo. XXII. *in ver.
Efficax,* non eſſet à lethali culpa immunis, quia ad-
duceret eam in periculum incontinentiæ, ut in d.
cap. *Quidquid, 32. q. 2.*

42 Ad hæc Doctores affirmant paſſim, poſſe ma-
trimonium contrahi ante ætatem nubilem, ubi
malitia ſupplet ætatem, gloſ. in d. cap. *Unic, § 1. in
ver. Supplebat,* Innocent. in d. cap. *Puberes, in prin-
cip. in ver. Certum,* quem ibi ſequuntur Hoſt. Joan.
Andr. & omnes, S. Thomas, & alii ſupracit. *num:
5.* Quibus verbis apertè ſupponunt probata mali-
tia non eſſe opus diſpenſatione Apoſtolica. Alias
enim non aſſererent matrimonium poſſe contra-
hi; quia quod fieri non poteſt de jure communi,
ſed fit tantùm ex diſpenſatione Papæ, cenſetur
impoſſibile, ut notat gloſ. in l. *Continuus, § Cùm
quis, in ver. Relicta. ff. de verb. obligat.* Bart. in l. *Apud
Iulianum, § fin ff. de legat. 1.* Innoc. in cap. *Paſtoralis,
de cauſa poſſ. ff. & propriet.* DD. in cap. *Super eo, de
condit. appoſit.*

Ac demum non eſſe opus diſpenſatione Apo-
ſtolica, ut puella præveniens ætatem nubere poſ-
ſit, clarè ſupponunt Paludan. Tabien. Angel. &
Sylveſt. ſupracitati *n. 35.* ſentientes non peccare
contrahentem matrimonium ante ætatem legiti-
mam ex juſta cauſa, & de licentia Epiſcopi.

43 Nec prædictis obſtat, quod diſpenſatio contra-
hendi matrimonium ante annos nubiles ubi ma-
litia ſupplet ætatem, peti ſoleat à Sede Apoſtoli-
ca, quoniam hic non ſequitur, ut adempta ſit fa-
cultas Ordinariis ſuper hoc competens de jure
communi, ut notabiliter dicit gloſſa unica in cap.
fin. & ibi Butr. *num: 50. verſ. Non obſtat quod ſolus
44 Papa diſpenſat, de fil. Presbyter.* Ratio eſt, quia quod
poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, multò magis po-
teſt Pontifex maximus in tota Eccleſia, cùm ſit
Ordinarius ſingulorum, cap. *Cuncta per mundum,
9. q. 3.* gloſſ. in cap. *Cùm nullus, in ver. In eadem, de
tempor. ordinat. lib. 6.* & ſolus univerſalis Eccle-
ſiæ Epiſcopus, ut eſt diffinitum à Pelagio II in
Conſtitutione, quæ incipit, *Manifeſto,* in Bullar.
tom. 1. pag. 7. & multoties ad eum partes confu-
giunt, non quod caſus ſit reſervatus, ſed ut ſibi ab-
undantius conſulant ſupremæ Sedis authoritate:
45 unde ſi Papa aliquid faciat de plenitudine pote-
ſtatis, cùm ſit abſolutè Dominus, non præjudicat
Inferioribus, nec adverſus eos præſcribit, ut de-
clarat Innoc. in cap. *Bonæ, il ſecondo, n. 2. in fine, de po-
ſtul. Prælator.* Specul. *in tit. de præſcript. verſ. Illud,* &
Abb. *conſ. 101. In quæſtione, num: 6. verſ. Nec Papa e-
xercendo hoc jus, l. b. 1.*

46 Ad extremum expreſsè hoc declaravit ſanctæ
mem. Gregorius XIII. qui aut refert Navarr. *conſ.
5. in fine, de deſponſat. impuber.* cuidam petenti di-
ſpenſationem ad matrimonium Impuberis dici-
tur reſpondiſſe Sedem Apoſtolicam ob hoc non
eſſe interpellandam, cùm ſi deſit diſcretio, vel po-

Digitized by Google

tentia conſummandi matrimonium, Sedes Apoſtolica nihil poſſit; quod ſi neutrum deeſſe cognoverit Ordinarius, poterit ſi cauſæ, quæ narrantur, ſunt veræ, ſuo jure dictam licentiam concedere.

47 Et id ipſum ſæpius probavit Sacra Congregatio Concilii : aliquando enim cenſuit matrimonium inter puberem, & impuberem contractum ſervata forma Concilii Tridentini eſſe quidem nullum, nec per cohabitationem, & copulam ratificari poſſe, niſi iterum contrahatur ſervata forma ab eodem Concilio præſcripta. Sed tamen hoc eſſe intelligendum de eo impubere, in quo malitia non ſupplet ætatem : nam quoad hoc Concilium non correxit Canones. An verò malitia ſuppleat ætatem, necne, Ordinarium diſpicere debere. Item in cauſa Januen. cenſuit matrimonium inter adoleſcentem duodecim annorum, & puellam tredecim eſſe nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem : malitiam verò in duobus conſiſtere, in diſcretione ad conjugalem conſenſum, & in potentia ad copulam : an autem ſit in impubere hujuſmodi malitia, ſpectare ad judicem Eccleſiaſticum. Et alias dedit litteras ad Epiſcopum Clutinum, ut ſi ſibi legitimè conſtiterit in muliere pubertati proxima malitiam ſupplere defectum ætatis, concedat licentiam, ut matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur.

48 Secundò QUÆRO, Præhabito, quod decretum primum *ſeſſ.* 24. Concilii Tridentini prohibens matrimonia clandeſtina, non prohibet ſponſalia, an matrimonium per verba de præſenti per puberem, & impuberem contractum clandeſtinè non ſervata forma à Concilio tradita migret, & reſolvatur in ſponſalia. Quod aliquibus placuit DD. hac de re conſultis ex reſponſo Bonifacii
49 VIII. in cap. *un.* §. 1. *de deſponſ. impub. lib. 6.* Propoſitam dubitationem excitavit Epiſcopus Valentinus, & Congregatio publica, diſſentientibus tantum Cardinalibus Peruſino, & Carafa, cenſuit opinionem hanc eſſe veram, ut clandeſtinitas non obſtet; quia matrimonium per verba de præſenti contractum inter puberem, & impuberem valet in vim ſponſalium ſecundùm cap. 1. §. 1. *de deſponſ. impuber. in 6.* quia jus jam eſt interpretatum tale matrimonium per verba de præſenti contractum eſſe tantum ſponſalia per verba de futuro, *d.* §. 1. Ergo ſicut clandeſtinitas non obeſſet validitati ſponſaliorum, quæ per puberes fuiſſent contracta, ut jam Congregatio declaravit, & nullum eſt dubium in hoc : ita nec obſtabit validitati horum ſponſaliorum inter puberem, & impuberem contractorum, quia licet ſint contracta per verba de præſenti in ſchemate matrimonii : attamen lex voluit eſſe pura ſponſalia per verba de futuro: ergo idem jus in iſtis ſponſalibus, quod in aliis; lex
50 enim voluit eſſe hæc ſponſalia ſicut alia. Illud tamen Congregatio omnium conſenſu non probavit, quod dicitur in memoriali, impuberem factum puberem poſſe cogi per cenſuras; quia hoc eſt contra cap. *De illis, de deſponſ. impub.*

51 Hoc ultimum ego intelligo niſi ſponſalia ſint jurata, quia tunc etiam impuberes facti puberes coguntur per cenſuram eccleſiaſticam ad obſervantiam juramenti, ut eſt caſus in cap. *Ex litteris, il ſecondo, ſupra de ſponſal.* dummodo tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut ibi dixi in *gloſ. 2. n. 4.*

52 Rurſus quod ſuperius dictum eſt matrimonium contractum non ſervata forma Concilii Tridentini valere in vim ſponſaliorum, procedit tantummodo in matrimonio contracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impuberes non proximos pubertati, & quorum malitia non ſupplet ætatem : cùm enim talis contractus propter ætatis defectum valere non poſſit, ut matrimonium de præſenti, lex interpretatur valere eo modo, quo poteſt, & ſicut ſponſalia de futuro, ut in d. cap. *un.* §. 1. juncta gloſ. *in ver. Matrimonium, de deſponſ. impuber. lib. 6.* At ſecus eſt in matrimonio non ſervata forma Concilii per verba de præſenti inter puberes contracto, quia illud non reſolvitur in ſponſalia de futuro, ut aliàs Sacra Congregatio declaravit; nam conſulta, an matrimonium clam ſine Parocho, & teſtibus contractum reſolvatur ſaltem in vim ſponſaliorum; reſpondit non reſolvi, quia eſt defectus in forma.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Si quis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium clandeſtinum non præſumitur; ſed illud alleganti incumbit onus probandi, & n. 5. Et quid poſt Concilium Tridentinum. n. 6.*

2 *Matrimonium clandeſtinum de jure communi validum eſt quoad Deum indiſtinctè, & quoad Eccleſiam, dummodo ſufficienter probetur.*

3 *Collatio clandeſtina quamvis non careat ſuſpicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides.*

4 *Electio non valet ſi ſit clandeſtina.*

1 SI QUIS clam. Ei, qui aſſerit matrimonium, incumbit probatio. Hoc dicit ſecundùm communem intellectum; vel aliter ſecundùm Abb. pro matrimonio clandeſtino non præſumitur, ſed illud alleganti incumbit onus probandi. Primò ponit thema. Secundò determinationem, ibi, *Viro.*

2 Nota primò ibi, *Incumbit probatio.* Matrimonium clandeſtinum jure communi inſpecto eſſe validum quoad Deum indiſtinctè, & quoad Eccleſiam, dummodo ſufficienter probetur; quod ſatis probatur hic : nam fruſtra Pontifex gravaret virum onere probandi matrimonium clandeſtinum, ſi non valeret : & ita ex hac littera deducunt Abb. Præpoſit. & Alex. de Nævo omnes *in primo notab.* Solus enim contrahentium conſenſus ſufficit ad validitatem matrimonii, licèt clam ſit præſtitutus, ut §. *Sed objicitur*, & §. *His ita reſpondetur*, 30. q. 5. & cap. *final. infra eod.* & diffinitum eſt à Tridentina Synodo in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ubi anathemate damnantur qui clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, negant vera, & rata eſſe quamdiu Eccleſia ea irrita
3 non fecit. Et eſt ſimile in collatione facta clandeſtinè, quæ tametſi non careat ſuſpicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides; ut eſt textus in
4 cap. *un. ſupra, Ut Eccleſ. Benef.* Secus eſt in electione, quæ non valet ſi ſit clandeſtina, ut in cap. *Quia propter*, & ibi dixi *n. 64. de elect.* & cap. *final. eod. titulo, lib. 6.* ſecundùm Abb. & Alex. de Nævo *ubi ſupra*: & ita olim erat differentia inter matrimonium

ſpi-

ſpirituale, quod contrahitur inter electum, & Eccleſiam, ut cap. *inter canonicos, de elect.* & matrimonium carnale; quia illud vitiabat clandeſtinitas, hoc autem non vitiabat.

Sed hodie æquiparantur, quia nec matrimonium carnale inficitur propter clandeſtinitatem, ut ſtatim dicam.

5 Secundò nota ex textu, quod ubi vertitur in dubium an matrimonium ſit contractum necne, ſi vir aſſerat illud contractum fuiſſe, probare debet; & è converſo ſi mulier dicat contractum, ſimiliter debet probare: nam etſi hæc Decretalis quoad hoc varios habeat intellectus: tamen hæc eſt communis lectura, quam aliis confutatis ſequitur gloſ. *in. hic* Innoc. *in verb. Viro*: & communiter Doctores, ut atteſtantur Cardinalis. Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſitus, omnes *in principio*.

6 Sed hodie inutilis eſt hæc controverſia, quia cùm matrimonia clandeſtina irrita ſint ex decreto Concilii Tridentini in *d. cap.* 1. & dicam plenius in cap. ſeq. Dicens matrimonium clandeſtinum, gravari non debet onere probationis, quia fruſtra admitteretur ad probandum id, quod probatum non relevat, l. *Ad probationem, C. de probationib.* cap. *Cùm contingat, ſupra de offic. Deleg.* Propterea enim hic admittitur probatio, quia clandeſtinitas non vitiabat matrimonium. Ergo ſecùs ſi vitiaret, quia probatio eſſet inanis, & fruſtratoria, ut conſiderat hic Præpoſ. *in* 1 *not*.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Quod nobis.

SUMMARIUM.

1 *DE matrimonio occulto non judicat Eccleſia, ſed illud publicatum approbat.*

2 *Matrimonium clandeſtinum quot modis dici poſſit, & n. ſeq.*

3 *Occultum dicitur quod factum eſt coram paucis.*

4 *Matrimonium clam contrahentes non ſunt cogendi ſimul cohabitare, ſi alter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio non appareat.*

5 *Confeſſioni conjugum ſtandum eſt ſuper matrimonio jam contracto.*

6 *Et proles ante publicationem ſuſcepta pro legitima eſt habenda.*

7 *Niſi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 19.

8 *Filius natus ex ſecundo matrimonio publico cenſetur legitimus, non autem natus ex primo clandeſtino.*

9 *Matrimonium publicum an præjudicet clandeſtino. ſi ambo fateantur ſe clam contraxiſſe, & habeant pro ſe unum teſtẽ cum fama, & n. ſeq uſq; ad n. 20.*

10 *Teſtis unicus cum fama plenè probat.*

11 *Probatio per unum teſtem cum fama conquaſſatur per pleniorem probationem etiam de tempore citeriori.*

12 *Contrarium.*

13 *Probationes ſe invicem non collidunt, niſi ſint oppoſita, & incompatibiles, & n. 17.*

14 *Contraria mutuò ſe expellunt, & vincit quod eſt potentius.*

15 *Probationes ſi ſint contrariæ, fortior prævalere debet, & minor pro non facta habetur.*

16 *Probatio per duos teſtes de viſu præfertur contrariæ probationi per unicum teſtem de viſu cum fama.*

18 *Probationi primæ præſumptivæ ſtandum non eſt in præjudicium ſecundæ probationis veræ.*

20 *Declaratio retrotrahitur ad principium actus declarati.*

21 *Matrimonia clandeſtina de jure communi valida erant.*

22 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*

Matrimonium ex Concilio Tridentino qua forma ſit contrahendum, ibidem.

23 *Matrimonium non conſummatum ſortitur naturam ex conſtitutione Eccleſiæ.*

24 *Impedimenta matrimonium dirimentia poſſe conſtitui ab Eccleſia, eſt de fide.*

25 *Eccleſia poteſt quoſdam inhabilitare ad matrimonium contrahendum.*

26 *Matrimonia clandeſtina quas ob cauſas Eccleſia irrita fecerit.*

27 *Licentia Parochi an debeat eſſe ſpecialis ad matrimonium contrahendum, an verò ſufficiat generalis, & n. ſeqq.*

28 *Vicarius temporaneus Parochi eſt Ordinarius.*

29 *Vices ſuas qui committit, cenſetur in totum committere.*

30 *Expreſſum dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur.*

31 *Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non ſufficit, & n. ſeq.*

32 *Coadjutor Vicarii Parochi poteſt matrimonio intereſſe, & aliis dare licentiam ut interſint, verſ. Præpoſitus.*

Licentia Parochi data contrahentibus adhibendi quem maluerint Sacerdotem, ſufficit ad validitatem matrimonii, ibidem verſ. An licentia.

33 *Matrimonium contractum in parochia mulieris coram Parocho viri, & è converſo an ſit validum, & num. 36.*

34 *Et quid ſi contractum fuerit in parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, ſed habente licentiam à Parocho viri, præſertim ſi parochiæ ſint in diverſis diœceſibus, & n. ſeqq. uſque ad n. 39.*

35 *Parochus poteſt audire confeſſiones parochianorum etiam extra parochiam.*

36 *Parochus alterius ex contrahentibus poteſt intervenire celebrationi matrimonij in aliena parochia.*

Jurisdictio etiam voluntaria non poteſt exerceri extra territorium quando eſt conceſſa ab inferiore à Principe, ibidem, & n. 46.

37 *Sacerdos licentiam obtinens à Parocho interveniendi matrimonio dicitur habere authoritatem à Concilio, & non à Parocho, & n. 42. & ſeqq.*

38 *Vicarius Epiſcopi habens facultatem conferendi beneficia, poteſt ea conferre etiam extra diœceſim.*

39 *Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius parochiam an ſit validum, necne, & num. ſeqq. uſq; ad num. 48.*

Parochus in matrimoniis nullam juriſdictionem exercet, ſed præſentiam exhibet, ibidem.

40 *Matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente, valet.*

41 *Teſtium præſentia non circumſcribitur territorio ſicut juriſdictio.*

42 *Electio non adſcribitur eligenti, ſed potius tribuenti facultatem eligendi.*

43 *Licentia ſupponit poteſtatem habitualem in eo, cui conceditur.*
Epiſcopus de Diœceſani licentia ordinat ſuum ſubditum extra diœceſim jure proprio, non jure concedentis licentiam, ibidem.
45 *Vicario Epiſcopi juriſdictionem ordinariam dat lex, non Epiſcopus.*
47 *Vicarius Parochi poteſt audire confeſſiones Parochianorum etiam extra parochiam.*
48 *Matrimonium cum ſola præſentia Parochi ſine conſenſu, aut alio ejus miniſterio, & coram duobus, vel tribus teſtibus, an valeat, & num. ſeqq. uſque ad num. 55.*
Requiritur ut Parochus ſit adhibitus, num. 54. verſ. Cave tamen.
49 *Parochus an ſit miniſter Sacramenti matrimonij.*
50 *Matrimonium in lege Evangelica eſt Sacramentum, ad cujus eſſentiam requiritur materia, forma, & miniſter.*
51 *Matrimonium clandeſtinum ante Concilium fuit ratum, & verum matrimonium, & Sacramentum: & contrarium aſſerere eſt periculoſum in fide.*
52 *Matrimonij Sacramentum quem habeat miniſtrum.*
53 *Sacramentorum immutatio ſpectat ad ſolum inſtitutorem Chriſtum.*
54 *Parochus adhibetur in matrimonio ut teſtis authorizabilis*
55 *Matrimonium cui interfuit Sacerdos juſſu Epiſcopi, ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſſe Parochum contrahentium, cùm tamen non eſſet, an ſit validum.*

1 QUOD NOBIS. De matrimonio occulto non judicat Eccleſia, ſed illud publicatum approbat. Hoc dicit ſecundùm Ant. de Butr. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Vel aliter ſecundùm Abb. inhærendo litteræ. Qui matrimonium clandeſtinè contraxerunt, altero, vel utroque negante non apparente exinde legitima probatione, ſimul cohabitare ab Eccleſia non compelluntur: ſed ſi illud publicaverint, tamquam in conſpectu Eccleſiæ factum, comprobabitur niſi rationabilis cauſa ſubſit, quæ impediat: ponit duo dicta: ſecundum ibi, *Verum.*

2 Nota primò ibi, *occultè contrahuntur*, ſecundùm Alex. de Nævo *num.* 2. duobus modis dici poſſe matrimonium clandeſtinum. Primò, ſcilicet, quando ita eſt occultum, ut nullatenus probari poſſit. Secundò quando eſt quidem occultum, ſed non ita, quin poſſit probari per teſtes: & hoc modo dicitur clandeſtinum, id eſt non publicum, licet probari poſſit: & hoc voluit Innoc. in c. *præcedenti. in princ.* ubi exponit ver. *Clam*, id eſt, non publicè, ſed tamen tot fuerunt præſentes, quot ſuffi-
3 ciunt ad probationem. Sic ergo quod factum eſt coram paucis, dicitur occultum, ſeu clandeſtinum, ut notat gloſ. in cap. *Veſtra, in ver. Occultum, de cohabit. cler. vel mulier.* Facit cap. *Inquiſitionis*, §. *fin.* & quod ibi notat gloſ. *in ver. Dicta paucorum, de accuſat.* & in cap *Ve noſtrum. in ver. Occulta. Ut Eccleſiaſt. benef.* Sed hodie ſublata hac diſtinctione, to dicas, matrimonium dici clandeſtinum, quod non apparet contractum ſervata forma à Concilio Tridentino præſcripta in *c.* 1. *ſeſſ* 24. *de reformat. matrimon.* ut plenius dicam infra in *ult. notab.*

4 Secundò nota ibi, *Non ſunt aliquatenus compellendi*: clam contrahentes matrimonium non eſſe cogendos, ut ſimul cohabitent, ſecundùm gloſ. primam, vel ſe pro conjugibus habeant, ſecundùm Innoc. in princ. ſi alter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio exinde non appareat: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Ratio, quia Eccleſia non judicat de occultis, cap. *Erubeſcant*, 32. *diſt.* c. *Chriſtianum*, 32. *q.* 5. & paria ſunt non eſſe, vel non apparere, ut in l. *In lege*, & l. *Rutilia Polla. ff. de contrah. empt.* unde hoc caſu dici poteſt; deficit probatio, ſed non jus, l. *Duo ſunt Titij. ff. de teſtam. tutor.* ſecundùm Anchar. *hic in* 1. *notab.* & vide bonam gloſſam *in ſumm.* 30. *quæſt.* 5 Quinimò ſic contrahentes potius ſunt ab invicem ſeparandi, quia talia præſumuntur contubernia, & ſtupra: & in hunc ſenſum intellige textum in cap. *Aliter, ead, cauſ. & quæſt.* ut hic in gloſ. 1. & per Hoſtien. *in princ. in verb. Legitima probatio*: & *in ver. Compellendi*, & Butr. *numer.* 8.

5 Tertiò nota ibi. *ſi perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare*: ſtandum eſſe confeſſioni, & ſimplici verbo utriuſque conjugis ſuper matrimonio clam contracto; & perinde illud habendum eſſe, ac ſi in facie Eccleſiæ contractum fuiſſet, ut in textu: & notant Abb. *in* 2. *notab.* Alex. de Nævo
6 *num.* 4. & communiter Doctores: adeo ut proles ante publicationem ſuſcepta pro legitima ſit reputanda, ſecundùm ea, quæ notantur in cap. *Cùm nobis, infrà, Qui fil. ſint legit.* & hic firmant poſt Antiquos Abbas, & Alex. de Nævo locis citatis, & Præpoſit. *num.* 3.

7 Hæc tamen concluſio limitari debet, niſi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti, quia tunc credendum non eſſet ſimplici aſſertioni contrahentium, niſi matrimonium clandeſtinum aliundè probaretur, cap. *Super eo, de eo qui cognovit conſang. uxor. ſuæ*, & hic ſentit gloſ. 2. *in fin.* ibi, Vel aliud: & apertiùs declarant Innoc *in verb. Rationabilis*, Hoſtien. *num.* 1. *in eod. ver.* Joan. Andr. *in fin.* Abb. *num.* 1. & communiter Do-
8 ctores, ut atteſtatur Præpoſ. *num.* 2. Quod adeò verum eſt, ut ſi filius natus ſit ex matrimonio clandeſtino, deinde natus ſit filius ex alio matrimonio publicè contracto, ſecundus cenſeatur legitimus, & primus illegitimus quoad Eccleſiam, quæ de occultis non judicat, ſecundùm Gaſpar. Calder. quem hic ſequitur Alex. de Nævo *in* 3. *quæſt.*
9 Quinimo ſecundùm Vincent. hic matrimonium manifeſtum ſemper præjudicat clandeſtino etiam ſi ambo confiteantur matrimonium clandeſtinum fuiſſe prius contractum, & habeant pro ſe unum teſtem cum fama: quod Gaſpar Calder. dicit eſſe bene notandum: & hoc tenent Butr. *num.* 9. & communiter Doctores, ut teſtantur Alexan. de
10 Nævo *num.* 12. & Præpoſ. *num* 4. Sed Cardin. *in* 1. *quæſt.* tenet oppoſitum, quia unus teſtis cum fama facit plenam probationem, ut eſt text. cum gloſ. *in ver. Famam*, in cap. 1 *de appellat.* & notat gloſ. & Innoc. in c. *Veniens, il primo, de teſtib.* Bart. plenè in l. *De minore*, §. *Tormenta*, *num.* 30. *ff. de quæſt.* Speculator *in tit. de not. crimin.* §. *Fama, verſ. Quid agente.* Unde ut inquit Cardin. Si per unum teſtem, & famam conſtet de matrimonio clandeſtino prius contracto, retro dicitur non fuiſſe contractum clandeſtinum; vel ſaltem ex quo conſtat nunc de ipſo, præfertur matrimonio

poſt

poſtea publicè contracto. Verùm Abbas *hic num.*
11 *6.verſ.Sed ſalvando*, tenet primum dictum Vincen-
tii, quia ubi alia probatio apertior concurrit cum
fama, & uno teſte, tunc eſt ſtandum probationi
clariori, & meliori, licet teſtis, & fama deponant
de tempore anteriori: & ſubdit hoc eſſe dictum
ſatis notabile, quia ſi quis probat per unum teſtem
& famam de ſuo titulo anteriori, alius verò pro-
bat per teſtes apertos de ſuo titulo citeriori, judi-
candum eſt ſecundùm probationem clariorem. Id-
que Alex. de Nævo, *num.* 13. Dicit eſſe perpetuò
notandum, quia multum limitat notata per Do-
ctores in cap. *Licet cauſam, de probat.* & per Bart. in
l. *Si duo, ff. Uti poſſid.* & ſubdit Præpoſit. *hic num.* 4.
verſ. Et ideo infert. (Quod ſi hoc habet locum in ma-
trimonio, in quo agitur de majori periculo, quan-
tò magis in temporalibus?) Et hanc partem vide-
tur ſequi Hoſtien. *in Summa hoc tit. §. Verum Clan-
deſtina.*

12 Sed certè opinio Abbatis non tranſit ſine diffi-
cultate, quia tunc probatio plena confunditur, &
13 quaſſatur à pleniore, quando probationes ſunt in-
vicem oppoſitæ, & incompatibiles, adeo ut con-
ciliari non poſſint, puta quia ſunt ſuper articulis
directè contrariis, de iiſdem perſonis, & actibus,
& de eod. inſtanti temporis, juxta text. in Clem.
2 juncta gloſſ. *in ver. Directè contrariis, de teſtib.*
14 Hæc enim eſt natura contrariorum, ut mutuò ſe
expellant, cap. *Majores, §. Item quæritur, ſupra
de bapt.* Clem. *Gratia, de reſcript.* l. *Pomponius,
§. Sed & ꝗ, ff. de procurat.* l. *Sed ſi pupillo, §. Si in-
ſtitoria,* & ibi gloſſ. *in eodem verb. ff. de inſtitor.
actione*, & vincat quod eſt potentius. l. *Generali-
ter. ff. de fidejuſſor.* l. *Si duo, ff. de ſolut,* cap. *Si vir,
27. diſtinct.* & cap. *Iejunium, 86. diſt.* cum ſimil. Un-
15 de ex probationibus contrariis fortior præva-
lere debet, quia minor pro non facta habetur. Nat-
ta *conſ.* 373. *Quoniam contra, in fin.* Grat. *conſ.* 6.
num. 23. *lib.* 2. Et ſic probatio per duos teſtes de
16 viſu præfertur contrariæ probationi per unum te-
ſtem de viſu cum fama, ut per Socin. *conſ.* 270.
17 *Conſideratis, num.* 3. *lib.* 2. At ſecus eſt, ſi probatio-
nes non ſint ita contrariæ, quin poſſint diſtinctio-
ne conciliari; quia tunc non refert utra ſit poten-
tior, nec attenditur major, vel minor numerus
teſtium, quia ſe invicem non collidunt, ut decla-
rat Bald. *conſ* 380. *Tres ſunt caſus, numer.* 2. *& 3. lib.*
5. Hoc autem caſu probatio matrimonii clande-
ſtini per unum teſtem cum fama, & probatio ma-
trimonii poſtea publicè contracti, non ſunt op-
poſitæ, cùm percutiant diverſa tempora, ſecun-
18 dùm gloſ. præalleg. in d. Clem. 2. Ergo ſe invicem
non enervant, ſed utraque retinet ſuam vim, niſi
probatio primi matrimonii eſſet ſolum præſum-
ptiva, & probatio ſecundi eſſet vera, quia tunc
non ſtaretur primæ in præjudicium ſecundæ, ut
notat gloſ. 2. *in §. His ita reſpondetur, 30. q. 5.* & Ge-
min. *conſ.* 27. *Super dubiis num.* 3. Socin. *loc. citato.* ad
tex. in d. c. *Super eo, inſr. de eo qui cognovit conſang. u-
xor. ſuæ:* & propterea hic non ſtatur confeſſioni
conjugum ſuper matrimonio clandeſtino in præ-
judicium matrimonii publicè contracti, ut dixi
19 ſupra *nu.* 7. Circa hoc tamen latius non inſiſto,
quia cum hodie matrimonium clandeſtinum ſit
irritum, ut dicam infra in *ult. notab.* etiamſi pleniſ-
ſimè probaretur, nunquam præjudicaret matri-
monio in facie Eccleſiæ contracto.

20 Quartò nota ibi, *Tanquam à principio,* declara-
tionem retrotrahi ad principium actus declarati,
ut hic patet; & eſt ſimile in cap. *Fraternitatis, in-
fra, de frigid. & maleſic.* cum aliis hic allegatis in
gloſ. ult. Ea enim eſt natura declarationis, ut ali-
quid novi non inducat, ſed quod priùs latebat,
manifeſtet, ut l. *Hæredes palàm, §. Sed etſi notam,
ff. de teſtam.* & tradit Gemin. *conſ.* 72. *Quia arti-
culus, num.* 1. & Philip. Prob. plura cumulans *in ad-
dit. ad Monach. in c. 1. num. 1. de privileg. lib.* 6 & ſcri-
pſi latiſſimè in cap. *Quoniam, à num.* 15. *ſupra, de
Conſtitut.* ideoque impoſſibile eſt declarationem
non trahi ad præterita, ut in Auth. *de fil. ante dotal.
inſtrum. nat. §.* 1. l. *Aſſe toto, ff. de hæred. inſtit.* & tra-
dit Dec. in d. cap. *Quoniam, num.* 44. & ibi dixi *nu.*
45. & 53.

21 Ultimò nota ibi, *Recipienda, & comprobanda:*
matrimonia clandeſtina hoc jure inſpecto eſſe
valida non tantum quoad Deum, qui nec fallit,
nec fallitur, cap. *A nobis il ſecondo infra, de ſentent.
excom.* ſed etiam quoad Eccleſiam, ſi de illis con-
ſtet, vel per confeſſionem utriuſque conjugis, vel
per alias legitimas probationes, ut patet in text.
& in §. *Sed objicitur,* & §. *His ita reſpondetur,* 30.
q. 5. & hic tenet gloſ. ultima, Innoc. & Abb An-
tiq. *in princip.* Hoſtien. *in fin.* Butr. *in primo notab.*
& *num.* 5. Cardin. *in princip.* & *n.* 1. & communiter
omnes.

22 Hoc tamen ut prædixi vendicat ſibi locum hoc
jure inſpecto: ſed hodie qui aliter, quàm præſen-
te Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi,
ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſti-
bus matrimonium attentabunt, eos Sancta Tri-
dentina Synodus ad ſic contrahendum omnino in-
habiles reddit, & hujuſmodi contractus nullos, &
irritos eſſe decernit, ut diſertis verbis ſtatuitur in
decreto de reformatione matrimonii *ſeſſ* 24. *cap.*
23 1. Porrò matrimonium non conſummatum ſorti-
tur naturam ex Conſtitutione Eccleſiæ, ut decla-
rant Doctores in cap. *Ex publico, de converſ. con-
jug.* in cap. *Gaudemus,* & in cap. *Quantò, de divor-
tiis*: quod conſtat ex quamplurimis impedimen-
tis dirimentibus, quæ per Conſtitutiones Sum-
morum Pontificum inducta ſunt, ut patet ſupra
in tit. *de ſponſal.* & infra in tit. *de conſang. & affinit.
de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter. qui
Cler. vel voven. de cognat. ſpirit.* & alibi ſparſim,
Joan. Andr. poſt Hoſt. in cap. *Is qui fidem, numer* 4.
verſ. Unde dicebas, de ſponſal. ubi tenet Papam per
ſuam Conſtitutionem poſſe inhabilitare ad ma-
trimonium contrahendum, eique obediendum
eſſe in utroque foro, quia circa matrimonium non
conſummatum ſine Dei offenſione ſtatuere po-
24 teſt quod placet: Nam etſi lex poſitiva Eccleſiæ
non poſſit inducere matrimonium ſine conſenſu;
poteſt tamen circa matrimonium inducere no-
vum impedimentum, & antiquum canonicum
tollere, cap. *Non debet, & conſang. & affinit.* & cap.
Prox. infra eod. & præſuppoſito impedimento, con-
ſenſus contrahentium erit impeditus: Doctores
in cap. *ult. infra de ſponſ duor.* quinimo hæc conclu-
ſio hodie declaratur eſſe de fide Cathol. ab eod.
Concilio Tridentino *ſeſſ* 24 *de ſacram matr. can.* 4.
Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe conſtituere
impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis
conſtituendis erraſſe, anathema ſit. Nec deſunt
rationes irrefragabiles per ſacros DD. Theolo-
25 gos *in 4. ſent. de ſacr. matr.* nam matrimonium ra-
tione qua eſt ſacramentum, pertinet ad Eccleſiam,
ſicut

ſicut habetur in *ead. ſeſſ. 24. de Doctrina Sacr. matrim.* & docet D. Thom. *lib. 4. contra Gentiles, cap. 78.* & ideo Eccleſia diſponit, ſicut in cæteris ſacramentis de temporibus, & ritibus eorum; & ſicut poteſt à ſacramento Ordinis arcere bigamos, homicidas, & ſimiles; ſic etiam à ſacramento Matrimonii, quos non judicat eſſe conjungendos. Deinde in hoc ſacramento Eccleſia poteſt facere, & declarare actum nullum, licet in quibuſdam aliis ſacramentis id effici non poſſit, in quibus imprimitur character, cùm à voluntate humana non dependeant, ſed ſecum afferant effectum, & legitima intentione conſecrentur, & ſuſcipiantur, ut notatur in cap. *ult. infra, de ſchiſmat.* quia Sacramentum matrimonii ex voluntate humana efficitur. Et quemadmodum per excommunicationem poteſt effici, ut ſacramentum pœnitentiæ ſit nullum, & votum ſolemne ſimiliter ſit nullum, ſi legitimis ſuis legibus non fuerit peractum; ſic poteſt effici per Eccleſiæ legem, vel Summi Pontificis Conſtitutionem, ut conſenſus ille, quo ſacramentum matrimonii perficitur, reddatur nullus, & non aptus ad contrahendum, & ſic talis contractus conſequens ſit etiam nullus, ſicut cæteri, c. *Cùm lex.* cum ibi notat. *ſupra de fidejuſſor.* qui cùm per merum jus naturæ firmi eſſent, humana lege
26 infringuntur. Et quamvis matrimonia clandeſtina olim valida eſſent, nihilominus Sancta Dei Eccleſia ſemper illa deteſtata eſt, atque prohibuit ex juſtiſſimis cauſis, ut notatur in §. *Hu ita reſpondetur, 30. quaſt. 5.* & ibi per gloſ. *in Summa.* Verùm cùm prohibitiones illæ propter hominum inobedientiam jam non prodeſſent, & gravia peccata committerentur, quæ ex iiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent; præſertim verò eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt: jure optimo S. Synodus certam formam matrimoniis contrahendis præſcripſit cum decreto irritante, ut in d. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* Circa hoc decretum contingit dubitari de pluribus.

27 Et primò QUÆRITUR, An idem decretum, qua parte diſponit ut matrimonia celebrari poſſint coram Sacerdote de Ordinarii, vel Parochi licentia, exigat licentiam ſpecialem: an verò ſufficiat generalis omnia ſacramenta adminiſtrandi.

28 Videtur poſſe diſtingui an Sacerdos celebrationi matrimonii interveniat tamquam Vicarius temporaneus Parochi, an aliter de ejus licentia, ut primo caſu validè præſtet matrimoniis celebrandis ſuam præſentiam: quod in terminis Clem. *1. de privil.* tenet ibi gloſ. communiter approbata in *ver. Presbyteri*: eſt enim Ordinarium ex notatis per Bart. in l. *Nec quidquam, §. Vbi decretum, il primo, n. 5. verſ. Vnde obſtat. ff. de offic. Proconſ. & Legat.* & per Alex. in l. *More, in fin ff. de juriſdict. omn. judic.* Et quamvis ſit conſtitutus in locum ipſius conſtituẽtis, dicitur tamen de jure canonico habere ordinariam juriſdictionem, ut idem Alex. tradit *in rubr. de offic. ejuſd. n. 17.* qui etſi loquatur de Vicario Epiſcopi, per cap. *Romana, de appellat. lib. 6.* & cap. *2. de offic. Vicar. eod. lib.* tamen idem intelligi poteſt reſpectivè de Vicario Parochi eo caſu, in quo poteſt Vicarium conſtituere, ut per Rebuff. *in prax. benef. tit. Diſpenſat. de non reſiden. n. 14.* Quare tunc intereſt celebrationi matrimonii ex officio, nec
29 quærendum eſt de licentia ſpeciali: nam qui committit vices ſuas, totum cenſetur commiſiſſe, ſecundùm Hoſt. *in ſumma, de offic. deleg. in §. Qua delegari poſſint, n. 7.* ſi verò interveniat tamquam alienus Sacerdos ex licentia tamen proprii Parochi juxta decretum Concilii, d. *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* dubitatur an ſufficiat generalis licentia: & videtur non ſufficere, per ea, quæ ex Decio *conſ. 38.* Tiraquell. *de leg. connub. gloſ. 7. n. 8.* & aliis. Poſtremò congerit Menoch. *conſ. 188. vol. 2.* addendo textum in Clem. *1. de privileg.* & arg. cap. *fin. de procurat. lib. 6.* & doctrinam Cardin. in d. Clem. 1.

Contrarium defendi poteſt, quia aliàs captatoria eſſet talis licentia; nam ſi Sacerdos tamquam miniſter poteſt alia ſacramenta, & quidem digniora miniſtrare vigore generalis licentiæ exercendi ea, quæ ad Curati officium pertinent, cur non & matrimonium, cui ſolam exhibet præſentiam? Ita arguit, & concludit Navarr. *conſ. 13. An Sacerdos, de clandeſt. deſponſ.* Quod ſi ſecundùm Cardin. neceſſaria eſſet ſpecificatio, ut poſſet ſe quis immiſcere in materia Matrimonii, Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis, nimis reſtringeretur licentia: unde potius dicendum eſt generalem licentiam idem operari quoad comprehenſa ſub genere, quod ſpecialis quoad ſpecies, l. *Si Chorus, de legat. 3.* Tiraquell. *ubi ſupra n. 89.*

30 Non obſtant adducta à Menochio, quod ver. *Licentia*, de qua Concilium loquitur in d. cap. 1. denotet conſenſum expreſſum: quia ver. *Expreſſum* multipliciter ſumitur, ut per Tiraquell. *ubi ſupra*: ſæpiſſimè verò expreſſum dicitur quod verbis generalibus exprimitur, Bart. & Doctores in l. 1. *ff. de vulgar. & pupillar.* Tiraquell. *loco citato, num. 87.* nec oſtenditur ver. *Licentia*, exigere expreſſum, &
31 ſpecialem conſenſum. Et advertendum eſt in caſu Menoch. ſuper quo conſulta S. Congregatio reſpondit expreſſam licentiam requiri, expreſſum ſumi ad differentiam, & excluſionem tacitæ licentiæ, quæ prætendebatur ex eo, quod Canonicus, qui matrimonium celebraverat, dicebatur ſciente, & patiente Patriarcha ſolitus ſacramenta adminiſtrare. Similiter non obſtat Clem. *1. de privileg.* quia præterquam quod caſus eſt diverſus, poteſt retorqueri: ibi enim, quia Summus Pontifex expreſſam, & ſpecialem licentiam ad ſolemnizanda matrimonia requiſivit, id expreſſit; quod in Concilio non legitur factum; caſus cap. *fin. de Procurator. lib. 6.* non afficit, quia Sacerdos non contrahit.

Demum ita S. Congregationem cenſuiſſe refe-
32 runt Domini de Rota *deciſ. 750. n. 1. part. 1. diverſorum.*

Reſolutiones Sacræ Congregationis ſunt infra ſcriptæ.

Cùm Parochus levi infirmitate detentus conceſſiſſet Præpoſito licentiam exercendi concernentia curæ officium, dubitatum fuit, an in ea parochia validè contractum fuerit matrimonium, cui Præpoſitus prædictus loco Parochi interfuit. Sacra Congregatio *die 22. Iunii 1581.* cenſ. eſſe validè contractum præſuppoſita licentia, ſeu commiſſione generali adminiſtrandi omnia ſacramẽta: & licèt aliàs declaraverit requiri licentiam ſpecialem, & expreſſam: tamen id intellexit in quodam Canonico, cui tacitè permiſſa erat adminiſtratio ſacramentorum in Eccleſia Cathedra-

li.

li, ſciente, & patiente Ordinario.

An ut Sacerdos, qui non ſit proprius contrahẽtium Parochus eos matrimonio conjungere poſſit, ſufficiat tacita licentia, quæ reſultat ex tolerãtia: S.Congregatio cenſuit non ſufficere, ſed requiri vel commiſſionem generalem adminiſtrandi omnia ſacramenta, vel ſi hæc non adſit, ſpecialem, & expreſſam licentiam.

Præpoſitus Eccleſiæ Armacanæ inter cætera dubitavit, an cùm ipſe conſtituiſſet Vicarium in dicta Eccleſia, poſteaque illi dediſſet coadjutorem, de cujus licentia quidam Sacerdos matrimonio contrahentes conjunxit, an matrimonium hoc modo celebratum ſit validum. S. Congregatio aliàs dixerat non ſufficere ad validitatem matrimonii licentiam tacitam, quæ reſultat ex tolerantia, ſed requiri vel licentiam generalem adminiſtrandi omnia ſacramenta, vel ſi hæc oon adſit, expreſſam, & ſpecialem. Item Rota dixerat in una Barchinonen. Vicarios temporales ad nutum amovibiles Parochialis Eccleſiæ poſſe mattimoniis tamquam Parochos intereſſe. Ideoque in caſu præſenti S.Congregatio ſenſit poſſe & matrimonio intereſſe, & aliis dare licentiam, ut interſint, hujuſmodique matrimonia eſſe valida.

An licentia contrahentibus nominatim deſignatis à Parocho conceſſa in ſcriptis, ut matrimonio inter ſe celebrando quemvis Sacerdotem eorum arbitrio adhibere poſſint, ceoſeatur ſufficiens ad validitatem matrimonii, cui alius Sacerdos vigore ejuſdem licentiæ interfuit. Die 15. Jun. 1586. S Congregatio cenſuit ſufficere, mota præcipuè doctrina Cardin. Zabarell. poſt Zenzel. Paul. & Stephan. in Clem. 1. *de privil. n.* 12.

33 QUÆRO ſecundò, Quid juris de infra ſcripta facti ſpecie. Antonius incola Villæ Pontis Caſalis Paduanæ diœceſis, contraxit matrimonium per verba de præſenti cum Catharina, quæ tempore contracti matrimonii erat in Villa d. Antonii, licet domus ſuæ habitationis eſſet in alia parochia. Et cùm in hujuſmodi matrimonio adhibitus fuiſſet Parochus viri, non mulieris, dubitatum fuit an eſſet ſatisfactum Tridentino Concilio, quod *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim.* diſponit matrimonio proprium contrahentium Parochum adeſſe debere. Propoſito hoc dubio in Congregatione generali, cui interfuerunt S.R.E. Cardinales Moronus, Peruſinus, S. Praxedis, Geſualdus, SS. Quatuor, Alciatus, Senonen. Montaltus, Albanus, Ritarius, Carafa; quinque, nempe Per. Geſ. Alc. Montalt. Caraf. arbitrati ſunt nullum eſſe matrimonium non contractum coram proprio Parocho mulieris: alii ſex tenuere pro validitate matrimonii, nempe ſufficere Parochum viri etiam in parochia mulieris, quia matrimonia voluntariæ juriſdictionis ſunt: & quia Concilium nihil de loco expreſſit, & quia videtur Concilium voluiſſe præſentiam Parochi, & teſtium ad tollendam ſolam clandeſtinitatem; ad quod ſufficit unus Parochus ſive viri, ſive mulieris.

Sanctiſſimus audita relatione opinionum Congregationis approbavit ſententiam ſex Cardinalium pro validitate matrimonii, & quod in futurum ita reſpondeatur, nulla habita ratione alterius deciſionis editæ die 15. Decembris 1574. qua dictum fuit ſufficere præſentiam ſolius Parochi mulieris, ſi in ejus parochia matrimonium contrahatur. Item ſufficere præſentiam Parochi viri, ſi contrahatur in parochia viri: ideoque ſi vir unius parochiæ acceſſerit ad mulierem alterius parochiæ, & ſecum duxerit ſuum proprium parochum, & coram eo ſolo matrimonium contraxerit ſine licentia, ſeu præſentia Parochi mulieris, vel Ordinarii, matrimonium eſſe nullum.

34 QUÆRITUR tertiò. Poſita deciſione Sacræ Congregationis Concilii qua declaratum fuit validum eſſe matrimonium contractum in parochia mulieris coram parocho viri, & è converſo: an etiam validum cenſeri debeat matrimonium celebratum in parochia mulieris coram ſacerdote non parocho, ſed habente licentiam à parocho viri. præſertim cùm parochia viri non ſit in eadem diœceſi conſtituta; in qua parochia mulieris exiſtit.

Videtur reſpondendum eſſe validum: nam Concilium Tridentinum in *cap. 1. ſeſſ 24 de reform. matrim.* ea tantum matrimonia annullat, quæ celebrata ſunt aliter, quam præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius licentia, ac duobus teſtibus: ſed hoc matrimonium habuit præſentiam ſacerdotis de licentia parochi, quamvis in alia parochia fuerit celebratum. Ergo ſatisfactum eſt formæ Concilii nihil aliud, quàm alternativè talem præſentiam requirentis, ut in hac ſpecie arguit Rota *deciſ. 730. n. 1 part. 1. diverſ.*

35 Præterea Concilium nihil de loco expreſſit: ergo ubicumque celebretur matrimonium præſente parocho, vel alio ſacerdote de parochi licentia validum exiſtit: quo argumento uſus eſt Hoſt. *In ſumma. tit. de pœnit. & remiſ.* §. *Cui confitendum, verſ. Et numquid extra Territorium*, ubi dixit valere confeſſiones, & abſolutiones parochi ſuorum parochianorum confeſſionem extra parochiam audientis eoſque abſolventis; quia Concilium Lateranen in cap. *Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ.* nihil de loco expreſſit; quæ opinio eſt communiter recepta, ut per Ripã *in tract. de peſte, c. 8. num. 50.*

36 Accedit quod S. Congregatio declaravit jam, parochum alterius ex contrahentibus poſſe intervenire celebrationi matrimonii in aliena parochia: ergo idem potuit ſacerdos, qui ab eo licentiam ad id obtinuerit, cùm per Concilium quoad præſentiam in matrimoniis præſtandam æquiparentur parochus, & alius ſacerdos habens licentiam à parocho.

Item cùm juriſdictio voluntaria poſſit exerceri extra territorium. *l. 2. ff. de offic. proc.* DD. in cap. *Novit. de offic Legat.* à fortiori hoc miniſterium pœnitentiæ præſtari poterit extra parochiam, nedum à parocho, ſed etiam ab alio ſacerdote de parochi licentia.

Neque obſtat ſi dicas hanc rationem poſſe retorqueri, quia verum eſt voluntariam juriſdictionem, quæ competit jure proprio, vel quæ delegata fuit à Principe, exerceri poſſe extra territoriũ: ſed ſecus eſſe quoad juriſdictionem conceſſam ab inferiore à Principe, quæ non poteſt exerceri extra territorium concedentis, ut ex Bart. & aliis dicã infra *n. 46.* unde cùm in dubio propoſito ſacerdos interveniat ex licentia parochi, & ſic authoritate inferioris à Principe, non videtur poſſe hoc miniſterio fungi extra parochiam concedẽtis licentiã. Hoc inquam non obſtat: nam præterquam quod verè in dubio propoſito non agitur de juriſdictione exercenda, ſed de exhibenda nuda præſentia,

hanc facultatem is Sacerdos habet à lege Concilii, & non à Parocho, ut eſt dictum; Idcoque à Parocho potius videtur præberi materia, ſcilicet Parochiani, quorum matrimonio intereſſe poſſit,
47 quam intereſſendi facultas. Et propterea idem Sacerdos uti faciens actum jure proprio, ubique poterit matrimonio intereſſe habita Parochi licentia, ut in ſimili de Vicario Parochi, ut poſſit audire confeſſiones Parochianorum extra parochiam, per prædictam rationem dixit Ripa *in tract. de peſte, cap. 8. num. 53.*

48 QUÆRITUR quintò, An matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque conſenſu, aut alio ejus miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum ex decreto Concilii *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. matrim.* irritum ſit, necne.

49 Pro ſolutione quæſtionis videtur examinandum qua ratione Parochi præſentia in contractu matrimonii requiratur, An tamquam Sacramenti miniſtri, vel authoritatem præſtantis, vel potius ut teſtis.

50 Et cùm matrimonium in l. *Evangelica.* ſit Sacramentum, ad cujus eſſentiam requiritur materia, forma, & miniſter cum intentione faciendi quod intendit Eccleſia, ut in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum: quod habetur in fine d. Concilii *tom. 4. Conciliorum part. 1. pag. 612. col. 2.* Et matrimonii miniſter nullus alius videatur legitimè aſſignari poſſe, niſi Sacerdos: videtur ſequi, ut ejuſdem præſentia tamquam miniſtri requiratur, adeo ut ſine ejus conſenſu factum, non ſit Sacramentum. Quod Canus *de locis Theolog. lib. 8. cap. 5.* latè defendere contendit. Et huic opinioni favent verba Concilii in *d. cap. 1.* ibi, Ego vos in matrimonium conjungo: per quæ videtur ſignificari, Sacerdotem
51 ipſum hoc Sacramentum miniſtrare. Sed contrarium eſt verius; nam certum eſt ante Concilium Tridentinum matrimonium clandeſtinum fuiſſe ratum, ac verum matrimonium, & conſequenter fuiſſe Sacramentum, Doctores in cap. *Ex publico, de converſ. conjugat.* cap. *Gaudemus,* & c. *Quantò, de divort.* adeò ut contrarium aſſerere ſit periculoſum in fide, cap. *Ad abolendam. de hæret.* & habetur in d. *cap. 1. in princ. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Nam cum Eccleſia Catholica ſemper docuerit matrimonium eſſe Sacramentum, ſitque diffinitum matrimonium clandeſtinum fuiſſe verum matrimonium: ſequitur ut diffinitum itidem ſit, matrimonium clandeſtinum eſſe Sacramentum. Unde contrarium aſſerens non videtur audiendus, ut latè deducit, & probat Sotus *in 4. diſt. 26. qu. 11. art. 3.* opinionem Cani reprobans.

52 Et quamvis aliqui dicant matrimonium non habere certum miniſtrum, ut Petrus de Soto *de inſtit. Sacerd. de indiſſolubil. matrim. lect. 12. in princ.* Attamen verius videtur contrahentes eſſe miniſtros hujus Sacramenti, ut probat Scotus *in 4. diſt. 28.* Imo & Petrus de Soto *ubi ſupra,* tacitè ſupponit ipſosmet contrahentes eſſe miniſtros, dum inquit, neceſſarium non eſſe hoc Sacramentum per aliquem alium eis miniſtrari; & ſic ſupponit eos ſibiipſis illud miniſtrare: hoc etiam probat cap. *Si inter, de ſponſal.* & clarius Concilium Florentinum in præalleg. decreto Eugenii IV. §. *Septimum Sacramentum,* Dum inquit cauſam efficientem matrimonii eſſe conſenſum ipſum, ſcilicet demonſtratum mutuò, & receptum. Si ergo efficit Sacramentum, neceſſariò adeſt etiam miniſter, ſine quo non eſt Sacramentum, qui alius eſſe non poteſt niſi ipſimet contrahentes, qui ad invicem mutuos, expreſſusq; exhibent conſenſus ad matrimonium de præſenti contrahendum. Cui opinioni adhæret etiam Auctor Flor. *Theolog. quæſt. in quæſt. de eſſ. miniſtr. Sacramenti Matrimonii. art. 4. in 3. difficult. concluſ. nu. pag. 520.* Aſſerens conjuges, non autem Sacerdotes dici eſſe Miniſtros, dum ſibi invicem materiam, & formam miniſtrant, eamque latè tuetur Cardin. Bellar. *lib. 1. de matrim. cap. 7. & duob. ſeqq.* dicens oppoſitam opinionem eſſe temerariam: & Thomas Sanchez alios adducens in *tract. de matrim tom. 1. lib. 2. diſp. 6. nu. 2* Et ad verba Concilii in *d. cap. 1.* quæ ſuperius adducta ſunt pro contraria opinione, reſpondetur cum Soto ubi ſupra *art. 3.* dicta verba proferri à Sacerdote non tamquam miniſtro Sacramentum miniſtrante, ſed declarante, ſeu firmante id, quod inter ipſas partes ſit, ſeu factum eſt

53 Cùm igitur certum ſit ante Concilium Parochum non fuiſſe neceſſarium miniſtrum hujus Sacramenti, ſequitur ut nec ſit poſt Concilium, quod dici non poteſt voluiſſe immutare ſubſtantialia ſacramenti, ut eſt miniſter, quorum immutatio, & præſcriptio ad Sacramentorum ſolum inſtitutorem Chriſtum ſpectat, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* S. Thom. *in 4. diſt. 3. q. 1 art. 2 q. 2.* Soto *in 4. diſt. 1 q. 1. art. 7.* & patet ex *cap. 2. ſeſſ. 21. de commun. ſub utraq. ſpecie,* ubi declarat S. Synodus hanc poteſtatē perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in ſacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi magis expe-
54 dire judicaret. Atq; ita equidem Parochi præſentia non requiritur ad hunc effectum, ut ipſe miniſter legitimus ſacramentum miniſtret: non item videtur Parochus adhiberi uti auctoritatem præſtans, vel habilitans perſonas, ut probat contextus Concilii, dum contrahentes ſine Parochi præſentia ad ſic contrahendum inhabiles reddit, cùm enim privatio ſupponat habitum, c. *Ad diſſolvendum, de deſponſ. impuber.* ſequitur, ut prius eſſent habiles, nec egerent, ut à Parocho ad hoc habiles fierent per ejuſdem Parochi præſentiam.

Ex his videtur ſequi, ut Parochus adhibeatur tertio modo nempe ut teſtis, & quidem authorizabilis, ut in ſimili habetur in cap. *Cùm eſſes,* ubi Abb. & cæteri Doctores, *de teſtam.* Ratio autem quamobrem Concilium hujuſmodi teſtem authorizabilem voluerit omnino adhiberi, ſatis eſt patens, videlicet, ut matrimonio interſit idem, qui denunciationes matrimoniales præmittit, & per quem uti certum, & notum miniſtrum, & omnibus expoſitum, maximè innoteſcere poteſt contractus matrimonii, & in Summa ex ejus præſentia tollatur clandeſtinitas, cui Concilium voluit obviare: & hinc elicitur ſolutio propoſitæ quæſtionis: nam cùm Concilium ſolùm requirat in matrimonio contrahendo Parochi præſentiam, idque præſtetur eo ipſo, quod celebratur eodem præſente, & intelligente, quamvis nec conſentiat, nec aliud faciat, l. *Coram,* ubi Alciat. *de verb. ſignificat.* Cardin. *in Clem. 1. in princ de appellat.* Non eſt cur matrimonium ob diſſenſum Parochi ſit dicendum irritum, cum verbis, & menti Concilii ſit ſatisfactum: verbis quidem, quia coram eo præſente, & intelligente fuit contractum. Menti

autem, quia Parochi ſola præſentia excludit clandeſtinitatem. Nec credendum eſt Conciliũ, quod maximè ſtuduit libertati matrimoniorum *ſeſſ. 24. de reſor. matr. cap. 9.* adeo ut nec voluerit contradictionem, ſeu diſſenſum patris obeſſe validitati matrimonii, *d. c. 1.* voluiſſe illud ſubjicere conſenſui Parochi. Præterea Concilium ea tantum matrimonia irritat, quæ celebrantur aliter, quàm præſente Parocho, & teſtibus, non autem ea, quibus Parochus non conſentit, nec aliud adhibet miniſterium. Atq; ita propoſito ſupraſcripto dubio, videlicet an matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque alio ejus conſenſu, aut miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum, irritum ſit ex decreto Concilii *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matr.* S. Congregatio die 2. Martii 1580. reſpondit, illa verba cap. 1. verſ. *Ubi Parochus viro, & muliere interrogatn*: non pertinere ad ſubſtantiam matrimonii; ideoque matrimonium valere, etiamſi verba prolata ſint tantum à contrahentibus, & non à Parocho, dummodo adſit præſentia Parochi, quam abſque verbis ſufficere putavit.

Cave tamen, quia requiritur ut Parochus ſit adhibitus: ideoq; cùm dubitatum fuerit, an ſit matrimonium ſi duo contrahant per verba de præſenti propriu Parocho præſente, & aliis requiſitis non omiſſis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, dum forſan conjugii, vel confabulandi cauſa, vel aliud tractandi adeſſet, audivit hujuſmodi contractum fieri, & poſtea alter contrahentium velit ab hujuſmodi contractu ratione hujus defectus reſilire: S. Congregatio cenſuit poſſe, niſi alia intervenerint, quæ Parochum à contrahentibus adhibitum fuiſſe arguant.

11 QUÆRITUR ſextò, An ſit nullum matrimonium, cui intervenit Sacerdos juſſu Epiſcopi, ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſſe Parochum contrahentium, cùm tamen non eſſet.

Cùm Epiſcopus Amerinen hoc dubium declarari petiiſſet, S. Congregatio cenſuit matrimoniũ eſſe validum. Etſi enim deciſio Hoſtien. relata à Jaſ. in l. *Si quis in fundi vocabulo, num. 7. de legat. 3.* urgeat contra validitatem matrimonii, præſertim cum habeat ſectatores Sylveſt. *Summ.* Angel. Roſell. & nullus Canoniſta allegetur, qui Hoſtienſem reprehenderit: tamen quia S. Thom. Tabiena, Armilla contra tenent, dubitatum fuit de veritate opinionis Hoſtienſis. Sed etſi opinio Hoſtienſis vera eſſet, nihilominus illud conſideratum fuit, quidquid ſit in Baptiſmo, certè in terminis matrimonii illud clarum eſſe, quod Concilium ad validitatem matrimonii voluit ſufficere, ut fieret coram Sacerdote de licentia Epiſcopi, etiamſi talis Sacerdos aliàs non eſſet proprius Parochus; nec requiſivit Concilium qua intentione, quove modo Epiſcopus daret talem licentiam, ſed ſatis habuit, ut licentiam daret Sacerdoti non Parocho. In hoc caſu Epiſcopus dedit licentiam tali Sacerdoti non Parocho: Ergo matrimonium eſt validum, pro quo etiam in dubio pronunciandum eſt.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Cap. Cùm inhibitio.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonia cùm ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi aſſignato termino ad apponenda impedimenta.*

2 *Nec de jure poſſunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare.*

3 *Denunciationes matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino ſint præmittendæ aut remittendæ, ibid.*

4 *Scholaſticus univerſitatis Salamantinæ an poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ à perſonis ſuæ juriſdictioni ſubjectis contrahuntur, & n. ſeqq. uſque in fin.*

5 *Scholaſticus, ſeu Rector univerſitatis habet juriſdictionem ordinariam ex privilegio in corpore juris clauſo.*

6 *Ordinarius, de quo loquitur Concilium Tridentinum in denunciationibus remittendis intelligitur Epiſcopus Diœceſanus, & non alii, qui ſunt Ordinarii de jure ſpeciali, & n. 9.*

7 *Rector Scholarium ſatis eſt ut ſit annorum viginti.*

8 *Rector univerſitatis habet juriſdictionem in ſcholares cumulativè cum Epiſcopo.*

9 *Farſenſis Abbatiæ Commendatarius quamvis habeat juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tamen non poteſt denunciationes remitrere.*

1 CUM INHIBITIO. Cum matrimonia ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi aſſignato termino, infra quem qui voluerit impedire, impedimentum apponat, & ſi probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc cognoſcatur. Hoc dicit uſque ad §. *Si quis.* Et cum hoc ſtatutum ſit Concilii generalis, nequeunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare, ut tenent Petr. de Palude *in 4. ſentent. diſt. 28 quæſt. 2. art. 3 num. 21.* & S. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 16. in fin. verſ. Sexto, etiam ex magna cauſa, ſecundùm ea,* quæ ſcripſi in cap. *Nimis, ſupra de fil. Presbyter.* in quæſt. An Epiſcopi ex magna cauſa diſpenſare poſſint contra ſtatutum generalis Coocilii *à numer. 11. uſque ad num.* 44. Quicquid contra ſcripſerit Thom. Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 7. num. 1.*
3 Sed hodie aliter dicendum eſt, quia Concilium Tridentinum in decreto *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* inhærendo huic Conſtitutioni ſtatuit primò, ut in poſterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè denuntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur. Deinde hanc Conſtitutionem temperandam adjicit, quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel una tantùm denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur, & poſtea ante ejus conſummationẽ denunciationes

in

in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit. Hactenus verba Decreti, & de his denunciationibus, & illarum remiſſione, vide quod dixi in cap. *Accedentibus, n. 26. infra de exceſſ Prælat.* & in cap. *Qui Presbyterum, n. 94. de pœnit. & remiſſ.*

4 Hic QUÆRO: Poſita ſine veri præjudicio juriſdictione ordinaria ſcholaſtici cathedralis Salamantinæ in Univerſitatem generalem ſtudii Salamanticæ, ac omnes perſonas laicas, & eccleſiaſticas in illa deſcriptas, necnon familiares, & continuos commenſales deſcriptorum hujuſmodi in omnibus cauſis civilibus, & criminalibus, ac etiam matrimonialibus: an idem Scholaſticus ex decreto Conc. Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de reſor. matrim.* poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ ab aliquo ex ſibi ſubjectis contrahi contingat.

5 Videtur reſpondendum ſcholaſticum non poſſe remittere has denunciationes.

Primò, quia tametſi habeat juriſdictionem ordinariam tum ex privilegio in corpore juris inſerto, Auth *Habita, C. Ne fil. pro patre, l. fin. C. de juriſd. omn. judic.* quàm ex Pontificio Privilegio,
6 quod à partibus præſupponitur, cùm tamen Concil. in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* loquatur de Ordinario, intelligi debet de Epiſcopo Diœceſano, non autem de aliis, qui ſunt Ordinarii de jure ſpeciali, etiamſi à Papa fuerint conſtituti, Dec. in cap. *Poſt ceſsionem, n. 9. de probat.* poſt Federic. de Sen. *conſ. 291. Domine mi, per totum,* ubi oſtendens appellatione Ordinarii in materia viſitationis non venire Capitulum *Sede vacante,* quamvis tunc ſit Ordinarius de jure ſpeciali ſive ex privilegio in corpore juris inſerto; plures adducit rationes, quæ caſui noſtro optimè congruunt: & ibi poſt Guil. de Monte Laudan. *ver. Ordinarii,* poſitum in Clem. *Attendentes, de ſtat. Monach.* ita exponit, Ordinarii, id eſt, Diœceſani Epiſcopi.

Quod eò magis hoc caſu dicendum eſt, in quo Concil. utitur ea dictione, *ipſe,* quæ eſt perſonaliſſima, & demonſtrativa ad oculum, ut inquit Bald. *in conſ. 304. Nobilis vir, num. 1. in fin. vol. 5.* Soccin. Jun. *conſ. 144. n. 4. vol. 3.* & confidit prudentiæ, & judicio ipſorum Ordinariorum, volens remitti ab eis matrimoniales denunciationes quoties judicaverint expedire. Quamobrem dicendum eſt intellexiſſe de Epiſcopis, pro quibus magis præſumitur tum ob majorem dignitatem, tum quia major in eis maturitas judicii præſupponitur, cùm non deligantur minores annis triginta,
7 cap. *Cùm in cunctis, de elect.* cum tamen in Rectore ſcholarium ſufficiat ætas annorum 20. ut per Bald. in *d. Auth. n. 146.*

Hanc opinionem, clariorem reddunt rectè perpenſa verba Concilii, quæ habentur eodem decreto *cap. 1.* dum ſemper eodem themate retento prius egit de remiſſione denunciationum ab Ordinario facienda, ſtatuitque, ut ſi quis alienæ parochiæ ſponſos conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Et in fine mandat omnibus Ordinariis, ut id decretum populo publicari, & explicari curent in ſingulis ſuarum Diœceſum parochialibus Eccleſiis; adeo ut apertiſſimè liqueat Concilium loquutum eſſe de Epiſcopis Diœceſanis, non de Rectoribus Univerſitatum, quibus ea verba non conveniunt, cùm nec Diœceſim habeant, nec parochos, nec parochiales Eccleſias ſibi jure ordinario ſubjectas, ſed ſolus Epiſcopus, ut cap. *Cum Epiſcopus, de offic. Ordinar. lib. 6* cap *Cùm olim,* & ibi Abb. *n. 1 in 4. notab. ſup. de præſcript.* Et licet etiam Diœceſani appellatione comprehendatur quilibet inferior habens in loco ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, ubi ſubjecta materia eſt apta comprehendere tam Epiſcopum quàm alium Ordinarium, ut declarat Abb. *loc. cit.* tamen hoc vendicat ſibi locum, dummodo inferior eam juriſdictionem habeat privativè ad Epiſcopum, aliàs ſecus, ut notabiliter dicit gloſ. in Clem. 1. §. *Volumus, in verb. Diœceſanus, de for. compet.* quam ibi approbant Cardin. *n. 2. in 4. q.* Imol. *nu. 34.* Abb *n. 15.* & Vitalin. *n. 4.* & ſcripſi plenius in d. cap. *Cùm olim, in 4. notab. de præſcript.* At Rector
8 Univerſitatis non habet juriſdictionem in ſcholares privativè ad Epiſcopum, ſed cumulativè cum ipſo, ut eſt caſus in d. Authen. *habita,* ibi, Coram Domino, vel Magiſtro ſuo, vel ipſius Civitatis Epiſcopo; & ibi Bart. *n. 5.* & communiter ſcribentes, C. *Ne fil. pro patr.* de quo vide Jul. Clar. *in pract. §. fin. q. 35. n. 23. verſ. Quæro nunc quis ſit judex competens ſcholarium.*

9 Poſtremò hæc opinio jam videtur carere difficultate ob aliam deciſionem S. Congreg. Concilii tempore Gregorii XIII. edita, & ab ipſo approbata, qua declaratum fuit Alexandrum Cardinalem Farneſium Commendatarium Abbatiæ Farfenſis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis carere facultate has denunciationes remittendi, quam ei ex gratia ſpeciali Gregorius vita Cardinalis durante conceſſit, & in libris Sac. Congregationis manu bo. me. Cardinalis Carafæ adnotatum eſt Gregorium dixiſſe in decreto d. *c. 1.* appellatione Ordinarii non venire niſi ſolum Epiſcopum.

DE SPONSA DVORVM.

Cap. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*

2 *Matrimonium ut ſit validum an contrahentes debeant ſibi mutuo reſpondere antequam ad extranea divertant, & n. ſeqq.*

Et quid poſt Concilium Trid. n. 5.

3 *Reſponſio facta ex intervallo non nocet in his, quæ conſenſu contrahuntur, & n. 9.*

4 *Electio tenet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant.*

6 *Matrimonium non valet, ſi unus ex contrahentibus revocavit conſenſum ante reſponſionem alterius.*

Et an ſit credendum dicenti poſt reſponſionem ſe prius conſenſum revocaſſe, n. 11.

7 *Matrimonium an valeat ſi inter conſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat.*

8 *Intervallum medij temporis modicum non vitiat obligationem.*
9 *Declaratur.*
10 *Stipulatio requirit conſenſum, ſicut quilibet actus formalis.*
12 *In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quàm mulier.*
13 *Alicubi tamen contrarium ſervatur, & cur.*

1 LICET. Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum : Hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes; & eſt pars capituli. *Si inter virum, ſupra de ſponſal.* Dividitur ut hic per DD.

2 Nota primò ibi, *Vtroque dicente*, argumentum pro opinione Bonaguidæ in cap. *Tuæ, infra eod.* quod ad matrimonium validè contrahendum non ſufficit reſponſio ex intervallo, ſed requiritur ut contrahentes ſibi mutuò reſpondeant antequam ad extranea divertant; nam verba illa, *utroque dicente*, videntur innuere, ut loquutio debeat eſſe ſimultanea; idque ad exemplum ſtipulationis, ut l. *Continuus ff. de ver. obligat.* & cum opinione Bonaguidæ videtur tranſire Jo. Andr. in cap. *Si inter virum, n. 2. de ſponſ.* & ibi etiam Collect. *n.* 1. cum eam recitent ultimo loco, Speculat. *tit. de ſponſal.* §. 1. n. 5 *verſ. Secus*, Abbas in cap. *Dilectus, in fin.* & Anchar. in cap. *Ex litteris, n. 2. eodem tit.* Sed oppoſitum tenet Guido, ut refert Jo. Andr. loco cit. quia in his, quæ conſenſu contrahuntur, reſponſio facta ex intervallo non nocet, l. *Si ſtipuler, §. ult. ff. de ver. obligat.* & hanc partem tenent gloſ. in d. cap. *Dilectus, in fin. de ſponſ.* & ibi Hoſt. *n. 4. &* 5. Jo. Andr. *n.* 7. Henric. Boic. *n.* 3. Alex. de Nævo. *n.* 19. & Præpoſ. *n.* 2. Archid. in cap. *Sufficiat, in* 1. *gloſ.* 27. *q.* 2. Cald. in cap. *Si inter virum.* & ibi etiam Butr. *n.* 4. Card. *eod. n. q.* 1. Alex. de Nævo *n.* 12. & Præpoſ. *n.* 3 *de ſponſ.* Pariſ. alios citans *conſ.* 55. *Attingam. n.* 17. *vol.* 4. Et eſt communis opinio, ut atteſtatur Præpoſitus d. cap. *Dilectus n.* 2. quam ex Theologis ſequitur D. Tho. *in* 4. *ſentent. diſt.* 29 *q. un. art.* 3. *q.* 2. *ad ſecundum*, & alii apud Sanchez *de matrim. tom.* 1. *lib.* 2. *diſput.* 32. *n.* 3. *verſ. Secundo quia.*
4 Et eſt ſimile in matrimonio ſpirituali, quod contrahitur inter eligentem, & electum, quod valet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant, ut eſt textus in cap. *Cùm inter Canonicos*, quem ad propoſitum noſtrum ponderat ibi Abb. *n.* 6. *ſupr. de elect.*

5 Neque verò quoad hoc aliquid juris novi induxit Concilium Trid. in *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* Ideoque ſi vir coram parocho, & teſtibus dicat mulieri, Ego te accipio in meam, & poſt aliquot dies ſimiliter coram parocho, & teſtibus mulier dicat viro, Ego te accipio in meum, procul dubio erit matrimonium, ut idem Sanch. obſervat *d. diſp.* 32. *n.* 17.

6 Tenendo communem opinionem, eam limita primò, ut non procedat, ſi ante reſponſionem conſenſus fuerit revocatus: tunc enim reſponſio ſubſequens matrimonium non facit, cùm illius conſenſus deficiat, ſine quo firmitatem habere non poteſt, ut cap. *final. §. ult. de procur. lib* 6. Butr. in d. cap *Si inter virum, n. 4. verſ. Credo quod ſi primus conſentiens*; & ibi etiam Alex. de Nævo, *n.* 10. *de ſponſ.* Navarr *in manual. cap.* 22 *n.* 80. dicens non eſſe neceſſarium, licet ſit conveniens, ut amborum conſenſus ſimul & eodem loco, & tempore concurrat, ſed ſufficere ut altera pars prius, & in alio loco conſentiat, & poſtea quovis temporis intervallo interjecto altera alibi aſſentiat, modò prior in ſuo conſenſu perduret; allegat Hoſt. & Joan. Andr. in cap. *Ex litteris, de ſponſal.* licet aliqui ſentiant non eſſe matrimonium, ſi inter aſſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat, inter quos Sanch. *d. diſput.* 32. n. 7. *arg.* l. 1. § 1. ibi:
8 (Intervallum medii temporis modicum non vitiat obligationem, *ff de verb. obligat.*) Sed ille textus nihil facit, quia quatenus probat à contrario ſenſu obligationem vitiari, ſi intervallum medii temporis ſit magnum, procedit in ſtipulatione, nec locum habet in aliis contractibus, qui conſenſu contrahuntur, ut in d. l. *Si ſtipuler, §. ult. ff. de verb. obligat* & ibi notat gloſ. *in ver. Conſentiant*, & Bald.
9 *in princ.* qui ſic ſummat illum textum, Quod vitiat ſtipulationem, puta temporis intervallum, non vitiat contractum, qui conſenſu contrahitur: & reddit rationem diverſitatis, quia in ſtipulatione
10 requiritur conſenſus, ſicut in quolibet actu formali: quam differentiam ponit etiam Alex. de Nævo in d. cap. *Si inter virum, n.* 10. Sed quid ſi non appareat de expreſſa revocatione conſenſus, numquid credendum ſit dicenti, ſe conſenſum revocaſſe ante conſenſum alterius? Reſpondeo in dubio eſſe illi credendum, quia præſumitur conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter ſtatim aſſenſum præbeat, ita Butr. in d. cap. *Si inter virum, n. 4. verſ. Credo, de ſponſ.*

12 Secundò nota ibi, *Ego accipio te in meam*, arg. quod in contrahendo matrimonio vir debet prius interrogari & loqui, quàm mulier; concordat d. cap. *Si inter virum, ſupra de ſponſ.* ubi hoc notat Jo.
13 Andr. *n.* 3. qui tamen fatetur alicubi contrarium ſervari, ut Patavii: ſed non eſt jus, quia hoc non eſt de ſubſtantia matrimonii: & fortè ſecundum Abb. *ibi n* 4. & Alex. de Nævo *in* 3 *not.* ob bonam cauſam in aliquibus locis introductum eſt, ut mulier prius interrogetur, quia cùm ſit volubilis, cautiùs eſt prius illius conſenſum antea perſcrutari, ne vir prius conſentiens remaneat cum dedecore, ſi illa poſtmodum renuat conſentire.

Reliqua ad interpretationem hujus tex. habuiſti in prædicta Decretali, *Si inter virum.*

DE CONDITIONIBUS APpoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

Cap. Quicunque.

SUMMARIUM.

1 *Conditionis turpis defectus in contractu matrimonii appoſita non vitiat matrimoniū, ſed vitiatur.*
2 *Conditis reſolutiva an vitiet matrimonium, vel potius vitietur.*
3 *Conditio an, & quando matrimonium ſuſpendat, aut vitiet, remiſſivè.*

1 QUICUMQUE. Legitur tribus modis. Primò intelligendo litteram de conditione turpi, quæ non ſit contra ſubſtantiam matrimonii, prout intellexit gloſſ. & hæc lectura communis eſt, ut atteſtantur Anchar.

char. Præpoſ. & Alex. de Nævo *in princ.* & juxta hanc lecturam per alia verba textus ſic poteſt ſummari ſecundùm Cardin. Alex. de Nævo, & Præpoſ. matrimonium ſub turpi conditione contractum rejecta conditione ſervandum eſt: vel ſic ſecundùm Anton. de Butr. & Abb. defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appoſitæ non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.

Secundò legitur intelligendo textum in eo caſu, in quo præceſſit copula ante conditionis eventum: tunc enim intelligitur à conditione receſſum; ideoque matrimonium tenet rejecta conditione, ut cap. *Per tuas, infra eod.* & huic intellectui ſuffragantur verba textus, ibi, *relinquere.* & ibi, *teneatur*, quæ videntur ſupponere matrimonium fuiſſe priùs conſummatum, ut hic obſervat Anchar. *in princ.* & Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 1, n. 13.*

2 Tertia lectura fuit Vincentii, qui intellexit decretalem in conditione reſolutiva, puta Contraho tecum matrimonium, & ſi non dederis mihi decem, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non poteſt diſſolvi ex futuro eventu, ut in cap. *Cùm ſis, de converſ. conjug.* & ideo ſervandum eſt conditione rejecta. Et cum hoc intellectu Vincentii tranſeunt hic Joan. Andr. Butr. & Abb. omnes *n. 2.* & communem dicit Navarr. *in Man. cap. 22. n. 62. verſ. Tertium*: ſed certe Jo. Andr. Butr. & Abb. non loquuntur ex propria ſententia, ſed ſimpliciter recitant opinionem Vincentii tanquam alienam: ideoque Abbas ex profeſſo probavit oppoſitum in cap. *fin. infra eod.* ut inferius patebit.

Ad conciliandas opiniones Alex. de Nævo *hic n. 1. ad fin.* utitur hac diſtinctione, videlicet; Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ſit contra ſubſtantiam matrimonii, puta, Contraho tecum ſi aliam non invenero digniorem, ut in 2. exemplo d. cap. *fin.* & tunc vitiatur matrimonium, ut ibi deciditur. Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ex ſe ſit honeſta, licèt in conſequentiam ejus defectus rendat ad diſſolutionem matrimonii, ut in exemplo Vincentii ſuperius propoſito: & tunc matrimonium valet, & conditio reſolutiva habetur pro non adjecta.

Sed hæc diſtinctio non videtur vera, quia quælibet conditio reſolvens eſt contra ſubſtantiam matrimonii, de cujus natura eſt ut ſit individuum, & indiſſolubile, ex quo ſemel fuit contractum, & ideo illud vitiat, & non vitiatur, ut ſcripſi plenius in d. cap *fin. in 2. notab.* & hanc partem indiſtinctè ſequitur Cardin. *hic n. 2.* & Præpoſ. *num. 1.* Abb. *in eod. cap. fin. in 6. notab.* & ibi etiam Præpoſ. *in 2. notab.* Covarr. *in quarto Decretal. par. 2. c. 3. §. 2 n. 10.* & noviſſimè Thom. Sanch. *de matrim tom. 1, diſp. 9 n. 8. verſ Caterum.*

3 Generaliter autem an, & quando conditio ſuſpendat, aut vitiet matrimonium, vel potiùs vitietur, & habeatur pro non adjecta, conſule duas gloſſas magiſtrales, quarum altera habetur in c. *Solet. in ver. Notatur, 32. q. 2.* altera in d. cap. *fin. in ver. Contra ſubſtantiam infra eod.* & ibi Henr. Boich. à *n 1.* ubi altiùs hanc materiam exorditur, & uberi diſtinctione more ſuo caſus fere omnes complectitur.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens ſub conditione non improbata non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum.*

2 *Matrimonium ſub conditione contractum purificatâ conditione illicò eſt perfectum abſque novo conſenſu ſecundùm opinionem Canoniſtarum contra Theologos.*

3 *Diſpoſitio conditionalis per adventum conditionis perficitur perinde ac ſi ab initio pure facta eſſet.*

4 *Matrimonium ſub conditione contractum ſervatâ formâ Concilii Tridentini per adventum conditionis ſtatim perficitur, nec eſt opus iterùm contrahere coram Parocho, & teſtibus.*

5 *Canoniſtarum opinio circa matrimonii contractum prævalet opinioni Theologorum.*

6 *Matrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requirit ſolemnitatem parochi, & teſtium, quando receditur à conditione, ſed quando mutuo conſenſu vir, & mulier contrahunt.*

1 SUPER EO. Qui per verba de præſenti cum muliere contrahit ſub conditione ſi pater conſentiret, niſi pater conſentiat, ad matrimonium non eſt cogendus. Hoc dicit inhærendo litteræ, ſecundùm Jo. Andr. Butr. & Anchar. vel generalius ſecundum Abb. Contrahens matrimonium ſub conditione non improbata, non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum. Communis diviſio; Conſultatio, & reſponſio ſecunda ibi, *Reſpondemus.*

2 Nota ex textu ibi, *Niſi voluntas patris poſtmodum intercedat* · contrahentes matrimonium per verba de præſenti ſub conditione à jure non improbata, ſtatim purificata conditione cogi poſſe ad matrimonium conſummandum: & ſic adveniente conditione ſtatim eſt matrimonium perfectum, & purum, etiamſi novus conſenſus non intercedat, licèt ſecus ſit in ſponſalibus de futuro, ut cap. *De illis, ſupra eod.* & ita hic probatur à contrario ſenſu: nam Papa conſultus, an qui per verba de præſenti contraxit ſub conditione ſi pater conſenſerit, purificata conditione ſit cogendus matrimonium conſummare: reſpondet non teneri contrahere, niſi voluntas patris poſtmodum intercedat. Ergo à contrario ſi voluntas hujuſmodi interceſſerit, cogendus eſt contrahere, id eſt conſummare, ut ſic reſponſio congruat interrogationi, ad textum in l *Aurelius, §. Stichu ff de liberat. leg.* & in l. 1. *C. de diverſ. reſcript.* & in conſummatione ſummant hunc textum Abb. & Alex. de Nævo.

3 Et eſt ratio, quia diſpoſitio conditionalis adveniente conditione purificatur, & ex eo tempore perficitur, perinde ac ſi ab initio purè fuiſſet facta; ut l. *Potior, in princ.* ibi, Cùm enim conditio ſemel extitit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet, *ff. Qui potior. in pign. habean.* cum concord. de quibus ibi per gloſſ. in *ver. Melius eſt*: & matrimonium quamvis poſt legem evangelicam ſit

elevatum in Sacramentum, habet tamen rationem contractus; unde per adventum conditionis perficitur ſicut cæteri contractus conditionales, l. *Hæc venditio*, ibi: Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cùm impleta fuerit conditio *ff. de contr. empt.* Et quod hic dicitur in littera (cùm hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus) hoc intelligi debet de conſenſu cum effectu, ut hic declarat Abb. Antiq. *n.* 2.

Quare matrimonium conditionale purificata conditione ſtatim eſſe perfectum abſque novo conſenſu, receptiſſima eſt Canoniſtarum ſententia, quam hic tenuerunt Innoc. *in fin.* Butr. *n.* 9, Cardin. *in fin* Anchar. *n.* 8. Abb. *n.* 7. *in fin.* & Alex. de Nævo, *n.* 25. & in cap. 1. *ſupra eod.* Innoc. *n.* 4. Hoſtien *poſt princ.* Jo: Andr. *n.* 1. Anchar *eod: n.* Alex. de Nævo *n.* 4. Præpoſ. *n.* 1. & in cap *De illis, ſupra eod:* Jo: Andr. *n* 1. Abb. *n.* 5. & alii communiter, Henr. Boich. in cap. *fin. n.* 4. *infra eod.* Navarr. *in Manual. cap.* 22. *n.* 63 *&* 64. *&* *conſ.* 1. *hoc tit* & ex Theologis eam ſequuntur Paludan. *in* 4 *ſent. diſt.* 29. *q.* 2. *art.* 5 *ad fin.* Petr. de Soto *lect.* 3. *de matrim* §. *Quartò denique infertur*; & noviſſimè Thom. Sanch. poſt alios, quos citat, *de matrim. tomo* 1. *diſp* 8. *q.* 1.

5 Et quamvis plerique ex Theologis oppoſitum
ſentiant, exiſtimantes non eſſe matrimonium ad-
veniente conditione, niſi novus conſenſus acce-
dat: inter quos præcipuè eſt S. Thomas in *d. diſt.* 29
q. unica, art. 2. *q* 3. S. Bonavent. *in* 4. *diſt.* 27. *q* 4 *col.* 2
Adrian. *in* 4. *q.* 3. *de matrim.* cap. *Ad diſcernendum*,
Victor. *relect.* 2. *de matrim. par.* 1. *punc.* 2. *n.* 9. Sot. *in*
4. *diſt.* 29. *q.* 2. *art.* 1. *concl.* 3. & complures alii, qui-
bus ex Canoniſtis ſubſcribunt Covarr. *in epit. de*
ſponſal. par 2. *cap.* 3 *n.* 5. & Navarr. ſibi contrarius
conſ. 14. *n.* 7. *in tit. de ſponſal* in 2. *edit.* Tamen pri-
mam opinionem Canoniſtarum ſervat Curia et-
iam poſt Concilium Tridentinum, ut mox pate-
bit, & ideo ab illa in conſulendo, & judicando
4 non eſt ullatenus recedendum: nam in S. Con-
gregatione Concilii aliàs fuit propoſitum infra-
ſcriptum dubium.

Cùm quidam contraxiſſent coram Parocho, & teſtibus per verba de præſenti ſub conditione licita, quæ poſteà fuit purificata; ſi reputantes ſe pro legitimis conjugibus ſine alia ſolemnitate matrimonium conſummaverint: an validum ſit ipſum matrimonium, vel conjuges cogendi ſint ut denuò, quia purificata eſt conditio, coram Parocho legitimè contrahant.

In Congregatione generali, cui interfuerunt
S R. E. Cardinales Moronus, Peruſinus, Alciatus,
Senonen Montaltus, S. Sixti, & Carafa, ſolus Al-
ciatus tenuit cum communi Canoniſtarum, quod
conditione purificata non ſit opus alia iteratione
contractus matrimonii coram parocho: quam
communem Canoniſtarum opinionem ſequutus
5 eſt Antonin *in* 3 *par.* itemque Paludanus. Reliqui
omnes tenuerunt opus eſſe iterum contrahere co-
ram parocho: & ita reſpondendum, non quia con-
tra dictam communem Canoniſtarum prævaleat
opinio Theologorum, de qua per Covarr. *in epit.*
4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 3. quam etiam ſequuti ſunt
Innoc. Jo. Andr. Specul. citati ab Abbate, & Sot.
cap. 22. ubi aſſerit communem Theologorum,
ſentit gloſ. in cap. *Actus legitimi*, facit cap. *Super eo,*
de cond. appoſ. Sed quia Concilium videtur intelle-
xiſſe de matrimonio perfecto purè per verba de
præſenti ibi, Vos conjungo: ſed quando contrahi-
tur per verba conditionata, non videtur matrimo-
nium, ſed ſponſalia de futuro. Item tutius videtur
ut fiat coram parocho pro ſecuritate conſcientiæ,
tamen dictum fuit agendum cum Sanctiſſimo:
cùm imò ex opinione Canoniſtarum non ſint ſpõ-
ſalia de futuro, ſed matrimonium, ut per Covarr.
d. loco, ubi dicit eveniente conditione abſque a-
lio actu matrimonium eſſe perfectum. Sanctiſſi-
mus nempe Pius V. probavit ſententiam Cano-
niſtarum quod purificata conditione per conſen-
ſum patris matrimonium ſit perfectum, nec opus
eſſe alia iteratione contractus coram parocho,
ſicque prævalere, & in decidendo attendendam
eſſe opinionem Canoniſtarum: Concilium autem
Tridentinum nihil ad hanc rem facere.

Hæc eadem quæſtio propoſita fuit in alia Con-
gregat. cui interfuerunt Cardinales Paleottus,
Lancellottus, Caſtrucius, Montelpius, Cuſanus,
de Monte, Paravicinus, Mattheius, Aquaviva,
Plattus; & omnes præter unum Plattum tenue-
runt matrimonium valere, nec requiri ut de novo
6 coram parocho, & teſtibus contrahatur. Qua de-
ciſione Sanctiſſimo relata, ſcilicet Clem. VIII.
Sanctiſſimus viſus eſt dubitare, quia licèt de jure
veteri matrimonium valeret, per textum in cap.
Super eo, de condit. appoſit. tamen hodie poſt Conci-
lium, quo ſolemnitas parochi, & teſtium introdu-
cta eſt, ſecus eſſe videtur, quia cùm contrahitur
ſub conditione ſolemnitatem adhibendo, non ſa-
tisfit Concilio: quando autem à conditione rece-
ditur, ſolemnitates non adhibentur. Ideoque
mandavit hoc dubium, ſeu difficultatem in Con-
gregatione conſiderari. Qua difficultate propoſi-
ta Congregatio ei reſpondit Concilium non re-
quirere ſolemnitates parochi & teſtium, quando
receditur a conditione; ſed quando mutuo con-
ſenſu habito vir, & mulier contrahunt: hoc au-
tem caſu quando contractum fuit, adhibitæ ſunt
ſolemnitates. Iterum hac difficultatis ſolutione
Sanctiſſimo relata, Sanctitas Sua probavit deci-
ſionem Congregationis, & ita in hac cauſa re-
ſponderi mandavit. Verùm noluit hanc deciſio-
nem omnibus caſibus inſervire, ſed omnes qui ac-
ciderint in futurum, cum ſuis circumſtantiis eſſe
ſpecialiter conſiderandos.

DE CONDIT. APPOS.

Cap. Si conditiones.

SUMMARIUM.

1 *Conditiones, quæ matrimonij ſubſtantiæ, ſeu illius bona adverſantur, vitiant matrimonium. & n. ſeq.*

2 *Matrimonij tria ſunt bona, videlicet fides, proles, & ſacramentum, & conditiones hujuſmodi bona extinguentes, vitiant, & non vitiantur.*

3 *Conditio contra matrimonij ſubſtantiam illud non vitiat, ſi aliter conjux appoſitioni conditionis contradicat.*

4 *Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere, & cur.*

5 *Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio apponunt conditiones contra illius ſubſtantiam.*

Condi-

6 *Conditio contra naturam matrimonij vitiat illud, etiamsi sit resolutiva, & n. seq.*

7 *Conditio ut liceat viro aliam ducere si uxor adulterium commiserit, an vitiet matrimonium, & n. seq.*

8 *Matrimonia non poſſunt pœnâ conſtringi.*

9 *Conditio turpis, vel impoſſibilis, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſatur, habetur pro non adjecta, nec matrimonium vitiat, ſed vitiatur.*

Idem in ultimis voluntatibus, n. 11.

10 *Secus in contractibus, qui vitiantur omnes ex conditione turpi, vel impoſſibili.*

12 *Conditiones impoſſibiles de jure, vel de facto, aut natura æquiparantur.*

13 *Conditio, contraho tecum ſi es legitima, an vitiet matrimonium, ſi poſteà apparuerit mulierem illegitimam eſſe, & n. ſeq. uſq. in fin.*

14 *Error qualitatis non excludit conſenſum à matrimonio.*

15 *Fallit ſi qualitas opponatur in conditione.*

16 *Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit actum. & n. 23.*

17 *Matrimonium ſub conditione, ſi es virgo, eſt nullum ſi mulier ſit corrupta.*

18 *Idem de conditionibus, ſi non es cœca, leproſa, & aliis hujuſmodi.*

19 *Conditio ſi es legitima, poſſibilis, & honeſta eſt.*

20 *Conditiones ex ſui natura impoſſibiles rejiciuntur à matrimonio, non autem impoſſibiles ex accidenti.*

21 *Matrimonium contrahens ſub conditione, & ante eius implementum deſponſatam cognoſcens, à conditione recedit, & n. ſeqq.*

22 *Procedit ſi conditio ſit de futuro.*

23 *Conditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, ſed ſuſpendit è ſecus ſi conditio ſit de præſenti, vel de præterito.*

34 *Matrimonium contrahens ſub conditione non cenſetur à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat poſt defectum conditionis.*

25 *Matrimonium contractum ſub conditione coram Parocho, & teſtibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec eſt opus formam repetere ſi conditio ſit de futuro.*

26 *Matrimonium contractum coram Parocho, & teſtibus, ſed nulliter ob ætatis defectum, non convaleſcit per copulam ſubſequutam poſt legitimam ætatem.*

27 *Profeſſio an vitietur ex pacto reſervationis proprij.*

1 SI CONDITIONES. Si in contractu matrimonii apponitur conditio turpis, vel impoſſibilis, habetur pro non adjecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonii, quia tunc vitiat matrimonium. Hoc dicit: & ſunt duæ partes. In prima agitur de conditione turpi, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonii. In ſecunda de conditione turpi, vel impoſſibili ibi, *Licet*.

Nota primò ex priori parte textus, quòd tria
2 ſunt ſubſtantialia matrimonii; videlicet fides, proles, & ſacramentum, quæ alibi dicuntur matrimonii bona, ut in cap. *Omne itaque*, 27. q. 2. Et quòd conditiones, quæ aliquod ex prædictis bonis extinguunt, vitiant matrimonium, & non vitiantur. Tria exempla habeo in textu, id eſt contraho tecum ſi prolem vitaveris, vel donec aliam invenero digniorem, vel ſi te pro quæſtu adulterandam tradideris: nam prima conditio perimit bonum prolis; ſecunda bonum ſacramenti, de cujus natura eſt, ut ſit individuum; tertia bonum fidei, quam conjux conjugi ſervare tenetur: concordat cap. *Solet*, & cap. *Aliquando*, 32. q. 2. & declarat *hic* gloſ. 1. *verſ.* Et hæc eſt ratio, & communiter ſcribentes, gloſ. magna in d. cap. *Solet*. Sylveſter in *ver. Matrimonium*, 3. *n.* 1. Navarr. *in Manuali cap.* 23. *n.* 61. & 62. & Covarr. in 4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 3. §. 1. *n.* 1. Quamvis autem textus expreſſerit tres tantùm conditiones; tamen id fecit exempli gratiâ. Unde idem dicendum in omnibus aliis conditionibus, quæ ſubſtantiæ matrimonii adverſantur, cùm hæc ratio in text. expreſſa ſit generalis, ut poſt Vinc. & Joan. Andr. hic notant Henric. Boich. *n.* 5. *in fin.* Abb. *in* 1. *notab.* dicens hanc eſſe notabilem regulam, & Alex. de Nævo *n.* 3.

3 Adverte tamen, quia ita demum conditio contra ſubſtantiam matrimonii appoſita illud vitiat, ſi uterque conjux appoſitioni conditionis conſentiat: tunc enim nullus eſt conſenſus, nec matrimonium tenet. Secus verò ſi alter contradicat, quia tunc matrimonium eſt validum perinde ac ſi conditio non fuiſſet appoſita, ut in d. cap. *Si*
4 *aliquando*, 32. q. 2. Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere favore matrimonii, ut cap. *Per tuas*, *ſupra eod.* ſecundùm Innoc. Hoſtien. Joan. Andr. & Alten. quos hic refert, & ſequitur Henric. Boich. *num.* 4. *in fin* Cardin. *n.* 1. *in* 1. *oppoſitione*, Præpoſ. *in* 1. *notab. verſ. Quod tamen intelligit Covarr in d.* §. 1. *n.* 11. Ratio eſt, quia proteſtatio hujuſmodi, vel conditio, idcirco vitiat actum, quia partes, quæ intendunt detrahere ſubſtantiam actus, non videntur conſentire in actum, qui ſine ſubſtantia eſſe non poteſt, cap. *Tua nos*, *ſupra de ſponſal.* cap. *Detrahe*, 1. q. 1. At hæc conſideratio ceſſat, quando unus tantùm intendit detrahere, & alius non exprimit, quia tunc deſcendendo poſtea ad actum, qui mutuo conſenſu perficitur, & matrimonium conſummando, ex quo utraque pars non conſentit turpitudini contra ſubſtantiam actus, cenſetur receſſum à conditione, ſeu proteſtatione, ut hic ſubtiliter per Ant. de Butr. *in* 1. *not.* & Præpoſ. *n.* 1.
5 *verſ. Et eſt ratio* 3. & propterea Vincen. & Hoſtien. *hic*, & communiter ſcribentes conſulunt, & cautæ ſint mulieres, & crebro etiam moneantur, ut quando viri ad eas alliciendas oſtendunt ſe velle cum eis matrimonium contrahere, & apponunt hujuſmodi conditiones contra ſubſtantiam matrimonii, taceant, & nihil reſpondeant, nam ſequuta copula, erit matrimonium.

6 Secundò nota ibi, *Donec inveniam aliam*, quod ſicut non tenet matrimonium contractum ſub conditione ſuſpenſiva, quæ ſit contra illius ſubſtantiam, ita nec tenet ſi contractum fuerit ſub conditione reſolutiva, puta Contraho tecum ſi aliam non invenero honore, & facultatibus ditiotem, ut in littera. Ex quo infert hic notabiliter
7 Abb. *in* 1. *notab.* Ut ſi aliquis habens ſuſpicionem de incontinentia uxoris, contraxerit cum ea matrimonium ſub conditione, ut ſi adulterium commiſerit, liceret ſibi à matrimonio reſilire, & aliam ducere, matrimonium non valeat, quia etſi conditio illa ſit reſolutiva; tamen idem operatur, quod ſuſpenſiva: licèt inſpecto effectu non poſſit propriè dici reſolvens, quia nihil reperit quod reſol-

reſolvat, cùm matrimonium fuerit nullum ab ini-
8 tio. Sed Cardinalis tenet oppoſitum, prout eum
ſic refert, & ſequitur Alex. de Nævo *n. 4.* Quia in
exemplo Abbatis illud, quod apponitur in condi-
tione, eſt honeſtum, ſcilicet ut uxor non commit-
tat adulterium, & conditio reſolutiva videtur po-
tius adjecta in pœnam committentis adulterium;
& ideo debet rejici, quia matrimonia non poſ-
ſunt pœnâ conſtringi, cap. *Gemma, ſuprà de ſponſal.*
nec adverſatur hoc capitulum, quia loquitur in
eo caſu, in quo matrimonium fuit contractum ad
tempus incertum, & veriſimiliter poterat contin-
gere, ut vir inveniret aliam honore, & facultati-
bus digniorem, ſecundùm eum. Mihi tamen ma-
gis placet opinio Abbatis, quam etiam ſequitur
Præpoſitus *hic 3. not.* quia etſi conditio illa, *Si adul-
terium commiſeris liceat mihi aliam ducere*, primo in-
tuitu videatur honeſta, ut ſic vitetur adulterium;
tamen revera eſt turpis, quia in effectu perinde eſt
ac ſi dictum eſſet, Contraho tecum ad tempus in-
certum, donec non commiſeris adulterium; atque
ita adverſatur bono ſacramenti, quod ex ſui na-
tura eſt perpetuum, & indiſſolubile. Unde &
conditio expreſſa hic in textu, videlicet ſi aliam
non invenero digniorem, in ſe conſiderata non
eſt turpis; ſed tamen quia adverſetur vinculo in-
dividuo matrimonii, turpis reputatur, & matri-
monium vitiat, & non vitiatur. Idem ergo dicen-
dum in exemplo Abbatis. Et ſicut conditio ſim-
pliciter concepta, ſi adulterium non commiſeris,
vitiat matrimonium, & non vitiatur: ita & con-
ditio, ſi commiſeris adulterium, liceat mihi aliam
uxorem ducere, quia hæc adjectio ducendi aliam
uxorem implicitè continetur etiam in primo ca-
ſu, videlicet ſi adulterium non commiſeris; nam
reſoluto matrimonio per adventum conditionis,
utique liceret cum alia contrahere. Unde patet
conditionem illam ducendi ſecundam uxorem
non fuiſſe appoſitam in pœnam adulterii, ſed po-
tius ut eſſet reſolutiva matrimonii, & ideo illud
vitiat, & non vitiatur; quod etiam tenet Covarr.
in 4. Decretal part. 2. c. 3. §. 2. n. 10.

9 Ultimò nota ex ſecunda parte textus aliam re-
gulam ſimiliter notabilem in materia matrimo-
nii, ſecundùm Abb. *hic in 1. notab.* videlicet condi-
tiones turpes, vel impoſſibiles, quæ matrimonii
ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſantur, habe-
ri pro non adjectis, nec matrimonium vitiare, ſed
vitiari. Exemplum de conditione turpi, Contra-
ho tecum ſi furtum feceris, vel ſi homicidium
commiſeris. De conditione impoſſibili, ſi impe-
rium dederis aut ſi cœlum digito tetigeris; & ita
hic eſt expreſſum: & tenent gloſ. 1. Joan. Andr &
omnes in ſummario tex. Idemque habetur in c. 1.
ſupra eod. ſecundùm communem intellectum. Et
pondera illa verba hujus cap. Propter ejus favo-
rem; quæ innuunt hoc favore matrimonii ſpecia-
10 liter introductum eſſe. Secus enim eſt in aliis con-
tractibus, in quibus conditio turpis, vel impoſſibi-
lis vitiat contractum, & non vitiatur, ut § *Si impoſ-
ſibilis, inſtit. de inutil. ſtipul.* & l. *Non ſolum. ff. de act. &
11 obligat.* Unde in ultimis voluntatibus, quæ ſimi-
liter favorabiles ſunt, l. 1. C. *de ſacroſ. Eccleſ.* Idem
eſt quod in matrimonio; nam conditio turpis,
vel impoſſibilis rejicitur, & habetur pro non ad-
jecta, § *Impoſſibilis, inſtit. de hæred. inſtit.* & hic notat
gloſ. 2. Quam ſequuntur communiter ſcribentes,
licèt in ultimis voluntatibus quidam diſtinguant,
an conditio turpis, vel impoſſibilis adjiciatur
perſonæ gravati, vel honorati, ut hic plenè per A-
12 lex. de Nævo, *à num. 24. uſque in fin.* Item ponde-
ra conditiones impoſſibiles de jure, & impoſſibi-
les de facto, vel ſecundùm naturam æquiparari,
quia id poſſumus quod de jure poſſumus, l. *Nepos
Proculo, ff. de verbor. ſignificat.* Unde impoſſibile di-
citur quod de jure fieri non poteſt: & ita has
conditiones æquiparat gloſ. 1. *hic*, & communi-
ter Doctores. Quid autem juris ſit in conditio-
ne impoſſibili ex accidenti, attingam in proxima
quæſt. *n. 20.*

13 QUÆRO An matrimonium coram Parocho,
& teſtibus contractum à viro ſub conditione, ſi
mulier eſt legitima, ac deinde conſummatum, ſit
validum, necne, ſi poſtea conſtiterit mulierem il-
legitimam eſſe.

Hic caſus contigit in quodam Coſmo, qui co-
ram Parocho, & teſtibus contraxit matrimoniũ
cum Anna his verbis: Anna, ſi es legitima, acci-
pio te in meam uxorem: deinde matrimonium
cum ea conſummavit, ac prolem inde ſuſcepit.
Poſtea compertum eſt, Annam non eſſe legiti-
mam, ſed naturalem natam ex concubina: quæſi-
tum eſt, an valeat matrimonium.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima
eſt an matrimonium, ut proponitur, contractum
ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio.
Secunda eſt quatenus nullum fuerit, an poſtea
14 convaluerit ex copula ſubſequuta. Quoad pri-
mam inſpectionem videtur reſpondendum ma-
trimonium ab initio fuiſſe nullum. Nam etſi error
qualitatis, vel fortunæ non excludat conſenſum
à matrimonio, §. 1. *verſ. Ad hæc non omnis error con-
ſenſum evacuat:* & ibi gloſ. 1. Archid. Turrecr.
& Bellam. 29. *q.* 1. gloſ. in cap. *Cùm dilectus, in ver.
Ad fraternitatem:* & ibi Imol. *num.* 8. Abb. *num.* 13. &
15 alii communiter, *ſupra quod met. cauſ.* Hoc tamen
fallit, ſi qualitas, in qua erratur, adjiciatur contra-
ctui per modum conditionis honeſtæ, ut ſi quis
ducat uxorem ſub conditione, ſi eſt dives, aut no-
bilis; tunc enim ſi conditio ſit falſa, matrimo-
nium non habet conſenſum, ac propterea eſt irri-
tum ipſo jure, ut declarant B. Bonaventura *in 4.
ſent. diſtinct. 30. in expoſit. littera, n* 4. Palud. *ibid. q. 1.
art. 2. num. 9. concluſ. 2.* & S. Anton. *in 3, par. tit. 1.
16 cap. 2. in fin.* Conditio enim honeſta, & poſſibilis
de præſenti, vel de præterito adjecta in actu ipſius
matrimonii, illud non ſuſpendit; ſed ſi conditio
tunc vere ſit, matrimonium illicò eſt validum; ſi
falſa, illicò eſt irritum, ut hîc tenent Vincent.
Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. quos ſequitur Joan.
Andr. *num.* 83. & Anton. de Butr *n. 7. verſ. Secundo
caſu*; qui ad hoc allegat textus in l. *Cùm ad præſens,
ff. Si cert. pet.* & in l. *Cum in ſecundo, ff. de Injuſt. rupt.
teſtam.* & in conditione de præſenti, qualis eſt hæc,
de qua agitur, docet S. Thomas *in 4. diſt* 29 *qu. 1.
art. 3. q. 3.*

17 Ideoque videmus hanc conditionem, contraho
tecum, ſi es virgo, non rejici, & matrimonium ſic
contractum eſſe nullum ſi mulier ſit corrupta, ut
cenſent Palud. *in 4. diſt. 29. quæſt. 2, art. 5. num 33.*
Adrian *in 4. q. 3. dub. 6.* Sot. *in 4. diſt. 29. q. 2. art. 3.*
Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 3. q. 8.* & alii, quos re-
fert, & ſequitur Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3.
18 §. 2. n. 3.* Et idem eſt de conditione, Si non es cœca,
muta, leproſa, & ſimilibus, ut per Sot. *loco citat.* Et
eſt regulare in omnibus aliis teſtibus, ut l. *Circa*

eos

eos, ff. de hæred. inſt. l. *Inſtitutio talis, ff. de condit. inſtit.* l. *Ex cauſa, ff. de condit. & demonſtrat.* cum aliis ſupra alleg. per Butr.

19 Non videtur autem poſſe dubitari, quo minus præſens conditio, ſi mulier eſt legitima, ex ſui natura poſſibilis, & honeſta ſit, ut patet ex his, quæ tradit Bald. in l. *Filium eum diffinimus, n. 17. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni jur.* Azo. *in ſumma, C. de his qui not. infam.* & Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 54. n. 29.*

20 Nec obſtat quòd hæc conditio impoſſibilis videatur, eò quòd cùm mulier jam eſſet illegitima, impoſſibile erat, ut eſſet legitime nata: & in præteritum non eſt potentia, ſecundum Hoſt. *hic prope fin.* & *in ſumma eod. tit. n. 1 a. verſic. Impoſſ. contraho.*

Nam reſpondetur, opinionem Hoſt. eſſe communiter reprobatam, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ abſolutè, & ex ſui natura ſunt impoſſibiles, ut ſi cœlum digito tangis; non autem quæ ex ſui natura poſſibiles ſint, licèt ex accidenti ſint impoſſibiles, qualis eſt conditio, de qua agitur, quia ex ſe poſſibile eſt, ut ſit legitimè nata: alioquin omnis conditio de præſenti, vel de præterito eſſet impoſſibilis, & rejiceretur à matrimonio, quod eſt contra communem omnium ſententiam: ideoque has conditiones ſolùm ex accidenti impoſſibiles à matrimonio non rejici, concludunt Aretin. *conſ. 8 2. col. penult.* Palud. *in 4. diſt. 29. quæſt. 2. art. 5.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium 3. q. 8.* & alii apud Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. c. 3. §. 1. n. 3.* unde ſequitur ut matrimonium, ut proponitur, contractum ab initio nullum fuerit, cùm nunquam extiterit conditio honeſta, & poſſibilis illi adjecta.

21 Supereſt nunc examinandum, an convaluerit per copulam ſubſequutam, quæ eſt ſecunda inſpectio initio propoſita. Et difficultas in hoc verſatur, quia is, qui ſub honeſta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit, cap. *Per tuas, ſupra eod.* ibi, Cum liquidò conſtet, quod per contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſequuta, pro matrimonio eſt præſumendum, quia videtur à conditione oppoſita receſſiſſe: ad idem tex. ſupra in cap. *De illis*, & cap. *Super eo*; & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex gloſ. in d. cap. *Per tuas, in ver. Præſumendum, circa medium, verſ. Dicas ergo*; dum allegat textum in cap. *Is qui fidem, de ſponſalib.* qui loquitur de præſumptione juris, & de jure, ut ibi omnes notaut, & expreſſius tenet gloſ. *final.* in d. cap. *De illis.*

22 Cæterum his non obſtantibus videtur adhuc reſpondendum matrimonium eſſe nullum, quia ita demùm per copulam cenſetur quis recedere à conditione, ſi conditio ſit de futuro, & ita procedit text. in d. cap. *Per tuas*, cum aliis allegatis: ſecus verò ſi conditio ſit de præterito, vel de præſenti, ut eſt conditio, de qua nunc agitur, ſi legitima es.

23 Ratio diverſitatis eſt, quia ubi conditio eſt de futuro, actus non eſt nullus ab initio, ſed ſtat in ſuſpenſo uſque ad conditionis eventum, d. cap. *De illis*, & cap. *Super eo*, & l. *Ex cauſa, ff. de condit. & demonſtrat.* unde per copulam ideo videtur quis recedere à conditione, quia Eccleſia ut excludat delictum fornicationis, præſumit acceſſum affectu conjugali, & conſenſum purum, ut declarat gloſ. magna circa medium in d. cap. *Per tuas*, dicens hoc caſu præceſſiſſe conſenſum de futuro, & inducere matrimonium præſumptum, & favorem matrimonii induc̄tam eſſe hanc præſumptionem, quia per carnalem copulam conjux ipſo facto videtur conſenſum exprimere de præſenti, & à conditione recedere, ſicut per puram emptionem receditur à conditionali, l. *Sed Celſus, §. ult. ff. de contrahenda empt.* id ipſum explicat Sot. *d. diſt. 29. q. 2. art. 3.* poſt tertiam concluſionem, verſ. *Sed rurſus ſciendum*: at verò ubi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, quæ propriè non eſt conditio, actus non eſt in ſuſpenſo; imò ſi conditio non eſt vera, nullus eſt ab initio ex defectu conſenſus, d. l. *Cùm in ſervo*, & l. *Cùm ad præſens, ff. Si cert. pet.* l. *Cùm in ſecundo, ff. de injuſto rupt. teſtam.* & copula non poteſt eſſe niſi fornicaria: unde quotieſcumque matrimonium à principio eſt invalidum, conjuges per copulam non videntur à conditione receſſiſſe, quod optimè declarat Ant. de Butr. *hic n. 7 verſ. Secundo caſu*, his verbis: (Si conditiones ſunt de præſenti, aut de præterito, non ſuſpendunt, imò vel ſtatim inficiunt matrimonium ſi ſunt falſæ, vel ſtatim perficiunt ſi veræ ſunt: ſi autem ſunt de futuro, ſuſpendunt in eventum conditionis; & in defectum ſuficiunt, & in exiſtentiam conditionis perficiunt; virtus autem ſuſpenſiva tollitur per copulam ſubſequutam; & hæc eſt communis opinio.) Hæc Butr.

24 Deinde reſpondetur, eum, qui contrahit ſub conditione, ita demum videri à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat ante conditionis eventum. Ita expreſsè probat textus in dicto cap. *Per tuas*, ubi ſponſalia contracta fuerant ſub conditione, ſi pater conſentiret, & deinde interceſſerat copula; & textus decidit, ſponſos videri à conditione receſſiſſe, quia probatum non fuit patrem contradixiſſe ante copulam, innuens, ſi hoc probatum fuiſſet, copulam poſtquam conditio defecerat, nihil profuturam fuiſſe: quod apertè tradit ibi gloſſa *in ver. Sponſalibus.* Ergo, inquit, ſi contradixiſſet ante carnalem copulam, coitus nihil poſtea operaretur, quia nihil eſt ibi purum, vel conditionale, quod confirmet, vel ducat ad eſſe talis coitus: ideoque illum textum ſic ſummant Jo. Andr. Butr. Abb. & alii omnes, videlicet, Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit.

Quamobrem cùm hoc caſu mulier ante copulam illegitima eſſet, atque ita jam defeciſſet conditio illa, Si mulier eſt legitima, copula ſubſequens nihil profuit ad matrimonii validitatem: & hæc eſt communis omnium ſententia, quam ſequuntur in d. cap. *Per tuas*, Innoc. *in ver. Quod ante*, Hoſt. *in fin.* Butr. *loco citato*, Anchar. *n. 3.* Abb. *n. 4.* Angel. *in ver. Matrimonium, 3. Impedimento 3. n. 2.* Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3 §. 1. num. 13.* ubi Carnalis coitus, inquit, hunc effectum operatur, quando ante defectum conditionis contingit; quia ſi poſt defectum conditionis ſequatur copula, nihil conducit ad conjugii præſumptionem, cùm jam præmiſſum matrimonium omninò defecerit.

Quibus accedit, quòd etſi per copulam conjuges viderentur receſſiſſe à conditione, tamen cùm matrimonium eſſet nullum ab initio, neceſſarium fuiſſet

fuiſſet iterum contrahere coram Parocho,& teſtibus ad præſcriptum Concilii Tridentini in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* nam nec ſponſalia poſt Concilium per copulam, & conſenſum ſupervenientem tranſeunt in matrimonium, & ſublata eſt diſpoſitio cap. *Is qui fidem, de ſponſalib.* ut ibi dixi ex S Congregationis ſententia.

25 Neque obſtat, quòd ubi contrahitur ſub conditione coram parocho,& teſtibus,poſteà purificata conditione matrimonium per copulam remaneat firmum,nec ſit opus eamdem formam repetere,ut plenè ſcripſi in cap. *Super eo, ſupra eod.*

Reſpondetur enim id ſimiliter procedere in conditione de futuro, quia eo caſu cùm actus non fuerit à principio nullus, ſatis eſt ut ſemel fuerit celebratus, ſecundùm præſcriptam formam. At ſecus dicendum in conditione de præſenti, vel de præterito, quia cùm ob illius defectum matrimonium fuerit nullum ab initio, ut dictum eſt, non ſufficit, ut ſemel fuerit celebratum coram parocho,& teſtibus, ſed hæc forma neceſſariò eſt iteranda,cùm validè celebratur.

26 Quam ſententiam jampridem approbavit Sac. Congregatio Concilii,dum cenſuit matrimoniū nullum ob defectum ætatis,quamvis celebratum fuerit coram parocho,& teſtibus,tamen non convaleſcere per conſenſum, & copulam ſupervenientem poſt legitimam ætatem, ſed debere iterum contrahi ſervatâ formâ à Concilio præſcriptâ.

27 Quærunt hic DD. an profeſſio regularis vitietur ex pacto reſervationis proprii. Communis opinio eſt. licèt multos habeat contradictores, profeſſionem valere,& pactum, ſeu conditionem vitiari ut hic per Henric. Boich. *n. 14.* & ſcripſi pleniùs in cap. *Cùm in Eccleſiis, n. 9. ſuprà de major. & obed.* & rationem diverſitatis inter profeſſionem, & matrimonium vide *hic* per Joan. Andr. *num. 5. verſ. Dic quod in matrimonio,* & Henr. Boich. *nu. 15. verſ. Hoc idem tenet.*

Qui Clerici,vel voventes matrimonium contrahere poſſunt.

Cap. Conſuluit.

SVMMARIVM.

1 *Habitus profeſſorum ſuſceptus extra monaſterium,& de manu non habentis poteſtatem incorporandi Religioni impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum, & n. 2.*

3 *Idem ſi fuerit ſuſceptus extra monaſterium de manu habentis poteſtatem. & n. 4. & 5.*

5 *Habitus profeſſorum in legitima ætate induens tacitam profeſſionem, dummodo ſuſcipiatur intra clauſtra, aliàs ſecus.*

6 *Habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus inducit votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum.*

7 *Et quid poſt Concilium Tridentinum remiſſivè.*

8 *Matrimonium contractum à profeſſo contra formam Decreti Clementis VIII. in loco non deſignato ad recipiendos novitios poſt lapſum quinquennium à die profeſſionis an ſit validum in utroque foro. & n. ſeqq. uſque in finem.*

9 *Lex poſitiva, quando ejus obſervantia repugnat legi Divinæ, non obligat in foro conſcientiæ, & num. 33.*

10 *Profeſſio irrita non dirimit matrimonium poſt contractum.*

11 *Profeſſio in Conventibus non deſignatis ad recipiendos novitios, nec poteſt expreſſè fieri, nec tacitè unquam induci. & n. 2.*

12 *Profeſſionis nullitas licèt proveniat ex perpetuo impedimento, tamen elapſo quinquennio allegari non poteſt. & n. 21. & 32.*

13 *Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſpontè ad ſæculum redijt, & uxorem duxit, eſt tutus in foro conſcientiæ, licèt poſſit puniri ab Eccleſia.*

Declaratur. n. 27 & 29.

14 *Profeſſio emiſſa à viro uxore contradicente an ea mortua obliget ad Religionem in genere, & dirimat matrimonium poſteà contractum. & num. ſeq.*

15 *Profeſſio emiſſa ante annum decimum ſextum completum, vel infra tempus probationis poſt Concilium Tridentinum non obligat ad Religionem in genere.*

16 *Profeſſio ſolemnis etiam tacita, & præſumpta impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*

17 *Profeſſio, quæ ab Eccleſia habetur pro valida, licèt ſit irrita quoad Deum, tamen in foro judiciali dirimit matrimonium poſt contractum.*

18 *Profeſſio per ſimulationem emiſſa, licèt ſit nulla quoad Deum ex defectu conſenſus, tamen obligat Religioni in foro externo.*

Intellectus cap. Quod interrogaſti, 27. diſt. *ibid. & n. 25. & 37.*

19 *Intellectus cap.* Viduas, il primo, 27. diſt. q. 1. *& n. ſeq.*

20 *Voluntarium eſt de ratione intrinſeca voti.*

21 *Profeſſio emiſſa contra formam Decretorum Clem. VIII. in foro conſcientiæ eſt nulla, licèt poſt lapſum quinquennium ab Eccleſia habeatur pro valida.*

22 *Matrimonium metu contractum per ſpontaneam cohabitationem validatur, & contraria probatio non admittitur.*

23 *Profeſſus nulliter, qui ſpontè è monaſterio exivit, & uxorem duxit, an ea contradicente poſſit in foro conſcientiæ ad Religionem redire.*

24 *Profeſſus nulliter, qui ante declarationem nullitatis contraxit matrimonium, tenetur etiam invita uxore in utroque foro obedire judici præcipienti, ut redeat ad monaſterium ad agendam pœnitentiam.*

25 *Profeſſus per ſimulationem in monaſterio monialium ex inhoneſta cauſa, licèt non ſit monachus, tamen cogitur in alio monaſterio manere in pœnam commiſſi delicti.*

26 *Conjuges in multis caſibus continere coguntur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.*

27 *Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſpontè exivit è monaſterio, & uxorem duxit, ea conſentiente, tenetur ad Religionem redire, etiam in foro conſcientiæ. & n. 29.*

28 *Maritus Religionem profeſſus uxore ſciente, & diſſimulante ad ſæculum redire non poteſt.*

Declaratur n. 29.

29 *Vxor juvenis, vel ſuſpecta de incontinentia an poſſit*

Digitized by Google

ſit ratificare profeſſionem mariti.

30 *Profeſſus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios, qui poſt quinquennium dimiſit habitum, & uxorem duxit, cogendus eſt in foro externo ad monaſterium redire.*

31 *Profeſſio qualibet elapſo quinquennio in foro fori præſumitur valida, & contrarium probari non poteſt.*

33 *Profeſſio etiam nulla annexum habet votum continentiæ, quod impedit matrimonium contrahendum.*

34 *Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennij an ſit concedenda nulliter profeſſo, qui ſponte ad ſæculum redije, & uxorem duxit.*

35 *Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennij non poteſt concedi ab inferiore à Papa.*

36 *Et paria ſunt eam non obtinuiſſe, vel obtinuiſſe à poteſtatem non habente.*

37 *Papa quamvis inter fideles non poſſit diſpenſare ſuper matrimonio conſummato, poteſt tamen recipere probationes contra matrimonium præſumptam.*

1 CONSULUIT. Suſceptio habitus profeſſorum extra religionem à non habente poteſtatem incorporandi religioni impedit in dubio matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. Hoc dicit, ſecundum intellectum Abbatis Siculi, qui *num.* 3. dicit ſecus

2 eſſe ſi recipiatur habitus profeſſorum ab habente talem poteſtatem etiam extra monaſterium, quia tunc votum eſſet ſolemnizatum, & dirimeret matrimonium poſtea contractum: allegat cap. *Porrectum*, & cap. *Sicut, de Regular.* & bonam gloſ. in c. *De viduis, il primo, in ver. Proprijs,* 27. *q.* 1. Et idem

3 voluit Cardinalis *hic in* 5. *oppoſit.* Sed certè illa gloſſa potius facit contra intellectum Abbatis, quia dicit ſic: Poteſt aliqua in domo propria accipere veſtem religioſam, nec tamen Monialis

4 erit, cùm nulli monaſterio ſe tradat; & ſic ſecundum gloſ. per ſuſceptionem habitus extra monaſterium non ſolemnizatur votum: & in hunc ſenſum gloſſa intelligit hanc Decretalem: & intellectus, quem ponit Abbas, communiter non tenetur, & eſt contra iſtum textum, qui nullam vim facit, an tradens habitum habeat, vel non habeat poteſtatem incorporandi religioni; ſed ponderat an iſta mulier ſuſceperit ſolum habitum, an verò etiam promiſerit aliquid de ſubſtantialibus religionis, ut per Alex. de Nævo *num.* 10. Nec obſtat cap. *Porrectum, de Regular.* quia loquitur quando intervenit expreſſa profeſſio: item non obſtat cap. *Sicut, eod. tit.* quia ultra habitum requirit profeſſionem: & ſic illa jura non faciunt contra communem intellectum, de quo infra proximè. Unde Decretalis communiter ſic ſummatur. Suſceptio habitus ſine profeſſione non dirimit matrimoniũ contractum, ſed contrahendum impedit. Hoc dicit Anton. de Butr. Præpoſ. & Alex. de Nævo, & poſt vet. *Suſceptio habitus*, ſubaudi, profeſſorum extra monaſterium: prout communiter Doctores intelligunt: & mox patebit.

5 Nota juxta communem lecturam, quòd etſi per ſuſceptionem habitus profeſſorum in legitima ætate inducatur tacita profeſſio, ut c. *Statuimus, de Regular.* & cap. 1. *in primo reſp. eod. tit. lib.* 6. Hoc tamen debet intelligi, dummodo habitus hujuſmodi ſuſcipiatur intra clauſtra, ſeu Congregationem: alias enim ſi ſuſcipiatur extra monaſterium etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi religioni, tacitam profeſſionem non inducit, nec ſolemnizat votum, & conſequenter nec matrimonium dirimit, ut hic probatur efficaciter: nam propterea validum fuit matrimonium ab iſta muliere contractum, quia non erat tacitè profeſſa, nec ejus votum erat ſolemnizatum, ex quo velamen quidem, & ſic habitum profeſſarum aſſumpſit, ſed proprijs non renuntiavit, nec intravit clauſtrum, ut dicitur in littera. Et quòd habitus profeſſionis extra monaſterium ſuſceptus non faciat Monachum, probat text. in cap. *Ut clerici, de Regularib.* quod non corrigitur, quin potius roboratur per hoc cap. & firmant Hoſtienſ. in cap. *Statuimus, num.* 2. *verſ. Quod igitur dicimus, eodem tit.* Archid. in cap. *Beneficium, num.* 1. *de Regular. lib.* 6. Butr. *hic num.* 4. & Alexand. de Nævo *in* 3. *not.* & *n.* 10 ubi atteſtatur hunc eſſe communem intellectum: & ad hunc textum reſpodet, iſtum Presbyterum dediſſe velamen profeſſionis, quod interdum traditur à Presbytero, ut in cap. *Vidua, de Regular.*

6 Secundò nota juxta intellectum communem, quòd habitus profeſſorum extra monaſterium ſuſceptus, etſi non inducat votum ſolemne, nec dirimat matrimonium contractum, tamen inducit votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ut hic dicitur; quia ex quo habitum profeſſorum ſuſcepit, quantum in ſe fuit, videtur voluiſſe vitam mutare, & obſervare continentiam, & ideò ex hoc ſigno impeditur matrimonium contrahendum; & ita hic notant Butr. *nu.* 4. ibi: Et nota, quòd ſuſceptio habitus extra Congregationem æquiparatur voto ſimplici, vel in ſe habet votum ſimplex, Anchar. *n.* 4. *verſ. Vel dic ſecundum Hoſt.* Alex. de Nævo, *in* 3. *notab.* & *n.* 10. dicens communem contra Abbatem & Præpoſitus *in* 3. *notab.* & *n.* 2. ubi ait ita tenere Hoſtienſem, & qui ſcripſerunt poſt eum.

7 An autem hæc vendicent ſibi locum poſt Concilium Tridentinum, vide quod ſcripſi in c. *Si quis eum,* 46. & in cap *Porrectum, in* 7. *notab. ſupra de Regular.*

8 QUÆRO: Profeſſus contra formam decretorum Clementis VIII. in monaſterio non deſignato ad recipiendos Novitios, elapſo quinquennio ſponte habitum regularem dimiſit, & in ſæculo matrimonium in facie Eccleſiæ contraxit, & conſummavit; An matrimonium ſic contractum in utroque foro ſit validum, nec ne?

9 In hac facti ſpecie ex una parte ſtat veritas matrimonij conſummati, quod ſi validum eſt, indiſſolubile eſt, cap. *Sunt quidam,* 27. *q.* 2. & cap. *unico, de voto, lib.* 6. & obligat conjuges ſub mortali ad reddendum debitum conjugale non obſtante voto ſimplici continentiæ, cap. *Chariſſimus, de converſ. conjugat.* Si nullum eſt, copula non poteſt eſſe niſi fornicaria, & intrinſecè mala, cap. *Litteras, de reſtitut. ſpoliat.* Ex alia verò parte ſtat præſumptio validitatis profeſſionis, contra quam regularis elapſo quinquennio audiri non poteſt, ut in Concilio Tridentino *cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regularib.* Unde cùm ex obſervantia legis poſitivæ Concilij Tridentini poſſit reſultare peccatum, & tranſgreſſio legis, ſubjecta materia cogit nos diſtinguere inter forum conſcientiæ, & forum judiciale, ju-

ta tex. in d. c. *Litteras*, & in c. *Inquiſitioni*, *de ſent. excomm.* & declarat Innoc. in c. *Quia plerique*, *num.* 1. *de immunit. Eccleſ.* Feder. de Senis *conſ.* 21, *num.* 4. & Sylveſter *in ver. Lex*, *n.* 9. *verſ. & probatur regula*.

Quod igitur ſpectat ad forum conſcientiæ, videtur abſolutè reſpondendum, matrimonium ut proponitur contractum, niſi aliud obſtiterit, eſſe validum.

10 Probatur, nam profeſſio irrita non dirimit matrimonium poſtea contractum: caſus eſt in hoc c. nam habitus profeſſorum, qui de jure tacitam profeſſionem induxit, hic fuit ſuſceptus de manu non habentis poteſtatem incorporandi religioni, ſecundum intellectum Abbatis, vel extra monaſterium, juxta communem lecturam, ut dictum eſt *ſupra in* 1. *& 2. notab.* & ſic fuit ſuſceptus nulliter; & propterea votum non ſolemnizavit, nec matrimonium poſtea contractum diſſolvit, ut in fin. litteræ ad idem text. in Extravag. *Antiqua, de voto*, ubi ad matrimonium dirimendum exigitur profeſſio tacita, vel expreſſa, quæ ad caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſuos profeſſores adſtringat; & ſic debet eſſe valida: nam paria ſunt non profiteri, vel invalidè profiteri, argum. cap. 1. *de translat. Epiſcop.* & notat idem Abb. in c. *Placet*, *in* 3 *not. de converſ. conjugat.* Sed profeſſio emiſſa in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios eſt irrita. Ergo in foro conſcientiæ matrimonium poſtea contractum non dirimit.

11 Minor patet, quia decreta Clementis decernunt nullas profeſſiones quaſlibet emiſſas contra formam in eis præſcriptam; idque impedimentum ſemper durat, adeo ut ex ſententia S. Congregationis Regular. nec tacita profeſſio ullo unquam
12 tempore induci poſſit. Et quamvis Regularis elapſo quinquennio hanc nullitatem allegare non poſſit, eò quòd S. Congregatio Concilij declaraverit illi obſtare decretum *d. cap.* 19. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*. Quod procedit in impedimento etiam perpetuo: tamen cùm Concilium ibi ex ſententia ipſius Congregationis tacitam profeſſionem non inducat, ſed tantùm deneget audientiam: verè profeſſio illa ſemper remanet nulla quoad Deum, qui omnia novit, c. *Humanæ*, 22. *q.* 5. cap. *A nobis, il*
13 *ſecondo, de ſentent. excommunic.* Et hanc ſententiam in terminis Concilij Tridentini tenet Navar, *conſ.* 89. *Cùm de jure, num.* 6. *de Regular.* Ubi conſuluit invalidè profeſſum, qui poſt quinquennium abſque licentia è monaſterio exijt, & uxorem duxit, eſſe tutum in conſcientia, & quoad Deum, & *conſ.* 23. *Petrutius, eod. tit.* idem reſpondit de invalidè profeſſo, qui abſque licentia elapſo quinquennio redijt ad ſæculum, & matrimonium contraxit, licet ſubdat, quoad forum externum neceſſariam eſſe authoritatem Superioris ad declarationem petendam, quæ ſine cauſæ cognitione concedi non poteſt.

Neque obſtat quòd Ant. de Butr. in cap. *Quidam*,
14 *de converſ. conjug. num.* 8. teneat profeſſionem nulliter emiſſam per virum uxore contradicente dirimere matrimonium ea mortuâ contractum cum alia muliere, quia, inquit, quantum ad continentiam ſervandam ſatis ſolemnizavit ipſam per ſuam profeſſionem: Et quamvis iſtud non ſit votum religionis, & religioni in ſpecie obligans; eſt tamen votum emiſſum caſtitatis reſpectu certæ, & approbatæ religionis: & licet quoad alia ſubſtantialia non obliget, ut paupertatis, & obedientiæ; obligat tamen quoad partem, ſcilicet caſtitatis quantum eſt in ſe; & pro tanto votum eſt ſolemne.

Nam reſpondetur Butrium poſtea recedere ab hac opinione in verſ. *Niſi reſtringens*, ubi contrarium putat veriorem; quam etiam tenent in dict. cap. *Quidam*, Innoc. Vinc. Goffr. Tancred. & alij à Butrio relati, qui cenſent profeſſionem, ut ſupra nulliter emiſſam à viro non dirimere matrimonium poſtea contractum: & idem tenet ibi Abb. *nu.* 4. Ac præterea Butrius videtur ſentire ex dict. profeſſione ortam eſſe obligationem ad religionem in genere, quæ non ſolum impediat contra-
15 hendum, ſed dirimat contractum. At hæc doctrina, quatenus etiam ſit vera, non tamen applicatur caſui, de quo agitur, quia cùm poſterius decretum Clementis VIII. decernat profeſſiones quaſlibet emiſſas in Conventibus non deſignatis eſſe nullas ad quemcumque effectum, per illa verba cenſentur ſuſtuliſſe etiam obligationem ad religionem in genere, ut alias probavimus, idque ad exemplum Concilij Trid. quod *in c.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regul.* per ſimilia verba ſuſtulit hujuſmodi obligationem, ut cenſuit S. Congregatio.

16 Quod verò pertinet ad forum judiciale, videtur reſpondendum, matrimonium ut præfertur, contractum eſſe nullum; nam profeſſio ſolemnis impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut hic, & in cap. *Meminimus, ſupra eodem*, ubi Alex. III. reſcribit, ſi quiſquam, qui religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit, ſine contradictione tranſire. Ad idem textus in cap. *Inſinuante, in fine*, ubi de quadam muliere, quæ poſt profeſſionem matrimonium contraxerat, Innoc. III. reſcribit, ut ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod novit etiam per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur. Et concordant tex. in §. *ult. diſtinct.* 27. in cap. *Cùm virum, de regular.* & cap. *Ex parte, de converſ. conjug.* Item Conc. Carthag. IV. *cap. ult.* Tolet. IV. *cap.* 8. Triburien. *cap.* 6. Aurelianen. *cap.* 3. ut refertur 27. *quæſt.* 1. per totam, & diffinivit Tridentina Synodus *ſeſſ.* 24. *de Sacram. Matrim. can.* 9.

Quod habet locum etiam in profeſſione præſumpta, ut patet in c. *Neque viduas*, 27. *q.* 1. ubi Gelaſius: (Neque viduas, inquit, ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturnâ obſervatione permanſerunt; ſimiliter virgines nubere prohibemus, quas annis pluribus in monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit;) atque ibi notat gloſ. *in ver. Diuturna*, quæ intelligit illum textum de profeſſione tacita. Imò hæc concluſio
17 procedit etiamſi ſolemnis profeſſio, quæ ab Eccleſia, & in foro fori habetur pro valida, ſit irrita quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præſumpta hæc profeſſio in foro externo dirimit matrimonium poſtea contractum: textus clarus in
18 cap. *Quod interrogaſti*, 27. *diſt.* ubi Nicolaus Papa decernit, ut fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, poſtea verò ad nuptias tedijt, quia per hypocriſin Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto ſuo permanſit; pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio permaneat, quod in-

choa-

19 choavit. & concordat textus in cap. *Viduas, il primo, 27. q. 1.* intelligendo textum de voto ſolemni, prout illum intelligit gloſſa *ibi*, *in ver. Hæ verò*: mulieres enim illæ, quæ ſimulaverunt ſe profeſſionem emittere, & animum non habuerunt ſe alligandi religioni, verè in foro poli non erant profeſſæ, ut in ſpecie ibi poſt Lap. & Arcbid. uot. Præpoſ. *num. 9. verſ. Dic aut ſumus in foro pœnitentiali*: nulla enim profeſſio coram Deo validè induci poteſt abſque profitentis conſenſu, cap. 1. & cap. *Sicut, de Regular.* & tradit Præpoſ. *ibidem*, & Navar. *conſ. 15. num. 2. de Regul.* nam, ut ait Gregorius *lib. 16. Moral. cap. 7.* Humanæ aures verba naturalia indicant, qualia foris ſonant: divina enim judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur: quod refertur in cap. *Humana, 22. q. 5.* & in cap. 1. *15. qu. 6.* Alex. Papa ait: (Amplius reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut neceſſitatem fiunt:) per quem textum gloſ. in cap. *Ad noſtram, in ver. Triduum de regul.*; aſſerit, eum, qui abſque deliberatione, & illectus intrat religionem, non obligari quoad Deum, qui conſiderat cor, & non opus: allegat etiam textum in cap. *Si quid inveniſti,*
20 *14 q. 1.* Profeſſio igitur dictatum mulierum quoad Deum non erat valida, cùm voluntarium ſit de ratione intrinſeca voti ſecundum D. Thomam *2. 2. q. 88. art. 1.* & *in 4. diſt. 38, q. 1. art. 1 q. 1.* Sylveſt. *in ver Votum. 1 in princ.* Sed nihilominus, quia exceptio ſimulationis, & diſſenſus non admittitur ab Eccleſia, quæ non judicat de occultis, cap. *Litteras, de reſtit ſpoliat.* profeſſio illa habetur pro valida in foro Eccleſiæ, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut illic ſtatuitur; atque ita ibi cenſent Hugo, Lapus, & Archid.

21 Profeſſio autem emiſſa contra formam decretorum Clementis in Conventu non deſignato: eſt quidem irrita in foro conſcientiæ, & quoad Deum etiam poſt elapſum quinquennium, quia eadem decreta decernunt irritas receptiones, & profeſſiones quaslibet contra formam in eis præſcriptâ: quibus verbis ſublata eſt profeſſio tam expreſſa, quàm tacita, Prob. ad Jo. Monac. in c. 1. *n. 4. de regul. lib. 6.* & aliàs cenſuit Sacra Congreg. regul. & decretum *d. c. 19. ſeſſ. 25. de regul.* ex ſententia Sacræ Congregationis Concilij tacitam profeſſionem non inducit; ſed tamen quia in foro externo, ut etiam tradit Navar *conſ. 13. n. 10. de regul.* ead. profeſſio poſt quinquennium ab Eccleſia habetur pro valida, cùm eo termino elapſo regularis ſit prohibitus deducere quaſcunque cauſas nullitatis profeſſionis: meritò hujuſmodi profeſſio præſumpta, licet irrita ſit quoad Deum; tamen in foro Eccleſiæ dirimit matrimonium poſtea contractum.

22 Deinde pro hac ſententia adducitur text. in c. *Ad id quod, de ſponſal.* ubi mulier, quæ diverterat è viro, eò quòd matrimonium per vim contraxerat, tamen quia poſtea per annum, & dimidium cum viro cohabitavit, ad ipſum cogitur redire; nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſerit in eundem, nominaverit producendos. Ubi ponderandum eſt matrimonium illud, ſi verè mulier nunquam conſenſerat, fuiſſe irritum quoad Deum, cùm nuptias non concubitus, ſed conſenſus faciat, l. *Nuptias ff. de regul. jur* §. 1. & cap. *Cum initiatur, 27. quæſt 2.* Sed tamen Eccleſia propter cohabitationem ſubſequentem elicit conſenſum

Proſp. Fagn. in 4. lib. Decretal.

præſumptum, contra quem probationem non admittit: & ideò licèt fortè nunquam conſenſerit in foro interno; tamen cogitur ab Eccleſia ad virum redire. Ad idem ſunt text. in cap. *Is qui fidem, eodem tit. de ſponſal.* in cap. *De illis*, & cap. *Per tuas, de cond. app.* & eſt bona gloſ. in cap. *Quod interrogaſti, in ver. Finxit, verſ. Similiter duo, 27. diſtinct.* Eodem igitur modo quamvis regularis profeſſus contra formam decretorum Clementis verè non ſit alligatus Religioni; tamen quia in foro fori hanc nullitatem probare non poteſt, obſtante decreto, *d. c.* 19. cogendus eſt ad religionem redire; quemadmodum enim poſt diuturnam cohabitationem in d. cap. *Ad idquod*, non admittit probationem nullitatis matrimonij per diſſenſum, ita nec Concilium poſt quinquennium admittit probationem nullitatis profeſſionis quacumque de cauſa: unde hic cogendus eſt adhærere religioni ſicut illa mulier cogitur adhærere viro, arguendo a matrimonio carnali ad ſpirituale, ad text. in cap. *Inter corporalia, de transl. Epiſc.*

23 Porrò in hac perplexitate ſi quæratur, quomodo hic profeſſus ſe gerere debeat, videtur ſic diſtinguendum. Aut uxor expreſsè contradicit viro volenti ad religionem redire; & tunc virtutâ conſcientiâ videtur ad religionem redire non poſſe, ſed teneri uxori ſuæ adhærere: patet hoc in cap. 1. & cap. 2. ac ferè per totum, *de converſ. conjug.* Nam, ut inquit Gregorius in cap. *Sunt quidam, 27. q. 2.* Sunt quidam qui dicunt religionis causâ conjugia debere diſſolvi: verùm ſciendum eſt, quod ſi hoc lex humana conceſſit, lex tamen divina prohibuit; per ſe enim veritas dicit: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*; qui etiam ait: *Non licet dimittere uxorem exceptâ causâ fornicationis.* Ad idem ſunt textus in cap. *Multorum*, in cap. *Agathoſa, & quatuor ſeq. eadem cau. & quæſt.* & cum hæc mulier obedierit præcepto Apoſtoli 1. Corinth. 7. *Propter fornicationem unusquiſque ſuam uxorem, & unaquaque virum ſuum habeat, & nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu, & ad tempus*, cap. *Sicut*, §. *His ita reſpondetur, 32. quæſt. 2.* & melius ei fuerit nubere, quàm uti, ſecundum Apoſtolum ibidem, cap. *Si Paulus, 1. quæſt. 1.* Iniquum eſſet, ut abſque facto, & culpa ſua privaretur jure exigendi debitum; quod ad remedium concupiſcentiæ juſto titulo acquiſivit; unde Abbas in cap. *Quidam, de converſ. conjug. in 1, notab. num. 2.* ait, uxorem poſſe vendicare maritum adjectâ etiam conditione de jure divino, cùm habeat eum in ſua poteſtate quoad quid; ſicut dicimus in patre, qui poteſt vendicare filium, leg. 1. §. *Per banc, ff. de rei vendic.* Quare cùm lex humana præcipiens in dict. cap. 19. ut profeſſus redeat ad religionem, hoc caſu repugnet legi divinæ præcipienti, ut uxorem non dimittat; atque ita ſervari non poſſit abſque eo, quòd inde reſultet iniquitas, vel peccatum: meritò in hoc ſpeciali caſu in foro conſcientiæ ſervari non debet ſecundum Innocentium, & alios, quos ſupra retulimus *num. 9* facit cap *unicum, de voto, lib. 6.* ubi dicitur voti ſolemnitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa; matrimonij verò vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite unionem, & indiſſolubilitatem accepit.

24 Quæ tamen concluſio non procederet, ſi judex compelleret ſic profeſſum redire ad monaſteriũ, non tamen ut profeſſum, & alligatum religioni, ſed ad agendam pœnitentiam in pœnam com-

miſſi delicti; tunc enim teneretur obedire præcepto judicis in utroque foro, etiam ſi uxor contradiceret, & virum repeteret, probatur hoc ex d. c.
25 *Quod interrogaſti, 27. diſt.* intelligendo quòd mulier illa coacta fuit redire ad monaſterium, non ſolum quia non fuit admiſſa ad ſimulationem probandam, aut ſimulationem probare non potuit; ſed etiam in pœnam parati criminis: quod ſatis indicant verba illa textûs; (Bonum mihi videtur, quia per hypocriſim Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda:) qui fuit intellectus Lapi ad illum textum, ubi ait: (Licèt mulier illa verè non fuerit monialis; tamen præſumitur contra eam, & cogitur remanere, quia voluit conturbare Eccleſiaſticam regulam.) Et propterea Aug. ibidem dicit eum, qui ſimulat ex inhoneſta cauſa ſe profiteri, cogendum eſſe in monaſterio manere, non quia ſit monachus, ſed ad cautelam propter conſervandam Eccleſiæ diſciplinam, & ne detur alijs licentia peccandi, & propter fraudem & dolum, qui nemini debet eſſe lucrôſus, & propter delictum, & propter illuſionem, qua monaſterio illuſit, debet retrudi in idem, vel potius in aliud monaſterium, allegat c. *Si qua monachorum, 27. q. 1.* c. *Si quis,* & c. *Romanus, 31. diſt.* & Hugonem refert & ſequi-
26 tur Archid. in d. c. *Quod interrogaſti, n. 6.* His enim caſibus, in quibus vir cogitur redire ad monaſterium ad agendam pœnitentiam, non habetur ratio uxoris in ſæculo remanentis, nec periculi incontinentiæ, ut patet in cap. *Quoniam frequenter, §. Porrò, verſ. Si autem, ſupra ut lite non conteſt.* ibi: (Eo nequaquam obſtante, quòd de lapſu carnis poſſet opponi, quoniam in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur. Et in ſpecie de viro in hæreſim lapſo, qui in monaſterium detruditur ad agendam perpetuam pœnitentiam, & cujus uxor invita cogitur continere,) eſt caſus in cap. *Quanto infra, de divort.* ibi: (Nec obſtat, quòd à quibuſdam forſan objicitur, quòd fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa privari: cùm in multis caſibus hoc contingat, ut ſi alter conjugum incidat.) & plores alios caſus conſimiles enumerat gloſ. in d. §. *Porrò, in ver. Multi caſus.*

27 Aut uxor conſentit, ut vir revertatur ad monaſterium; & cùm volenti non fiat injuria, l. 1. §. *Uſque adeo, ff. de injur.* & cap. *Scienti, de regul. jur. lib. 6.* & liceat conjugibus mutuo conſenſu religionem profiteri, cap. *Veniens de regul. jur.* cap. *Ex parte,* & cap. *Dudum, de converſ. conjug.* cum concord, utique ſic profeſſus tenetur redire ad religionem, & votum implere etiam in foro conſcientiæ. Nam cùm decretum Concilij hoc caſu non repugnet legi divinæ, & ſervari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, meritò obligat, & ſervari debet in utroque foro, ut in præcedenti membro latiſſimè probatum
28 eſt. Et idem eſt ſi uxor diſſimulet, & virum expreſsè non revocet, textus in cap. *Conſuluit, de conjug.* ubi, ſecundum veriorem intellectum, profeſſus religionem uxore ſciente, & diſſimulante, ad ſæculum redire non poteſt: quem intellectum ſequitur Petr. de Samptone, & Abbas Antiquus ibi, & Joan. Andr. & Calder. in cap. *Ex parte, eodem tit.* Ad idem textus in cap. *Placet, eodem tit.* ubi conjugatus intrans monaſterium ignorante conjuge non habet liberam facultatem exeundi è monaſterio, ut clarè innuit textus ibi, redire ad ſæcu-
29 lum, ſecundum Abb. Siculum. Quæ tamen fortè videtur intelligenda, dummodo uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem voveat, aut monaſterium ingrediatur; alias enim non licet viro, niſi ut ſupra cogatur à judice in pœnam commiſſi delicti, etiam uxore conſentiente ad religionem tranſire, cap. 1. cap. *Cùm ſis,* cap. *Uxoratus* & cap. *Significavit, de converſ. conjug.*

Ratio eſt, quia mulier cùm non poſſit ad ſecunda vota tranſire vivente eo, cui eſt matrimonialiter copulata, cap. *Si qua neceſſitati, 34. q. ult.* & cap. *ult. 27. q. 1.* non videtur poſſe abſque peccato relinqui in ſæculo expoſita periculo incontinentiæ; nam abſtinentia ad peccatum imputatur, ſi propter hoc alter ad peccatum labitur, c. *Sciu, 27. q. 2.*

Hoſtienſ. tamen in cap. *Placet de converſ. conjug.* dicit prædicta jura procedere ante factum, ſed poſteaquam alter ex conjugibus profeſſus eſt religionem, ut in hoc caſu, in quo profeſſio præceſſit matrimonium, dicit ſatis eſſe ratificare poſt factum ingreſſum conjugis, ſive qui remanet in ſæculo ſit juvenis, ſive ſenex: & hæc opinio placet Abbati *ibi n. 7.* adjicienti eſſe notandam hanc limitationem ad jura prædicta.

30 At verò in foro externo etiamſi uxor contradicat, aut ſit ſuſpecta de incontinentia, tamen indiſtinctè ſic profeſſus, qui poſt quinquennium habitum ſponte dimiſit, videtur omninò cogendus habitũ reſumere, & ad religionem redire ad præſcriptum *d. cap. 19. ſeſſ. 25. de regul.* Ratio eſt, quia etſi profeſſio emiſſa contra formam decretorum Clementis in monaſterio ad recipiendos novitios in Conventu non deſignato in foro Poli, in quo ſimplex, & nuda veritas attenditur, ſit nulla, eò quòd decreta ipſa perpetuò inficiant profeſſionem, & decretum *d. cap. 19.* tacitam profeſſionem non inducat, ut ſuperius diximus: aliud tamen dicendum eſt in foro fori; nam cùm elapſo quinquennio regularis audiri non poſſit ad allegandas quaſcunque cauſas nullitatis profeſſionis, parum refert, ut profeſſio ſit nulla quoad Deum, cum in foro Eccleſiæ hæc nullitas probari non poſſit: Eccleſia enim non judicat de occultis, cap. *Humana, 22. q. 1.* ſed ſecundum acta & probata, cap. *Judices, 3. q. 8.* & cap. *Erubeſcant, 32. diſtinct.* & conferunt quæ habentur in cap. *Quomodo, & ſeptem ſeqq. 11. q. 3.* & in cap. *A nobis, il ſecondo, de ſent. excomm.* quod clarè probatur in caſu contrario ex d. cap. *Literas, de reſtit. ſpol.* & cap. *Inquiſitioni, de ſent. excomm.* ubi judex juſtè præcipit mulieri ſub pœna excommunicationis in foro judiciali, ut adhæreat viro ſuo; & tamen illa ob impedimentum dirimens occultum debet potius excommunicationem humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Quamvis
31 enim Concilium *in d. c. 19.* tacitam profeſſionem denuò non inducat, tamen elapſo quinquennio haber quoſcunque regulares pro legitimè profeſſis Ratio eſt, quia de jure communi quælibet profeſſio præſumitur valida. & qui eam dicit nullam, probare debet, ut per Specul. *in tit. de ſtatu monach. q. 63,* & Navarr. *conſ. 13.* incip. *Tuto à Sede Apoſtolica, n. 10. de Regular.* Imò ex perſeverantia unius anni cum delatione habitûs indiſtincti præſumitur quis profeſſus præſumptione juris, & de jure, gloſ. communiter recepta in cap. *Ex parte, in ver. per annum de regul.* & eſt text. in cap. 1. *eodem tit. lib. 6.* & in Clem. *2. eodem.*

Nec

Nec refragatur quòd dicta juta loquantur io
impedimento ætatis , quud cùm non ſir perpe-
tuum,nihil prohibet quominus tolli poſſit per no-
vum conſenſum poſt legitimam ætatem; ideoque
non ſint extendenda ad caſum profeſſionis emiſ-
ſæ in Conventu non deſignato,in quo impedimen-
tum decreti irritantis ſemper durar ; nec rolli po-
teſt per conſenſum profitentis, ut aliàs diximus.
Reſpondetur enim hoc impedimentum utcunque
perpetuum , fuiſſe tamen deducendum à profeſſo
infra tempus quinquennij, ut jam cenſuit S. Con-
gregatio : unde eo elapſo patum refert an impe-
dimentum ſit perpetuum , vel temporale ; cùm
neutrum in foro judiciali probari poſſit; unde Ec-
cleſia præſumit eum profeſſum fuiſſe in Conven-
tu deſignato , ac ſervata forma Apoſtolicarum
Conſtitutionum , cùm nolit contrarias probatio-
nes recipere ; atque ita dici poteſt huic profeſſo,
Adeſt jus,ſed deficit probatio, ut in leg. *Duo ſunt
Titij, ff. de teſtament.tutel.* & l. *In lege, ff. de contra-
hen. empt.* & notatur per gloſ. & DD. in dicto c.
Quod interrogaſti, 27. diſt. ubi in ſpecie Præpoſ. *in 4.
not. & n. 9.*

33 Verùm profeſſus, de quo agitur, deliquit ; tum
quia elapſo quinquennio habitum regularem
ſponte dimiſit, & apoſtatavit contra prohibitio-
nem, *dict. cap. 19.* tum quia matrimonium contra-
xit ante declaratoriam nullitatis profeſſionis; tum
denique quia illud conſummavit frangendo vo-
tum cootinentiæ , quod ineſt profeſſioni etiam
nullæ, & impedit matrimonium conttaheodum,
ut ſunt textus expreſſi in d, cap. *Quidam*, ubi Abb.
num. 4. & cap. *Placet, de converſ. conjug.* Unde pu-
niendus eſſet non ſolùm tanquam apoſtata, ad præ-
ſcriptum *d. cap. 19.* ſed etiam ſeverius pro taoti
exceſſûs gravitate , ut conſtat ex ca. 1. & per to-
34 tam 27. *quaſt. 1.* adeout proprerea nec videatur illi
concedenda reſtiturio adverſus lapſum quio-
quennij , quæ cùm ſit mera gratia, dari non debet
abſque legitima & rationabili cauſa , ad tradita
per Sylveſt *in ver. Præſcriptio, prima; num. 14.* eſſet
enim peſſimi exempli, ut qui pro patratis crimini-
bus meretur pœnam, præmium conſequeretur, l.
Mortuo, §. Labeo, ff. de legat. 2. Signorol. *conſ. 110.
Teſtator, n. 8.*

Er quamvis profeſſus videatur intet duo con-
traria, & verſetur in anguſtijs, tamen imputer ſi-
bi, qui ultrò ſe in neceſſitatem conjecit, cap. 1. &
ibi gloſ. *fin. de atate, & qualit.* leg. *Bona fides, verſ.
Nam malè meritus. ff depoſiti,* gloſſ. in Extravagan.
Injuncta, in ver. Suſpenſi, de elect. Gemin. *conſ. 42.
num. 12. verſ. Nec obſtat,* Signoroll. *conſ. 19. in aſſum-
ptione, num. 2.* damnum enim, quod quis ſuâ culpâ
ſentir, ſentire oon videtur, ut in regula *Damnum,
lib. 6.*

Navarrus tamen *in d. conſ. 23. n. 3. de regul.* ſentit
eum poſſe juſtè ac ſanctè reſtitui in integrum , ſi
probaverit ſe fuiſſe legitimè impeditum quomi-
nus potuerit declarationem nullitatis ſuæ profeſ-
ſionis infra quinquennium petere. Et certè poſt-
eaqoam carcere, & pœnitentijs eſſet diu macera-
tus, poſſet cum eo miſericorditer diſpenſari habi-
litando eum ad deducendas cauſas nullitatis pro-
feſſionis, ſaltem inſtante uxore . quam durum eſt
invitam carere conjugio, quod ſibi paravit ad re-
medium incontinentiæ. cap. *Sicut. §. ſeq.* & cap.
Quicquid, 32. q 2.

Hæc autem omnia vendicant ſibi locum etiam
ſi hic regolaris, ut prætendit , probaret ſe obti-
nuiſſe ab Ordinario declaratoriam nullitatis pro-
feſſionis , & licentiam exeundi à monaſterio in
vim litterarum in forma Brevis Sanctiſſimi D. N.
ſub die 2. Aprilis 1631. Quamvis enim in dictis
litteris Sanctiſſimus mandet Ordinarijs locorum,
& Superioribus regularibus, ut profeſſos non per-
acto anoo probationis in loco deſignaro ad reci-
piendos oovitios ad profeſſionem denuò emitten-
dam admittant abſque novo probationis anno :
nullibi tamen tribuit illis facultatem conceden-
di declaratoriam nullitatis profeſſionis elapſo
quinquennio : & tamen hoc agebat ſpeciali men-
tione cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* cap. *Eccleſia
35 veſtra, il ſecondo de elect.* Et cùm Ordinarius non
poſſit diſpenſare contra decretom generalis Con-
cilij Tridentini *in d. cap. 19.* ut in Extravag. *unica.
de relig. domib.* & not. gloſ. in c. *Cùm dilectus, in ver. In
atate, de elect.* & hæc facultas reſtituendi in inte-
grum alijs non competat, quàm Summo Pontifici,
Abb. *conſ. 87. lib. 1.* ut etiam de ſtylo obſervatur;
36 paria ſunt , ut idem regularis dictam declarato-
riam non obtinuerit, vel obtinuerit à poteſtatem
non habente, arg cap. 1. *de transl. Epiſcopi.* cum ſimi-
libus, ut per Abbatem *in conſ. 90. Duo ad decitionem,
n. 1. lib. 2.* Unde haberi deberet pro legitimè profeſ-
ſo, & matrimonium pro nolliter contracto in foro
judiciali, perinde ac ſi dictam declaratoriam non
obtinuiſſet. Sicut in ſimili Sacra Congregatio
conſulta, an impediens monaſteria monialium de
licentia Epiſcopi ex cauſa non neceſſaria excom-
municationi ſubjaceat ? Reſpondit licentiam eſ-
ſe nullam ; & tam ingredientes hujuſmodi licen-
tiæ prætextu in caſibus non neceſſarijs, ſed prohi-
bitis, & neceſſitatibus oon urgentibus, quàm eos,
qui illos admittunt, incidere in pœnas Concilij, &
Bullæ Pij Quinti.

Mitius tamen cum eo eſſet agendum, qui pec-
cavit Superioris authoritate; nam licentia judicis
etiam nulla aliquando excuſat à pœna & dolo ſe-
cundum Bart. *conſ. 91. n. 6. lib. 1.* cum concord. de
quibus ibi per Apoſtill. Unde etiam hoc caſu fa-
cilius ei concedenda eſſet reſtitutio adverſus la-
pſum quinquennij.

Sed objicies. Si Summus Pontifex poſſet con-
37 cedere hoc caſu reſtitutionem in integrum , ſe-
queretur ut eſſet io illius poteſtate irritum , aut
validum efficere matrimonium conſummatum ;
nam ſi denegaret reſtitutionem , matrimonium
eſſet nullum in foro Eccleſiæ, utpote contractum
ab eo, qui ab Eccleſia habetur pro ſolemniter pro-
feſſo: ſi verò reſtitutionem concederet, matrimo-
nium eſſet validum etiam in foro Eccleſiæ ut
contractum ab invalidè profeſſo in Conventu non
deſignato ad recipiendos novitios , ut probatum
eſt ſupra *num. 9.* quod tamen videtur abſurdum,
cùm Eccleſia inter fideles non poſſit irritum face-
re matrimonium conſummatum, aut ſuper eo di-
ſpenſare, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* juncto cap. *Vni-
co, de voto, lib. 6.* & cap. 2. cum ibi notatis, *de Trans-
lat. Epiſcopi,* Henrich. Boich in cap. *fin. num. 4. de
ſponſa duorum.* Abb. in cap. *Ex publico, n. 15. verſ. Ter-
tio quia, de converſ. conjugat.* Franc. in d. cap. *Vnico,
in 3. not.* Covarr. *poſt alios in 4. decret. 2. par. ca. 7. §.
4. n. 15.* & Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matrim. c. 15.
& duobus ſeqq.*

At reſpondetur, matrimonium hoc caſu ab Ec-
cleſia haberi pro nullo, non quòd verè ita ſit, ſed

quod ita præſumatur: atque ita verſamur in matrimonio non vero, ſed præſumpto: ſtant enim ſimul ut matrimonium ab Eccleſia habeatur pro valido, & tamen verè ſit nullum coram Deo, textus ſunt clari in dict. cap. *Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & cap. *Inquiſitioni, de ſentent. excommunicat.* Hæc autem præſumptio cùm inducta fuerit de jure poſitivo, & ex conſtitutione Eccleſiæ, nihil obſtat quominus tolli poſſit per Summum Pontificem per viam diſpenſationis, juxta cap. *Innotuit, de elect.* ſeu beneficio reſtitutionis in integrum, juxta ea, quæ tradunt Alexand. in leg. *Si inter ſtipulantem.* §. 1 *num.* 3. *ff. de verb. obligat.* Ruin. *conſ.* 68. *n.* 20. *vol.* 1. Alciat. *de præſumpt. in prælud.* 2. *par. n.* 18. Socin. Jun. *conſil.* 104 *n.* 18. *vol* 3. & Menoch *de præſumpt. lib.* 1. *q.* 70. *n.* 1. & 2. Exemplum deſumi poteſt ex cap. *Is qui fidem. de ſponſ.* ubi ſponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione juris, & de jure, contra quam probatio non admittitur, ut illic ſtatuitur. Ponamus ergo Sedem Apoſtolicam ex juſta cauſa indulgere ſponſo, ut non obſtante illâ præſumptione poſſit probare ſe non conſenſiſſe in ſponſam affectu uxorio, idque eum legitimè probaſſe: certè matrimonium, quod ab Eccleſia habebatur pro valido, jam apparebit nullum, nec tamen propterea Eccleſia dicetur diſpenſaſſe ſuper matrimonio conſummato. Similiter ſi admitterentur teſtes producti ab illa muliere, quæ in c. *Ad id quod, eod. tit.* poſt matrimonium metu contractum per annum cum dimidio viro cohabitavit, utique metu probato, matrimonium, quod prius validum præſumebatur, eſſet nullum, juxta textum in cap. *Cum locum de ſponſal.* & cap. *de illis, il ſecondo, de deſponſat. impuber.* nec tamen Eccleſia dicenda eſſet propterea irritum facere matrimonium, ſed tantùm habilitare ad illas probationes, ex quibus poſtea ipſius matrimonij nullitas reſultat, ut optimè declarat Abbas in cap. *Ex parte, num.* 12. & 16. *de reſtit. ſpoliat.* Alexand. *conſ.* 80. *per tot. lib.* 7. & Odd.
38 *de reſtit. in integrum,* 2. *par. q.* 60. *artic.* 3. *num* 20. Et quoad profeſſionem quamvis matrimonium contractum ab illa muliere, quæ finxit ſe profiteri, in foro Eccleſiæ ſit nullum, eò quòd profeſſio habeatur pro valida, juxta text. in dicto cap. *Quod interrogaſti,* 27. *diſtinct.* ubi poſt Lap. & Archid. id not. Præpoſ. *num.* 19. Tamen ſi Sedes Apoſtolica admitteret illam mulierem ad probandam ſimulationem, & diſſenſum, profeſſio poſt probationem hujuſmodi apparet nulla, ut ibi notatur per gloſ. & DD. & tradit gloſ. in cap. *Vidua, in ver. Licet Sacramento, de regul.* & conſequenter matrimonium appareret validum, non quia Sedes Apoſtolica ſtatueret ſuper ſubſtantia matrimonij, ſed tantùm quia tolleret obſtaculum præſumptionis inductum ex conſtitutione Eccleſiæ, quod impediebat quominus veritas matrimonij probari poſſet.

QVI CLERICI, vel VOVEN.

Cap. Inſinuante.

S V M M A R I V M.

1 *Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.*

2 *Uxor non eſt petenda à Principe.*

3 *Matrimonia debent eſſe libera.*

4 *Matrimonij libertatem impedientes excommunicantur à Concilio Tridentino, ſi ſint domini temporales, vel magiſtratus, ſecus ſi privata perſona.*

5 *Metus proveniens ex imperio Principis non irritat votum, vel matrimonium, & n. ſeqq.*

Niſi Princeps conſueverit tyrannice tractare non obtemperantes præceptis ſuis, n. 8.

6 *Metus levis non impedit libertatem conſenſûs.*

7. *Metus non probatur ſufficienter ex dignitate adverſarij, niſi aliter probetur oppreſſio.*

9 *Metus juſtus non inducitur ex reverentia mariti, niſi proceſſum fuerit ad minas, aut verbera.*

10 *Vovens caſtitatem reſpectu certæ regulæ approbatæ an obligetur ad omnia ſubſtantialia regulæ, & n. ſeqq. uſq. ad n.* 18.

11 *Quid ſi habitum ſuſcipiat animo omnia ſubſtantialia profitendi.*

12 *Et quid ſi intendat ſe obligare ad ſolam continentiam.*

Et quid ſi de illius intentione dubitetur, n. 14.

13 *Votum ſolemnizari reſpectu ſolius caſtitatis, & dirimere matrimonium poſt contractum, eſt error.*

15 *Votum caſtitatis ſolemnizatur per ſuſceptionem, & delationem habitûs etiam extra monaſterium, & n.* 17.

16 *Profeſſio irregularis quæ dicatur.*

18 *Profeſſio fieri poteſt etiam in manibus privati Religioſi habentis ſpeciale mandatum à Superiore.*

19 *Profeſſio tacita dirimit matrimonium poſt contractum, etiamſi ex eo plures filij fuerint procreati.*

20 *Metus illatus tempore emiſſionis voti purgatur ex patientia, & perſeverantia in delatione habitûs regularis.*

21 *Religioſus an poſſit habere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem de licentia Prælati, & dependenter ab illius voluntate.*

22 *Profeſſionem non vitiat pactum reſervationis bonorum quoad uſum, vel adminiſtrationem, ſed vitiatur.*

23 *Pecunia annua, quam ſibi monialis reſervavit in actu profeſſionis, in quos uſus per Abbatiſſam erogari debeat.*

24 *Ingreſſus in monaſterium an ſit de ſubſtantia profeſſionis, & n. ſeqq. uſq. ad n.* 42.

Quid in profeſſione tacita, n. 30.

Et quid in profeſſione expreſſa, n. 31.

25 *Profeſſio ejus, qui ſeſqui menſem anni novitiatus ſtetit in monaſterio, & reſiduum anni extra illud ſub obedientia Prælati, valida eſt, & num.* 38. *& ſeqq.*

26 *Profeſſio expreſſa de jure communi fieri poterat in ipſomet ingreſſu etiam non datâ perſeverantia tridui.*

27 *Profeſſio fieri debet in ſolitudine, & ſilentio.*

28 *Novitij ex regula S. Benedicti qualiter ſint probandi.*

29 *Veteranus non dicitur, ſed novitius qui per annum geſtavit habitum extra ordinem.*

30 *Profeſſio tacita non inducitur ex ſuſceptione, vel geſtatione habitus regularis, niſi intra monaſterium*

rium, & Congregationem Monachorum.

31 *Novitius qui ſtetit ſex menſes in monaſterio, & poſtea exivit ſine licentia Abbatis, & infra triduum ad monaſterium rediit, non poteſt validè profiteri poſt alios ſex menſes, & nn. ſeqq. uſque ad num. 30.*

32 *Novitius, qui peracto probationis anno rediit ad ſeculum, num ad monaſterium reverſus profiteri poſſit ſine novo anno probationis.*

33 *Annus probationis debet eſſe continuus.*

34 *Quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum.*

35 *Novitius, qui ternos menſes in monaſterio moratus ſuus exivit, & reverſus poſt alios novem menſes profeſſionem emiſit, habitumq; profeſſorum octodecim menſes geſtavit, non obligatur ex profeſſione expreſſa, ſed ex tacita.*

36 *Annus probationis interrumpitur, ſi novitius animo tranſeundi ad aliam religionem duas horas in alio Conventu moratus fuerat.*

37 *Secus ſi animo fugiendi aliquantiſper latitaverit intra clauſtrum.*

39 *Monachus ubivis locorum degat de licentia Abbatis fingitur degere intra clauſtra.*

40 *Novitius non tenetur probare omnes aſperitates religionis in ſpecie, ſed ſatis eſt ut illas probet in genere.*

41 *Novitius, qui nunquam ingreſſus eſt monaſterium, ſed extra illum habitum regularem ſuſcepit, poſt Concilium Tridentinum non poteſt ad profeſſionem admitti.*

42 *Ad profeſſionis validitatem an ex decretis Clementis VIII. requiratur, ut tam receptio ad habitum cum perſeverantia annali, quàm profeſſio ipſa fiat in Conventu deſignato, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

43 *Clementis VIII. decreta de Novitijs non recipiendis niſi in Conventibus deſignatis referuntur.*

44 *Acceptatio ad religionem facta extra Conventum deſignatum ſine habitus traditione an ſit contra decreta Clementis VIII. & n. ſeq.*

45 *Novitius propriè non dicitur per ſolam acceptationem, ante actualem habitus ſuſceptionem.*

46 *Novitij receptio extra locum deſignatum ad recipiendos novitios, nomine tamen Conventus deſignati, an ſit nulla.*

47. *Ratificans dicitur auctor facti.*

48 *Novitius receptus extra locum deſignatum, nomine tamen Conventus deſignati ad recipiendos novitios, à quo tempore incipiat annum probationis.*

49 *Profeſſio eſt nulla ſi novitius annum probationis fecerit extra locum deſignatum, licèt receptus fuerit, & profeſſionem emiſerit in loco deſignato.*

50 *Profeſſio ejus, qui fecit annum probationis in Conventu ad recipiendos novitios deſignato, an ſit nulla ſi extra Conventum deſignatum emiſſa fuerit.*

51 *Quid ſi novitius fuerit receptus ad profeſſionem in Conventu non deſignato ſine admiſſione, & litteris teſtimonialibus Conventus deſignati.*

52 *Et quid ſi pravia admiſſione, & litteris hujuſmodi.*

53 *In alternativa prohibitione ſufficit alterutrum verificari ut ſit locus pœna.*

54 *Copula requirit concurſum utriuſque copulati.*

55 *Novitius quid agere debeat ut recipi poſſit in filium Conventus ad recipiendos novitios non deſignati.*

56 *Verba clara non admittunt interpretationem, aut voluntatis conjecturam.*

1 INSINUANTE. Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum. Hoc dicit ſecundum omnes; & duas habet partes. In prima ponit facti ordinem. In ſecunda diffiniendo committit, ibi, *Nos igitur.*

2 Nota primò ex illis verbis, *Fuit Regi Legionenſi pro ipſius copula ſupplicatum.* Non videri improbatum à jure pro uxore accipienda porrigere ſupplicationem Principi. Sed non eſt ita: & hic ſimpliciter narratur factum, non autem approbatur, quia à Principe non eſt petenda uxor, & contrafaciens anathematis gladio eſt feriendus, ut cap. *Nullus, 36, q. 2.* & de jure civili, qui ſuper hoc reſcriptum impetrat contingens ſe habere conſenſum puellæ, plectitur pœnâ amiſſionis bonorum, & reportationis, ut l. 1. C. *Si nuptia ex reſcripto pe-*

3 *tantur.* Ratio eſt, quia libera debent eſſe matrimonia, cap. *Cùm locum*, cap. *Requiſivit*, & cap. *Gemma, ſupra de ſponſalib.* & ita hic firmant gloſ. 1 innoc. *in princip* Hoſtienſ. *itidem in princip.* dicens id nimis frequenter fieri à Curialibus fortè volentibus ex divitijs mulieris aliquem pauperem militem ditare, Joan. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 1. Anchar &

4 Præpoſit. ambo *in* 1. *not. gloſ* 1. & Doctores in dict. cap. *Nullus.* Hodie hoc videtur expreſſum à Concilio Tridentino *in cap. 9. ſeſſ.* 25. *de reform. matrim.* ubi dicitur, Maximè nefarium eſſe matrimonij libertatem violare, & ab eis injurias naſci, à quibus jura expectantur. Ideoque anathemate feriuntur Domini temporales, & Magiſtratus, qui ſubditos ſuos, vel quoſcunque alios directè, vel indirectè cogunt, quominus liberè matrimonio copulentur. Quod quidem Decretum à S. Synodo fuit ſpecialiter editum adverſus Principes, & Magiſtratus ſæculares. Unde Sacra Congregatio ejuſdem Concilij Interpres conſulta, An prohibitio dict. cap. 9. circa matrimonij libertatem comprehendat privatas perſonas: reſpondit non comprehendere, ſed tantùm Dominos Temporales, & Magiſtratus cujuſque gradûs, & conditionis.

5 Secundò nota ibi, *ſub obteſtatione Regis:* metum provenientem ex imperio Principis non tollere libertatem conſensûs in voto, vel matrimonio, puta quia conſanguinei matrimonium ſuggerentes conteſtantur mulieri dicentes: Rex imperat nuptias niſi parueris tu, & nos exhæredationem, & indignationem Regiam perpetuò incurremus: prout illa verba ſub obteſtatione Regia imponunt Hoſt. *in princip*, & Jo. Andr. *num.* 2. Vel dic, ſub obteſtatione, id eſt, adjuratione; nam dicebatur ei: Contrahas, alioquin Rex dabit te alicui pauperis domicillo, ut diſertis verbis inquit Abbas Antiq. *num.* 1. Et ratio eſt, quia coactio hujuſmodi dicitur modica, ſeu levis, ut innuit littera ibi, Attendentes quòd in emiſſione voti nulla, vel modica coa-

6 ctio adiviſſet. Levis autem metus libertatem conſenſûs non impedit, cap. *Cum dilectus, ſupra quod met. cauſ* & notat gloſ. *hic in ver. Modica.* Concludo igitur, Regis, ſeu Principis imperium, ſi ad alia proceſſum non fuerit, non inducere juſtum metum ad annullandum matrimonium, vel votum: quemadmodum nec imperium parentum, ut hic, & in leg. *Si patre. ff. de rit. nuptiar.* & in cap. *Omnes cauſationes. 3: quæſt. 7. cap.* 1. cum ibi notat. in gloſſ. *in ver. Conſentit, ſupra de deſponſ. impuber.*

& ita hic ſingulariter tenet gloſ. in ver. *Metu Regis* Hoſt. nu. 2. *in eod. ver.* Jo. Andr. nu. 10. Butr. *num. 6.* Abb. *num.* 8. Alexand. de Nævo *num. 4.* &

7 Præpoſ. *in 2. & 8. not.* Nec reſragatur text. in leg. *penult. C. Quod met. cauſ.* & in cap. *Convenior, 23. q. 8. Quoniam*, ut reſpondet Joan. Andr. *d. n.* 10 Dignitas adverſarij non ſufficit ad metum probandum, ut eſt text. in l. *Ad invidiam, C. Quod met. cauſ.* niſi aliter probetur oppreſſio: & ſic loquuntur

8 jura prææallegata. Verumtamen ſi Rex conſuevisset tyrannicè tractare non obtemperantes ſuis præceptis, aut precibus, tunc ſatis probaretur juſtus metus, ut fatetur Joan. Andr. Quod dictum ſequitur Petr. de Anchar. *in 3. not.* & dicit eſſe ſingulariter notandum Abbas *d. n.* 8. & allegat Bartol.

9 idem ſentientem *in tractatu de Tyrannia*: Et facit quod notat idem Bart. in d. l. *Ad invidiam*, ubi ait, ſolam reverentiam mariti non inducere juſtum metum in uxore, niſi præceſſerint minæ, vel verbera; dicit tamen Anchar. *n. 1. in fin.* Nimiam reverentiam inducere juſtum metum, ut l. 1. §. *Quæ onerandæ, ff. Quarum rerum actio datur*: & idem docuit Innoc. in cap. *Cauſam matrimonij, de officio Delegat.* Sed tu circa hoc vide omnino quod ſcripſi in cap. *Perlatum, n. 14. & 16. ſupr. de ijs qui vi, metuſve cauſa.*

10 Tertiò nota ibi, *Votum emitteret caſtitatis.* Votum ſolius continentiæ, ſeu caſtitatis, & ſic alterius tantum ex ſubſtantialibus, ſi emittatur reſpectu certæ regulæ per Sedem Apoſtolicam approbatæ, & in manibus habentis poteſtatem incorporandi religioni, ſolemnizari, & veram profeſſionem inducere, adeout obliget ad omnia ſubſtantialia regulæ, prout hic notant gloſſa ſecunda, Butr. & Abbas ambo in 2. *notab.* Alex. de Nævo *in*

11 *1. notab.* Præpoſ. *in 3.* & alij communiter. Sed tu in hoc articulo aſſumendo, & in aliquibus ſupplendo dicta Anton. de Butr. *n. 9. poſt medium, verſ. Dic ad hoc*; ſic diſtingue. Quandoque vovens caſtitatem aſſumit habitum certæ regulæ animo omnia ſubſtantialia profitendi: & valet ingreſſus, & ſolemnizatum eſt votum quoad omnia: & hoc planum, dummodo vovens poſt ſuſceptum habitum religionis per annum in probatione ſteterit, ad præſcriptum Concilij Tridentini *in cap. 15. ſeſſ. 25. de Regul.* Quandoque vovens caſtitatem intendit ſe obligare ad ſolam continentiam, non autem ad alia ſubſtantialia regulæ: & de hoc conſtat ut quia proteſtatur: & tunc ſi intendit eſſe de congregatione, ſeu collegio Monachorum, non valet proteſtatio, & tenet ingreſſus, ut idem Butr. notat in cap. *fin. ſupra de cond. appoſ.* Sin autem non intendat eſſe de Congregatione, ſed ſeorſim habitare, tunc conſtringitur voto caſtitatis, & bona retinet quoad proprietatem, ſecundum eum: quod multò clarius procedit poſt Concilium Tridentinum, ex cujus diſpoſitione nedum votum caſtitatis, ſed nec profeſſio quoad tria ſubſtantialia obligat profitentem ſine ſuſceptione habitûs in-

13 tra clauſtra, ut dicam infra *in 1. quæſt.* Quod autem ſubdit Butr. hoc caſu votum ſolemnizari reſpectu caſtitatis tantùm, non autem aliorum ſubſtantialium, ita ut dirimat matrimonium poſt contractum, eſt error; quia ad hoc requiritur profeſſio expreſſa, vel tacita, quæ neceſſariò includit tria vota ſubſtantialia, ut eſt diffinitum in cap. *unico, de*

14 *voto, lib. 6.* Quandoque verò dubitatur de mente voventis caſtitatem, an ſcilicet voluerit ſe adſtringere ad reliqua ſubſtantialia: & tunc ſi votum caſtitatis emittat in clauſtro, & aſſumpto habitu religionis, videtur omnia emiſiſſe, & quoad omnia ſolemnizatum eſt votum. Intellige ſi annus probationis præceſſerit, aliàs ſecus, ut in decreto Concilij Trident. *d. cap. 15.* Quòd ſi votum emittat extra religionem, & ſine habitûs ſuſceptione, licèt reſpectu certæ regulæ habentis tria ſubſtantialia, obligatur tantummodo ad continentiæ votum, quod non eſt ſolemne, ſed ſimplex, nec dirimit matrimonium poſt contractum, ut cap. *Conſuluit, ſupra eod.* neque hoc caſu eſt locus prææalleg. decreto Concilij Tridentini, quod nihil diſpoſuit

15 de voto, ut S. Congregatio declaravit. Sed ſi habitum religionis aſſumat, licèt extra clauſtrum, tunc cenſetur voviſſe omnia ſubſtantialia; quia ut poſt Hoſtienſ. formaliter inquit Petr. de Anchar. *num. 3* Aſſumptio, & delatio habitûs approbatæ religionis poſt votum caſtitatis inducit profeſſionem. Nec dicatur: Sola ſuſceptio habitûs, qui dari profitentibus conſuevit, profeſſionem in-

16 ducit, ut notatur in c. *Conſulti, ſupra de Regular.* Ergo fruſtra hic ponderatur emiſſio voti caſtitatis: nam reſpondetur ſecundum Anchar. in hoc cap. induci quandam profeſſionem irregularem, videlicet ex pluribus imperfectis ſpeciebus, id eſt, ex voto caſtitatis, quod per ſe non ſufficit, & ex delatione habitûs extra clauſtrum, quod ſimiliter non ſufficit; nam ſecundum Hoſtienſ. multum operatur clauſtrum, congregatio, & loci ſtabilitas; unde ſuſceptio, & delatio habitûs profeſſorum extra monaſterium non inducit profeſſionem, ut dixi in cap. *Statuimus, n. 9. ſupra de regul.* Quiquis ergo ſecundum hæc tempora in domo propria votum caſtitatis emittit reſpectu certæ regulæ approbatæ, & habitum profeſſionis aſſumit a poteſtatem habente, cenſetur profeſſionem emittere, & obligatur ad omnia ſubſtantialia, & ita procedit hæc

17 decretalis Dixi ſecundum hæc tempora; quia hodie poſt Concilium Tridentinum nedum votum caſtitatis, ſed nec expreſſa profeſſio extra monaſterium emiſſa obligat profitentem, ut plene dicam *infra 1. q. n. 26. & 41.*

18 Quartò nota ibi, *In manibus cujuſdam de Fratribus S. Auguſtini.* Profeſſionem fieri poſſe etiam in manibus privati religioſi alicujus monaſterij, ut hic notat Butr. *num.* 4. Sed tu hoc intellige, dummodo talis religioſus habuerit ad hoc ſpeciale mandatum à Superiore, & Conventu, prout intelligunt Hoſtienſ. *in princip. in ver. Fratrum*, Joann. Andr. *num. 3. in eodem ver.* Collectar *num.* 1. Cardinal. & Abb. ambo *in 1. not.* & Alexand. de Nævo *in 3. not.* Vel dummodo Superior, vel Conventus poſtea ratum habuerit, ſecundum Cardin. *in 1. oppoſit.* & Alexand. de Nævo *ubi ſupra.* Alias enim ſimplex religioſus non poſſet obligare monaſterium, & per conſequens nec profitentem monaſterio, cum ſit quaſi matrimonium ſpirituale, arg. l. 1 §. *Nauta ff. de naut. caup. & ſtabul.* & l. 1. *ff. Communia prædior.* ad hoc cap. *Porrectum*, & ibi dixi *in ult. notab.* & cap. *Ad Apoſtolicam, ſupra de Regular.*

19 Quintò nota ibi, *De quo quatuor ſuſtulit filios.* Tacitam profeſſionem dirimere matrimonium poſt contractum etiamſi ex eo plures filij ſint procreati; nam proles, & numerus liberorum non roborat matrimonium aliàs nullum, ſecundum Petr. de Anchar. *num.* 4. & Præpoſit. *in 9. notab.* li-

cèt

cèt quandoque præbeat juſtam cauſam diſpenſandi, ut idem Anchar. notat in cap. *Cum haberet*, *infra de eo qui duxit in matrimonium.*

20 Sextò nota ibi, *Pennus profugavit.* Metum illatum tempore emiſſionis poſtea purgari ex patientia & perſeverantia in delatione habitûs regularis: nam ratione temporis evaneſcit exceptio, quia præſumitur novus conſenſus, cap. *Conſtat.* 1. *quæſt.* 1. cap. *Ad id quod ſupra, de ſponſal.* cum alijs hic allegatis in gloſ. *ultim.* & notat Butr. *in* 8. *notab.* Alex. de Nævo *num.* 5. & Præpoſ. *in* 10. *notab.* & adde quod notat Innoc. in cap. *Vidua, verſ. Item nota*, & Hoſtienſ. poſt eum, *num.* 8. *verſ. Hoc autem notandum, ſupra de regular.* ubi notabiliter decidunt, ut ſi novitius cum ſolemnitate ſumpſerit habitum, etiamſi per vim, vel metum, tamen, niſi cùm potuerit, illum dimiſerit, ratum habuiſſe videatur, ut cap. *Cùm virum, de regular.* & cap 1. *de his, quæ vi, met. cauſ.* & arg. d. cap. *Ad id quod, de ſponſal* ſi autem ſine ſolemnitate, ſecus allegant cap. *Vt clerici, de regular.* licèt ſubdant illam decretalem loqui quãdo in aliqua Eccleſia ſunt tam profeſſi, quàm non profeſſi eumdem habitum regularem portantes.

21 Ultimò nota ex illis verbis, *In domo propria cum omni ſubſtantia ſua.* Religioſum poſſe licitè retinere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem de licentia Superioris, & dependenter ab illius voluntate: & hunc intellectum ad hanc decretalem quem Abbas *num.* 5. mirabilem dicit, tandem approbat gloſ. *in ver. Vt in domo propria*, eumque recenſet primo loco Innocent. *num.* 1. dicens: In domo propria poſſe quem profiteri in manibus Epiſcopi, vel Abbatis; & Epiſcopum, vel Abbatem poſſe illi ſtatuere certum locum, ubi moretur, eique dare bona ſua in adminiſtrationem, neq; hoc eſſe contra ſubſtantiam monachatûs, cùm poſſit eſſe ſine proprio, & ſub obedientia Superioris: licèt nullus citra Papam poſſit ei hoc indulgere in perpetuum, & irrevocabiliter: & hunc intellectum dicit eſſe communem Abbas *nu.* 6. quem etiam ſecutus eſt *in conſ. ſuo* 44. incipien. *Ad deciſionem*, *num.* 3. & 4 *lib.* 2. ubi ait hunc textum eſſe ad hoc ſingularem, quem amplius dicit irrefragabilem Navarrus in cap. *Non dicatis*, *num.* 46. 12. *qu.* 1. Tu verò dic hodie hunc intellectum eſſe improbatum evidenter ex jure noviſſimo Concilij Tridentini *in cap.* 2. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ubi difertis verbis ſtatuitur, Ne deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam: & quamvis Navarrus *in Comment. dict. cap. Non dicatis, num.* 47. cui Recentiores ferè omnes ſubſcripſerunt, opinatus fuerit Concilium ibi non prohibuiſſe adminiſtrationem peculij, quæ conceditur regularibus cum facultate diſponendi in uſus licitos ad nutum Superiorum, tamen illius opinionem eſſe falſam latiſſimè oſtendi in cap. *Monach. ſuprà de ſtatu Monachor.* ubi à num. 2. uſque ad num. 13. retuli opinionem Navarri, & Recentiorum Theologorum in materia adminiſtrationis peculij; eaſque confutavi in terminis juris communis à dict. num. 13. uſque ad num. 44. & in terminis Concilij Tridentini *ab eodem num.* 44. *uſque ad num* 67. & in terminis decretorum Clementis VIII. *à d. n* 67. *uſque in fin.* & ad hunc tex. reſpondi in 3. fundamento *nu.* 28. ibi plene videas.

22 An autem pactum reſervationis bonorum in actu profeſſionis valeat, necne, inſignis eſt contentio tam inter Legiſtas, quàm inter Canoniſtas; & complures opiniones colliguntur ex dictis Innocentij *hic num.* 1. & 2. & multas recenſet gloſſa, & Doctores, & in ſpecie Abbas *nu.* 7. in cap. *fin. ſupra de condit. appoſit.* & Bart. in Authen. *Ingreſſi*, *n.* 29. *C. de Sacr Sanct. Eccleſ.* Tu, quod attinet ad intellectum hujus decretalis, conclude, pactum reſervationis bonorum quoad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem non vitiare profeſſionem, ſed vitiari. Primam partem, videlicet hujuſmodi pactum non vitiare profeſſionem, amplectitur gloſ. noſtra *in verb. Vt in domo propria*, quam in hoc communiter ſequuntur Doctores hic, & Bart. in dict. Authen. *Ingreſſi, num* 29. ubi firmat profeſſionem valere, ſi ingrediens monaſterium bona ſibi reſervaverit eo pacto, ut habeat illa in adminiſtrationem, vel uſum; & in dubio faciendam eſſe interpretationem, ut voluerit illa ſibi retinere in adminiſtrationem, non autem in proprietatem, ut ſic res potius valeat, quàm pereat: & conſentit Butr. *hic num.* 9. redarguens Bartolum, quod ibi appropriaverit verba hujus gloſſæ ad litteram, & illius mentionem non fecerit; cùm tamen non ſit veriſimile ut illam non viderit. Sed revera Bart. immeritò reprehenditur; quia apertè meminit hujus gloſſæ, ut patet ibi, de hoc & quærit gloſſa, licèt hoc non firmet, extra *qui cler vel voven.* cap. *fin.* & ab hac opinione non reperi quemquam diſſentire. Secundam verò partem, videlicet pactum reſervationis bonorum in adminiſtrationem vel uſum non valere, ſed vitiari, pluribus tuetur *hic* Anton de Butr. *num* 9. & fuſius in cap. *final. de condition. appoſ.* & pro hac parte allegari poſſunt Joan. Andr. & Doctores omnes, qui in dicto cap. *fin.* & hic tenent reſervationem bonorum etiam reſpectu proprietatis non vitiare profeſſionem, ſive ſit appoſita per viam cauſæ, ſive modi, vel conditionis reſolutivæ, vel ſuſpenſivæ. Hi enim à fortiori idem ſentiunt in reſervatione bonorum facta non reſpectu proprietatis, ſed reſpectu adminiſtrationis, vel uſûs: & quamvis contra Anton. de Butr. teneat Abbas *hic num* 6. ſentiens reſervationem adminiſtrationis etiam in pactum deductam non vitiari, ſed valere: tamen Abb. opinio hodie eſt reprobata à Concilio Tridentino *in dicto cap.* 2. *ſeſſ.* 25. *de regular.* ut colligi ſupra *num.* 22.

23 Demum concluſionem noſtram, videlicet hoc pactum non vitiare ingreſſum, ſed vitiari, ſæpius probavit S. Congregatio ejuſdem Concilij Interpres, ut ſcripſi in cap. *Monachi, ſupra de ſtatu Monachor.* & præſertim in cauſa Panormitana: nam cùm quædam Monialis præter dotem monaſterio tributam ſibi reſervaſſet ſcuta quinquaginta annua pro ſuis neceſſitatibus atque indigentijs; petijt ſibi fieri facultatem illa erogandi in uſus prædictos, S. Congregatio cenſ. hanc pecuniam annuam non obſtante reſervatione jam quæſitam eſſe monaſterio; ideoque deferendam eſſe recta ad manus Abbatiſſæ, quæ primò proſpiciat neceſſitatibus Monialis oratricis; & quod reliquum fuerit, in uſus totius monaſterij convertat.

24 QUÆRO. An ingreſſus in monaſterium ſit de ſubſtantia profeſſionis.

Pro parte negativa videtur textus apertus *hic*

ubi

ubi hæc mulier votum caſtitatis emiſit, & habitum regularem ſuſcepit adjecto pacto, ut ſibi liceret in domo propria remanere cum omni ſubſtantia ſua, nec unquam ingreſſa eſt monaſterium, imò in ſæculo publicè matrimonium contraxit, & prolem ſuſtulit: & tamen Pontifex mandat eam compelli ad malè dimiſſum Religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod vovit. Ergo ſine ingreſſu monaſterij votum fuit ſolemnizatum, & diremit matrimonium poſt contractum, ut ex hoc textu deducunt Innoc. & omnes concordat. text. in cap. *de Viduis*, 27. *q.* 1. ubi viduæ, vel puellæ, quæ ſimiliter in domibus proprijs habitum Religionis aſſumunt ſolemniter vovendo, ſi poſtea nubant, debent ſuſpendi a communione Sacramentorum cum ſtupratoribus ſuis donec pœniteant. Ad idem ſunt jura expreſſa in cap. *Ex parte, il primo, ſupra de converſ. conjug.* ubi ſecundum lecturam Abbatis Siculi conjugatus faciens profeſſionem uxore conſentiente, licèt nunquam intraverit monaſterium, ſi mortuâ conjuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monaſterium intrare compellitur, & in cap. *Sicut nobis, de Regularibus*, ubi, (Qui profeſſionem fecit, licèt in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſæculo ſuis bonis uſus fuerit, ad obſervantiam regularem compellitur:) & ita ibi eſt caſus ſecundum Joann. Andr. Butr. Cardinal. Ancharan. Abb. & omnes, & tenet *hic* Cardinalis *num.* 2. dicens locum non eſſe de ſubſtantia religionis, & Abbas *num.* 4. quinimò idem Abbas in cap. *Porrectum, in ult. notab. num.* 7. *de Regul.* per illum textum dicit, (Nec habitum, nec ingreſſum monaſterij eſſe de ſubſtantialibus monachatûs, ſed de accidentalibus; ideoque profeſſum compelli poſſe ut monaſticè vivat, licèt nunquam intraverit monaſterium, nec habitum ſumpſerit.)

25 Et hanc ſententiam reſpectu ingreſsûs per textum hic videtur aliàs probaſſe S. Congregat. Concilij: nam propoſito dubio, An valeat profeſſio ejus, qui ſeſquimenſe anni novitiatûs tantùm manſit in monaſterio, & reſiduo illius anni tempore de licentia & mandato Prælati, ſub ejuſque obedientia ſtetit in quadam Curia agendo gravia ſui monaſterij negotia, & in fine per Procuratorem profeſſionem emiſit: Reſponſum eſt valere, præſertim per cap. *Inſinuante, qui cleric. vel vovent.* Nec eſt omittendum hanc deciſionem fuiſſe à S. Congregatione editam, conſulto prius Doctore Navarro, qui *in conſ.* 31. incipien. *N. fuit electus, in tit. de Regular.* eamdem validis rationibus confirmat, ut patebit *infra n.* 38. *& ſeqq.*

In oppoſitum videtur textus in cap. 1. *de Regularib. lib.* 6. ibi: Quòd ſi per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit; quæ verba non obſcurè indicant novitium debere per totum annum in monaſterio manere. Idemque inſinuat Clem. *Eos, eod. tit.* in illis verbis: Novitiorum habitum in aliqua religione portaverint; quaſi dicat, ſecus ſi extra illã, ut ibi declarat gloſ. *in verb. In aliqua*, idem probat text. in c. *Monaſterijs*, 19. *q.* 3. ubi Gregorius prohibet quoslibet recipi in monaſterijs ad converſionem, niſi biennium in converſatione compleant, id eſt, in communione & conſortio fratrum, & ſic intra clauſtra; quia dignum eſt, ut qui communem cum alijs vitam ſuſcipiunt, communem ſentiant in legibus diſcipli-
26 nam, cap. *Recolentes, ſupra de ſtatu monachor.* Præterea jura in contrarium adducta procedunt in terminis juris communis, quando annus probationis non erat de ſubſtantia monachatûs, ſed poterat illi à partibus renuntiari, & cenſebatur tacitè renuntiatum per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam, ut eſt caſus in cap. *Ad Apoſtolicam*, & ibi dixi *in ult. not.* & in cap. *Statuimus, de regular.* Quare nil mirum ſi tunc temporis clauſtrum non erat ex ſubſtantialibus monachatûs: poterat enim quis validè profiteri ſine ulla probatione in ipſomet ingreſſu, & erat perpetuo religioni alligatus, ut cap. *Firma*. 20. *q.* 1 *&* 27. *q.* 1. per totam, & cap. *Eos qui ſemel*, 20. *q.* 3. & notat gloſ. *final.* in cap. *Ad noſtram, de reg.* etiam non datâ perſeverantiâ tridui, quæ non requirebatur niſi ad effectum, ut quis obligaretur religioni irrevocabiliter ex ſuſceptione habitûs profeſſorum infra probationis tempus, ut declarat gloſ. *ultim.* communiter recepta in cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib.* 6.

At verò ſecus dicendum videtur poſt Concilium Trident. quia ad validitatem profeſſionis in quacunque religione neceſſariò exigitur, ut quis poſt ſuſceptum habitum ſteterit per annum in probatione, ut *in cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de regular.* Neque huic probationi poteſt amodo renuntiari etiam de communi conſenſu novitij, & religionis, ut probavi in prædicta decretali *Ad Apoſtolicam, num.* 23 cùm autem probationis tempus a SS. Patribus inſtitutum fuerit, ut novitius probet aſperitates religionis, & religio mores illius, ut legitur in d. cap. *Ad Apoſtolicam*, conſequens eſt, ut hæc probatio neque ex parte novitij, neque ex parte religionis fieri poſſit extra clauſtra: quandoquidem in
27 ſolitudine, & ſilentio fieri debet probatio, cap. 1. *&* 2. 16. *q* 1. cap. *Cùm ad monaſterium, ſupra de ſtatu monachor.* & notat gloſ. Magna in cap. *Beneficium, poſt medium, verſ. in contrarium, lib.* 6. nec regulæ rigor in univerſum, aut novitij mores extra Conventum ſatis probari poſſunt, cap. *Monaſterijs*, 19.
28 *q.* 3. quod non obſcurè colligitur ex regula S. Benedicti *cap.* 58. *de diſciplina ſuſcipiendorum fratrum*, ubi ſic legitur: (Noviter veniens quis ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus; ſed ſicut ait Apoſtolus: *Probate ſpiritum ſi ex Deo ſunt.* Ergo ſi veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi injurias, & difficultatem ingreſſus viſus fuerit patienter portare, annuatur ei ingreſſus; & ſit in cella hoſpitum paucis diebus: poſtea autem ſit in cella novitiorum, ubi meditetur, & manducet, & dormiat, & ſenior ei talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper eum omnino curioſè intendat, & ſolicitus ſit, ſi verè Deum credit, & ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, & ad opprobria: prædicentur ei dura, & aſpera, per quæ itur ad Deum, & probetur in omni patientia.) Hæc ibi. Et ex inſtitutis cujuſque religionis, & præcipuè ex Decretis generalibus Clementis VIII. pro inſtitutione, & educatione novitiorum plurima præſcribuntur, quæ manifeſtum eſt nullatenus impleri poſſe, niſi intra monaſterij clauſtra. Unde qui moratur extra, nec religionem probat, nec probatur à religione, & conſequenter non ſatisfacit Concilio, quod reciprocam hanc probationem requirit ad valorem
29 profeſſionis. Et confirmatur ex eo, quod notat Bart. in leg *fin.* §. *Quoties, n.* 3. *ff. de publican.* ubi format hanc quæſtionem. Quidam portavit habitum

per

Digitized by Google

per annum, ſed non ſtetit in ordine, an dicatur veteranus; & certè non; quia debet ſtare in Ordine; ita concludit ibi Bart. inducens ad hoc litteram illius textus, ibi, Annò continuo in urbe.

30 His in utramque partem adductis, pro ſolutione diſtinguendum arbitror, An agatur de profeſſione tacita, an verò de expreſſa.

Et quidem ſi agatur de profeſſione tacita, quæ ſcilicet inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel ex geſtatione annali habitus indiſtincti, id eſt, à novitijs, & profeſſis geſtari ſoliti ad præſcriptum c. 1. *de Reg. lib. 6.* cum ſuis concordantibus. Concludendum videtur profeſſionem non induci niſi habitus ſuſcipiatur, & deferatur in monaſterio: nam habitus profeſſionis extra monaſterium ſumptus non facit Monachum, ut c. *Statuimus, de Regular.* ubi hoc notat Hoſtienſ. *n. 2. in ver. Conſuevit*, Archid. in cap. *Beneficium, n. 1. eodem tit. lib. 6.* & Collectar. *hic in princ.* Dicens hujuſmodi habitum extra religionem aſſumptum non ſolemnizare votum, niſi cùm expreſsè emittitur: & ſimiliter ſi quis portet multo tempore habitum religionis extra monaſterium, non cenſetur profeſſus, cap. *Vt clerici, de Regular.* & notat gloſ. in Clement. *Eos, in ver. In aliqua, eodem tit.* & Abb. in dict. cap. *Porrectum, num. 8.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia tunc ceſſat præſumptio tacitæ profeſſionis; nam ſi vellet profiteri, intraret monaſterium: & eum ſequitur totidem verbis Sylveſter *in ver. Religio, 3. q. 5. verſ. Quinto.* Neque obſtat hæc decretalis, quia hic præter ſuſceptionem, & geſtationem habitûs religionis præceſſit votum caſtitatis, unde ex duobus imperfectis votum remanſit ſolemnizatum, ut tetigi *ſupra num. 16.* Et hanc ſententiam videtur olim probaſſe Sac. Congregatio Concilij: nam Jo. Maria dum in minore ætate eſſet, & incumberet ſervitijs Urbani de Guidarijs dum vixit, Abbatis, & perpetui Commendatarij Abbatiæ S. Nicolai Ordinis S. Baſilij Meſſanenſ. Diœceſis, quæ annis ſexaginta in commendam Clericis ſæcularibus concedi conſuevit, & in qua regularis obſervantia non vigebat, nec Conventus erat, quatuor minores ordines, & ſucceſſivè alios, etiam Presbyteratus ad titulum d. Abbatiæ de licentia Commendatarij ſuſcepit, habitumque à Monachis S. Benedicti geſtari ſolitum, ipſe per ſe, non autem per aliquem facultatem habentem ſuſcepit, & hucuſque geſtavit. Dubitatum fuit an cenſeretur emiſiſſe tacitam profeſſionem. Fuit in Congregatione conſideratum eos, qui extra monaſterium, & congregationem Monachorum deferunt habitum regularem, non ideò obligari religioni, gloſ. in Clem. *Eos, in ver. in aliqua, de Regularib.* Abbas in cap. *Vt clerici, eodem tit.* Sed poſſe compelli dimittere, vel intrare; hic autem fuit extra congregationem Monachorum, cùm in ea Abbatia, in qua manſit, nullus exiſtat Monachus: item non poteſt videri profeſſus, cùm per ſeipſum habitum ſuſceperit; oportet autem profeſſionem recipi ab eo, qui habet poteſtatem recipiendi: c. *Porrectum*, ubi Abbas *n. 5. 9. & 11. de Regular.* Noluit tamen Congregatio decidere, ſed rejecit ad ſignaturam, & voluit ore dici ſupradictas deciſiones.

31 Si verò agatur de profeſſione expreſſa, tunc exiſtimo tres caſus eſſe diſtinguendos.

Primus caſus eſt in novitio, qui ſex menſes ſtetit in monaſterio, ac deinde exivit ſine licentia Superioris, & in ſæculo tres, vel quatuor dies moratus eſt; demum ad monaſterium reverſus poſt
32 alios ſex menſes profeſſionem emiſit; & in hoc caſu Abb. in cap. *Ad Apoſtolicam, num. 9. ſupra de Regularib.* dicit Batt. Brix. diſputaſſe ſupradictam quæſtionem, & tenuiſſe profeſſionem valere: idemque tenuiſſe gloſſam in cap. *Eum qui certus eſt, de regul. jur. lib. 6.* & Speculat. *in tit. de ſtat. Monach. in §. 1. in verſ. 37.* ſed miror de Abbate: nam Bart. Brixien. *in ſua quæſtione Venereali, 68.* incipien. *Aliquis intravit monaſterium*: quem refert, & ſequitur gloſ. præalleg. Format quæſtionem longè diverſam, videlicet, An novitius, qui è monaſterio exivit finito anno probationis, ſi poſt longum tempus ad eandem religionem revertatur, debeat ex integro ſtare per alium annum in probatione: & reſolvit non teneri per dictam regulam: Eum, qui certus eſt, ulterius certiorari non oportet, niſi conditio perſonæ, vel religionis ſit immutata. Quæ ſententia veriſſima eſt, eamque ſæpius probavit S. Congregatio Concilij, ut dixi in c. *Ad Apoſtolicam, n. 43. de Regularib.* Et locus Speculatoris videtur corruptus; quia utitur iiſdem verbis, quibus utitur Brixienſis, licet illius non faciat mentionem: unde loco verborum, Ante tempus finitum, videtur reſtituendum, Poſt tempus finitum: prout loquitur Brixienſis. Sed quidquid ſit de his, quod ſpectat ad caſum ſuperiùs propoſitum, concludendum eſt profeſſionem non valere, prout ipſe Abbas concludit *loc. cit.* in Ordinibus Mendicantium, in quibus profeſſio infra annum emiſſa non obligat religioni in ſpecie, ut cap. *Non ſolùm*, & cap. *Conſtitutionem, de Regular. lib. 6.* Idemque ante eum tenuerunt Paulus de Eleazaris, & Joan. de Lignano in Clement. *Eos, de Regularib.* & apertè Bart. in leg. *Interdum, §. Qui etiam, num. 2. ff. de publican.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Navar.
33 *dict. conſ. 32. verſ. Tertio, de Regularib.* Ratio eſt, quia annus probationis, ſine quo poſt Concilium Tridentinum in quacunque religione irrita eſt profeſſio, debet eſſe continuus, ut cap. 1. ibi, Per totum ſequentem annum in monaſterio permanſerit, *de Regularib. lib. 6.* & tenent omnes in dict. cap. *Ad Apoſtolicam*; generaliter enim ubi jura certi temporis mentionem faciunt, intelligi debent de tempore continuo; quia regulariter omne tempus debet eſſe continuum, ut notat gloſ. *in rubr. de divers. & temporal. præſcript. circa finem verſ. Sed hic notandum*, Cardinal. in Clement. *Cauſam, num. 12. verſ. Quia regula eſt, ut omne tempus de elect.* & in propoſito eſt bonus textus in dict. leg. *Interdum. §. Qui etiam, ff. de publican.* ubi ſervus dicitur novitius, qui non ſtetit in urbe per annum continuum. Facit l. *unic.* ibi, Ad viginti annos obſervatione jugi, C. *de profeſſor. qui in urbe Conſtantinopol. lib. 12.* Novitius autem, qui infra annum per aliquot dies abſque licentia Prælati in ſæculo moratus eſt, non dicitur ſtetiſſe in probatione per annum continuum, quia tempora non conjunguntur. ad quod facit optimus textus in leg. *Vbi fidejuſſor ff. de ſolut.* per quem textum juncta gloſſ. *in verb. Si*
34 *dena*, Bart. ibi *in principio*, Format talem quæſtionem: ſtatuto civitatis Lucanenſis cavetur, ut exbannitus in centum libris ſupra poſſit impunè offendi: modò quidam habebat plura banna, unum ſcilicet in libris quinqueginta, aliud in quadraginta, & aliud quinquaginta, quæ ſimul conflata excedunt centum.

non

Digitized by Google

non autem disjuncta: quærit Bart. an poſſit offendi impunè: & determinat non poſſe, quia quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum: aliud eſt enim quinquaginta, & quinquaginta, & aliud centum: ſicut aliud ſunt dena, & aliud viginti, ut eſt caſus in d. l. *Vbi fidejuſſor*. Ita ergo in propoſito tempora probationis non conjunguntur; quia propter intermiſſionem diverſificantur mores, & opera hominum, ut l. *Si non fortem*, § *Libertus*. ff *de condit. indebiti*; & certum eſt gravius eſſe religionis duritiem, & rigorem experiri per annum integrum, quàm per annum interpolatum, ut Abbas conſiderat in prædicta Decretali, *Ad Apoſtolicam*; ſicut docuit experientia reos in quæſtionibus poſita atrocius cruciari ex tortura unius horæ continuæ, quàm dimidiæ repetitæ cum aliquo temporis intervallo, ſecundum ea, quæ notantur per Barr. & Doctores in l. *Vnius*, §. 1. ff. *de quæſtionib.* & per Hipolytum de Marſ. in l. *Repeti*, *n.* 4. & *ſeq.* & *n.* 10. *ante fin.* ff. *eod.* Ergo talis non perfectè regu-
35 lam expertus eſt. Et in hanc ſententiam ſæpius reſpondit S. Congregatio Concilij: & in ſpecie cùm Michaël Angelus dubitaret, An validè profeſſus eſſet, cùm tres menſes in monaſterio moratus inde exierit, & poſtea reverſus, & alios tres menſes itidem moratus, ſuperveniente infirmitate rurſus exierit, eâque liberatus, & ad monaſterium reverſus poſt novem menſes in manibus miniſtri profeſſionem emiſerit, habitumque profeſſorum ſuſceperit, quem decem, & octo menſes geſtavit: S. Congregatio cenſuit profeſſionem expreſſam non valuiſſe; quia intra annum facta, nec tempora poſſe conjungi, ſed requiri annum continuatum: inductam tamen fuiſſe tacitam ex lapſu anni, & geſtatione habitûs Profeſſorum per tantum tem-
36 pus. Quinimo Procuratori Generali Ordinis Minimorum quærenti, An novitius, qui à monaſterio, ut aliam religionem ingrederetur, abierat, ac duas tantùm horas in alio Conventu moram traxerat, moxque facti pœnitens reverſus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: reſponſum eſt teneri ab eo die, quo rediit. Porrò ex ſtatutis quarundam religionum hoc ipſum expreſsè cautum reperitur, ut in Ordine Carmelitarum, in quorum Conſtitutionibus *p.* 1, *cap.* 13 *de recept. & probat. novit. n.* 3. ſic legitur: (Si quando evenerit quempiam ex novitijs temerè à Conventu fugam capere, ac extra Conventum in domos ſæcularium ſe conferre, Ordinamus non poſſe hunc amplius ad habitum religionis, atque adeò intra Conventum recipi abſque expreſſa licentia Prioris Generalis: cùm verò admitteretur, incipiat annum probationis à die, quo iterum fuerit in reli-
37 gione acceptatus) Hæc ibi. Si tamen novitius non exiviſſet è monaſterio, ſed animo fugiendi intra clauſtrum aliquantiſper latitaſſe, non propterea annus probationis cenſeretur interruptus, ut ex facto reſpondit Navarr. *conſ.* 33. *Puer quidam, de Regular.*

38 Secundus caſus eſt in novitio, qui poſt moram alicujus temporis in monaſterio, puta ſeſquimenſis, aut duorum, vel trium menſium, de licentia & mandato Superioris exivit, ac ſub illius obedientia, & ex rationabili cauſa reſiduum anni temporis extra monaſterium manſit, & expleto anno profeſſionem emiſit. Et manifeſtum eſt hujus profeſſionem valere, ut in declaratione S. Congregationis ſuperiùs relata *num.* 25. Prima ratio eſt, quia nullo jure cavetur, ut novitius per annum integrum debeat ſemper, & continuè manere intra clauſtra, quin potius oppoſitum eſt cautum in hoc cap. & in alijs ſupra allegatis pro parte negativa
39 *num.* 24. Secunda ratio, quia Monachus ubivis locorum degat de licentia Abbatis, fingitur degere intra clauſtra, ut inquit Abbas Siculus in cap. *Ex reſcripto, n.* 5. *de jurejur.* ubi refert ita dixiſſe Abbatem Antiquum in cap. *Cum illorum, de ſent. excom.* & ſequitur Sylveſt. *in ver. Religio*, 3. *q.* 19. *verſ. Quinto*, & Navar *in Comm.* 4. *de regul* ſuper cap *Statuimus*, 19. *q.* 3. *n.* 74. licet Abb. Antiq. explicitè hoc non dicat, ſed tantummodo Monachum poſſe abſolvi per Abbatem, etiamſi aliquem percuſſerit extra clauſtra. Tertia ratio, quia negari non poteſt quin Superior poſſit impertiri licentiam ſubdito ſuo morandi extra clauſtra ad tempus, & ex rationabili cauſa, ut concludit Abbas in d. cap. *Ex reſcripto*, *num.* 5. *verſ. Poteſt dici.* At abſurdum eſſet ut novitij a monaſterio exeuntes de Abbatis licentia ad viſitanda loca ſacra, vel ad viſendos parentes, vel cognatos ſuos ægrotantes, vel ad teſtimonium ferendum, aut ob aliam juſtam cauſam, ex hoc annum probationis interrumperent. Item enarrent Reges, & Principes, qui ſunt Magni Magiſtri Religionum Militarium, dum milites novitios poſt duos, vel tres menſes noviratûs frequenter mittunt ad defendenda aliquot oppida, aut ad bella contra infideles, ut ibi tempus probationis abſolvant.

40 Quarta ratio, quia jure cautum non reperitur, ut novitius probare debeat omnes aſperitates religionis in ſpecie; unde ſatis eſt ut illas probet in genere degendo per annum ſub obedientia Prælati: alioquin ſi novitius ſtatim poſt ſuſceptum habitum morbo correptus in lecto decumberet ſex, vel octo, aut decem menſes, elapſo anno non poſſet validè profiteri, quod eſſet abſurdum: ad hoc cap. *Sicut nobis*, *ſupra de Regular.* & cap *Ex parte, el primo, ſupra de converſ. conjugat.* Et ſæpè contingit, ut novitij extra monaſterium degentes de mandato Prælati vitam ducant aſperiorem, & duriorem; euntes, ac redeuntes, laborantes, & malè comedentes, quàm qui in clauſtro ſub umbra, & benè edentes morantur, prout hæc adnotavit Navar. *in præalleg. conſ.* 32. *de Regular.*

41 Tertius denique & ultimus caſus eſt in eo, qui habitum regularem aſſumpſit extra monaſterium nec unquam per anni circulum ingreſſus eſt clauſtrum. Et talis licèt jure communi inſpecto quando probationis tempus erat arbitrarium, recipi poſſet ad profeſſionem; tamen exiſtimo ſecus dicendum eſſe poſt Concilium Tridentinum, ut dixi ſupra *n.* 26. & *ſeqq.* cùm enim ſit de ſubſtantia profeſſionis, ut novitius per annum probet rigorem religionis, & rigor hujuſmodi potiſſimum conſiſtat in regulæ obſervatione, & communi vita, victu, & veſtitu, ut inſinuat Tridentina Synodus *in c.* 1. *ſeſſ.* 25. *de Regular.* utique non appareat quo pacto religioni perpetuò incorporari poſſit is, qui nunquam fuit in monaſterio. Accipe exemplum in religione Carthuſiana, quę ob ſtrictiorem clauſuram eſt omnium religionum arctiſſima, ut in Extravag. 1. *de reg. Inter communes*, & finge aliquem ſuſcepiſſe habitum hujus Ordinis, ſed nunquam intraſſe clauſuram monaſterij, quomodo hic dici poterit ſteriſſe in probatione, qui præcipuam religionis aſperitatem expertus non eſt?

Pro-

Profectò ut talis teneretur in quodam veluti perpetuo carcere vitem ducere inexpertus, & improbatus, valde abſonum eſſet, & contra ſtatuta Patrum, qui probationis tempus inſtituerunt in ſubſidium fragilitatis humanæ, ut legitur in d. cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* & in cap. *Non ſolum, eodem tit. lib. 6.* ad hoc cap: *Monaſterii, 19 q. 3.* ubi dicitur eſſe nimis grave improbatos monaſteriis applicare.

Quod multò clarius hodie procedit in Italia, & Inſulis adjacentibus, quoniam ex ſupracitatis decretis Clementis VIII. ad novitiorum receptionem, inſtitutionem, & profeſſionem ſpectantibus in Bullar. *tom. 3. pag. 130.* irritæ decernuntur novitiorum receptiones ad habitum, & profeſſionem extra Conventus deſignatos, ut latius patebit in quæſtione proximè ſequenti.

42 Succeſſivè igitur QVAERO, Poſitis decretis Clementis VIII. de novitiis ad habitum regularem, & profeſſionem non admittendis niſi in Conventibus ad id per S. Apoſtolicam deſignatis, An ad profeſſionis validitatem requiratur ut tam receptio ad habitum regularem cum perſeverantia annali, quàm profeſſio fiat in Conventu ut ſupra deſignato ad recipiendos novitios.

43 Verba primi decreti editi *die 12. Martij 1596.* ſic ſe habent: (præcipimus omnibus Generalibus, &c. ut de cætero neminem ſub quovis prætextu, aut colore ad habitum regularem admittant, niſi in Conventibus authoritate noſtra deſignandis. Inſuper ſancimus, ut quoad hujuſmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores ad receptionem quorumcumque novitiorum ſive ad profeſſionem omnino abſtineant) & infra: (Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas, & irritas eſſe ex nunc decernimus.)

Verba autem ſecundi Decreti editi *die 20. Iunij 1599.* ſunt infraſcripta. (Sanctiſſimus cùm diſtinctè prohibuerit ne quis ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve quouſque Monaſteria, & Coventus aliquot deſtinarentur; quia tamen non obſtante tali prohibitione cognovit, nonnullos prætextu licentiarum receptos, & admiſſos fuiſſe: nunc denuo præcipit ne quemquam niſi per litteras in forma Brevis ad habitum regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionem admittere ullo modo audeant. quinimo receptos contra primam prohibitionem etiamſi imperfectum habitum, aut ſine capucio gerant, omnino ejicere debeant.) & infra. (Receptiones verò & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra hujuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas & irritas eſſe ad quemcunque effectum ex nunc decernit, & declarat.

44 His poſitis, pro clariori quæſtionis ſolutione quatuor caſus videntur diſtinguendi.

Primus eſt, cùm quis acceptatur ad religionem extra Conventum ad recipiendos novitios deſignatum, non tamen ibidem induitur habitu regulari, ſed ad locum ut ſupra deſignatum tranſmittitur, ibique habitum ſuſcipit, annum probationis agit, ac profitetur. Et hic primus caſus eſt ſatis clarus, ſive decretorum verba, ſive mentem conſideremus: verè enim, & in effectu talis dicitur receptus ad habitum in Conventu deſignato, ibique abſolvit novitiatum, & profeſſionem emittit, quod eſt ſecundum verba, & mentem Clementis in utroque decreto, ut clarius etiam patebit ex dicendis in caſu ſequenti, & acceptatio præce-
45 dens dicitur potius deſtinatio, quam actualis receptio, ſeu admiſſio ad habitum regularem: quæ quidem deſtinatio non facit eum novitium, vel perſonam Eccleſiaſticam, aut religioſam ante actualem ſuſceptionem habitûs regularis, arg. l. *fugitivus, ff. de verbor. ſignif.* notat Innocen. in cap. *Porrectum, n. 3. verſ. Nec ſunt iſtæ perſonæ de foro Eccleſiæ, de regular.* & colligitur ex Tridentini Concilij decreto, *cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* ponderando verba illa, poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ut deduxi latius, in cap. *Quia ingredientibus, n. 7. ſupra de teſtam.* Sed & jura inducentia tacitam profeſſionem conſiderant annalem habitûs delationem non ſimplicem deſtinationem, ut in cap. *Significatum, ſupra de regul.* & cap. 1. *eod. in 6.* & in Clem. *Eos, eod. tit.* ideoque Sacra Congregatio Concilij declaravit decretum *cap. 16. ſeſſ. 25. de reg.* qua parte præſcribit formam ſervandam in renuntiationibus novitiorum, non comprehendere renuntiationes factas ante ingreſſum, hoc eſt, ante habitus ſuſceptionem etiam ingreſſus contemplatione. Et hunc primum caſum S. Congregatio regularium ſemper habuit pro indubitato.

Secundus caſus eſt, cùm quis à Superioribus Religionis ad habitum recipiatur, & re ipſa induitur in Conventu ad recipiendos novitios non deſignato, non tamen recipitur pro eodem Convento, ſed pro alio, ut præfertur deſignato, ad quem poſtea tranſmittitur, ibique peracto probationis anno profeſſionem emittit. Et hoc ſecundo caſo quamvis verba utriuſque decreti videantur primo intuitu obſtare validitati profeſſionis, cùm negari non poſſit, quin novitius primò admiſſus fuerit ad habitum extra locum deſignatum; tamen verius videtur ex hoc capite profeſſionem non eſſe nullam: nam verba illa (Ad habitum regularem non admittatur) atque illa (Non audeant ad habitum ſuſcipiendum recipere) intelligenda ſunt cum effectu, arg cap. *Relato, de Cleric. non reſiden.* cap. *Aut verba, de pœnit. diſtinct. 1.* gloſ. in Extravag. *Suſcepti, in ver. Cum effectu, ne ſed. vacan.* Feder ne Sen. *conſ. 10. Caſus talis eſt, in fin.* Hic autem Novitius inſpecto effectu dicitur admiſſus, & receptus in loco deſignato, ubi per annum integrum probat auſteritatem religionis, & religio mores illius, juxta text. in cap. *Ad Apoſtolicam, de regular.* & ubi poſtea ad ſolemnem profeſſionem admittitur, aut è monaſterio ejicitur, ad præſcriptum dict. *cap. 16. verſ. Finito, ſeſſ. 25. de regular.* quamvis enim indutus fuerit habitu regulari in Conventu non deſignato, non tamen fuit receptus ut eſſet novitius ejuſdem Conventûs, ſed alterius deſignati, pro quo, & cujus nomine fuit receptus: attenditur enim cujus nomine, & contemplatione actus fuerit principaliter geſtus, cap. *Requiſiviſti,* ubi gloſſ. & Doctores not *ff. de teſtam.* l. *Filius, C. Si adverſus rem judic.* l. *Si quis domum, §. penult. in fin. ff. Locat.* l. *Sed ſi plures, §. In arrogato,* ubi gloſſ. dat concordant *ff. de vulgar. & pupillar.* quod abſolutè procedit ſequutâ ratificatione illius Conventus, cujus nomine ad habitum admiſſus fuit, cap *Cùm virum,* ibi, Præſertim ſi ratihabitione ſequutâ, quod antea geſtum fuerat, roboratur, &

cap. *Significatum, de regular.* cap. 1. *eodem lib. 6.* & cap. 1. *ſupra quod met. cauſ.* Monachi enim receptio quemadmodum fieri poteſt Superiore mandante, ita & poſtea ratificante, ut notat Innocent. in cap. *Porrectum, num* 4. & Hoſtien. poſt eum *n.* 13. *in ver. Et recipitur, de regul.* & ex communi regula paria ſunt conſenſiſſe ab initio, & ratum habere poſt factum, cap. *Salsnitana,* 16. q. 1. cap. *fin. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſ.* cap. *Cum nos,* cap. *Cura,* & cap. *Suggeſtum, de iurepatr.* cum ſimilibus. Imò ratifi-
47 cans dicitur auctor facti, l. *in ſumma,* §. *Caſſius,* & ibi Bald. *ff. de aqu. plu. arcen.* & ideo perinde eſt ac ſi à principio feciſſet, leg. *Cùm fundus.* §. *Servum.* & ibi Decius *in* 3. *notab. ff. Si cert. pet.* Bald. *conſ.* 379. *col.* 2. *n.* 6. *in fin. verſ. Et quod ſit, lib.* 1. Oldrad. *conſ.* 326. *n.* 17. *verſ. Nec obſtat.*

Accedit quòd cùm novitius ubi primò eſt receptus, non eſſet perſeveraturus, receptio illa momentanea non videtur attendenda ad profeſſionis nullitatem inducendam; quia receptio, de qua decreta Clementis loquuntur, non ſolùm cum effectu intelligenda eſt, ſed etiam cum effectu durabili, arg. cap. *Ad noſtram*, ibi, Statim pœnituit quòd habitum induiſſet, ubi id notat gloſ. *de regular.* & in cap. *Conſtat, in ver. Statim,* 1. *quæſt.* 1. Roman. *conſ.* 326. *n.* 4. *verſ.* 2. & Abb. *conſ.* 69. *per totum, lib.* 1. Et cùm verſemur in materia pœnali ob pœnam privationis officiorum, utriuſque vocis, & inhabilitatis ex decretis Clementis impoſitam Superioribus recipientibus novitios extra Conventus deſignatos, factum non dicitur quod factum non durat, cap. *Nam & egs. de verb. ſignificat.* Abb. *dict. conſ.* 69. *col.* 1. *in fin.* ac demum cùm receptio in loco non deſignato de iure non fuerit ſortita effectum, non præſtat impedimentum, quominus in Conventu deſignato novitius recipi valeat, cap. *Non præſtat, de regul. iur. lib.* 6. per quem textum Navarr. *conſ.* 28. *n.* 3. *de regul.* reſpondit profeſſum nulliter infra annum probationis non egere novâ receptione capitulari, ſed ſatis eſſe ut perſeveret, & poſt annum profiteatur, quia illa prius facta nullius penitus eſt effectus, ideoque nec prodeſt, nec nocet, ut ibi per eum.

Et eò magis quod Conventui deſignato per receptionem novitij nulla ſit iniuria, cùm ſit in poteſtate Capituli Conventualis, vel alterius, ad quem ſpectat, illum non admittere, imò etiam admiſſum infra annum probationis expellere, ſi eum religioni aptum non iudicaverit, d. cap. *Ad Apoſtolicam,* & cap. *Conſulti,* & cap. *Statuimus, de regular.* cap. *Non ſolum,* & cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib.* 6. & Concilium Tridentinum *d. cap.* 16. *ſeſſ.* 25. *de regular.*

48 Quod tamen ita temperandum eſt, ut annus probationis non computetur à tempore ſuſcepti habitûs extra Conventum deſignatum, cùm quoad hoc receptio illa ſit nulla, & contra verba, & mentem Clementis; ſed ſolùm à tempore receptionis, & actualis ingreſſûs in monaſterium deſignatum. Ita colligitur ex gloſ. in cap. *Significatum, in ver. Ratam habuerit, de Regular.* ubi ſignans contrarium quòd receptio, ſeu profeſſio ab initio nulla per ratihabitionem convaleſcat, ut cap. *De illis, ut ſecundo, de deſponſat. impuber.* ſolvit dicens, valere, ut ex nunc, non ut ex tunc, leg. *Obſervare, in fin. ff. de officio proconſul.* & eam gloſſ. ſequuntur ibi communiter Doctores: idemque cenſent Innoc. Hoſtien. Ioan. Andr. Anchar. Abb. & alij communiter in cap. *Conſulti,* & in cap. *Quidam, de converſ. coniugat.* Quod diligenter obſervandum eſt à Superioribus regularibus: nam cum annus Novitiatûs debeat eſſe conſummatus in totum, c. *Ad noſtram,* iuncta gloſ. *in ver. Ante conſummationem, de reg.* & ex ſententia Sac. Congregationis Concilij curriat de momento ad momentum: ſi computatio fieret à tempore receptionis ad habitum extra monaſterium deſignatum, annus non eſſet integer, atque profeſſio irrita eſſet ex decreto *d. cap.* 15. *ſeſſ.* 25. *de Regular.*

49 Tertius caſus eſt, cùm novitius admittitur quidem ad habitum regularem in Conventu deſignato, ibique inducitur, ſed deinde tranſmittitur ad agendum annum probationis extra locum deſignatum, & poſtea redit ad primum Conventum, & in eo profitetur: & certum eſt profeſſionem eſſe nullam; quia decreta Clementis ad profeſſionis validitatem copulativè requirunt, ut tam receptio ad habitum regularem, quam profeſſio fiant in Conventu pro novitiatu deſignato, ut latius dicetur inferius in 4. *caſu.* Dum autem requirunt ut receptio ad habitum fiat in Conventu deſignato, hoc intelligendum eſt de receptione cum effectu durabili, & perſeverantia annali, ut in dict. cap. *Ad noſtram,* & ibi gloſ. *in ver. Statim, de regular.* cum alijs ſuperius adductis in 2. caſu: non enim dicitur veniſſe qui non ſteterit, cap. *Si quis autem,* 18. *diſt.* cap. 11. *Si poſtquam,* & ibi gloſ. *in ver. Mente,* & cap. *Cupientes,* §. *Si per viginti* ubi gloſ. *in ver. Comparuerit, de elect. in* 6. facit text. in l. *Si pro patre.* ibi, Verſum autem ſic accipimus ut verſum duret, *ff. de in rem verſo.* Quibus accedit, quod finis Clementis fuit, ut novitij probarentur in Conventibus ſtrictioris obſervantiæ, atque ibi probati & idonei reperti ad profeſſionem admitterentur, aut è monaſterio ejicerentur ad præſcriptum Tridentini Concilij *d. c.* 15 & *c.* 16. *verſ. Finito tempore novitiatus, ſeſſ* 25. *de regular.* Ideoque dum locutus eſt de receptione, & admiſſione, eo ſenſu eſt intellexiſſe de effectuali, & cum annali perſeverantia; alias enim admiſſio illa eſſet inanis & fruſtratoria, & lex eſſet impoſita verbis, non rebus contra regul. cap. *Commiſſa,* §. *Porrò, de elect. lib.* 6. & in ſimili caſu ſcripſit Lapus *allegat.* 4. *n.* 7.

Præterea dum decreta exprimunt duo extrema, nempe receptionem ad habitum, & profeſſionem cenſentur includere etiam medium, id eſt, annum probationis, cap. *Quia ſunt culpæ,* 28. *diſt.* cap. *Inter dilectos, verſ. Cum primum, de fid. inſtrum.* gloſ. *fin.* in cap. *in die, de conſecrat. diſt.* 5 Bart. in l. *Celſus, n.* 21. *ff. de uſucap.* Federic. de Sen. *conſ.* 61. *n.* 2. *verſ. Sed ad hoc reſpondeo,* latiſſimè Alciatus *de præſumpt. in reg.* 3. *q.* 22.

Ac demum novitius ibi profiteri debet, & à Capitulo illius Conventûs admitti, ubi illius mores cogniti, & probati fuerunt, cap. *Guſtalvus,* 17. *q.* 2. dict. cap. *Ad Apoſtolicam,* cap. *Statuimus,* & cap. *Conſulti, de Regul.* cap. *Non ſolum,* & cap. *Conſtitutionem, eodem tit. lib.* 6. Unde parum refert ad profeſſionis validitatem, ut novitius profiteatur in Conventu deſignato, niſi ibi per annum in probatione ſteterit. Nec refert quòd haberi poſſit notitia morum per atteſtationem Superioris illius Conventûs, ubi fuit Novitius: ſiquidem per hoc non ſatis fit intentioni Clementis: eſſet enim in facultate Conventûs non deſignati admittere novi-

novitios ad profeſſionem, aut illos repellere concedendo, vel denegando litteras teſtimoniales contra rationem in prædictis decretis expreſſam. Ex mente igitur Clementis, ut Novitius admitti poſſit ad profeſſionem, requiritur notitia experimentalis illius Conventus, qui debet eum ad profeſſionem admittere, non autem per relationem alterius: & hunc caſum S. Congregetio regularum ſimiliter habuit pro claro. Quod apertè etiã conſtat ex litteris in forma Brevis S. D. N. Urbeni VIII. ſub *die 2. Aprilis 1632.* in quibus dicuntur invalidæ profeſſiones eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios deſignatis: & propterea præcipitur Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut ſic profeſſos ad profeſſionem denuò emittendam admittant abſque novo probationis anno.

50 Ultimus caſus eſt, cum Novitius actualiter recipitur ad habitum in Conventu deſignato, ibiq; perſeverat per annum in probatione; ſed poſtea mittitur ad profeſſionem emittendam extre locũ
51 deſignatum, & tunc ſi mittatur abſque admiſſione ac litteris teſtimonialibus Conventus, ubi fecit annum novitiatûs, abſolutum videtur profeſſionem eſſe nullam, cum in monaſterio deputato emiſſa non fuerit, ut requirunt verba expreſſa, & ratio utriuſque decreti. Nam probatio Novitij per annum in loco deſignato nihil prodeſſet, ſi abſque conſenſu Capituli ejuſdem loci eſſet in facultate Capituli cujuſque Conventûs laxioris obſervantiæ illum admittere ad profeſſionem. Deeſt ergo hoc caſu unum ex duobus ſubſtantialibus requiſitis ex decretis Clementis ad profeſſionis validitatem, nempe ut profeſſio emiſſa fuerit in Conventu
52 ed recipiendos Novitios deſignato. Sin autem Novitius expleto anno probationis in loco deſignato, ibidem à Capitulo Conventuali judicetur habilis ed profeſſionem emittendam, & poſtea cum litteris atteſtationis hujuſmodi tranſmittatur ad alium Conventum non deputetum, ibique profiteatur ut ſit filius illius, res videtur magis dubia; quia Nuvitius verè probatur in loco, ubi viget regularis diſciplina, & ibi admittitur ad profeſſionem emittendam, licet illam poſtee alibi actualiter emittat. Cæterum obſtant utriuſque decreti verba, quæ in prohibitione loquuntur alternativè, ut ibi, (A receptione quorumcumque Novitiorum ſive ad habitum, ſive ed Profeſſionem omnino abſtineent.) & ibi, (Ne quis ed ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve.) ac demum ibi, (Ne ad hebitum regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionem
53 admittere ullo modo audeant.) In prohibitione autem alternativa ſufficit alterutrum verificari, ut ſit locus pœnæ, leg. *Si quis ita ſtipulatus, in fin. ff. de verbor. obligat.* & notat Dynus in regula *In alternativis, verſ. Ad ſecundam partem oppono, de reg. jur. lib. 6.* dixi in cap. *Inter cateras, n. 10. ſupra de reſcript.* maximè ponderatis verbis, quorumcumque Novitiorum, omnino, & ullo modo, quæ cum ſint univerſalia, & geminata, oſtendunt magis enixam voluntatem conditoris obligandi in quocumque caſu ex prohibitis, per ea, quæ plenè ſcripſit Cravet. *conſ. 294. Verba tranſactionis, n. 1. &*
54 *ſeqq.* In clauſula verò irritante eadem decreta loquuntur copulativè, ut ibi, (Receptiones verò, & profeſſiones quaslibet, atque ita irritant

Proſſ. Fagn. in 4. lib. Decretal.

non ſolùm receptionem ad habitum extra locum deſignatum, ſed etiam profeſſionem ibi emiſſam, itaut ſatis non ſit ut aliquis receptus fuerit in loco deſignato, niſi etiam ibi profiteatur. (Hæc enim eſt natura copulæ, leg. *Si haredibus, ff. de condition. inſtit.* d. l. *Si quis ita ſtipulatus, ff. de verborum obligat.* cap. *Ex parte, ſupra de reſcript.* gloſſ. in Extravagant. *Suſcepti, in ver. Taxata, de elect.* quo loco ſimiliter expendenda eſt dictio univerſalis repetita, quaslibet, & quoſcunque, de quibus per Rom. *conſ. 31. Viſis his. n. 2.* & Cravettam *loc. cit.* Negari autem non poteſt quin hoc loco novitius quamvis receptus, & probatus in loco deſignato, ibique ad profeſſionem habilis judicatus fuerit, tamen extra illum poſtea profeſſionem emiſerit: aliud enim eſt habilem judicare ad profeſſionem faciendam; aliud realem profeſſionem recipere, & religioni incorporare celebrando contractum ultro citroque obligatorium, qualis dicitur ſolemnis profeſſio, cap. *Porrectum*, ubi notatur, *de regul.* Hoſt. Joan. Andr. & DD. in cap. *Ad Apoſtolicam, eodem tit.* Navarr. *conſ. 26. in princ. eodem tit.* quippe votum non ſolemnizatur per admiſſionem ad profeſſionem, ſed per profeſſionem ipſam tacitam, vel expreſſam, ut in cap.
55 *Un. de voto, lib. 6.* Quamobrem hoc caſu novitius poſt annum probationis expletum in loco deſignato cum atteſtatione Capituli Conventualis mitti poterit ad Conventum, ubi recipiendus ſit in filium, aut certè ejuſdem Conventûs conſenſus, & acceptatio in filium per litteras requiri poterit juxta Conſtitutiones, atque conſuetudines cujuſque religionis, ac deinde obtentâ hujuſmodi acceptatione, novitius in primo monaſterio ſui novitiatûs debebit actualem profeſſionem emit-
56 tere: nam cùm verba decretorum Clementis ſint clara, non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, l. *Licet Imperator, ff. de legat.* 1. gloſ. magna in c. *Quod interrogaſti, in fin. 27. diſt.* Abb. *conſ. 97. n. 1. verſ. Et primo quia, lib. 2.* Socin. *conſ. 13 n. 38. lib. 1.*

De Conjugio Servorum.

Cap. Ad noſtram.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium ſeparatur, ſi liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit, non conſenſit, & cum alia contrahere poteſt.*

Is tamen, qui decipit, non poteſt divertere invito libero, ſed cogitur ab Eccleſia ſtare matrimonio, n. 7.

2 *Legatus in Provincia ſua poteſt cauſas matrimoniales cognoſcere, ac diffinire.*

3 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*

4 *Error conditionis dirimit matrimonium jam contractum.*

Procedit ſi error ſit conditionis deterioris, n. 6. & 13.

Secus ſi ſit conditionis melioris, n. 8.

Et quid in errore qualitatis perſonæ, n. 11.

5 *Errantis nullus eſt conſenſus.*

Declaratur, n. 8. & ſeq.

9 *Error eſt enim pro alio putare.*

12 *Ratificatio actus nulli non inducitur ſine ſcientia nullitatis.*

13 *Procedit ſi nullitas cognita veriſimiliter retraxiſſet ab actu gerendo: aliàs ſecus.*

14 *Subreptio non inducitur ex taciturnitate eorum, qua non retraxiſſent Principem à gratia concedenda.*

15 *Matrimonium nullum, datâ notitiâ nullitatis, ratificatur per ſupervenientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum.*

16 *Copula carnalis inducit conſenſum conjugalem, licèt nullum verbum proferatur, ſi aliquis tractatus praceſſerit: aliàs ſecus, n. 18.*

Et quid poſt Concilium Tridentinum, n. 19.

17 *Verba in matrimonio non ſunt neceſſaria pracisè, etiam quantum ad hoc, ut Eccleſia de matrimonio contracto certificetur.*

1 AD NOSTRAM. Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit non conſenſit, ſeparatur matrimonium; & cum alia contrahere poterit. Hoc dicit ſecundum Jo. Andr. cum quo cæteri concordant. Secunda pars ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ex principio litteræ. Legatum Sedis Apoſtolicæ in provincia ſibi decreta poſſe cognoſcere, et diffinire cauſas matrimoniales, & in caſibus à jure permiſſis matrimonium ſeparare, Hoſt. *hic in princip. in ver. Mitiem*, Joan. Andr. *num.* 2. & Abb. *in primo not.* qui ſubdit hoc facere ad limitationem, cap. *Accedentibus, de exceſ. Prælat.* ubi dicitur eſſe dignitatis Epiſcopalis cauſas matri-
3 moniales audire. Sed hodie cauſæ omnes fori Eccleſiaſtici, & præſertim matrimoniales, & criminales, in prima inſtantia coram Ordinariis locorum ſunt cognuſcendæ, ac terminandæ, nec Legati etiam de latere quarumcumque facultatum vigore poſſunt in prædictis cauſis Epiſcopos impedire, aut aliquo modo juriſdictionem iis præripere; alias eorum proceſſus nullius momenti ſunt, & ad damni ſatisfactionem partibus illati tenentur, ut ſtatuitur decreto Concilii Tridentini, *cap. 20 § Legati quoque, ſeſſ. 24.* unde niſi ſpeciali facultate poſt Concilium ſint muniti, in prædictis cauſis nullatenus ſe ingerere poſſunt.

4 Secundò nota ibi, *Separavit*. Errorem conditionis dirimere matrimonium jam contractum, ac proinde ab Eccleſia eſſe ſeparandum, concordat cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, & cap. *Si quis ignorans*,
5 29. q. 2. & meritò, quia errantis nullus eſt conſenſus, cap. *Si quis ancillam*, §. *Hu ita*, 29. q. 1. & l. *Non idcirco, C. de jur. & fact. ignor.* imo nil magis contrarium conſenſui, quam error, l. *Si per errorem, ff. de juriſdict. omn. judic.* & notat gloſ. 1. *hic*, & communiter Doctores.

6 Adverte tamen, quia non omnis error vitiat matrimonium, unde pro pleniori doctrina ſic diſtingue ſecundum Ant. de Butr. *hic n. 5.* Quidam eſt error conditionis deterioris, per quem ſcilicet fit deterior errantis conditio, ut quia credidit eam liberam, cùm eſſet ancilla, & hic error vitiat, ut in hoc cap. & in cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, & in cap.
7 *Si quis ignorans.* 29. q. 2. Si tamen ancilla velit invito ingenuo divertere, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio; & idem in caſu controverſo; nam qui decipit, compellitur, ut notatur in cap. 1 *de eo, qui duxit in matrimon.* & *hic* per Butr. *in fin.* Anchar. *num. 4. verſ. Quarti gloſ.* Abb. & Alexand de Nævo
8 *in fin.* Navarr. *in manual. cap. 22 n. 33.* Quidam eſt error conditionis melioris, veluti cùm quis contrahit cum libera, quam credidit eſſe ancil-
9 lam. Hic quidem errat, quia error nihil aliud eſt, quam unum pro alio putare, cap. *In quibus*, 22. q. 2. cap. *Quamvis*, 28. *diſt.* & tamen nemo dixerit ex hujuſmodi errore matrimonium vitiari, quia ſi ſciviſſet eam liberam, veriſimilius contraxiſſet, cùm per hoc errantis melior fiat conditio, nec reſpectu ſuæ conditionis dicatur deceptus: ita notabiliter diſtinguit Goffredus *in Summ. hujus tit.* §. *Item quid ſi ſervus*, Hoſt. *hic n. 1.* Jo. Andr. *n. 2. in ver. Conditionis*, Butr. *n. 5 verſ. Obſtat primo*, & alij communiter, & conſentit D. Thom. *in 1. 2. q. 6. art. 8.* ut ſcripſi plenius in cap. *Significatum, à n. 21. uſque ad n. 27. de regular.* ubi per hanc doctrinam renui contra Doctores modernos, profeſſionem tacitam induci per delationem annalem habitûs indiſtincti, non obſtante errore, ſeu ignorantiâ nullitatis expreſ-
10 ſæ, *à n. 1. uſque ad n. 49.* Quidam eſt error qualitatis paris conditionis, ut quia credit eam ſervam Eccleſiæ, & eſt ſerva privati: & hic error non impedit matrimonium, quia ſufficit ut hoc non ſit jure ſcriptum. Quidam denique eſt error qualitatis
11 perſonæ, ut ſi ducat pauperem, quam putabat locupletem, aut corruptam quam putabat virginem: & hic error ſimiliter matrimonium non dirimit, quia non evacuat conſenſum, ut 29. q. 1. §. *Ad hæc non omnis error*, Jo. Andr. & Butr. *loco cit.* & nemo diſcrepat.

Tertiò nota ibi, *Poſtquam intellexit conditionem ipſius.* Ad inducendam ratificationem actus nulli neceſſariò requiri, ut ratificans ſciat, & intelligat illius nullitatem; non enim poteſt haberi ratum quod ignoratur, leg. *Mater, ff. de inoffic. teſtam.* cùm ſubſtantia ratihabitionis ſit ſcientia, Bald. *conſ. 176. Præmittendum, verſ. Item quia non apparet, lib. 2.* ideoque ignorans actum, quem ratificat, nihil agit, leg. *Qui enim, in princip. ff. Rem ratam haberi*, Cardin. *conſ. 44. Quod ratificatio, num 4. & ſeq.* nam, ut inquit Hoſtienſ. *hic n. 3. poſt gloſ. ultim.* Antiquus conſenſus, & primus, qui nullus fuit, adhuc præſumitur perdurare, arg. cap. *Majores, §. final. ſupra de baptiſm.* l. *Sed ſi manente, ff. de precar.* l. *Si cum dies, in princip.* & l. *Labeo, §. penult. ff. de arbitr.* & l. 1. §. *Adji-*
13 *cit. ff. de verb. obligat.* Sed ut dixi *in præcedenti notab. n. 6.* hoc intelligas procedere quando nullitas, ſi fuiſſet cognita, veriſimiliter retraxiſſet ab actu gerendo, eò quòd alioquin fieret deterior errantis conditio; alias ſecus, ut pleniùs notavi in d. c. *Significatum, à n. 22. & n. 41. de regular.* Et eſt ſimi-
14 le in ſubreptione, quæ non inducitur ex taciturnitate eorum, quorum notitia non retraxiſſet Principem à gratia concedenda, cap. *Super litteris*, cum ibi plenè notatis per Doctores, maximè per Felin. *num. 8. ſupra de reſcript.* Caſſador. *deciſ. 12. n. 14. de præbend.* Rota recent. *deciſ. 222. n. 25. p. 7.* cum concordant.

15 Ultimò nota ibi, *Nec facto, nec verbo conſenſerit.* Matrimonium ab initio nullum ob conditionis errorem, datâ certificatione conditionis ſervilis, ratificari per ſupervenientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum: & dic, facto, id eſt, per copulam ſubſequentem, gloſ. *ultim. hic*, & Jo. Andr. *nu. 4.* nam ipſo facto conſentit ille, qui cog-
16 noſcit carnaliter, etſi nullum verbum dicat, ut *hic*, & in cap. *Propoſuit, ſupra eodem*, ſecundum Hoſt. *hic num. 3.* & ita eſt hic textus apertus, quod
17 verba in matrimonio non ſunt neceſſaria præcisè etiam quantum ad hoc, ut de matrimonio contra-

tracto Eccleſia certifi. atur, ſed ſatis eſt conſenſum exprimere facto ipſo, vel ſignis æquipollentibus, prout hic notat Hoſtienſ. *num. 2. in fin.* dicens: nota expreſſum jus, quòd verba non ſunt de ſubſtantia matrimonij, etiam quantum ad Eccleſiam. nec obſtat textus in cap. *Tua fraternitati, ſupra de ſponſal.* ubi quantum ad Eccleſiam verba dicuntur eſſe neceſſaria. Nam reſponde, ut ibi dixi *in 5. lectura à num. 22. uſque ad num. 36.* Maximè *nu. 23.*
18 Fateor tamen cum Hoſtienſ. *hic nu. 3. in verb. Conſenſerit*, & Joan. Andr. *num. 7.* Ex ſola copula carnali conjugalem conſenſum non probari, niſi aliquis tractatus præceſſerit, ut leg. *Nuptias, ff. de regul.*
19 *jur.* Ratio, quia copula eſt ſignum æquivocum, cùm poſſit eſſe tam affectu conjugali, quàm fornicario: ſed Eccleſia ad excludendum delictum præſumit conſenſum conjugalem ubi præceſſit tractatus, vel ſponſalia de futuro, ut *hic*, & in cap. *Veniens, il ſecondo*, & cap. *Is quidem, ſupra de ſponſal.* & obſervat Covar. *in Epitom. de ſponſal. par. 1. cap.*
20 *4. § 1. num. 1.* Hodie tamen hæc ceſſant, quia in matrimonio contrahendo ſervari debet forma à Concilio Tridentino præſcripta *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ut plenè ſcripſi in d. c. *Is quidem, n. 8.*

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Vtrum autem.

SVMMARIVM.

1 *Filij duorum compatrum, niſi conſuetudo repugnet, licitè contrahunt, ſi per eorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem.*
Cognationis ſpiritualis impedimenta reſtricta ſunt ad terminos Concilij Tridentini, cui non eſt derogatum per Regulam Pij V. ibidem, verſ. Hodie.
2 *Conſuetudo, qua mulier geſtans puerum uſque ad januam Eccleſiæ, habetur pro commatre, licèt eum non tangat in actu baptiſmatis, an impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum: & ſeq. uſq. in fin.*
3 *Cognatio ſpiritualis non contrahitur per eum, qui in actu baptiſmi nullum præſtat miniſterium.*
4 *Conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimonijs contrahendis.*
5 *Conſuetudo poteſt limitare, augere, & interpretari jus divinum.*
Conſuetudo inducens cognationem ſpiritualem, qua tantum impediat matrimonium contrahendum, non eſt ſublata à Concil. Tridentino, ibidem.
6 *Impedimentum cognationis ſpiritualis ex conſuetudine inductum, non dirimit matrimonium poſtea contractum.*
7 *Contrahentes matrimonium contra conſuetudinem poſſunt tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam, vel ad tempus.*
8 *Intellectus cap.* Super eo. infra eod.
9 *Conſuetudo inducens impedimentum dirimens ita demum valet, ſi ſit à Sede Apoſtolica ſpecialiter approbata.*
10 *Conſuetudo inhabilitans ad contrahendum ſi habeat concurſum juris veteris, & ex ejus obſervantia oriatur ſcandalum, an valeat, & ſeq.*
Proſp. Fagn. lib. 4. Decretal.
12 *Opinio Sánchez quòd conſuetudo, & lex ſæcularis poſſit reddere inhabiles ad matrimonium contrahendum, reprobatur.*
13 *Conſuetudo derogat juri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè præſcripta.*
14 *Conſuetudo irrationabilis dicitur, quæ reprobatur à ſacris Canonibus, aut juri divino adverſatur.*
15 *Intellectus, c. 1.* de ſponſal.
16 *Conſuetudo inhabilitans ad matrimonium contrahendum, cùm ſit contra jus divinum, nullo unquam tempore poteſt præſcribi.*
17 *Conſuetudo ut dicatur legitimè præſcripta, quæ requirantur.*
18 *Conſuetudo ut vincat legem, requirit ſcientiam, & approbationem ejus, qui poteſt ſuper ea jus condere.*
19 *Lex civilis non poteſt inducere nova impedimenta matrimonijs contrahendis.*
Cauſa quantumcumque rationabilis, defectum poteſtatis non ſupplet, ibidem, & n. ſeq.
20 *Iuriſdictiones Eccleſiaſtica, & ſæcularis à Deo diſtincta, invicem confundi non debent.*
21 *Matrimonium quamvis habeat rationem contractûs; tamen cùm adjunctam etiam habeat rationem Sacramenti inter fideles, non ſubeſt poteſtatibus ſæcularibus.*
22 *Matrimonium ut ſit irritum, neceſſe eſt ut fiat irritum ab Eccleſia, nec ſufficit legalis authoritas.*
23 *S. Thomæ loca de poteſtate legali in inducendo impedimenta matrimonijs contrahendis, conciliantur.*
24 *Lex naturalis, divina, & civilis quemadmodum poſſint efficere aliquam perſonam illegitimam ad matrimonium contrahendum.*
25 *Matrimonium inter Infideles propriè non eſt Sacramentum.*
26 *Sacramenta Eccleſiaſtica non ſubduntur humanis legibus.*

1 UTRUM AUTEM. Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet. Separantur autem ſi per utrumque, vel alterum compaternitas ſit contracta. Hoc dicit hoc cap. cum cap. *Super eo, infra eodem.* Dividitur in quatuor partes. In prima ponitur quæſtio dubitabilis. In ſecunda Canonum contrariorum inductio, ibi, *Et licet.* In tertia poſterioris approbatio, ibi, *Vnde nobis.* In quarta approbationis exceptio, ibi, *Niſi.*

Nota primò, perſonam illam, per quam deventum eſt ad compaternitatem, non poſſe contrahere matrimonium cum aliquo ex filijs baptizantis, vel ſuſcipientis de ſacro fonte ſive ſint geniti poſt compaternitatem, ſive ante, quia efficiuntur ad invicem fratres ſpirituales. Et quod dictum eſt de perſona, per quam deventum eſt ad compaternitatem, intellige de baptizata, vel ſuſcepta, ſecus in baptizante, vel ſuſcipiente: nam baptizans, vel ſuſcipiens benè poteſt contrahere cum ſorore ſuſcepti, ut hic per Abbat. Antiq. *num. 2. in verb. Excepta.* Et hæc quæſtio, ut ipſe refert, fuit de facto Bononiæ tempore magiſtri ſui, id eſt, Petri de Sampſone. Et Paſcens pauperes negabat poſſe contrahere per hanc literam, quia compater, vel

commater eſt perſona, per quam compaternitas eſt contracta;& ideò prohibetur. Sed contrarium determinat ipſe Abb. Antiq. quia littera loquitur in filijs.& non in baptizante, vel ſuſcipiente. Et ſequuntur Joan. Andr. *n.* 3. *in ver. Perſona*, Abbas Sicul. *num* 4. Alexand. de Nævo *item n.* 4. & alij communiter. Rurſus poteſt contrahere pater cum filia ſpirituali filij ſui, quia cognatio ſpiritualis deſcendit de patre in filium, ſed non aſcendit de filio in patrem. Unde filius non poteſt ducere filiam ſpiritualem patris, ut hic vides. Sed è converſo pater benè poteſt ducere filiam ſpiritualem filij, ut notatur in cap *fin.* 30. *q.* 3. & in cap. 1. *eodem lib.* 6. in gloſ. *ult. in fin.* & tradit Abb. *hic eodem n.* 4.

Hodie impedimenta cognationis ſpiritualis reſtricta ſunt ad terminos Concilij Tridentini *in cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrimon.* Quo ſtatutum eſt, ut unus tantùm ſive vir, ſive mulier, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem tantum ſpiritualis cognatio contrahatur, omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis. Itaque contra diſpoſitionem hujus Decretalis hodie valet matrimooium contractum inter filium ſuſcipientis,& baptizatum, ut cenſuit Sacra Congregatio Concilij. Et Gregorius XIII. dubitantibus reſpondit, non eſſe revocata hæc per regulam Pij V. publicatam *die* 20. *Auguſti* 1566. cùm ſit magis declaratoria, quàm regula.

Secundò nota, conſuetudinem poſſe perſonas habiles inhabilitare ad contrahendum matrimonium; & ſic create novum impedimentum dirimens, quando eſt talis, ut ex ejus inobſervantia ſcandalum generetur; ut *hic* per Hoſtienſ. *in ver. Conſuetudinem, n.* 1. Joan. Andr. *in eadem ver. n.* 2. Butr. *num.* 6. Cardin. *in fin.* Abb. *num.* 3. De hoc dicam *infra n.* 10.

2 QUÆRO. Poſitâ loci conſuetudine, ſecundum quam mulier gerit puerum baptizandum uſque ad januam Eccleſiæ, ubi illum tradit futuro compatri, à quo puer introfertur, ac de baptiſmo ſuſcipitur, abſque eo quòd mulier ullum in actu baptiſmi miniſterium præbeat.

Poſitâ etiam in deciſione Sac. Congregationis Concilij, qua declaratum fuit mulierem hoc caſu non contrahere cognationem ſpiritualem.

Item poſitâ aliâ conſuetudine ejuſdem loci antiquiſſimâ, ut mulier ſic puerum deferens in librum Parochi, uti commater, referatur, ac pro tali à baptizati parentibus, ac loci univerſo populo tractetur, ac reputetur.

An patri pueri baptizati cum tali muliere matrimonium contrahere liceat, ſtante decreto Concilij Tridentini, *cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.* ac ſi contraxerit, an matrimonium ſit irritum, necne.

Circumſcriptâ conſuetudine, ſecundum quam
3 hujuſmodi mulier pro commatre reputatur, apertè conſtat ex geſtatione prædicta eam non contrahere cognationem ſpiritualem, cùm in actu baptiſmatis nullum miniſterium præſtet, nec tangat, nec teneat, nec ſuſcipiat, prout requiritur de jure communi, cap. *Quæris* cap. *Si qui.* cap. *Mater Eccleſia. de conſecr. diſt* 4. cap. 2. 3. 4. & 5. cap. *Omnes.* 30. *q.* 1. cap. *Poſt ſuſceptam,* 30. *q* 3. cap. *Martinus,* cap. *Contractis,* cap. *Veniens, infra eodem.* cap. 1. *& ult. eod. tit. in* 6. Qui canones de hac re loquentes utuntur hoc verbo, *ſuſcipit, accipit, tenet, levat,* & his ſimilibus,& tradunt Gemin. & Franc. in d. c. 1. *hoc tit. lib.* 6. Collectar. *hic,* Navarr. *conſ* 2. n. 3. *eod. tit.* Covarr. *in* 4. *lib. decret. in* 2. *præcepto, cap.* 6. §. 4. *n.* 5. Idque fortiùs habet locum poſt Tridentinum Concilium, quod in *d. cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* jubet unum, vel unam tantùm, vel ad ſummum unum,& unam deſignari; decernitque ſi alij ultra deſignatū retigerint baptizatum, cognationem ſpiritualem non contrahere.

4 Verùm ſtante conſuetudine loci, quæ habet, ut hæc mulier habeatur pro commatre & reputetor, quod pertinet ad primam partem quæſtionis, videtur reſpondendum, parenti baptizati non licere cum tali muliere matrimonium contrahere.

Nam conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimonijs contrahendis, ut probat tex. hic, & in cap. *Super eo. infra eod.* juxta unum intellectum, ubi gloſ. magna, Goffred. Vincent. Butr. *in* 3. *col. prope finem.* Abb. *num.* 6. Joan. Andr. in cap. *Quod ſuper his, in fin. de conſang. & affinit.* & ibi Abb. *num.* 4 qui refellit opinionem Hoſt. contrariam ſentientis.

Neque obſtat quod Hoſtienſis ſentiat, talem conſuetudinem, uti contrariam juri divino, & canonico, non valere, quia duobus modis reſpondet Abb. *dict. n.* 4. Primò eam conſetudinem juri divino, & canonico non eſſe contrariam; quamvis enim ea jura permittant matrimonia in gradibus non prohibitis, non tamen præcipiunt, ut contrahantur, & ita hujuſmodi conſuetudo eis directè
5 non contradicit. Secundò, ut ibi conſiderat Abb. Etſi conſuetudo non poſſit tollere jus divinum, poteſt tamen illud limitare, augere, & interpretari, quod tradit etiam Innoc. in c. *fin. de conſuet.* & poſt alios Navar. *conſ.* 70. *de uſur. n* 6.

Neque verò talis conſuetudo impediens matrimonium contrahendum, ſed non dirimens contractum videtur ſublata decreto Concil. *dict. cap.* 2. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* nam Concilium reſtringit quidem impedimenta ex cognatione ſpirituali proficiſcentia ad baptizatum, & baptizantem, ac ſuſcipientem, baptizatique patrem ac matrem, jubetque unum tantùm deſignari, & alios non contrahere cognationem,& tollit impedimentum hujus cognationis ſpiritualis inter alias perſonas; ſed loquitur de impedimento, & impediente, & dirimente, ut patet ex ratione, quæ habetur in d. cap. 2. in illis verbis: *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum perſæpe in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur.* Quæ ratio non applicatur impedimento inducto à conſuetudine, quod, ut dictum eſt, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit poſtea contractum, ut inferiùs dicetur. Igitur decretum Conc. non pertinet ad hujuſmodi impedimentum.

6 Cæterùm quod ſpectat ad ſecundam quæſtionis partem, videtur reſpondendum, matrimonium non eſſe irritum: nam conſuetudo poteſt quidem impedire matrimonium contrahendum, ut dictum eſt (ac ſecluſo Romani Pontificis conſenſu, & approbatione) nullam vim habet ad dirimendum matrimonium poſtea contractum, text. eſt in cap. 1. *de ſponſ.* & habetur ex gloſ. *ſuprà cit.* Ugon. Ber.

Vincent. Goffred. quos ita declarat Joan. Andr. in dict. cap. *Quod ſuper his, in fin.* ubi etiam Anchar. *in fin.* & Anton. de Butr. d. cap. *Super eo,* Archidiac. in cap. *Placuit, num. a. d. 3 a.* & ibi Turrecrem *art. 2. n. 12.* Aſten. *in Sum. a. par. lib. 8. tit. 18. artic. 11. quæſt. 4. ad finem.* Tabien. *in ver. Impedimentum, 1. q. 4. n. 5.* Steph. de Gaet. *in repetit.* cap. *Ad limina,*
7 *30. q. 1. § 4. n. 296.* Quibus poteſt etiam adjungi Innocent. dum in dict. cap. *Super eo,* voluit contrahentes contra conſuetudinem poſſe tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam, vel ad tempus; & ita ſentit conſuetudinem poſſe inducere vinculum potens ad impediendum matrimonium contrahendum, vel contractum ad tempus ſeparandum, non autem ad dirimendum perpetuò. Et ſequuntur in d. cap. *Super eo, infr. eod.* Butr. *in fin.* Abb. *num. 6.* Alex. de Nævo *num. 16.* Præpoſit. *num. 4.* Angel. *in ver. Matrimonium, 3 impedimento, 17. n. 1.* Sylveſt. *Matrimonium, a. q. 3.* Quæ concluſio validis etiam rationibus fulcitur, ut ex infra dicendis patebit.

8 Neque obſtat quòd in dict. cap. *Super eo,* filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem contrahant matrimonium, & tamen, ſi ſubſit conſuetudo impediens & dirimens talia matrimonia, ſervanda ſit loci conſuetudo ſecundum intellectum magis communem, ut notatur ibi *in Summa.*

9 Primò enim reſpondetur, ideò conſuetudinem eo caſu valere, quia Alexand. III. illam expreſsè approbat, dum reſcribit Vigilienſi Epiſcopo (De his te volumus conſuetudinem Metropolitanæ Eccleſiæ, &c. inquirere, & diligentiùs imitari; ita quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ conſuetudo habet inter eos non ſuſtinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa conjugium hujuſmodi fieri non permittas. Et ſi quos taliter conjunctos inveneris, ſeparari ab invicem non omittas.) Ad idem text. in cap. *Quod dilectio, de conſanguin. & affin t.* ibi, (Unde in hac parte conſultiùs duximus multitudini, & obſervantiæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſentionem, & ſcandalum populi ſtatuendum quâdam adhibitâ novitate.)

Certum eſt enim, ex conſuetudine poſſe induci impedimentum dirimens, quando per Summum Pontificem approbatur, quia tunc tranſit in naturam Conſtitutionis Apoſtolicæ, ut cenſent Hoſtienſ. in cap. *fin. num. 1. de ſponſa duorum,* & in cap. 1. *in fin. de conſang. & affinit.* & *in Summ. de cognat ſpirit. §. Quis ſit effectus, num. 9.* Turrecrem. in cap. *Placuit, art. a. 3 a. d ſt.* Unde cùm conſuetudo in illo ſpeciali caſu approbata fuerit per Sedem apoſtolicam, extendi non debet ad alios caſus, in quibus ſimilis approbatio non reperitur: atque hunc intellectum ad illum text. tradit Hoſtienſ. in cap. *Quod ſuper, in fin. de conſang. & affinit.* & in d. c. *Super eo, num. 5. verſ. Non omittas,* & *in Summ. ubi ſupra num. 6.* & dicit communem Roſella *in ver. Impedimentum, 1. nu. 7.* Imò, ut ait Sylveſt. *in verb. Matrimonium, a. quæſt. 3. in fin.* Opinio Hoſtienſis, quam Aſten. dicit eſſe communiorem, videtur eſſe clavis, & maxima ad decidendas hujuſmodi quæſtiones.

10 Deinde reſpondetur, idcirco valere dictam conſuetudinem in d. cap. *Super eo,* quia habet concurſum juris veteris, ſecundum quem contrahebatur quædam affinitas ex compaternitate unius filiorum, ut etiam alij conjungi non poſſent, cap. *Poſt ſuſceptum, 3. q. 3.* & notatur *hic.* Quem intellectum ad d. cap. *Super eo.* tradit gloſ. *in verb. Conſuetudo,* & ibi Anton. de Butr. *in fin.* & Alex. de Nævo, *num. 18. & ſeq.* & idem Butr. in cap. *Quod dilectio, num. 10. de conſang. & affinit.* ubi etiam Præpoſit. *num. 7.* Jo. Andr. poſt Ugon. Bern. Vincen. & Goffred. in dict. cap. *Quod ſuper his, in fin. de conſang. & affin.*

Unde conſuetudo, de qua in d. cap. *Super eo,* extendi non debet ad caſum, de quo agitur, in quo mulier, quæ puerum non tetigit, etiam inſpecto jure veteri ante Concilium, ſpiritualem cognationem non contraxit; ut initio probavimus.

Quinimò ad validitatem hujuſmodi conſuetudinis non ſolùm deſiderari, ut habeat concurſum juris veteris, ſed etiam ut ſcandalum generet, niſi obſervetur, ſentit in d. cap. *Super eo,* gloſ. *in ver. conſuetudo,* Butr. *in fin.* Abb. *num. 4.* Præpoſ. *n. 6.* Alex. de Nævo, *num. 18. & 19.* gloſ. in cap. *fin. in verb. Cognoviſſent, de ſponſa duorum,* & in cap. *Cum olim, in fin. de cleric. conjugatis,* & in dict. cap. *Quod ſuper his in ver. Non obſtante;* & ibi etiam Abb. *num. 4.* Præpoſit. *num. 6. de conſang. & affin.*
11 Et clarè probatur *hic in fin.* ubi idem Alexan. III. in eodem caſu, in quo, ut dictum eſt, de jure antiquo contrahi non poterat, reſcribit Archiepiſcopo Salernitano, matrimonium licitè contrahi, niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur. Facit text. in d. cap. *Quod dilectio, de conſang & affin.* in illis verbis, in diſſentionem, & ſcandalum populi, &c.

12 Et quamvis Sanch. *de matrim. lib. 7, de imped. diſp. 4. num. 11.* ſentiat conſuetudinem habere vim inducendi novum impedimentum dirimens, licèt nec à Papa ſit ſpecialiter approbata, nec habeat concurſum juris veteris, nec ſcandalum generet, ejus tamen opinio in hoc ſingularis eſt: nam plerique in hac materia cenſent abſolutè conſuetudinem non valere, niſi ſpecialiter approbetur per Romanum Pontificem juxta terminos dict. cap. *Super eo.* & hæc ſententia communis eſt, ut dixi ſupra. Alij cenſent ita demum valere conſuetudinem, ſi habeat concurſum juris veteris, ut ſimiliter dictum eſt. Alij demum tenent non ſufficere juris veteris concurſum, ſed requiri etiam ſcandalum ad præſcriptum hujus decretalis, quorum opiniones recitat Sylveſt. *in verb. Matrimonium, a. quæſt. 3.* & idem Sanchez *ubi ſuprà num. 1. & ſeq.* Verum conſuetudinem poſſe inhabilitare ad contrahendum, etiam ſecluſo ſcandalo, concurſu juris veteris, & ſpeciali approbatione Romani Pontificis, nemo aſſerit niſi ſolus Sanchez; ut idemmet fatetur *num. 11. verſ. Quamvis fatear:* nam Sot, *ſect. 4. de matrim ad finem,* & alij ab eodem Sanchez relati, dum ſimpliciter aſſerunt ex conſuetudine induci poſſe novum impedimentum dirimens, intelligendi ſunt juxta terminos hujus capituli, & cap. *Super eo, infra eodem,* id eſt, concurrente Pontificia approbatione, aut ſcandalo, & adminiculo juris veteris. Exploratum eſt autem contra validitatem matrimonij abſurdum eſſe adhærere opinioni ſingulari unius Doctoris contra communem, cùm potius ſequenda ſit opinio etiam unius gravis Doctoris, quæ favet matrimonio adverſus communem, quæ illud impugnat,

ut per tex. in c. *fin. de re judic.* ſcripſit Hoſt. & Abb. in c. *Si vir, eod.* Barba. *conſ.* 60. *Scriptum eſt, lib.* 1.

13 Nec refragatur tex. in quo præcipuè Sanch. ſe fundat in cap. *fin. in fin. de conſuet.* ubi habetur generaliter longævam conſuetudinem derogere juri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta. Nam reſpondetur, conſuetudinem, quæ reddit fideles inhabiles ad contrahendum ſine approbatione Pontificis, nec eſſe rationabilem, nec legitimè præſcriptam,

14 Non eſt rationabilis, quia à jure ſpecialiter reprobatur, nempè in c. 1. *de ſponſ.* ut paulò inferiùs dicetur, ite declarat gloſ. in cap. *fin. de conſuet. in verb. Rationabile. verſ. Irrationabilis eſt quæ improbatur à jure.* Quæ communiter illic recipitur à Doctoribus. Deinde quia cùm conſuetudo ſit juris poſitivi, non poteſt dirimere matrimonium, quod ſurgit à jure divino, ut ait Cardin. in d. cap. 1. *de ſponſ. n.* 5. ac proinde hujuſmodi conſuetudinem, tamquam irrationabilem non valere, tenent Calder. in cap. *fin. de ſponſa duorum*, quem ibi refert, & ſequitur Alex. de Nævo, *nu.* 23. & probatur in d. cap. 1. *de ſponſal.* ubi quidam Gallus, qui uxorem dimiſerat, & aliam duxerat credens primum matrimonium eſſe nullum, propterea quòd in eo contrahendo non ſervaverat legem, id eſt, conſuetudinem Patriæ, cogitur ad primam uxorem redire, & pœnitentiam agere, uti tranſgreſſor Evangelicæ legis: atque ita ex eo tex. deducunt Innoc. *in fin.* Hoſtien. *paulò poſt princ. in verb. Super induxit*, Jo. Andr. *nu.* 5. Abb. *n.* 3. Præpoſ. *nu.* 7. *verſ. Circa primum.*

15 Nec verum eſt textum in d. c. 1. eſſe intelligendum de conſuetudine Laicorum, quibus nulla eſt de rebus ſpiritualibus diſponendi poteſtas, non autem de conſuetudine Laicorum, & clericorum. Imo enim ille text. cum ſimpliciter loquatur de conſuetudine, ad quam inducendem requiritur conſenſus totius; vel majoris partis populi, ſecundùm gloſ. in d. cap *fin. de conſuet. in verb. Legitimè præſcripta, verſ. Item requiritur quod major pars populi*: utique intelligi debet de conſuetudine tam Laicorum, quàm Eccleſiaſticorum, cùm & hi ſint de populo, & univerſitate, Oldrad. *conſ.* 32. *Quæſtio eſt utrum ſacerdos.* Atque ita illum intelligit Abb. *nu.* 9. ubi in quæſtione illa, An contrahentes omiſſis ſolemnitatibus peccent mortaliter, necne, concludit non peccare, ſi ſolemnitas inducta ſit à ſtatuto, ſecus ſi à conſuetudine; cùm hæc ſit Epiſcopi, & Cleri, quibus eſt auctoritas ſtatuendi circa hujuſmodi ſolemnitates. Et de hac conſuetudine dicit loqui prædictam decretalem. At verò ſi agatur de ſubſtantialibus matrimonij, omnes affirmant conſuetudinem non valere. Ratio eſt, quia ſicut Laici, ita & Clerici carent poteſtate ſtatuendi in his quæ pertinent ad eſſentialia matrimonij, cùm hæc ſint Summo Pontifici reſervata: & in hoc ſe fundat textus in illis verbis: *Ille tranſgreſſor Evangelicæ legis*: atque ita cenſent Innoc. & alij ſuperiùs relati. & declarat in eodem cap. 1. Felin. *n.* 23. *verſ. Secundò limita hanc concluſionem*, & Sylveſt. *in verb. Matrimonium*, 2. *q.* 3. *prope finem, verſ. Quod non eſt verum*: & quamvis Butr. ibi exemplificet in conſuetudine laicali, hoc tamen non ideò facit, quòd Clerici in ea non

16 comprehendantur: ſed quia denominatio ſit à Laicis, in quibus major pars populi conſiſtit. Sicut Collegium cenſetur laicale, ſi in eo plures ſint laici, quàm Eccleſiaſtici, ſecundum Bart. in l. *fin. ff. de Colleg.* illic Abb. in c. *Ex littern, n.* 3. *de conſtit.* Sylveſt. *in ver. Collegium, in princ.*

Sed nec dici poteſt hæc conſuetudo legitimè præſcripta, quia cùm ſit contra jus divinum, ut probatur in dict. cap. 1. *de ſponſ.* in iiſdem verbis: *Ille tranſgreſſor Evangelicæ legis*, ut notant ibi Cardinal. & alij, nullo unquam tempore poteſt præſcribi, cap. *Cùm eſſes, de teſtam.* & eſt communis omnium reſolutio in cap. *Quanto, de conſuet.* teſte Covar. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 9. Rationem reddit S. Thom. *in* 1. 2. *q.* 83. *art.* 3. *ad* 1. quia lex divina procedit à voluntate divina; unde non poteſt mutari per conſuetudinem procedentem à voluntate hominis, ſed ſolùm per authoritatem divinam mutari poſſet: & inde eſt ut nulla conſuetudo vim legis obtinere poſſit contra legem divinam, gloſ. in d. cap. *fin. in verb. Legitime, verſ. Et quid ſit tale jus*, facit text. in d. c. *Quod ſuper his, de conſang. & affinit.* ibi: (Ne autem intra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præſumptores Eccleſiaſticâ diſtrictione punire, non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela.)

17 Præterea ad hoc ut ſit legitimè præſcripta, multa alia deſiderantur. itque ſatis innuit littera prædictæ Decretalis ult *de conſuetud.* quæ dum requirit, ut longæva conſuetudo, ad hoc, ut deroget juri poſitivo, ſit legitimè præſcripta, ſatis apertè innuit ultre tempus neceſſarium ad præſcriptionem inducendam, alia etiam debere concurrere, quæ implicitè continentur ſub illo verbo, *Legiti-*

18 *mè*, & recenſentur ibi à gloſ. & Doctoribus. Inter hæc autem illud eſt præcipuum, ut conſuetudo inducta fuerit ſciente, & patiente Principe, qui poteſt in his jus condere, Innoc. *in rubr. de conſuet.* Felin. qui alios citat in cap. *Cùm ex officy, n.* 8, *de præſcript.* Cravett. *conſ.* 96. *n.* 7. Sylveſt. *in ver. Jejunium. n.* 8. gloſ. & DD. in d. cap. *fin. de conſuet.* quod maximè procedit in ſacramentalibus, Clem. *fin. de ætat & qualit.* gloſ. in cap. *Vir, in fin. de ſecundis nuptys*, & ibi Anton. de Butr. *num.* 7. Abb. *in fine*, Præpoſit. *n.* 3 *& 5.* Alexand. de Nævo, *num.* 8. Roſella *in verb. Nuptia, n.* 2. Sylveſt. *in verb. Conſuetudo, q.* 7.

Nec ſatis eſt, ut putat Sanchez ſcientia illa generalis, quam Pontifex habuit, dum edidit Conſtitutionem dict. cap. *fin. de conſuet.* ſed requiritur ſpecialis, & individua ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota *et in Romana concordia S. Petri*, & coram Cardin. Cavaletio, poſt gloſ. Hoſtien & Abb. in dict. cap. *fin. de conſuet.* qui melius locuti ſunt, quàm Thomas Sanchez, ut inquit noviſſimè Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 6. *cap* 6. *n.* 5. Quinimò nec ſufficit conſenſus Principis permittentis, ſed requiritur etiam approbantis, cùm eadem poteſtas requiratur in legis abrogatione, quæ requiritur in ejus editione (multe enim per patientiam tolerantur, &c.) cap. *Cùm jamdudum, de prabend.* ut latè probat *locis citatis*, idem Baſil. Pont. qui loquitur in terminis conſuetudinis, de qua agitur, & pluribus confutat opinionem Sanchez, *ubi ſupra*, & Suarez *lib.* 6. *de legibus, cap.* 12. *in fine*, circa intellectum d. cap. *fin. de conſuet.* & ut diximus, hæc eſt ſententia Hoſtienſis communiter approbata in d. c. *Super eo, infra eod.*

19 Nec mirandum quod Sanchez hanc vim tribuat conſuetudini laicorum & clericorum ſimul, quandoqui-

doquidem eam tribuit etiam Principibus ſæcula-
ribus, quęs *lib.7.de imped diſp. 4. q.5. nu 2.* indubiè
affirmat ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſe
impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus
ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere eo
pacto, quo Summus Pontifex, id poteſt, quod eſt
contra Sacrorum Canonum, & Tridentini Con-
cilij decreta, ac receptiſſimas Theologorum, &
Canoniſtarum traditiones, de quibus latè per Fe-
lin. in cap. 1. *de ſponſ.* motus potiſſimùm eâ ratio-
ne, quod cum poteſtas ſæcularis ad tranquilli-
tatem Reip. ſit inſtituta, ejus eſt id quod ad hunc
finem deſideratur providere, quale eſt circa ma-
trimonia ineunda ſancire, illa impediendo, &
irritando; cùm inde maximè pendeat tranquilli-
tas, & recta Reip. gubernatio.

Quippe hoc argumento liceret etiam ſæcu-
laribus poteſtatibus tollere impedimenta diri-
mentia, & diſpenſare in gradibus prohibitis,
cum id multoties expediat Reip. tranquilitati, pu-
ta ad ſedandas capitales inimicitias inter magna-
tes, ad conſervanda bona feudalia in familia ca-
tholica, ne tranſeant in hæreticos, vel infideles,
aut ob aliam publicam cauſam ad præſcriptum
cap. 5. ſeſſ 24. de reform. matrim. Rurſus hoc argu-
mento fas eſſet magiſtratibus ſæculeribus ex vi
ſuæ poteſtatis Clericorum delicta coercere, Eccle-
ſiaſticos ad ſubeunda onera Reip. compellere, de-
linquentibus ad Eccleſiam confugientibus immu-
nitatem Eccleſiaſticam adimere, Patenas, Cali-
ces, & Vaſa ſacra convertere in utilitatem Reip.
& alia pleraque his ſimilia, quod tamen impium
eſſet aſſerere.

20 Itaque cum juriſdictiones fuerint à Deo di-
ſtinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem
concernunt promiſcuè per utramque juriſdictio-
nem agenda ſunt, ſed temporalia per poteſtatem
legalem; ſpiritualia verò per Eccleſiaſticam, ſub
cuius tamen judicio, & ordinatione ſunt conſtitu-
ta, tex. eſt ſingularis in c. *Cum ad verum*: quod eſt
deſumptum ab Epiſtola Nicolai Papæ ad Michae-
lem Imperatorem, & in cap. *Si Imperator, 96. diſt.*
cap. *Si quis à proprio* 21. *quæſt. 5.* & habetur 10. *diſt.*
per totam, & in cap. *Solitæ, de major. & obed.* Qua
de re magiſtraliter tractat Joannes Andr. poſt
Hoſtien. in c. *Per venerabilem, col. 6. in ver. Plenitu-
dinem poteſtatis, Qui fil. ſint legit.*

21 Matrimonium autem cùm inter fideles non ſo-
lùm habeat rationem contractus, ſed ex inſtitu-
tione Chriſti adjunctam etiam habeat rationem
Sacramenti, jam res ſacra eſt: nec quòd illius
materia contractus ſit, ſatis eſt, ut poſſit magiſtra-
tus civilis ſuper eo leges condere. Quemadmo-
dum etſi homines, argentum, & aurum ſint mate-
ria ſubjecta legibus ſæcularibus, tamen poſtquam
illi per manus impoſitionem ordinati ſunt Clerici,
& hæc per conſecrationem effecta ſunt Vaſa ſa-
cra, jam non ſubſunt amplius ſæculi poteſtatibus,
ut contra Thomam Sanchez, quem dicit motum
leviſſimis fundamentis advertit Baſil. Pont. *de Sa-
cramento matrim. lib. 6. cap. 2.* Idque ſatis etiam
evidenter conſtat ex *cap. 1. ſeſſ 24. de reformat. ma-*
22 *trim.* ubi matrimonia clandeſtina ſancta Synodus
diffinit rata, & vera eſſe matrimonia quamdiu Ec-
cleſia ea irrita non fecit: idemque diffinit de ma-
trimonijs contractis à filijsfam. invitis parentibus,
quæ tamen irrita ſunt de jure civili, ut l. *Nuptiæ, la
ſecunda, ff. de ritu nupt.* ergo ut matrimonium ſit ir-
ritum, neceſſe eſt ut Eccleſia illud irritum faciat,
nec ſufficit legalis authoritas. Conferunt ejuſdem
Concilij decreta *can. 12.* & *cap. 9. ead. ſeſſ.* & *cap.
20. ſeſſ. 25. de reform.*

Accedit quòd laici in cauſis matrimonialibus
poteſtatem non habent juris dicendi, ut habetur
in cap. *Cauſam quæ, qui filij ſint legit.* ergo nec juris
condendi, quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari è
pari procedunt, cap *fin. de conſtit. lib. 6.* l. 2. *in prin-
cipio, ff. de eo quod certo loco,* Anton de Butr. *in rubr.
de conſuet. num 7.* Socin. *conſ. 79. num. 9. lib. 4.* Car-
din. Seraph. *deciſ. 1018.* quod ſi laici nequeunt
ſuâ ſententiâ declarare irritum matrimonium, et-
iam cùm de jure eſt irritum, ut in dict. cap. *Cauſam
quæ*; quomodo poterunt ſuis legibus illud irritum
facere, cùm de jure eſt validum: ita in effectu ar-
guit Joan. Andr. in dict. cap. *Per venerabilem, colum.
3. verſ. Imperator autem, qui filij ſint legitim.* pote-
ſtas igitur ſtatuendi à juriſdictione dependet, cap.
A nobis, il primo, de ſentent. excommunic. l. *fin. ff. de ju-
riſdict. omn. judic.* Barr. in l. *Omnes populi, in 1. quæſt.
in princip. ff. de juſtit. & jur.* & in quocunque actu ad
illius validitatem neceſſaria eſt juſta poteſtas. c.
Cum ſuper. de offic. deleg. l. *Cùm te,* ubi Bald. *num. 1.
C. de donat. ante nupt.* Nec ſufficit cauſa quantum-
cumque rationabilis, ut putat Sanchez, quia hæc
non tribuit poteſtatem ſtatuendi, ut inquit Bald.
in leg *Cunctos populos, n. 15. C. de Summ. Trinit.* &
eſt text in cap. *Eccleſia S. Mariæ.* & ibi notat Butr.
num. 20 ſupra de conſtit. & poteſtatis defectus ſem-
per, & indiſtinctè nullitatem producit, ut ibi per
Butr.

23 Nec D. Thomas aliud ſenſit: nam etſi *in 4. di-
ſtinct. 34. quæſt. unicâ, artic. 1. ad 4.* aſſerat matrimo-
nium in quantum eſt in officium naturæ, ſtatui le-
ge naturæ; in quantum eſt Sacramentum, ſtatui
jure divino; in quantum eſt in officium commu-
nitatis, ſtatui jure civili; & ideo ex qualibet dicta-
rum legum poſſe aliquam perſonam effici ad ma-
trimonium illegitimam; & idem ferè docuerit *in*
24 *4. contra gentes, c. 78.* Non tamen inde licet inferre,
ut quælibet ex prædictis legibus poſſit efficere in-
diſtinctè omnes perſonas illegitimas ad contra-
hendum, ſed quælibet lex aliquam tantùm perſo-
nam, ut Divus Thomas loquitur, exceptâ lege na-
turæ, quæ communis eſt omnium nationum, cap.
Ius naturale, prima diſtinct. Et quidem lex divina
poſitiva in quantum ordinavit Sacramentum ma-
trimonij ad regimen Eccleſiæ, & conſervatio-
nem Chriſtianæ Reipublicæ, inhabilitat ad con-
trahendum fideles duntaxat, cap *Quanto* & cap.
Gaudemus, de divor. cap. *De infidelibus, de conſangui-*
25 *nit. & affinit.* E contra verò lex civilis in quao-
rum ſtatuit matrimonium in officium communi-
tatis, & in bonum politicum, non poteſt inhabili-
tare niſi infideles, inter quos matrimonium non
eſt Sacramentum, ſed purus contractus naturalis,
ut in d. cap. *Quanto* & quamvis in d. cap. *Gaude-
mus*, Sacramentum conjugij apud fideles, & infi-
deles dicatur exiſtere, hoc tamen quoad infideles
impropriè debet intelligi, deficiente ſcilicet fun-
damento omnium Sacramentorum baptiſmo, c.
1. & cap. *fin. de presbyt. non baptizat.* At verò in-
ter fideles, apud quos matrimonium eſt elevatum
à Deo in Sacramentum, lex civilis minimè poteſt
quempiam efficere illegitimum ad contrahendũ
ſine authoritate Eccleſiæ; ut declarat ipſemet D.
Thomas in *4. diſt 42. art 1. ad 4.* juncto argumen-
to

26 to contrario: ubi in fortioribus terminis ait, Sacramenta Eccleſiæ, ſicuti eſt matrimonium, non ſubdi humanis legibus, & ideò prohibitionem humanam legalem non ſufficere ad impediendum matrimonium, niſi interveniat authoritas Eccleſiæ, quæ idem etiam interdicat: abſurdum enim eſſet, ut priori loco docuiſſet legem civilem poſſe ſtatuere inter fideles impedimenta matrimonium dirimentia, cùm hoc poſteriori loco expreſsè affirmaverit, ne illa quidem, quæ tantùm impediunt contrahendum, qualis eſt adoptio, induci poſſe per prohibitionem legalem abſque Eccleſiæ authoritate.

Quæ quamvis obiter dicta ſint, quia evidentiùs oſtendunt matrimonium nec conſuetudine fieri poſſe irritum, niſi Sedis Apoſtolicæ authoritas illud irritum faciat.

Cæterùm quod pertinet ad conſuetudinem, de qua nunc agitur, providendum erit ab Epiſcopo, ut illa in futurum aboleatur, & mulier, quæ puerum geſtare conſuevit, vel in actu baptiſmatis eum de ſacro fonte ſuſcipiat, vel à geſtatione hujuſmodi abſtineat, ut Sacra Congregatio cenſuit.

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Si vir.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas ſcienter, vel ignoranter inter conjuges ſupervenient, conjugium non diſſolvit.*

2 *Parentibus carnalibus non licet filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere.*

Et quid in caſu neceſſitatis, & n. 5. & ſeqq.

3 *In opinionum varietate humanior amplectenda eſt.*

4 *Opinio ſingularis favens matrimonio, an, & quando contra communem ſit tenenda.*

5 *Cognatio ſpiritualis an contrahatur inter concubinarium, & concubinam, quæ filium ex eo ſuſceptum, baptizatum tenuit, & nn. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Cognatio ſpiritualis contrahitur à laico baptizante in extremo neceſſitatis articulo.*

7 *Baptizans filium in extrema neceſſitate ab uxore non eſt ſeparandus.*

8 *Licèt contrahat cum ea cognationem ſpiritualem, & n. 10.*

9 *Cognatio ſpiritualis, quam contrahit pater baptizando proprium filium ex concubina ſuſceptum, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*

1 SI VIR. Compaternitas ſcienter, vel ignoranter inter conjuges ſuperveniens, conjugium non diſſolvit. Hoc dicit ſecundum Joann. Andr. cum quo concordat Butr. Cardin. Anchar. Abb Alexand de Nævo, & Præpoſit. communis deciſio, conſultatio, & reſponſio ſecunda ibi, *Conſultationi*: & hæc primò recitat Canonum antiquorum contrarietatem. Secundò alteram partem approbat, & rationem reddit ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *Filium ſuum, &c.* Parentibus carnalibus non licere filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere: alius enim debet eſſe pater carnalis, & alius ſpiritualis, ut hic per Abb *in primo notab.* & Alex. de Nævo *num. 2.* ſed an hoc procedat in caſu neceſſitatis, an ve eo caſu ſpiritualis cognatio contrahatur, dicam infra in *4. quæſt.*

3 Secundò nota ibi, *Humanius.* In varietate opinionum amplectendam eſſe humaniorem, id eſt, rationabiliorem, & æquiorem, ut hic exponunt Hoſtienſ. *num. 1.* Joan. Andr. Abb & Alex. de Nævo omnes *num. 3.* Si verò utraque opinio ſit rationabilis, ſequendum eſt plurimorum judicium, ſecundum Hoſt. qui allegat in ſimili bonum textum in cap. *In Canonicis, 19. diſt.* & ſequuntur Joan. Andr. & alij præallegati. in foro autem conſcientiæ ſi utrimque ſint opiniones æquè probabiles, ſeu rationabiles, ex præcepto eligenda eſt tutior, ut probavi latiſſimè in cap. *Ne innitaris, ſupra de conſtit.* Sed circa matrimonium Hoſt. *hic n. 2.* tradit
4 pro regula certa & ſana, ut ubicumque magiſtri per gloſſas ſuas matrimonium ſolvunt, nec jus expreſſum inducunt, ſi invenias aliquem contrarium ſcribentem, ei adhæreas, arg. cap. *Licèt ex quadam, in fin. ſupra de teſtib.* & hanc regulam magni faciunt, & approbant hic Jo. Andr. *num. 3. verſ. Alter,* Abb & Alex. de Nævo *in 2 not.* quod tamen limitat Cardin. *hic in fin* & Alex de Nævo *num. 3.* dummodo ille, qui tenet contrarium, poſſit opinionem ſuam aliquâ probabili ratione adjuvare. Item hoc limitat Abb. *ubi ſupra,* niſi communis opinio haberet quaſi textum pro ſe, quia tunc non liceret ſequi opinionem ſingularem pro matrimonio ſuſtinendo.

5 QUÆRO, Titius laicus in extrema neceſſitate baptizavit filium Annæ, ac deinde habitâ copulâ cum ipſamet Anna, ac prole ſuſceptâ, eadem Anna filium ſic ſuſceptum jam moriturum in extrema itidem neceſſitate domi baptizatum tenuit: An Titius tam in primo, quam in ſecundo caſu cum Anna ſpiritualem cognationem contraxerit.

Certum eſt in primo caſu eum contraxiſſe cognationem ſpiritualem, quippe quæ tam de jure communi, cap. 1. *de cognat. ſpirit. lib. 6.* quàm ex decreto Concilij Trid. *cap. 2. ſeſſ. 24 de reform. matr.* contrahitur inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, ita ut impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contra-
6 ctum. Id enim habet locum etiam in laico baptizante in extremo neceſſitatis articulo, ut docent Hoſt. *in ſumma eod. tit § Et an aliquis, n. 8.* Archid. & Bellam in c *Omnes, 30. q. 1.* Angel. *in ver. Matrimonium, 3. impedim. 6. n. 16.* Sylveſt. *matrim. 8. q. 7. d. 7.* Covarr *in 2. decret. 2. par cap 6 § 4. n. 4.*

7 In ſecundo autem caſu quamvis Anna ſuſcipiendo proprium filium de ſacro fonte videatur cum illius patre ſpiritualem cognationem contraxiſſe ex decreto Concilij ſuperius relato: dubium tamen facit text. in cap. *Ad limina, 30. q. 1.* ubi deciditur quemdam Stephanum, qui proprium filium in extremo vitæ poſitum baptizavit, non eſſe propterea ſeparandum ab uxore, & reprehenditur Epiſcopus, qui illum ſeparandum cenſuit, quaſi proinde contraxerit cum ea cognationem ſpiritualem, quæ debiti petitionem, aut exactionem prohibeat.

8 Cæterùm dicendum eſt, illum textum procedere in legitimis conjugibus: cùm enim in caſu ne-

neceſſitatis pater ex debito juſtitiæ teneatur proprium filium baptizare, iniquum eſſet, ut eam ob cauſam privaretur jure exigendi debitum à legitimæ uxore, ut ibidem legitur, atque ita contrahitur, quidem etiam eo caſu cognatio ſpiritualis, non tamen talis, quæ ullum afferat impedimentum matrimonio jam ritè contracto: & in hunc ſenſum intelligendi ſunt Jo. Andr. *hic nu. 4. in ver. Malitia*, Abb. & Alex. de Nævo *in primo notab.* dum dicunt non oriri aliquod impedimentum, cùm pater carnalis inſtante neceſſitate proprium filiũ tenuit in Sacramento baptiſmi, vel confirmationis. At ſecus eſt in concubina, quia cùm illius
9 commercium ſit jure prohibitum, pater ſuſcipiendo proprium filium contrahit talem cognationem cum concubina, quæ impedit contrahendum, & dirimit poſt contractum.

Non etiam hoc caſu viget ratio illa, quòd non debeat privari jure petendi debitum propter id, quod fecit neceſſitate adactus; quia revera nullum jus habet ejuſmodi debitum à concubina petendi, aut exigendi: & ita apertè tradit Navarr. *in*
10 *Manual. c. 16. n. 34.* dicens: (Interrogatus Romæ, An qui infantem ſemeſtrem filium ſuum, quem abortivit amica ejus, baptizavit, jamjam moriturum abſente clerico, poſſet ducere in uxorem illam amicam. Reſpondi, non poſſe, quia licèt neceſſitas efficiat, ut poſſit compater cum uxore ſua jam nupta, eadem commatre licitè rem habere, ut dicitur in dict. cap. *Ad limina*, non tamen efficit, ne naſcatur compaternitas, quæ ante matrimonium rata illud impediat & dirimat.) *Et in conſ. 5. de cognat. ſpirit.* dicit d. cap. *Ad limina*: tantùm excuſare patrem baptizantem filium ſuæ uxoris, nec poſſe extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium ſuæ concubinæ, quia non eſt eadem ratio, cùm illo caſu agatur de non præjudicando matrimonio jam contracto; in hoc autem de non præjudicando contrahendo, & ſequitur Sanchez *de matrim, lib. 7. diſp. 62. n. 10.*

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Compatrum duorum filij, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem licitè invicem matrimonium contrahunt, niſi obſtet loci conſuetudo.*

2 *Cognationem ſpiritualem non contraxit qui baptizatum non tetigit, ſed candelam tenuit juxta conſuetudinem loci.*

1 SUPER EO. Filij duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem contrahunt matrimonium: ſi tamen ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo. Hoc intendit, ſecundùm intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem.

Nota ibi: *Conſuetudo habeat inter ipſos non ſuſtineri conjugium*: ex conſuetudine poſſe induci, ut habiles ad matrimonium contrahendum reddantur inhabiles: & ita ſecundum hunc intellectum conſuetudo poteſt inducere impedimentum non tantùm impediens matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimens poſt contractum. Sed huic intellectui repugnat textus in cap. *Quod ſuper, in fin. verſ. Nec autem, infra de conſangum. & affinit.*

Pro conciliatione horum jurium multum torquentur Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Thom. Sanchez *lib. 7. diſp. 4.* & Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap. 1. §. 2.* Tu verò dicas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut poſſit inducere impedimentum dirimens matrimonium, ut fusè probavi in c. 1. *à n. 2. uſq. ad n. 26. ſupra eod.* niſi fuerit per Summum Pontificem approbata, & in hoc caſu loquitur hoc capitulum, ut ibi dixi *num. 8.*

2 Porrò Sac. Congregatio Concilij aliàs cenſuit matrimonium non eſſe nullum etiam de jure communi ex eo, quòd A. contraxerit cum B., cujus filium de facto fonte levavit, cùm puerum non ſuſceperit, nec linteum tetigerit, ſed ſimpliciter candelam tenuerit juxta conſuetudinem Regionis; nam conſuetudo non poteſt inducere impedimentum.

De Cognatione ſpirituali.

Cap. Veniens.

SVMMARIVM.

1 *Compater, qui in actu baptiſmi infantem non tetigit, ſed Presbytero tradidit baptizandum, vel baptizatum de manu Presbyteri ſuſcepit, an contrahat cognationem ſpiritualem, & nn. ſeqq. uſq. in finem.*

Tactus moralis an ſufficiat ad contrahendam cognationem ſpiritualem, ibidem.

2 *Patrinus eſt fidejuſſor baptizati apud Deum, eumq; in fide catechizat.*

3 *Verba*, Suſcipere de baptiſmo, *vel* in baptiſmo, *quid importent: Et quid de verbu* levare, tenere, *vel* tangere.

4 *Tactus corporalis requiritur ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*

5 *Cognatio ſpiritualis an poſſit contrahi per procuratorem, & n. 15.*

6 *Cognationũ ſpiritualis diffinitio.*

7 *Tangens linteum, quo puer eſt involutus, aut ſimulans puerum tangere, an contrahat cognationem ſpiritualem.*

8 *Cognatio ſpiritualis ex Concilio Tridentino requirit tactum, & deſignationem.*

9 *Cognatio ſpiritualis inducta eſt de jure poſitivo adinſtar generationis & nativitatis naturalis.*

10 *Tactus immediatè præcedens, vel ſubſequens baptiſmum an ſufficiat ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*

11 *Cognatio ſpiritualis imitatur naturam.*

12 *Quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe.*

13 *Puerum præſentans Presbytero baptizandum an contrahat cognationem ſpiritualem.*

14 *Cognatio ſpiritualis inter fidelem & paganum non poteſt contrahi.*

Sed benè cum Chriſtiano mox futuro, n. 20.

15 *Iuramentum non poteſt præſtari per relationem ad ſcripturam juratam, niſi fiat incontinenti.*

In materia, & forma Sacramenti ſufficit moralis

tio-

lis conjunctio, ibidem.

16 *Præſentans puerum baptizandum cenſetur in ipſo actu tetigiſſe.*

17 *Tenens puerum ad eff. ctum unctionis, & catechiſmi, non autem baptiſmi, cognationem non contrahit.*

18 *Patrinus etſi non excedat plenâ pubertate baptizatum; tamen contrahit cognationem ſpiritualem.*

20 *Catechiſmus parit impedimentum impediens contrahendum, ſed non dirimens contractum.*

21 *Conſuetudine induci non poteſt impedimentum cognationis ſpiritualis dirimens contractum; ſed tantùm impediens contrahendum, & cur.*

22 *Conſuetudo facilius admittitur ad interpretandum, quàm ad inducendum.*

VENIENS. Hoc dicit breviter ſecundum Abbatem Antiquum, & Hoſtienſ. Separatur matrimonium cum commatre contractum: vel ſecundum Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. & Præpoſ. ſi pater baptizati poſtea contrahit matrimonium cum levante, ſeparari debebunt: vel plenius ſecundum Abbat. Siculum, & Alexan. de Nævo, inter patrem baptizati, & levantem, ſeu tenentem baptizatum contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium poſtea contractum. Non dividitur.

Nota inter levantem de ſacro fonte, & patrem levati matrimonium non poſſe conſiſtere, concordat decretum Concilij Trid. *in cap. 2. ſeſſ. 24 de reform matrim.*

1 QUÆRO, An compater deſignatus, qui in baptiſmo infantis alterutrum præſtitit, id eſt, vel illum ſacerdoti porrexit, ut in ſacrum fontem immergeret, vel eductum, & baptizatum protinus de mano ſacerdotis ſuſcepit, tametſi in actu baptiſmi illum non tetigerit, cognationem ſpiritualem contraxerit, quæ matrimonium contrahendum impediat, & dirimat contractum, præſertim ſi ita ſe habeat religionis vetuſtiſſima conſuetudo.

Pro ſolutione non eſt confugiendum ad illam opinionem, quæ inter quoſdam Recentiores emerſit, videlicet tactum moralem ſufficere ad contrahendam cognationem ſpiritualem. Quod ſi verum eſſet, fruſtra laboraremus in inquirendo, an actus interceſſerit ante, vel poſt baptiſmum, cùm nullo tempore eſſet neceſſarium. Sanè hæc opinio ab initio hujus ſacræ cæremoniæ potuit

2 habere aliquam rationem. Primò ex natura rei, quæ eſt, ut patrinus ſit fidejuſſor baptizati apud Deum, eumque in Fide erudiat, & catechizet, cap. *Vos ante, de conſecrat. diſtinct.* 4. Abb. *hic num. 4. verſ. Nam jura.* Ad quod tactus non eſt ne-

3 ceſſarius, & ita illum natura rei non poſtulat. Secundò, quia verba illa, ſuſcipere filium in baptiſmo, vel de baptiſmo, quæ habentur in cap. *Non plures*, cap. *In baptiſmate*; & innumeris ferè alijs *in dict. tit. de conſecrat. diſtinct.* 4. *&* 30. *quæſt.* 1. & *hoc tit. de cognat ſpirituali*, id ſignificant, ut patrino in baptiſmo, vel de fonte baptiſmi natus ſit filius per hanc regenerationem ſecundum Deum, ſicut pater naturalis dicitur ſuſcipere filium, qui ſibi naſcitur per generationem ſecundum naturam. Et propterea hæc verba non habent ſignificationem phyſici tactûs. Alia autem verba, videlicet, levare filium a fonte, quæ habentur in cap. *Noſſe*, 30. *quæſt.* 1. & alijs quibuſdam in locis ſunt ſynonima verbi *ſuſcipere*, idemque ſignificant. Verbum autem *tenere*, vel *tangere* ſæpius inculcatum videmus cùm agitur de cognatione ſpirituali, quæ provenit ex confirmatione, ut in cap. *Si quis filiaſtrum.* c. *De his*, 3. *q.* 1. cum alijs ſimilibus; nunquam tamen his verbis uſos legimus ſacros Canones quoad cognationem ſpiritualem, quæ oritur ex baptiſmate. Tertiò, quia Canones facientes mentionem de tactu corporis, non videntur talem tactum requirere, ſed potius ita narrare, quia ita caſualiter, & de facto contigerat, ut perpendit hic Card. qui propterea ſentit ex eis elici non poſſe ut actus requiratur.

4 Verùm tametſi res ab initio poſſet eſſe diſputabilis, hodie de ea non eſt ullo pacto dubitandum, cùm uſque adeo invaluerit opinio contraria, ut tactus corporeus, & phyſicus ſit ſubſtantialis ad cognationem hujuſmodi inducendam, ut & Theologi, & Canoniſtæ, & Summiſtæ eam paſſim & admittant, & ſequantur. Theologi in 4. *ſentent.* ubi Sot. *diſtinct. 4. q. unic. art. 5.* Suarez *in 3 par D. Thom. q. 67. artic. 7. pag 243 in fin.* poſt Petr. de Palud. à Summiſtis citatum, Canoniſtæ *hic*, & in cap. *Quamvis*, ubi Archid, Gemin. & Franc. *hoc tit lib. 6.* Joan, Andr. *in reg. Poteſt quis per alium, de reg. jur. in 6.* Joan. Raym. Aſten. quos relatos ſequitur Henric. Boich. *in hoc cap prope fin.* Covarr. *in 4. lib. Decret. in 2. par. cap. 6. n. 5.* Navarr. *hoc tit. de cognat. ſpirit. conſ. 6. n. 4. & 5.* Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de cognat. ſpirit. verſ. Qualiter contrahatur, in principio*, S. Anton. *tom. 3. tit. 1. cap. 15. verſ. ſed diligenter.* Angel. poſt Rodonenſem *in verb. Matrimonium, verſ. Impedimentum ſeptimum, n. 11. 12. & 13.* Sylv. Ma-

5 trimonium 8. *in 7. q. num. 7. verſ. Qui levando.* Quibus adjungi poſſunt omnes Doctores, qui putant ſecundum communem non poſſe hanc cognationem contrahi per procuratorem: nam hi omnes eâ ratione utuntur, quòd cùm tactus corporeus requiratur, per alium explicari non poteſt, ut per Doctores in l. *Gallus* § *Forſan*, ubi Jaſ. *num. 13. de lib. & poſth.* & hoc principali fundamento movetur Jo. Andr. in cap. 1. *Poteſt quis per alium, de regul. jur. in 6.* poſt Archid. in cap. 1. *hoc tit. lib 6.* ut per Abb. *hic num. 4.* & Covarr. qui alios edducit, & eſſe magis communem opinionem teſtatur *in d. c. 6. num.*

6 7. Ejuſdem ſententiæ ſunt omnes etiam Doctores definientes cognationem ſpiritualem, qui in locis citatis definiunt eam eſſe perſonarum proximitatem provenientem ex Sacramenti datione, vel ad id detentione.

7 Quòd ſi tactus corporeus non requireretur, fruſtrà a DD. excitarentur quæſtiones, an ſufficiat tangere linteum, quo puer fuerit involutus, & an cognatio contrahatur: ſi quis ſimulet ſe tangere, & non tangat, de quibus per DD. in d. c. 1. *hoc tit. lib. 6.* & per Summiſtas in locis ſupracitatis.

8 Cæterùm ſi hæc neceſſitas tactûs ad cognationem ſpiritualem inducendam non probaretur ex DD. & Canonibus antiquis: ſatis probatur ex jure noviſſimo Tridentini Concilij, dum *in c. 2. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* diſponit, ut ſi alij ultra deſignatos baptizatum tetigerint non contrahant cognationem: & ſic requirit apertè tactum, & deſignationem ut ſola aſſiſtentia non ſufficiat. Hinc Sacra Congregatio ab Epiſcopo Cremonen. olim conſulta rectè reſpondit: ex duobus patrinis deſignatis, quorum alter tetigerat infantem; alter

verò

Google

verò aſtiterat, ſed non tetigerat, ſolum eum qui tetigerat, & non alterum contraxiſſe cognationem ſpiritualem.

Atque ita ceſſant omnia ſuprà adducta pro alia opinione, cùm ea non procedant poſt Concilium Tridentinum, quo ſublata eſt omnis difficultas.

Præterea poſſet etiam reſponderi quamvis rei natura tactum non poſtulet, neque Canones apertè requirant; ſatis tamen eſſe, ut ita ſenſerint ferè 9 omnes interpretes. Nam cùm hæc cognatio ſit inducta de jure poſitivo ob congruitatem, c. *De eo*, 30.*q.*1. ubi Turrecrem. *num*, 10. Covarr. in 4. *decret. cap.*6.§.4.*in princ.* In articulis à Canone non diffinitis eſt intelligenda quoad ſui ſubſtantiam eo modo, quo juris poſitivi Interpretes inter ſe conveniunt, *cap.*8. ibi. Traditionem accepimus Hebræorum non lege præceptam, ſed arbitrio Magiſtrorum inolitam, ubi id not. Butr. & Abb. *ſuprà de Decim.* cap. *Sunt nonnulli, in ver. Tantorum Patrum*, 16.*q.*1. cum concord. de quibus per Felin. *in cap.*1.*n.*54.*in nona fallen.* d. Conſtit. Præſertim cùm non deſint textus, qui non narrant caſualiter ſuſceptionem, ſed in ea vim faciunt, & in ſpecie cap. *Omnes*, 30.*q.*1. & cap. *fin. hoc tit. lib.*6.

10 Cùm igitur dubium propoſitum non poſſit diſſolvi ex eo capite quòd tactus phyſicus non ſit de ſubſtantia hujus cognationis: in præſenti diſpiciendum eſt, an tactus deſignati compatris ex eo quod immediatè præceſſit, aut eſt ſubſecutus baptiſmum, eo modo quo explicatur in dubio, ſufficiat add. cognationem inducendam.

Et quidem non ſufficere, infraſcripta videntur ſuadere.

11 Primò quia hæc cognatio imitatur naturam, Abb. in cap. *Debitam, n.* 3. *de Baptiſmo*: nam ut inquit D. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 42. *quæſt.*1. *artic.* 3. Sicut per carnalem generationem homo accipit eſſe naturale; ita per Sacramenta Baptiſmi, & Confirmationis recipit eſſe ſpirituale per modum cujuſdam ſpiritualis regenerationis, ac nativitatis. Sicut enim in puero eſt duplex nativitas naturalis; prior in utero, quando in illo adhuc debilis formatur, poſterior quando jam roboratus ad ſuſtinenda aliqua vitæ adverſa ex utero in lucem editur: ſic eſt in homine duplex nativitas ſpiritualis altera in Baptiſmo, per quam regeneratur tener, & quaſi intra Eccleſiæ uterum fovendus; altera verò in Confirmatione; per quam fortis effectus in lucem prodit, ut periculis exponatur. Et in his Sacramentis miniſtrans eſt, quaſi pater generans; & ſuſceptor, ſive patrinus eſt quaſi mater, quæ nomine Eccleſiæ in ſuo gremio baptizatum, & confirmatum ſuſcipit. Hæc S. Thomas. At ſecundùm naturam non poteſt quis effici pater niſi adhibeatur tempore generationis. Ergo nec poterit effici pater ſpiritualis, niſi interveniat in actu baptiſmi.

Secundò, textus loquentes de hac cognatione, qui habentur *de conſ. diſt.*4. & 30.*q.*1. cum aliis ſupra citatis utuntur verbis ſuſcipere, aut levare de ſacro fonte. At qui tradit puerum Sacerdoti baptizandum, vel poſteà illum ſuſcipit de manu Sacerdotis, neutrum facit, quia de fonte non ſuſcipit, nec lavat, ſed tradit Sacerdoti, vel ab eo accipit. Ergo cùm non ſatisfiat verbis ſacrorum Canonum, hujuſmodi cognatio non inducitur.

Tertiò, Doctores loquentes de hac cognatione; requirenteſque tactum, requirunt illum in actu Baptiſmi, dum aiunt oportere, ut tangatur puer dum baptizatur, vel ſuſcipiatur de fonte, Angel. Sylveſt. Covarr. & alii ſupra citati.

* *Proſ. Fagn, in* 4, *lib. Decret.*

Quarto, hoc impedimentum ſurgens ex Conſtitutione Eccleſiæ eſt reſtringendum, non autem dilatandum, Hoſt *in Summ. loc. cit. de cognat ſpir.* §. *Quibus mod. contrah. verſ. Sententia.*

His tamen non obſtantibus verior, & tutior videtur eſſe opinio, ut ſufficiat præſentare baptizando Sacerdoti eo fine, ut puerum immergat, vel poſtea de ejus manu ſtatim ſuſcipere.

Hanc ſecundam partem, videlicet ſufficere ſtatim pòſt tenet expreſsè Hugo in cap. *fin.* 3. *quæſt.* 1. ubi ait ſufficere, ut patrinus tangat, dum eſt in fonte, vel ſtatim pòſt ſuſcipiendo à Presbytero. Hugonem ſequuntur Archid. ibid. Turrecrem. & Bellamer. *num.*4. S. Anton. *in Summ tom.*3. *tit.*1. *cap.*15. *verſ. Sed diligenter*, Covarr. *cap.*6. *num.*5. *in* 2.*p.*4. *lib Decretal.* Sot *in* 4 *ſent. diſtinct.*42. *quæſt.*1. 12 *art.*1. *verſ. Ex his prudentiſſ.* Ratio eſt quam reddit Hugo a cæteris approbatus; quia quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe, l. *Lecta, ff. Si cert. petat*, cum concord. de quibus ibi per gloſ. *in ver. Stipulationi in fin.*

Accedit quòd actus recipiens continuationem, & certo tempore perdurans unicus actus cenſetur à principio uſque ad fin. gloſſ. in l. *Eum qui*, §. *In popalaribus ff. de furt.* Quapropter *Patrinus, ſive anadochus* puerum de lavacro eductum confeſtim de manu Sacerdotis ſuſcipiens perinde habetur ac ſi in ipſo baptiſmatis actu teneret. Atque hic uſus ut patrinus puerum dum immergitur non tangat, optima ratione inolevit; quia cùm quis baptizatur per aſperſionem, patrinus in actu Baptiſmi tenet infantem, cum, tunc Sacerdos aſperſioni incumbens non teneat: At quando quis baptizatur per immerſionem, Sacerdos ipſe, qui hujus Sacramenti eſt miniſter, viceſque Dei in illo actu gerit. D. Thom. *in* 4. *ſent. diſt.* 42. *part.* 1. *art* 3. tenet infantem immergendo. Idcoque introductum eſt, ut patrinus tunc non tangat, nec teneat, ſed poſt ſuſcipiat de manu Sacerdotis, ut declarat S. Antonin, *d tom.*3. *tit.*1. *cap.*1. *verſ. Sed diligenter.*

Ex his conſtat tum authoritatibus, tum rationibus probari patrinum deſignatum ſtatim ſuſcipientem puerum de manu Sacerdotis, qui illum baptizaverat, contrahere cognationem.

13 Sed an eadem cognatio contrahatur ab eo, qui puerum ante Baptiſmum immediatè præſentat Sacerdoti baptizandum; magis dubitari poteſt, cùm unicus auctor ſuccurrat, qui id expreſsè tradit, nempè Mart. Ledeſ. *in* 2. 4. *q.* 58. *art.*8. Cujus verba ſunt hæc: (Illud autem quod diximus quòd tangentes puerum in baptiſmo ea intentione ut ſint compatres, contrahunt cognationem ſpiritualem, intelligitur ſi tangant præſentantes ad Baptiſmum, aut levantes à Baptiſmo.)

Huic opponitur Sot. *in* 4. *ſent. diſt.* 4. *q. unica, art.* 5. ubi ait, (Eum qui catechumenum ſuper fontem ad Baptiſmum teneret, niſi poſteà baptizatum ſuſciperet, aut eum dum aſpergeretur teneret, non contrahere affinitatem, quia non eſſet ſuſceptor.)

41 Et quod præſentans hoc pacto ad baptiſmum cognationem non contrahat præter rationes ſuperiùs adductas, affertur etiam hæc ratio, quod inter fidelem, & paganum, qui non eſt incorporatus Eccleſiæ, nec filius illius ante Baptiſmũ, non pe-

G

Digitized by Google

poteſt conttahi cognatio ſpiritualis, ut per Ar-
chid. Jo. Andr. & alios in cap. 1. *hoc tit. lib. 6.*

Verum probabilius videtur cognationem ſpiri-
tualem contrahi etiam pet hanc præſentationem
juxta opinionem Martini Ledeſmæ.

Nam tatio adducta per Hugonem, quem alii
ſequuntur in illa opinione quòd ſufficiat tangere
immediatè poſt, quia quæ incontinenti fiunt, vi-
dentur ineſſe, & aliæ ſuprà perpenſæ militant et-
iam in eo, qui immediatè præſentat ante. Ac pro-
inde etiam auctoritates ſupra cit. cum Hugone
ſentientes etiam ad huncarticulum definiendum
multum ponderis habere debent ob rationis i-
15 dentitatem. Nam in his, quæ in continenti fiunt,
& in actu unico, & continuo, non datur neque
prius, neque poſterius Sic videmus in juramento,
quod etſi pro forma requirat tactum adeo, ut e-
mitti non poſſit pet relationem ad ſcripturam ju-
ratam, ut eſt text. in cap. *pen. de jurejur.* Tamen
valet, ſi hæc relatio fiat in continenti; quia tactus
immediatè præcedens, cenſetur ineſſe actui incon-
tinenti ſubſecuto, not. Petr. de Anchar. in d. cap.
penult. per regulam l. *Lecta*, § *Dicebat*, *ff. Si cert. petat.*
Er propius ad rem noſtram etiam in materia, &
forma Sacramenti ſufficere conjunctionem mo-
ralem docent Ricard. de Mediavill. *in 4. diſt. 3.
art. 4. q. 2.* Ledeſm. *in 4 p par. q. 7. art. 8. dub. 5.* Do-
min. Sot. *in 4. diſt. 3. q. un. art. 8. §. Quando autem for-
ma* Et plurimi recentiores.

Quod ſi dicatur ſuſceptioni, quæ fit poſt Ba-
ptiſmum magis congruere verba ſacrorum Cano-
nũ, qui utuntur verbis levare, & ſuſcipere de ſa-
cro ſonte, quàm præſentationi, quæ fit anteà, cùm
præſentans ad baptiſmum nullo modo poſſit dici
de fonte levare, vel ſuſcipere, quæ videtur fuiſſe
ratio Soti. Reſpondetur hanc difficultatem, re be-
nè intellecta, ceſſare. Nam etſi ſacri Canones u-
tantur verbis ſuſcipere, & levare; tamen ſufficit
etiam tactus abſque ſuſceptione, ut communiter
Doctores tenant. Et ſic ſufficit, vel tangere, vel
ſuſcipere. Utrumque autem praſtari debet, dum
puer eſt in ſonte, ſi tigorem verborum attenda-
mus. Nam qui puerum ſuſcipit de manu Sacerdo-
tis, non ſatisfacit verbis Canonum requirentibus,
ut de fonte, & non de manu Sacetdotis ſuſcipiat.
Et ideo Hugo benigniori interpretatione cenſuit
per eum, qui poſt ſuſcipit de manu Sacerdotis ſa-
tisfieri oon ſecundùm rigorem, ſed quia quæ in-
16 continenti fiunt videntur ineſſe. Atque hæc in-
terpretatio optimè congruit etiã præſentanti pue-
rum Sacerdoti immediatè baptizandum: is enim
licèt oon tangat in baptiſmo; tamen quia tangit
paulò antè, & immediatè, videtur per eandem re-
gulam in ipſo actu tetigiſſe. Et ſanè cùm in bapti-
ſmate per immerſionem patrinus in actu non tan-
gat, duobus modis apertiſſimè tangere debet, vel
antè præſentando, vel poſt ſuſcipiendo, & inter u-
trumque actum ſolida ratio diverſitatis afferri
non poteſt

Soti authoritas obeſſe non debet, quominus
hanc opinionem vera ratione & Ledeſmii, qui e-
jus præceptor fuit, auctoritate munitam, ſequa-
mur; præſertim cùm nec ſatis conſtet Sotum ita
17 ſenſiſſe; Siquidem ubi loquimur de tenente cata-
chumenum ſuper ſonte ante baptiſmum, videtur
poſſe intelligi de tenente ad unctiones, & cate-
chiſmos, quemadmodum alio in loco ipſe loqui-
tur, videlicet in 4. *ſent. diſt. 24 q. 1. art. 1. verſ. Ex hu.*
Qui caſus nihil habet commune cum noſtro, in
quo non agimus de tenente ante baptiſmum ad
unctionem, vel alia, quæ procedunt, ſed de eo, qui
accipit puerum, & præſentat immediatè ad effe-
ctum baptiſmi tantùm.

Ad rationes ſuprà in oppoſitum adductas bre-
viter reſpondetur.

Ad primam, qua dictum eſt hanc cognationem
debere imitari naturam, reſpondetur hoc argu-
mentum non habere locum, niſi in caſibus à jure
expreſſis, cùm in multis ſit illi diſſimilis; & ſatis
imitatur ſi paulò ante, vel poſt interveniat, Cùm
non ſit neceſſaria omnimoda ſimilitudo, uti aliàs
18 S. Congregatio conſideravit, dum reſpondit eum,
qui pleoa pobertate baptizatum non præcedit, ſi
ut patrinus eum tetigerit, contrahere cognatio-
nem, quamvis ſecundùm naturam illum generare
non potoiſſet.

Sic etiam videmus quamvis paternitas natura-
lis per alium induci nequeat; tameo hanc ſpiri-
tualem poſſe contrahi etiam per procuratorem;
19 jam enim S. Congregatio Concilii probavit opi-
nionem affirmativam tamquam veriorem, cen-
ſuitque juxta Federicum de Senis *conſ.* 15. & Car-
din. *hic n. 3. & 4.* Eum, qui nomine alterius levat
inſantem de ſacro ſonte non conttahere ſibi co-
gnationem ſpiritoalem, ſed mandanti.

Ad ſecundum, & tertium, quibus dictum eſt
verba textus requirere ſuſceptionem in actu, &
ita expreſsè loqui DD. Reſpondetur in actu ipſo
juris interpretatione factum cenſeti, quod in con-
tinenti poſt, vel ante geſtum fuit ex Hugone ſu-
pracit.

Ad quartum, ubi dicitor hoc impedimentum
non eſſe ampliandum, reſpondetur non ampliari,
ſed declarari in caſu, in quo de jure ſubeſt ſecun-
dùm rectam interpretationem.

Ad eam rationem ſpecialem, quòd inter paga-
num, & fidelem ſpiritualis cognatio non poſſit
contrahi, reſpondetur non procedere hoc caſu, in
quo puer nondum baptizatus accingitur ad ba-
ptiſmum, cum quo non aliter contracta erit co-
gnatio, quàm ſi baptiſmus ſequatur, atque ita hac
20 ratione non obſtante in Catechiſmo, qui bapti-
ſmum præcedit, cognatio contrahitur, quamvis
impediens non dirimens, cap. 2. *de cognat. ſpirit. in
6.* Hoſt. *in Summ. hoc tit. verſ. Qualiter contrahatur*;
Itaque non contrahetur cognatio cum pagano,
ſed cum Chriſtiano mox futuro.

21 Quòd ſi hæc opinio aliquam haberet difficul-
tatem, & omnis tollitur per conſuetudinem regio-
nis. Qua in re illud eſt animadvertendum; nam ſi
conſtaret in dictis duobus caſibus non conttahi
cognationem ſpiritualem, nac etiam per conſue-
tudinem indoci poſſet ut contraheretur talis co-
gnatio impediens, & dirimens, ſed impedieos tan-
tòm. Cùm enim ſolius ſummi Pontificis, & uni-
verſalis Eccleſiæ ſit inducere impedimentum di-
rimens, atque inhabilitare ad matrimonium con-
trahendom, D. Thom. *in 4. diſt. 42. quæſt. 2. art. 2.*
Palud. *in 4. diſt. 34. q. 1.* Sot *in 4. diſt. 40. art. 5. col. 4.
verſ. Interrogationis*, Hoſtien. Abb. & Præpoſ. Qui de
communi teſtatur in cap. *Ad diſſolvendum, de deſponſ.
impub.* & alibi ſæpè DD. ſequitur ut ſicut una Pro-
vincia non poteſt legem ferre qua impedimen-
tum dirimens inducatur, ita nec conſuetudinem
introducete, quæ id roboris habeat, propter po-
teſtatis defectum. Et ratio rationis eſt, quia
cùm matrimonium ſit de jure Divino, cùm
ſit

Digitized by Google

ſit irritum auctoritate Pontificiæ Conſtitutionis cenſetur irritum fieri à Deo, cujus vices Papa gerit in terris; at ſi dirimi poſſet virtute conſuetudinis, hoc non proveniret à Deo, ſed ab humana poteſtate; Quam rationem reddunt DD in c. *Super eo, ſupra eod.* Ideo non mirum ſi DD. communiter non tribuant conſuetudini talem poteſtatem, niſi habeat concurſum juris veteris, vel ſit approbata per Papam gloſ. Bern. in cap. 1. *ſupra eod.* Hoſtien. *in ſumm hac tit. §. Quasi: effectus, verſ. Ideo dic:* Hugo, & Goffred. relati ab Henric. Boich. in cap. *Super eo, ſupra eod. circa med.* ubi etiam Innoc. Joan. Andr. & Ant de Butr eandem opinionem ſequuntur, Felin. in cap. 1 *num. 21. de ſponſal* Angel *in ver. Matrimonium in 17. imped. nu. 1. Summ* Tabien. *in ver. Impedimentum, 1 in communi, n. 4.* Sylveſt. *in ver. Matrimonium, 2. n. 3.* ubi ait Aſtenſem teſtari Hoſtienſis opinionem frequentius eſſe receptam, ſubditque eam eſſe clavem ad hujuſmodi quæſtiones decidēdas. Et quamvis Henric. Boich. & Abb. in d. cap. *Super eo, n. 6.* videantur contrarium ſenſiſſe, non eſt à prædicta opinione diſcedendum, quæ communis eſt, & ratione validiſſima nititur: præſertim cùm nullum textum habeamus, qui opinioni Abbatis, & Henrici adſtipuletur: nam tex. cap. 1. & cap. *Super eo:* apertè agunt de conſuetudine juris veteris concurſum habente, & de ea loquuntur gloſ. Ber. in d cap *Super eo:* dum ei tribuit utrumq; effectum impediendi, & dirimendi, licèt Henric. Boich. inconſultò recenſeat ejus auctoritatem in conſuetudine non habente talem concurſum.

22 Itaque dum dicimus ex conſuetudine tolli difficultatem, non hoc agitur ut conſuetudini adſcribatur hæc poteſtas impediendi, & dirimendi in caſu, in quo liquido conſtaret cognationem non eſſe contractam, ſed tantùm ſi caſus ſint de jure dubitabiles, eos recipere interpretationem à conſuetudine; nec enim eſt novum, ut faciliùs admittatur conſuetudo ad interpretandum, quàm ad inducendum Bellon *conſ. 1. Viſis ſcripturis, n. 3. verſ. Et habet Decia, conſ. 156. propè ſin lib. 3.* & poſt alios Cravett. *conſ. 201. n. 11. & 12. lib. 1.* Put. *deciſ 283 lib. 1.* & propterea Hoſtien. Qui ſentit ut ſupra dictum eſt, conſuetudinem non poſſe inducere impedimentum impediens, & dirimens: tamē in illa quæſtione an ex catechiſmo oriatur impedimentum impediens tantùm, an etiam dirimens, quæ tunc non erat diffinita, ut fuit poſtea ex cap. 2. *hoc tit, in 6.* Sentit eſſe attendendam conſuetudinem diverſorum locorum, & ſecundum eam judicandum, ut expreſſe tradit in *ſum. hoc tit. §. Qualiter contrahatur, in fin.* Et ita conſuetudini interpretativæ tribuit vim impediendi, & dirimendi, quam non concedit conſuetudini inductivæ Articulum an conſuetudo vim habeat inducendi impedimentum dirimens, plenius examinavi in cap, 1. *ſupra eod.*

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

Cap. Ex litteris.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis de jure communi oritur inter baptizatem, & filium baptizantis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Cognatio ſpiritualis olim triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas, ſed hac ultima ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

3 *Baptizatus, & de ſacro fonte ſuſceptus efficitur filius ſpiritualis baptizantis, & ſuſcipientis, & numer. 13.*

4 *Baptizatum de jure communi prohibentur plures de ſacro fonte ſuſcipere; ſed ex Concilio Tridentino unus tantùm, & una ad ſummum ſuſcipere debent.*

5 *Si tamen plures deſignati ſuſceperint & tetigerint, nec appareat quis prior ſit deſignatus, contrahunt omnes cognationem ſpiritualem.*

6 *Diſpenſatio an ſit concedenda contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento confirmationis tenuit ob dotis acceſſionem, & ad tollendas lites. & num. ſeqq. uſq; in fin.*

7 *Cognationis ſpiritualis impedimentum eſt juris mere Eccleſiaſtici.*

8 *Et an dotis acceſſio ſit cauſa ſufficiens diſpenſandi, & num. 17.*

9 *Litis vitanda cauſa an ſit diſpenſandum, & n. 18.*

10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu non conceditur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

11 *Et an hoc procedat in cognatione ſpirituali.*

12 *Magis vitanda eorum conjugia, qui nobis per ſpiritualem, quàm per carnalem cognationem attinent.*

14 *Cognatio ſpiritualis major eſt, & difficilius ſolvitur, quàm carnalis.*

15 *Diſpenſare an ſoleat Eccleſia in primo gradu cognationis ſpiritualis, & n. ſeq.*

16 *Cognationem ſpiritualem contraxit puella novem annorum, quæ infantem levavit de ſacro fonte, & cum ea Gregorius XIII. noluit diſpenſare.*

17 *Dotis acceſſio an, & quando ex ſtylo Curiæ ſit juſta cauſa diſpenſandi in gradibus prohibitis.*

1 EX LITTERIS. Inter baptizatum, & filium baptizantis oritur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit ſecundùm omnes. Sed iſta fraternitas ſpiritualis hodie ſublata eſt ex Concilio Tridentino *cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* quo cognatio ſpiritualis reſtricta eſt ad levantes de ſacro fonte, & baptizatum ipſum. & illius patrem & matrem, nec non ad baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem. Et idem in Confirma-

2 tione. Unde cùm olim triplex eſſet cognatio ſpiritualis, videlicet paternitas, compaternitas, & fraternitas, ut per D. Thom. *in 4. ſent diſtinct. 42. q. 1. art. 3* & per Abbatem *ſupra in Rubrica ad finem:* Sublata hodie fraternitate per Concilium

 Tri-

Tridentinum non remanent niſi paternitas, & compaternitas: quod & Navarr advertit *in manuali cap. 22. num. 36. verſ. Quartum impedimentum*, & *num. 37*.

3 In gloſſa unica nota baptizatum, vel de ſacro fonte ſuſceptum effici filium ſpiritualem baptizantis, vel ſuſcipientis. Jura ſunt in gloſſa.

4 In eadem gloſſa, ibi, *Quod plures ſimul*, nota prohibitum eſſe, ut plures ſimul infantem de ſacro fonte ſuſcipiant, ut cap. *Non plures, 4. diſt.* ſed ex Concilio Tridentino in d. cap. 2. ſtatutum eſt, ut unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant.

5 Verùm cùm negligentia Parochi factum eſſet, ut tres deſignarentur, & in libro ſcriberentur, de ſacro baptiſmi fonte fœminam ſuſcepturi, nempe Titius, Titia, & Sempronius, qui omnes levarunt baptizatum, & tetigerunt: fuit dubitatum an omnes cognationem ſpiritualem contraxiſſent cum baptizata; an verò tantùm duo, qui priores ſunt deſignati. S. Congregatio cenſuit omnes contrahere ſi non appareat qui primi ſint deſignati, per cap. *final. de cognat. ſpiritual.* & licèt unus tantùm, & una ſuſcipere debeant; tamen ſi omnes ſuſceperint, omnes contrahere, ita gloſſa ibi, quæ dicit, quod non peccant. & ita ibi Philippus poſt alios; & licèt Concilium prohibeat plures, quàm duos, &c. tamen non annullat actum.

6 Ex facto QUÆSITUM eſt, An ſit concedenda diſpenſatio contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento confirmationis tenuit ob dotis acceſſionem, quam mulier à tertio conſecutura eſt; & ad tollendas lites, quæ occaſione majoricatus inter virum, & mulierem poſſent inextricabiles exoriri.

7 Pro diſpenſatione adducitur, hujuſmodi impedimentum eſſe juris merè eccleſiaſtici, S. Thom. in *4. ſent. diſt. 42. quæſt. 1. art. 1. in corpor.* Sot. *ibidem*. Covarr. *in 4 decretal. part. 2. cap. 6. §. 4. in princ.* Navar. *in manual. cap. 22. n. 36. verſ. Quartum*, licèt in oppoſitum videatur tex. in cap. *Pitaciam, 30. qu. 3*. In his autē, quæ ſunt juris Eccleſiaſtici apertè conſtat Sedem Apoſtolicam poſſe diſpenſare, cap. *Cuncta per mundum 1. q. 3.* & in ſpecie habetur ex Rebuff. *de diſpenſ. in grad. gloſſ. 5. n. 52.* & Navar. *d. cap. 22 n. 84 juncto n. 36.* & clarè deducitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 2.* quo hæc impedimenta ex prohibitione canonica provenientia reſtringuntur ad paternitatem, & compaternitatem, ut dictum eſt ſupra *n. 2*.

8 Cauſæ autem, quæ diſpenſationi hoc caſu ſuffragantur, ſufficientes videntur. Primò ſcilicet utilitas puellæ, cui, ſi id matrimonium ſequetur, dos in mille aureis augebitur: quæ cauſa videtur ſufficiens ex ſtylo Curiæ, ſecundùm quem diſpenſationes in 3. & 4. ea cauſa narrata obtineri conſueverunt: ſtylus autem Curiæ facit jus, cap. *Quam gravi, de crimin. falſ.* Abb. in cap. *Ex litteris, num. 6. de conſtitut.* Secundò, ut evitentur lites, quæ poſſent
9 oriri ex majoricatu, ad quem tam vir, quàm mulier poſt mortem cujuſdam nunc viventis jus habere prætendunt: cauſa autem vitandæ litis inducere ſolet Pontificem ad concedendam diſpenſationem, cap. 2. ubi gloſ. *ult.* & DD. *de deſponſat. impub.*

His tamen non obſtantibus, ſatius eſſe videtur diſpenſationem petitam denegare; illius enim conceſſio non parvo eſſet futura ſcandalo illis, qui viderent à patre filiam ſpiritualem in uxorem duci, indeque hæretici occaſionem arriperent detrahendi Eccleſiæ inſtitutis, cap *Magnæ de voto*, gloſ. in cap. *Requiſitis, § Niſi rigor, in ver. Ut plerique, 1. q. 7.* cap. *Et ſi illa, ead. q. 7*.

10 Accedit adhoc prohibitio Trid. Concilii *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 5. in fin.* ubi poſtquam Sancta Synodus univerſaliter ſtatuit in contrahendis matrimoniis vel nullam, vel rarò dandam diſpenſationem: agendo de ſecundo gradu ſtatuit, ut in eo diſpenſatio non concedatur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam: & ita ſatis manifeſtè inſinuat in primo gradu, ut eſt noſter caſus, nunquam concedendam eſſe diſpenſa-
11 tionem. Nec obſtat ſi dicatur illud decretum intelligendum eſſe de gradibus affinitatis, & conſanguinitatis, non autem de cognatione ſpirituali. Imo enim cùm ſuperioribus capitibus egerit de impedimentis cognationis ſpiritualis, & prohibitio d. *cap. 5. ad fin. verſ. In contrahendis*, ſit generalibus verbis abſque diſtinctione concepta, debet utique generaliter ad omnia ſuperiora referri, cap. *Solitæ*, & ibi gloſ. *in ver. Non diſtingeemus, de*
12 *major. & obedien.* Præterea quatenus loqueretur de gradibus affinitatis, & conſanguinitatis tantùm; æquè tamen obſervandum eſſet in gradibus cognationis ſpiritualis, cùm Canones, & Sancti Patres *cap. 1. 2. & 3. 30. quæſt. 3.* definiverint magis abſtinendum eſſe à conjugio illorum, qui nobis
13 per ſpiritualem. quàm eorum, qui per carnalem cognationem attinent; taleſque quos de ſacro fonte levamus, aut in Sacramento Confirmationis tenemus, per Conſtitutiones Eccleſiaſticas verè noſtros filios effici, d. cap. 2. & 3. & cap. *Omnes quos 30. q. 1.* Quòd eo magis dicendum eſt, cùm tractemus de retinenda diſpoſitione juris communis contra diſpenſationem, quæ illud vulnerans, odioſa reputatur, cap. 1. *de fil. presbyt. lib. 6.* Imo co-
14 gnatio ſpiritualis major eſt, gloſ. 1 *in fin.* in cap. *Qui dormierit, 27. quæſt. 2.* & difficilius diſſolvitur, quam carnalis, cap. *inter corporalia*, ubi Butr. *n. 22. de translat. Epiſc.* Si igitur rigor non diſpenſandi obſervatur in carnali cognatione, quis negabit eundem multò magis obſervandum eſſe in ſpirituali? cap. *Ex parte, el terzo de decimis*.

15 Et propterea Mandoſ. *in Signat. tit. de diſpenſ. matrim. verſ. Cognatio ſpiritualis, cum ſeqq.* ait Eccleſiam non ſolere in primo cognationis ſpiritualis gradu diſpenſare. Imo Summi Pontifices denegarunt diſpenſationem etiam his, qui ignorantes impedimentum, bona fide matrimonium contraxerunt.

16 Et in ſpecie Sacra Congregatio Concilii olim conſulta, An puella novem annorum levans de ſacro fonte infantem, contrahat cum eo cognationem ſpiritualem; & ſi immemor hujus cognationis ſpiritualis ſecum contrahat matrimonium, an ſit concedenda diſpenſatio: Reſpondit contractam quidem eſſe cognationem ſpiritualem non obſtante ætate; tum quia nullus Canon, nullum Concilium, nullus Doctor in terminis decidit cõtrarium: tum quia ſicut ætas levati non impedit, quia levans major 14. annis contrahat hanc cognationem cum levato, quamvis anniculo, vel paucorum menſium, aut dierum: ita nec impedit quando levans eſſet minor quatuordecim: tum quia licèt minor quatuordecim, potuit tamen in-

ſtrue-

ſtruere minorem: tum quia reperiuntur Canones tantùm, qui repellunt non baptizatum, Abbatem & Monachos, nec alii repelluntur. Ergo etiam infantes, & impotentes admiſſi cenſebuntur. Cæterum quod pertinet ad diſpenſationem, etſi Sac. Congregatio exiſtimaverit eam eſſe concedendam, tamen relata ad Gregorium XIII. ſententia, Sanctitas Sua approbavit quidem contractam eſſe cognationem ſpiritualem, ſed tamen noluit diſpenſare. Et quamvis nonnunquam poſt tempora Gregorii diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius ſufficienti augmento; non tamen eſt judicandum exemplis, nec quod aliquando factum eſt, ſed quod fieri debet, eſt ſpectandum, l. *Sed licet, ff. de offic. Præſid.*

17 Duæ cauſæ, quæ pro diſpenſatione allegantur, leviores ſunt quidem, quàm rei gravitas poſtulat. Prima enim de augmento dotis nullibi in jure legitur approbata, & non deerunt fortè qui eam indignam putent, quæ Pontificem movere poſſit ad concedendam diſpenſationem, videlicet ut puella nobilis aureos mille lucretur; licet ſtylus Curiæ huic caſui accommodari poteſt; is enim ſtylus obſervatur cum eis tantùm puellis, quæ præ nimia paupertate cum dote, quam habent, honeſtè nubere non poſſunt: tunc enim augmentum dotis reducitur ad opus pium; & propterea præbet legitimam cauſam diſpenſandi, Gratian. poſt cap. *Tanta nequitia*, & ibi gloſ. communis, & cap. *ſeq.* 1. *q.* 7. quæ pietatis cauſa ceſſat in caſu noſtro, in quo non proponitur puellam eſſe adeò pauperem, ut ſine augmento alteri nubere honeſtè non poſſit; præſertim cum jus ad majoricatum prætendat.

18 Secunda etiam cauſa inſufficiens videtur. Primò, quia cùm fideicommiſſum majoricatus non ſit apertum, ſeu purificatum, nimirum quia vivit perſona, quæ illum juſtè poſſidet, non conſtat quomodo timor futuræ litis, quæ fortè morte interveniente, vel aliorum nativitate, vel prætenſioni dilucidatione nunquam deducitut ad actum, poſſit adferre juſtam cauſam, ut de præſenti tam graviter jus commune vulneretur. Secundò, quia ad quem ipſorum majoricatus ſpectare debeat, poterit humana prudentia abſque lite per compromiſſum, vel alio modo fieri exploratum: quod ſi coram arbitris de eorum juribus noluerint experiri, & elegerint potius indurato animo litigare, non debet hæc ipſorum ſpontanea durities juſta videri cauſa, ut Pontifex legis vincula ad periculum litis ſummovendum telaxet, præſertim cùm ſint tanti ponderis, & ſpiritualia concernant, ex Archidiacono in cap. *Tale*, 1. *q.* 7. *n.* 1. *&* 2.

De Conſang. & affinitate.

Cap. Quod dilectio.

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio cum aliquibus ut poſſint contrahere quarto gradu, intelligitur ſi uterque diſtat quarto, dummodo hoc approbet conſuetudo.*

2 *Et an gradus remotior indiſtinctè attendatur tam in diſpenſationibus, quàm in impedimentis. Remiſſive.*

Proſ. Fagn. in 4. lib. Decret.

1 QUOD DILECTIO. Si diſpenſatur cum aliquibus, ut poſſint contrahere quarto gradu, requiritur ut uterque diſtet quarto, maximè ubi conſuetudo hoc approbat. Hoc dicit: alias ſummatur ſine dictione maximè ſecundùm Jo. Andr. & ſequentes; & eſt communis intellectus, ut atteſtatur Præpoſitus in princ. qui etiam eſt de jure verior, quia Pontifex fundat interpretationem ſuam ſuper conſuetudine, quæ vigeoat in loco, ex cujus violatione ſcandalum oriebatur, ut patet ex illis verbis: *Conſultius duximus multitudini, & approbata conſuetudini deferendum quàm aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum.* Unde circumſcripta conſuetudine, ſtandum eſt regulæ expreſſæ in littera, & in cap. *fin. infra eod.* videlicet, *Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite, &c.* prout hic firmant gloſ. *in ver. Vterque*, Innoc. *in fin* Hoſtien. *n.* 4. Jo. Andr *n.* 8. *in fin.* dicens

2 hoc tenendum, Abb. *n.* 7. & alii communiter, & fuſiùs dixi in d. cap. *final.* & ibi plenè videas an hodie tam in diſpenſationibus obtinendis, quàm in inducendis impedimentis indiſtinctè gradus remotior attendatur, *n.* 4. 5. & in 1. *&* 2. *quæſt.*

De Conſang. & affinitate.

Cap. Quod ſuper

SUMMARIUM.

1 *Conſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licitè contrahunt.*

2 *Matrimonia contrahi non poſſunt in gradibus prohibitis etiamſi hoc habeat conſuetudo. & n.* 7.

3 *Affinitas contracta inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius, non tranſit ad conſanguineos uxoris, nec è converſo.*

4 *Affinitas non cauſat affinitatem.*

5 *Affinitas quid.*

6 *Affines non ſunt vir, & uxor, ſed cauſa affinitatis.*

7 *Conſuetudo etiam immemorabilis non poteſt tollere, nec inducere impedimenta matrimonium dirimentia. & n. ſeq.*

8 *Conſuetudo immemorabilis intelligitur ſublata, quando lex conſuetudinem damnat uti corruptelam.*

1 QUOD SUPER. Conſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licitè contra-

2 hunt: Hoc primo. In gradibus prohibitis non poſſunt matrimonia contrahi, etiamſi hoc habeat conſuetudo. Hoc dicit ſecundo Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Alex. de Nevo, & Præpol. ſecundùm dictum ibi, *Ne autem.*

3 Nota primò ex priori parte textus. Affinitatem contractam inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius, non tranſire ad conſanguineos uxoris, nec è converſo; unde poſſunt legitimè copulari, ut in textu, & notant gloſ. t. Abb. Antiq. Hoſt. Jo. Andr.

4 Butr. & omnes *in ſummario textus.* Ratio eſt, quia

5 affinitas non cauſat affinitatem, S. Thom. *in* 3. *par. qu.* 86 quæ eſt in additionibus, 55. *art.* 5. Affinitas enim dicitur illa proximitas, quæ eſt inter uxorem, & conſanguineos viri, & ſimiliter inter virum, & conſanguineos uxoris, eo quod duæ co-

gnationes, quæ diverſæ inter ſe ſunt per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit, dicit textus in l. *Non facile*, §. *Affines*, *ff. de gradib. & affin.* unde affines dicuntur quaſi juxta fines, ut inquit Abb. Antiq. in cap. *Non debet*, *n* 2.
6 *infra eod.* vir autem & uxor non ſunt affines. ſed cauſa affinitatis, ſicut unus non eſt numerus, ſed principium numeri, gloſ *in* §. *Affinitatis*, *in addit. in ver. Affinitatis*, *inſtit. de nupt.* gloſ. in l. *Sed & hæ perſonæ*, *in ver. Pr liberti ff. de Procurat.* S. Thom. *in practicat. quæſt.* 55 *art.* 1. *ad primum.* Unitas ergo, quæ per matrimonium efficitur inter virum, & uxorem, eſt cauſa, ut uxori communicentur omnes conſanguinei mariti, & vice verſa marito conſanguinei uxoris, & conjunctio hujusmodi unius ad tales cùm non ſit conſanguinitas, reliquum eſt ut ſit affinitas, cap. *Porrò*. 35. *q*. 5.

7 Secundò nota ibi, *Non obſtante conſuetudine*. Regionis conſuetudinem tollere non poſſe impedimenta matrimonium dirimentia: & cùm textus adjiciat, quæ dicenda eſt potiùs corruptela, hinc liquet manifeſtè hujusmodi conſuetudinem eſſe impræſcriptibilem, etiamſi ſit ſupra hominum memoriam, quia in his diuturnitas temporis non minuit, ſed aggravat peccatum, ut eſt textus clarus in cap. *Non debet*, *in fin.* & ibi Butr. *n.* 11. *infra eod.* ad idem cap. *Cùm haberet*, *ſuprà de eo, q. duxit in*
8 *matrim.* & cap. *final. de conſuetud.* Et quotieſcumque lex damnat conſuetudinem uti iniquam, & irrationabilem, tunc cenſetur damnata, & reprobata conſuetudo etiam immemorabilis, ut poſt Felin. in cap. *Cùm ex officii*, *n.* 13. *de præſcript.* Aretin. in l. *Cùm ſtipulatus ſim à Proculo*, *col.* 3. *ff. de verbor. obligat.* & alios plures, conciliando opiniones, concludit Covarr. *variar. reſolut. lib.* 3. *cap.* 13. *n.* 5. *verſ. Adnotandum tamen erit.*

Sed in oppoſitum videtur textus in cap. *Super eo*, *ſuprà de cognat. ſpirit.* ubi filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt matrimonium; & tamen ſi ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo: & ita ibi eſt caſus, ſecundùm intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem. Ergo ſi conſuetudo vim habet inducendi impedimentum dirimens, ut ibi patet, non videtur ſubeſſe ratio, cur etiam non poſſit tale impedimentum tollere; nam prout unumquodque producitur, ſic reſolvitur, cap. *Omnis res*, *infra de regul. jur.* cum concordant. cujus tamen contrarium hic deciditur.

Pro conciliatione harum Decretalium valde laborant, & inter ſe diſſident Scribentes hic, & Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Thom. Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 4. & Baſil. Pont *de impedim. cap.* 1. § 2. Quidam dixerunt Decretalem *Super eo*, quæ eſt Alex. III. corrigi per hanc, & per cap. *Non debet*, *ad fin. infra eod.* quæ ſunt Innocentii III. quod non placet, arg. cap *Cùm expediat*, *de elect. lib.* 6. Alii tenuerunt hîc reprobari conſuetudinem contrahendi cum cognatis, & affinibus carnalibus; ibi verò cum cognatis ſpiritualibus: quod ſimiliter non placet; quia magis vitanda ſunt connubia eorum, qui nobis per ſpiritualem quàm per carnalem cognationem ſunt conjuncti, *cap.* 1. 2. *&* 3 30. *q.* 3. & cognatio ſpiritualis major eſt, quàm carnalis, gloſ. 1. *in fin.* in cap. *Qui dormierit*, 27 *q.* 2. ſed Abbas *hic n* 4. putat in d. cap. *Super eo*, agi de conſuetudine inductiva charitatis, nempe ut potius illi contrahant cum extraneis, quam cum illis, qui aliquo modo videntur eſſe proximi: hic autem de conſuetudine, quæ relaxat prohibitionem ad contrahendum inter conſanguineos, quæ ſic reſtringit conjunctionem, & amicitiam ad ſuos, & minuit viciſſitudinem charitatis ad alios.

Tu teneas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut valeat inducere impedimenta matrimonium dirimentia, ut fusè probavi in cap. 1. *à n.* 2 *uſque ad num.* 26. *ſuprà de cognat ſpirit.* niſi talis conſuetudo fuerit ſpecialiter per Summum Pontificem approbata: & in hoc caſu loquitur Decretalis *Super eo*, ut dixi in d. cap. 1. *n.* 8.

DE CONSANGUINIT. & Affinitate.

Cap. Quia circa.

SUMMARIUM.

1 *Diſpenſatio obtenta à Papa non valet ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſteà Papa confirmet.*

2 *Veritas narratorum eſt conſideranda ſecundùm tempus datæ interpretationis.*

3 *Diſſimulare poteris, hæc verba habent vim diſpenſationis.*

4 *Subreptio in expreſſione falſa cauſa vitiat diſpenſationem ipſo facto.*

5 *Falſum exprimere deteſtabilius eſt, quàm verum tacere.*

6 *Diſpenſandi cauſa legitima ſuper matrimonio contracto in gradu prohibito eſt ſoboles ex eo ſuperſtes.*

7 *Diſpenſatur ſuper matrimonio tam cõtracto, quàm contrahendo, ſi timeantur ſcandala, vel futuræ inimicitiæ. & n. ſeq.*

Declaratur. n. 12 *&* 14.

8 *Propter ſcandalum receditur à diſpoſitione juris poſitivi.*

9 *Diſpenſatio an ſit concedenda in ſecundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres. & n ſeqq uſq; in finem.*

10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu ex Concilio Tridentino non concedenda niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

Quod locum habet tam in ſecundo affinitatis, quàm conſanguinitatis. ibidem.

11 *Et copula, &, reſolvitur in disjunctivam.*

12 *Inimicitiæ privatorum non referuntur ad publicam cauſam.*

13 *Periculum ne civitas factionibus dividatur eſt juſta cauſa diſpenſandi in ſecundo gradu conſanguinitatis.*

14 *Scandalum quod oriretur, ſi nuptiæ jam publicatæ non ſequerentur, non eſt juſta cauſa diſpenſandi in ſecundo affinitatis.*

15 *Etiamſi copula interceſſerit, & mulier aliàs diffamata remaneret.*

1 QUIA CIRCA. Non valet diſpenſatio obtenta à Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſtea Papa confirmet. Hoc intendit ſecundùm intellectum, quem dicunt eſſe verum, & communem Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo. Primò recitat, & tacitè damnat diſpoſitionem. Secundò eam tolerat ex cauſa ibi, *Cùm tamen.*

2 Nota primò ibi, *Ante diſpenſationem viam fuerit univerſa carnis ingreſſa.* Veritatem narratorum eſſe conſiderandam ſecundùm tempus datæ impetrationis; non enim ſufficit narrata prius fuiſſe vera, vel poſt impetrationem verificari, ut notatur in cap. *Dilectus, il ſecondo, de præben.* & *hic* per Hoſt. *poſt princ. in verb. ingreſſa* Jo. Andr. *n.* 3. Abb. *n.* 4. & Alex. de Nævo *in ultim. notab* & clarè probatur *hic.* Nam iſte impetrans habuerat filiam, ſed eam non habebat tempore impetrationis, quia prius ex hac vita migraverat, & ideo diſpenſatio fuit ſubreptitia, ac nulla ut in textu: Generaliter autem an, & quando in literis gratiæ, vel juſtitiæ attendatur tempus datæ, vel receptionis, ſeu executionis literarum, recurre ad notabilem theoricam Abbatis in d. cap. *Dilectus, num.* 7. & ibi dixi *à nu.* 1. *uſque in fin.* & quando ſpectetur initium, vel finis, vide plenam gloſ in cap. *Dudum, il primo, verb. Electionis tempore, ſupra de elect.*

3 Secundò nota illa verba, *diſſimulare poteris,* quæ habent vim diſpenſationis; etenim cùm diſpenſatio ob expreſſionem falſæ cauſæ, & matrimonium exinde contractum non valerent, ſtultum eſſet dicere, ut manerent in adulterio: quæ ſunt verba Innoc. *hic in fine,* cum quo tranſeunt Hoſt. *poſt princio. in verb. Diſſimulare,* & Jo. Andr. *n.* 3. *in eod. verb.* Unde expone verba, diſſimulare poteris, id eſt ex certa ſcientia, & ex noſtra licentia, quam damus auctoritate præſentium, & ſic quod nullum erat, roboramus, cap. *penult. de ſupplen. neglig. Prælat.* cap. *Super eo, de cognat. ſpirit.* prout exponunt Goffred. Hoſt. & Jo. Andr. *locis proximè ci-*
4 *tatis.* Et ex hoc intellectu collige ſubreptionem in expreſſione falſæ cauſæ vitiare diſpenſationem ipſo facto, ad quod eſt tex. expreſſus in cap. 2. *in fin. de fil Presbyt. lib.* 6 ubi apertè probatur diſpenſationem eſſe nullam ipſo jure per ſubreptionem commiſſam in tacendo verum: ergo fortius in exprimendo falſum, ut hic, quia deteſtabilius eſt falſum exprimere, quàm verum tacere, & ita illum tex ad hoc expendit Abb. *hic n.* 5.

6 Ultimò nota ex textu duas cauſas diſpenſandi ſuper matrimonio contracto in gradu lege canonica prohibito. Prima eſt, quando ex matrimonio ſic contracto ſoboles eſt ſuperſtes: nam favore filiorum in tali matrimonio diſpenſatur, ut hic notat Bernard. poſt caſum. & reliqui poſt eum. Se-
7 cunda cauſa eſt propter ſcandalum vitandum, ut in fin. tex. & notant Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num.* 4. Henric Boich. *in fine,* Abb. *num.* 2. Præpoſit. *num.* 1. &. Alex de Nævo *nu.* 2. & hæc eſt cauſa ſufficiens, nedum ſuper matrimonio jam contracto, ſed etiam ſuper contrahendo, ut dicunt Abb. Præpoſ. & Alex. de Nævo *locis citatis,* quia propter ſcandalum receditur à diſpoſitione juris poſitivi, cap. *Quod ſuper his. ſupra eodem cap* 2. *de tempor ordinat.* & cap. *Cùm ex injuncto, de novi oper. nunciat.* ſecun-
8 dùm Joan. Andr. *hic num.* 4. idem ſi timeantur futuræ inimicitiæ, & jurgia, ut per Felin. *conſ.* 26. *numer.* 15. *verſ. Unde conſiderandum eſt.* & Menoch. *conſ* 385. *n* 7. *vol.* 4. & ita quotidie Papa diſpenſat inter conſanguineos, vel affines propter bonum pacis futurum, vel ſcandalum vitandum, prout etiam obſervat Sac. pœnitentiaria in impedimentis occultis.

9 Ex facto quæſitum eſt, num concedenda ſit diſpenſatio in ſecundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres.

Sanctiſſimus mandavit examinari in Sac. Congregatione Concilii, an concedenda ſit diſpenſatio in ſecundo gradu affinitatis, pro qua ſupplicat Sereniſſimus Bavariæ Dux per litteras Sanctitati Suæ directas.

Pro cauſa affertur ſuſpicio litium & inimicitiarum inter familias illuſtres, eo quia vir fuerit à ſponſa hæres inſtitutus cognatis præteritis, & vulgata fuerit fama futurarum nuptiarum.

10 Decretum Concilii Tridentini *cap.* 5. *ſeſſ* 24. *de reform. matrim.* quo ſtatuitur, ut in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam habet locum tam in ſecundo affinitatis, quam conſanguinitatis, ut tradit Navarr *de conſanguin, & affinit. conſ.* 4 *nu.* 8. & ſæpius cenſuit Sacra Congregatio, unde non eſt opus diſcutere, an ſecundus affinitatis æquipolleat tertio conſanguinitatis, quod nonnulli cenſuerunt. Satis enim eſt ex Concilio juxta interpretationem Sacræ Congregationis prohiberi diſpenſationem etiam in ſecundo affinitatis, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam.

11 Sed quia copula illa *&* reſolvitur in disjunctivam, ut eadem Sacra Congregatio aliàs declaravit, adeo ut alterutrum ſufficiat vel diſpenſationẽ magnis principibus concedi, vel ſubeſſe cauſam publicam ejus concedendæ inter alius, quàm magnos principes, cùm hoc caſu non ſint magni principes, qui petunt diſpenſationem, ſed ſolùm ex illuſtri familia: tota difficultas reducitur ad cauſas, quarum hic nulla affertur, quæ publica videatur.
12 Nam bonum pacis, & vitatio litium, & inimicitiarum, quæ orirentur inter utramque familiam, ſi Carolus in matrimonium non duceret virginem partis adverſæ ſibi in ſecundo affinitatis gradu conjunctam, non eſt cauſa publica: neque enim privatorum diſſidia, & inimicitiæ reſpiciunt publicam cauſam, ut animadvertit Sac. Congregatio in cauſa diſpenſationis Alexandri de Cordelles nobilis Barcinonenſis 1605. Et propterea multò
13 ante cum peteretur diſpenſatio a Primatibus Civitatis Hiſpalenſis ſuper ſecundo conſanguinitatis, & Rex Catholicus pro diſpenſatione urgeret, & contrahentes allegarent periculum, ne Civitas factionibus divideretur, & plura ſequerentur homicidia, niſi concederetur diſpenſatio: Sacra Congregatio cenſuit non aliter concedendam diſpenſationem, quàm ſi de tali periculo publicum Regis teſtimonium haberetur; quod tamen nunquam habuerunt contrahentes, licèt Rex Catholicus prius pro eis ſupplicaſſet, ac proinde diſpenſationem non obtinuerunt. Tunc itaque ſenſit Sacra Congregatio oportere cauſam inimicitiarum non reſpicere tantum privatas familias, ſed univerſam Civitatem, ut cauſa publica dici poſſit: imo tunc etiam conſideratum fuit periculum ſimultatum, etiam publicarum non eſſe attendendum, quia vigente ſeculari poteſtate, poſſunt qui ad arma confugiunt à Magiſtratibus coerceri. At verò hoc

caſu nec ulla quidem etiam privata cauſa inimicitiarum urget, quia virgo non fuit deflorata, nec ſuſpicio ulla irrepſit deflorationis, ita ut honoris cauſa potuerint graves inimicitiæ ſuſcitari, ſed tantùm maritus fuit hæres inſtitutus ab uxore, & cognati præteriti, quæ cauſa eſt merè civilis, & ſolum parere poteſt veriſimiliter lites, ac diſcordias inter utramque familiam, quæ litis occaſione oriuntur. Quas tamen diſcordias ſæcularis Magiſtratus authoritas ſedare facilè poterit.

14 Alia cauſa ſcandali vitandi, quod oriretur ſi hoc matrimonium non ſequeretur, & quod vulgata jam ſit nuptiarum fama, certè nec gravis, nec publica eſt, imò talis, quæ facilè à quolibet diſpenſationem poſtulante afferri poſſet, adeo ut eſſet in poteſtate affinium, & conſanguineorum liberiùs ſimul verſando dare cauſam diſpenſationis. Et eò magis, quod hoc caſu nec ſimul verſati ſunt, ſed tantum rumor irrepſit futurarum nuptiarum. Quamobrem ſi ſcandalum ſpectandum eſt, majus orietur ſcandalum ex conceſſione diſpenſationis non ſubſiſtente cauſa à Concilio requiſita.

15 Poſtremò cùm olim fuiſſet petita diſpenſatio in ſecundo affinitatis ſequuta copula, non tamen ſpe faciliùs obtinendi diſpenſationem, ne mulier diffamata, & innupta remaneret, & ſcandala orirentur: S. Congregatio Concilii etſi Cardinalis Arigonius dixiſſet in Dataria has diſpenſationes ſæpè fuiſſe conceſſas, cùm tamen S. Congregatio ſemper exiſtimaverit non concedendas, cenſuit nihil eſſe reſcribendum.

DE CONSANGVINIT. ET AFFINIT.

Cap. Non debet.

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis impedimentum in 2. & 3. genere ſublatum eſt, & n. 14.*
2 *Idem de impedimento, quo ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris viri, & n. 15.*
3 *Impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ultra quartum gradum non extenditur, & n. 16.*
4 *Papa licèt ſupremam habeat authoritatem, timet tamen ſe reprehendi.*
5 *Leges humanæ variari debent ex temporū varietate.*
6 *Canonum antiquorum rigor cur noſtris temporibus non ſit uſquequaque obſervandus.*
7 *Ob fornicationem ſimplicem olim deponebatur non ſolum Clericus, ſed etiam Epiſcopus.*
8 *Hodie ſecus niſi fornicatio ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata.*
9 *Depoſitionis pœna olim dignum erat quodlibet mortale peccatum.*
10 *Scientia juris eſt de æternis quantum ad ſuam originem, quæ eſt dictamen rectæ rationis.*
11 *Legum finis eſt invariabilis.*
12 *Lex correcta, & corrigens idem ſunt.*
13 *Ius canonicum eſt jus humanum, ſed largè dicitur jus Divinum.*
14 *Affinitatis genera quæ ſint, & in quo differant à gradibus.*
16 *Affinitatis impedimentum, quod oritur ex fornicatione, poſt Concilium Tridentinum ultra ſecundum gradum non extenditur.*
17 *Etiamſi ſuperveniat poſt matrimonium contractum.*
18 *Et ultra ſecundum gradum nec dirimit matrimonium, nec ſponſalia de futuro.*
19 *Nec impedit contrahendum.*
20 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod olim oriebatur ex ſecundo, & tertio genere affinitatis, ſublatum eſt à Concilio Generali.*
Idem in publica honeſtate, quæ oriebatur ex ſecundis nuptiis inter ſobolem ex illis ſuſceptam, & conſanguineos primi viri, n. 22.
Sed publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, non eſt ſublata, n. 23.
Et multò minus illa, quæ oritur ex ſponſalibus de præſenti, n. 24.
21 *Vitium quoties ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur.*
25 *Cognationis legalis impedimentum à Concilio Generali non eſt ſublatum.*
26 *De impedimento publicæ honeſtatis tollendo, vel reſtringendo actum fuit in Concilio Lugdun. ſed nihil obtentum.*
27 *At ex Tridentino hoc impedimentum non oritur ex ſponſalibus nullis, & ex validis primum gradum non excedit.*
28 *Et hoc in ſponſalibus de futuro. Sed in ſponſalibus de præſenti adhuc durat ad præſcriptum juris veteris.*

1 NON DEBET. Tollitur prohibitio contrahendi matrimonium in ſecundo, & tertio affinitatis genere. Item tollitur prohi-
2 bitio, per quam ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris
3 viri: & prohibitio conjugii ultra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extenditur. Hoc ſtatuit, juxta ordinem litteræ, ſecundùm Abbatem, & Alex. de Nævo: & concordant licèt ordine inverſo Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. & Præpoſ. Dividitur in quatuor partes: primò excuſat correctionem juris Antiqui. Secundò ibi, *Cùm ergo*. excuſationem declarans, in duobus illud tollit. tertiò reſtringit, reſtrictionis cauſam reddens, ibi, *prohibitis*. Quartò prohibitionem reſtrictam fortificans, conſtitutiones contrarias tollit, & cauſas reddit, ibi, *Cùm ergo*.

4 Nota primò ibi, *Reprehenſibile*. Summum Pontificem, licet ſupremam habeat poteſtatem, timere tamen ſe reprehendi, ut *hic* innuitur, & in cap. *Niſi, ſupra de uſu pallii*, & in cap. *Vt noſtrum. Vt Eccleſ. Benefic.* Sed quidquid timeat, multoties mordetur: quod tamen non fit abſque peccato, ut cap. 1. *infra de maledict.* ſecundùm Hoſtienſ. *hic nu.* 1. & Jo. Andr. *n.* 2.

5 Secundò nota ibi, *Temporum*. Statuta humana variari debere ex temporum varietate, ut hic, & in concord. allegat in gloſ. 1. Nec mirum, quia lex debet tempori eſſe conveniens, cap. Erit au-
6 tem lex, 4. diſt. Quo fit, ut rigor antiquorum Canonum in pœnis infligendis hodie non ſit uſquequaque obſervandus; quia, ut inquit textus in c. *Fraternitatis*, 34. *diſt.* Defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis canonicæ
7 non patitur in omnibus manere cenſuram. Unde olim propter ſimplicem fornicationem de rigore de-

deponebatur non tantùm clericus, ut cap. *Si quis
clericus*, & cap. *Presbyter*, 81 *diſt.* Sed etiam Epi-
ſcopus, ut cap. *ſeq.* & cap. *Lator*, & ibi gloſſ. 2. *quaſt.*
8 7. Sed hodie ob ſimplicem fornicationem non fit
depoſitio, ut cap. *A multis, de atat. & qualit.* Niſi ſit
notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata, cap.
Quam ſit, infra de exceſſ. Pralator. & cap. *Ex parte
Ada, ſupra de teſtib.* cum concordant. ut per Butr.
in cap. *At ſi clerici, num.* 13. *verſ. Per hoc patet an ſim-*
9 *plex fornicatio, de judic.* Quinimò quodlibet morta-
le peccatum olim erat depoſitione dignum, cap.
Si Diaconus, 81. *diſt.* & d. cap. *Presbyter.* Sed hodiè
ſervabitur in his, prout legitur, & notatur in d.
cap. *At ſi clerici:* maximè per Butr. *d. nu.* 13. & Abb.
num. 35.
10 Ex his nonnulli detrahunt ſcientiæ juris, aſſe-
rentes eam non eſſe propriè ſcientiam; quia ſcien-
tia eſt de incorruptibilibus, & de impoſſibilibus
aliter ſe habere, ut habetur primo poſterior. Sed
leges humanæ mutantur quotidie, ut *hic.* Verum
ut benè reſpondent Cardin. *num.* 2. & Abb. *in* 1.
notab. verſ. Et per hoc dicunt. Scientia juris eſt de æ-
ternis quantum ad ſuam originem, quæ eſt dire-
ctio, ſeu dictamen rectæ rationis. nam lex ſemper
editur, ut appetitus noxius ſub juris regula coer-
11 ceatur, ut habetur ſupra in procem. Itaque tam-
etſi mutentur Conſtitutiones particulares; ta-
men finis legis, quod eſt primum in intentione
Legislatoris, eſt invariabilis, & leges deſerviunt
fini; ſemper enim lex debet eſſe rationabilis, & ſic
fundata ſuper ratione naturali, & immutabili,
aliàs non eſt lex, ut cap. *Conſuetudo*, 1. *diſtinct.* & d.
12 cap. *Erit autem lex.* 3. *diſt.* Et ex hoc refert Card *d.
num* 2. Præceptorem ſuum publicè diſputando, &
in libro de ſomnio tenuiſſe, legem corrigentem,
& correctam idem eſſe. Et ſubdit ex his repelli in-
ſulſas cogitationes Logicorum, qui carpunt quod
non intelligunt.
13 Tertiò nota ibi, *Humana*, Jus canonicum eſſe
jus humanum, Cardin. *hic num.* 1. alibi tamen di-
citur jus Divinum, ut cap. *Nimis, de jurejur.* cap.
Qualiter, de accuſat. & cap 1. *de juram. calumn.* ubi
lex canonica appellatur divina, & lex civilis hu-
mana. Sed hoc intelligas largè; nam ſtrictè ſum-
morum Pontificum, & Conciliorum Conſtitu-
tiones jus divinum dici non poſſunt, ut *hic* per
Abb. *n.* 4.
14 Quartò nota ibi, *Revocantes.* Hodie ſublatam eſ-
ſe antiquam prohibitionem contrahendi matri-
monium in ſecundo, & tertio genere affinitatis,
De ſecundo habetur in cap. *De propinquis*, 35. *quaſt.*
3. De tertio verò in cap. *Porrò, ead. cauſ. & quaſt.*
Nec obſtat quod Gregorius in cap. *Fraternitatis*,
35. *quaſt.* 10. dixerit: Qui diſſolvit hæc genera affi-
nitatis, negat verbum Dei in æternum manere:
quoniam ut reſpondet gloſ. *hic in ver. Revocantes:*
hoc intelligi debet ſine cauſa, & ab alio, quàm à
ſucceſſore Gregorii: ad hoc c. *Innotuit*, §. *Quamvis
autem, ſupra de elect.* Itaque hodie non remanet,
niſi primum affinitatis genus, reſtrictum tamen
ad quartum gradum, ut *hic.* Ut autem intelligas
quæ ſint ſecundum, & tertium affinitatis genera;
& in quo differant genera, & gradus, conſule
gloſſam magnam hic, quæ mira facilitate hoc de-
clarat: & eam probant, & commendant commu-
niter ſcribentes.
15 Quintò nota ibi, *Non copulanda*; ſimiliter ſubla-
tam eſſe veterem prohibitionem, qua cautum e-
rat, ut nullus de conſanguinitate viri præmortui
poſſet matrimonium contrahere cum prole ex ſe-
cundo viro per mulierem ſuſcepta: & ſimiliter ut
nullus de conſanguinitate uxoris præmortuæ poſ-
ſet contrahere cum prole ſuſcepta ex ſecundis nu-
ptiis viri: de qua prohibitione habuimus rubri-
cam in veteri compilatione de ſobole ſuſcepta ex
ſecundis nuptiis, ut hic referunt Jo Andr. *num.* 1.
in ver. Non copulanda; & Cardinal. *poſt princ.* Et
quamvis Abb. Antiq. *num.* 3. multum ſe involvat
circa hujuſmodi ſobolem ex ſecundis nuptiis ſu-
ſceptam in perquirendis exemplis, quando con-
tingat, ut quis contrahat cum ſorore fratris: ta-
men facilè ponuntur per Joan. Andr. *num.* 6. cum
quo alii tranſeunt.
16 Sextò nota ibi, *Quartum conſanguinitatis, & affi-
nitatis gradum.* Prohibitionem conjugii inter con-
ſanguineos, & affines, quæ olim uſque ad ſepti-
mum gradum prætendebatur, cap. 1. & cap. *Nul-
lum*, 35 *q.* 3. & cap. *Ad ſedem*, 35. *q.* 5. Hodie reſtri-
ctam eſſe uſque ad quartum incluſivè. Sed reſpe-
ctu affinitatis hoc intellige de illa, quæ oritur ex
copula conjugali, non autem de illa, quæ oritur
ex fornicatione, & matrimonium poſt contra-
ctum dirimit. Hæc enim noviſſimè reſtricta eſt à
Tridentina Synodo ad eos tantùm, qui in primo,
& ſecundo gradu conjunguntur, adeò ut in ulte-
rioribus gradibus matrimonium poſtea contra-
ctum non dirimat, ut in *cap* 4. *ſeſſ.* 24. *de reformat.
matr.* quod etiam advertunt Navarr. *in Manual.
cap.* 22. *num.* 42. & Cardinal. Tolet. *in ſumm. lib.* 7.
17 *cap* 11. *num.* 4. & S. Congregatio ejuſdem Conci-
lii Interpres declaravit hoc habere locum etiam
in impedimento affinitatis ſuperveniente matri-
monium contractum, & ultra ſecundum gradum
non extendatur; quia ſi Concilium ſuſtulit, quod
eſt majus, cenſebitur etiam ſuſtuliſſe quod eſt mi-
nus, nempe hanc affinitatem ſupervenientem; &
quia ſi Concilium primum, & ſecundum gradum,
ergo in omnibus, &c. Sanctiſſimus Congregatio-
nis ſententiam ſibi relatam approbavit, non ta-
men voluit edi hac de re aliquam regulam, ſed o-
re tantùm, & litteris Congregationis petentibus
18 reſponderi. Rurſus cenſuit S. Congregatio hujuſ-
modi reſtrictionem ad primum, & ſecundum gra-
dum extendi etiam ad ſponſalia per verba de fu-
turo contracta, adeo ut niſi in primo, & ſecundo
gradu hujuſmodi affinitatis non dirimantur.
19 Et quamvis contextus Concilii non addat affi-
nitatem ex copula illicita ultra ſecundum gra-
dum impedire matrimonium contrahendum, ſed
tantùm dicat dirimere poſt contractum: tamen
Pius Quintus in ſuo motu proprio incipien. *Ad Ro-
manum edito anno* 1566. *die* 20. *Auguſti* declaravit
prædictam affinitatem nec dirimere, nec impe-
dire.
20 In gloſſa magna in fine: nota per hanc Conſti-
tutionem ſublatum eſſe impedimentum publicæ
honeſtatis, quod oriebatur ex ſecundo, & tertio
genere affinitatis, ut in cap. *Porro*, 35. *quaſt.* 3. ibi
enim prohibentur ſecundum genus, & præter hoc
impedimentum erat ibi etiam publica honeſtas,
ut in uxoribus duorum fratrum, ſive conſobrino-
rum, uno igitur ſublato per hoc capitulum tolli-
tur, & aliud; Nam quoties vitium ex una radice
21 naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur, l. *ult.
in fin. C. de nupt.* l. *Duobus.* §. *Colonus ff. de jurejuran.* l.
Si colonus, ff. Arbor. furtim caſarum: & nota benè
hanc

haoc theoricam gloſſæ ad interpretationem ſta-
tutorum.
22 Ob eamdem tationem cùm prohibitio de ſobo-
le ſuſcepta ex ſecundis nuptiis non copulanda co-
gnationi viri prioris ſublata ſit per hanc Conſti-
tutionem, ſimiliter ſublata erit publica honeſtas
23 inde proveniens. At verò publica honeſtas, quæ
oritur ex ſponſalibus de futoro, juxta textum in
cap. *Deo pueri*, & cap. *Acceſſit, ſupra de deſponſat. im-
puber.* & cap. *Iuvenu. de ſponſal.* per hanc Conſtitu-
tionem minimè tollitur, cùm de ea hic nihil dica-
tur, ſecundùm gloſ. cum qua concordat Innoc. *in
princip.* Abb. Antiq *num.* 4. & Doctores communi-
24 ter. Et longè minus tollitur per hanc Decretalem
publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de
præſenti; nam major honeſtas exigit, ut non du-
cam eam in uxorem, quæ fuit ſponſa de præſenti
conſanguinei mei, quàm ut abſtineam ab ea, quæ
fuit ſponſa conſanguinei mei de futuro, ut ad lit-
teram inquit Abb. *hic num.* 13. & tenent Doctores
25 in cap. *Sponſam, ſupra de ſponſa*. Et ob rationem
gloſſæ ſimiliter per hanc Conſtitutionem non
tollitur impedimentum cognationis legalis, de
quo in cap. *un. ſupra de cognat. legal.* ſecundùm Hoſt.
hic num. 7. qui tamen optat has quoque revocari
per expreſſam Conſtitutionem, quia modicum ra-
tionis habent, ſecundùm quam magnum dirimunt
Sacramentum.
26 Sed ut notabiliter refert hic Jo. Andr. *n.* 14. In
Concilio Lugdunen. ſub Gregorio X. actum fuit
de tolerando impedimento juſtitiæ publicæ ho-
neſtatis, & aliquibus viſum eſt illud ſimpliciter
tolerandum, aliis hoc durum videbatur, ſed ſua-
debant dari poteſtatem Epiſcopis in illo diſpen-
ſandi: alii ſuadebant illud reſtringi ad ſponſam
primi, & ſecundi gradus tantùm, & in aliis duo-
bus tolli: & quamvis deliberatum fuiſſet per Præ-
ſidentes, ut ſecundùm hoc ultimum fieret Conſti-
tutio; tamen non fuit obtentum.
27 Cæterum poſtea ſupervenit Concilium Tri-
dentinum, quo ex parte ſatisfactum eſt deſiderio
Hoſtienſis, & amplius obtentum, quàm delibera-
tum fuerit in Concilio Lugdun. nam juſtitiæ pu-
blicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia
quacumque ratione valida non erunt, prorſus ſub-
latum eſt (cùm tamen jure veteri publica honeſtas
oriretur etiam ex ſponſalibus nullis, dummodò
non eſſent nulla ex defectu conſenſus, ut cap. *un.
de ſponſ. lib.* 6) Ubi autem valida fuerint, primum
gradum non excedunt, ut patet in *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de
reform. matrim.* ubi ſubjungitur ratio, quia in ulte-
rioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi pro-
hibitio abſque diſpendio obſervari: quæ ratio de-
ſumpta eſt ex hac Decretali in ea parte, in qua re-
ſtringitur impedimentum conſanguinitatis, & af-
finitatis ad quartum gradum.
28 Adverte tamen, quia ex decreto d. *cap.* 3. non
eſt reſtricta publica honeſtas, quæ oritur ex ſpon-
ſalibus de præſenti, ſeu ex matrimonio rato, non
conſummato, quia licèt illud non ſit affinitas, ſed
publica honeſtas, tamen eſt fortius impedimen-
tum, quàm illud, quod oritur ex ſponſalibus de
futuro; & ideò minimè reſtrictum eſt à Concilio,
ſed adhuc durat in omnibus illis caſibus, & gradi-
bus, quibus de jure veteri ante prædictum decre-
tum Concilii introductum erat, ut in Declarato-
ria Pii V. quæ incipit *Ad Romanum*, edita Kalen-
dis Julii 1565. ex ſententia Sacræ Congregatio-
nis Concilii. Quod locum habet etiamſi matri-
monium ſit nullum ex alia cauſa, quàm ex defectu
conſenſus, ut ſcripſi latiùs in cap. *Ad audientiam in
1. quaeſt. ſupra de ſponſal.*

DE CONSANGVINIT. & Affinitate.

Cap. Vir qui.

SVMMARIVM.

1 *Gradu quarto, vel citeriori diſtans à ſtipite cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.*

2 *Gradu quoto remotior perſona diſtat à communi ſtipite, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam.*

3 *Etiamſi eorum alter diſtet à ſtipite in primo gradu, & n.* 8. *& n.* 11. *& ſeqq.*

4 *Gradum remotiorem in diſpenſationibus matrimonialibus non ſufficit exprimere, ſi alter ex conjunctis primum gradum quoquomodo attingat, & num.* 7.

5 *Sed in aliis gradibus remotior attenditur, & trahit ad ſe propinquiorem.*

6 *Gradus in aſcendentibus tot ſunt, quot perſonæ demptâ ſtipite.*

7 *Gradus primus, non autem remotior attenditur quoad obtinendam diſpenſationem, non autem ad inducendum impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, & n. ſeq.*

9 *Gradus primus, & ſecundus publicæ honeſtatis ſublatus eſt à Concilio Tridentino, cùm fiat computatio à remotiori.*

10 *Affinitas ex fornicatione an hodie dirimat matrimonium ſecundo, & tertio gradu, & num. ſeqq. uſque ad n.* 17.

11 *Affinitatis impedimentum ex fornicatione reſtrictum eſt à Concilio Tridentino ad primum, & ſecundum gradum.*

12 *Conſanguinei, & affines de jure antiquo prohibebantur copulari uſque ad ſeptimum gradum.*

14 *Gradus propinquior num in diſpenſationibus ſit attendendus, & n. ſeqq.*

15 *Ex Conſtitutione Pii IV. gradus propinquior exprimendus: non tamen ſuper eo diſpenſandum.*

16 *Eadem Conſtitutio quoad expreſſionem propinquioris revocata eſt à Pio V. præterquam quoad primum gradum, & declarationem ſuper remotiori.*

17 *Affinitas, quæ ex fornicatione poſt contractum matrimonium ſuperveniens debiti exactionem impedit, an cenſeatur ad primum, & ſecundum gradum reſtricta à Concilio Tridentino, & n. ſeq.*

18 *Affinitas ex fornicatione ultra ſecundum gradum nec cauſat impedimentum dirimens, nec impediens.*

19 *Matrimonium contrahere plus eſt, quàm debitum exigere.*

20 *Caſus omiſſus habetur pro expreſſo, ſi in eo concurrat ſimilitudo, vel identitas rationis.*

21 *Idem ſi aliàs ſequeretur abſurdum.*

22 *Matrimonium an poſſit eſſe inter aſcendentes, & deſcendentes ultra quartum gradum, & n. ſeqq. uſque in fin.*

23 In-

23 *Infra qaartum eſt probibitam ſaltem jure eccleſiaſtico.*

24 *Lex generalà non corrigit legem ſpecialem, & numer.26.*

25 *Adam ſi hodie viveret, non paſſet cam aliqua matrimoaium coatrahere.*

27 *Lex civilis nan potast ſtatuere impedimentum dirimens matrimonium in infinitum inter aſcendentes & deſcendentes.*

28 *Matrimoniam in linea recta aſcendentium, & deſcendentium an, & uſque ad qaem gradum ſit ieritum jare natura, & n. ſeqq. aſque in fin. maximè n.33.*

29 *Non eſt irritum jure divino poſitivo.*
Gradus nullus jure divino hodie prohibitus eſt, qui idem non ſit prohibitus jure natura. ibid. & n.31.

56 *Pracepta* Levitici 18. *quoad tot perſonarum inhabilitationem ad matrimoniam contrahendum judicialia ſunt, & ideo evacuata per Adventum Chriſti.*

31 *Praceptam nullum in lege Evangelica coatinetur, quod non ſit juris naturalis, praeter pracepta de Sacramentis, & de Fide.*

32 *Matrimonium inter parentes, & filios conſiſtere non poteſt ipſo jare naturali probibente.*

33 *Sororum & fratrum commiſtio quantò fuit antiquior compellente neceſſitate, tantò poſtea facta eſt damnabilior Religione probibente. & n.34.*

35 *Papa poteſt diſpenſare cum omnibus perſonis conjunctis, niſi cum patre, & matre, ne matrimoniam contrahant.*

1 VIR QUI. Se ſummat, ſacundùm Jo. Andr. ſad jungendo textum cum gloſ. hoc intendit. Diſtans à ſtipite quarto gradu, vel citetiori, cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.

2 Nota ex textu. & gloſ. ſecundùm Abb. *in 2. not.* regulam infallibilem in computandis gradibus in linea transvarſali, ſeu collaterali, videlicet quoto gradu remotior perſona diſtat à ſtipite, ſeu communi parente, toto diſtat à quolibet alio deſcandente per aliam lineam. Quo fit, ut duo conſanguinei, quorum unus à communi ſtipita diſtat quinto, & altar quarto per aliam lineam, poſſinc matrimonialiter copulari, oimirum quia computatio fit à remotiori, & ſic inter ſe diſtant quinto, in quo gradu nulla eſt prohibitio, cap. *Non debet, ſupra eod.* & ita hic aſt caſus ſacundùm Abb. Alex. da Nævo, & Præpoſ. in ſumm. textus.

3 Quod vendicat ſibi locum etiam ſi aorum alter diſtet à ſtipite in primo gradu, quia nihilominus cum diſtante quinto validè contrahit: & quamvis aliqui contradicaut; tamen hæc opinio vera aſt & communis, eamque amplectitur gloſ. ult. *hic,* quæ graduum computationam explicat ſatis dilucidè Jo. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 4. & Præpoſ. *in fin.* Stephan. de Gaet. *in repet.* cap. *Ad limina,* 30. *q.* 1. §. 4. *q.* 132. *n.* 358. Covarr. *in* 4. *Decretal.* ia 2. *par. cap.* 6. §. 6. *in fin.*

4 Adverte tamen, quia in diſpenſationibus matrimonialibus ſi aliquis ax cōjunctis primum gradum quoquomodo attingat, non ſufficit gradum remotiorem exprimera, ſad axprimendus eſt primus, in quo Summus Pontifex nunquam diſpen-
5 ſare intendit: in aliis verò gradibus remotior attenditur, & trahit ſecum propinquiorem; ideoq; ſufficit exprimere remotiorem, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiore litteris declaratoriis, ut io Regula Pii V. Declaratoria Regulæ Pii V. publicata *die* 20. *Auguſti* 1566. & hic junge quod dicam infra in 1. quæſt.

6 In aſcendentibus verò alia datur regula, ſecundùm Abb. *hic n.* 4. videlicet quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus dempto ſtipite; & ideo demitur ſtipes, quia filius eſt ax ſanguine patris; unde non fit deſcenſus per duos gradus, ſed per unum dumtaxat, de quo plenius in erbore conſanguinitatis, & per Magiſtrum ſenten. *in* 4. *diſt.* 40. *de compat. grad. conſanguinit.*

7 Hinc Antonius, qui muliarem quamdam cognoverat, ejus muliaris naptem, id aſt filiæ filiam in uxotam ducere volens, dubitavit, an ſibi liceret, cùm Concilium Tridentinum ad primum, & ſecundum gradum teſtrinxerit hanc affinitatem, & an attendatur primus, cùm in utroqua mulieri prædictæ conjungatur, Sacra Congregatio cenſuit, non licera, & primum gradum attendi, quia in linea traoſvarſali, cum gradus eſt inæqualis, computatio fit a ramotiori: ſed in aſcendentibus quot ſunt perſonæ, tot gradus, unde perſona matris facit primum gradum, Abb. in cap *final. de conſanguinit. & affinit.* amplius dictum fuit, etiamſi ageretur de Collateralibus, quia attingitur primus gradus, non poſſe attendi remotiorem ob Bullam Pii V.

8 Cava tamen ne decipiaris, quia exceptio, quæ habetur in eadam Bulla Pii V, videlicet ut non ſufficiat exprimere gradum remotiorem, ſi alter ex conjunctis primum gradum attingat, locum habet in tarminis, in quibus loquitur, id eſt, quoad obtinendas diſpenſationes matrimoniales dumtaxat: ſecus autem quoad inducandum impedimantum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, quia tunc non attenditur primus gradus, ſed remotior, ut dixi ſupra *n.* 3. idem dicendum quoad alios effectus.

9 Ideoque Petrus de Velaſco volens contrahere matrimonium cum Maria Recalda Hiſpalen. Diæceſ quæ prius cum Jo. Velaſco fratre germano dicti Petri ſponſalia per verba de futuro contraxit, ſed prius vita exceſſit Joannes, quàm ipſam vel attentaſſet, vel etiam vidiſſet, petiit à Sanctiſſimo diſpenſationem quæ à Sanctitate Sua ad Congregationem Concilii rajecta fuit. Sacra Congregatio cenſuit declarandum gradum hunc primum, & ſecundum publicæ honeſtatis eſſe ſubletum à Concilio, cùm fiat computatio è remotiori in tranſverſali linea, & ſic è ſecundo cap *fin.* ubi Abb. *de conſang. & affinit.* Nec obſtat Bulla Pii V. hac dare edita *die* 20. *Aug.* 1566. quia procedit quando agitur de diſpenſatione facienda: item procedit in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, & non publicæ honeſtatis. Idao declarandum eſſa primum, & ſecundum gradum publicæ honeſtatis juſtitiæ ab eodem ſtipite ſublatum eſſa à Concilio.

10 QUÆRO, An hodie affinitas ex fornicationa dirimat matrimonium ſecundo, & tertio gradu.

11 Sicut hodia impedimentum affinitatis ex fornicatione contractæ non dirimit matrimonium poſtaa ſaqutum inter conjunctos in tertio, vel ultariori gradu, cùm ex decreto Concilii *cap.* 4. *ſeſſ.* 25. *de reform. matrim.* ſit reſtrictum ad primum, & ſacundum gradum: ita atiam videtur reſpondendum, hujuſmodi impedimentum non dirimere

mete matrimonium eorum, qui in ſecundo ſimol,
12 & tertio gradu conjunguntur. Pro hac opinione
videtur caſus in hac Decretali; Antiquitus enim
prohibebatur, ne conſanguinei, & affines uſque
ad ſeptimom gradum matrimonio copularentur,
35.q.2.& 3.per tot. Poſtea prohibitio fuit reſtri-
cta ad quartum, cap. *Non debet, ſupra eodem.* De-
13 mum fuit dubitatum, an per lineam inæqualem ſe
attinentes in qoarto, & quinto ſimul poſſent ma-
trimonium invicem contrahere. Et Gregorius
IX. in hoc cap. reſpondit poſſe juxta regulam, qua
dicitur, quoto gradu quis remotior diſtat à ſtipite,
eodem gradu à quolibet per aliam lineam deſcen-
dente ab eodem ſtipite diſtat; ex hac regula con-
ſtat, conjunctos in ſecundo, & tertio gradu, in ter-
tio tantùm cenſeri conjunctos, ut declarat gloſ.
hic in verb. Remotiori, quam omnes ſequuntur, ut la-
tius dictum eſt ſupra *n. 2.*

Ex hoc itaque infertor, ut quoad eos, qui dicto
inæquali ſecundo, & tertio ſimul affinitatis gradu
ex illicita copula proveniente ſe attinent, hujuſ-
modi impedimentum dirimens locum non ha-
beat, cum in tertio tantùm gradu conjuncti di-
cantur. & conſeqnenter ſint comprehenſi in ſe-
cunda parte d. c. 4. ibi, In ulterioribus verò.
14 Non obſtat text. in cap. *Quod di.ectio, ſupra eo-
dem*, quo prubatur, diſpenſationem aliquibus
conceſſam, ut poſſint contrahere in certo gradu
aliàs prohibito, requirere, ut uterque contrahen-
tium toto gradu à ſtipite diſtet, & ſic videtur at-
tendendus gradus propinquior. Primo enim re-
ſpondetur, illum textum loqui de diſpenſatione,
ſeu privilegio conceſſo aliquibus contra jus con-
trahendi, quod cùm ſit odioſum, ſtrictè intelligen-
dum eſt, ut declarat ibi Innoc. & Ant. de Butr. in
4 *not.* Nos autem loquimur de Conſtitutione
Conciliari, quæ jus commune conſtitoit, nec dat
privilegia contrahendi in gradibus prohibitis, ſed
gradum ipſum, illiusque prohibitionem ultra ſe-
cundum generaliter revocat; ideoque latè intel-
ligenda eſt, juxta determinationem hujus capitu-
li. Deinde, ac verius reſpondetur, illam interpre-
tationem diſpenſationis fundari in conſuetudine
loci, ſecundùm quam receptum erat, ut gradus
propinquior attenderetur, ut perſpicuè innuit ibi
textus in illis verbis, (cùm tamen de conſuetudi-
ne,) & in illis, (conſultius duximus multitudini, &
obſervatæ conſuetudini deferendum) & ſentiunt
expreſsè ibi gloſſ *in verb Vterque*, Innocen. *in fin.*
Hoſtien. *num.* 4 Joan. Andr. *num.* 8. *in fin.* & Abbas
num. 7. Covar *in* 4. *Decretal. part.* 2. *cap.* 6. §. 10.
num. 12. & alii apud Sanchez *de matrim. lib.* 8. *di-
ſput.* 1, *num.* 33 *propè finem.* Unde ceſſante conſue-
tudine ſummus Pontifex veriſimiliter fuiſſet in-
terpretatus privilegium diſpenſationis juxta te-
xtum hic, & regulam ſuperius adductam: & pro
hac opinione facit Declaratoria Clementis VI.
de qua meminit Calderin. *de conſanguinit. & af-
finit. conſ.* 1. Quæ habet ſufficere, ſi in diſpenſatio-
ne exprimatur gradus remotior tantùm. Et quam-
15 vis poſtea Pius IV. declaret, debere etiam fieri
mentionem de gradu minus remoto; non tamen
dicit ſuper eo diſpenſandum eſſe, ſed ſufficere, ut
detur declaratoria non obſtantiæ; & ita ipſe etiam
admittit in computatione graduum verè atten-
16 dendum eſſe remotiorem. At præterea advertendum
dum prædictam Pii IV. Conſtitutionem in ea par-
te, in qua declaravit gradum propinquiorem eſſe
neceſſariò exprimendum, alioquin diſpenſa-
tiones eſſe nullas; fuiſſe revocatam per aliam
Conſtitutionem Pii V. in qua idem Pontifex in-
hærendo Declaratoriæ Gregorii XII. & Clemen-
tis VI. declaravit in diſpenſationibus ſufficere
gradum remotiorem exprimere, dummodo pro-
pinquior primum gradum quoquomodo non at-
tingat, & ex hoc capite litteras diſpenſationis ſub-
reptionis, & obreptionis vitio nullatenus ſubjace-
re; voluit tamen firmas eſſe Conſtitutiones Pii IV.
in ea parte, in qua diſponit, ut qui litteras diſpen-
ſationis impetrarunt, obtineant poſtea litteras De-
claratorias ſuper gradu propinquiori, ut dictum
eſt ſupra *n.* 4. & 5.
17 Secundò QUÆRO, An affinitas, quæ ex forni-
catione poſt contractum matrimonium ſuperve-
niens debiti exactionem impedit, cenſeatur ad
primum, & ſecundum gradum reſtricta Decreto
Concilii Tridentini *cap.* 4 *ſeſſ.* 24. *de reformat. ma-
trim.*
18 Videtur reſpondendum eſſe reſtrictam; quia
Concilium *d. cap.* 4. non ſolum voluit affinitatem
ex fornicatione contractam ultra ſecundum gra-
dum non cauſare impedimentum dirimens, ſed
nec impediens, ut Pius V, declaravit in Bulla in-
cipien. *Ad Romanum, edita 4. Kalen. Decembris* 1566.
Si ergo affinitas hujuſmodi ultra ſecundum gra-
dum non impedit quo minus contrahatur matri-
monium, utique nec ubi contractum fuerit, ſi talis
affinitas ſuperveniat, impedit debiti exactionem;
quia plus eſt contrahere, quàm debitum exigere,
argumen. cap. *Ex parte, il terzo, de decim.* & cap. *Cui
licet, de reg. jur. lib.* 6. Qua ratione cum aliis motus
eſt Navarr. ut in hanc ſententiam inclinaret, *conſ.*
3. *num.* 2. *de conſanguinit. & affinit.*
20 Non obſtat, quod caſus exactionis debiti ex
fornicatione ſupervenienti ſit omiſſus à Concilio,
& ideo remanſerit in diſpoſitione juris commu-
nis, l. *Si cùm dotem, in princ. ff ſolut. matrim.* l. *Com-
modiſſimè, ff. de liber. & poſthum.* Quoniam non eſt
omiſſus à ratione Concilii, vel à ſimilitudine ra-
tionis, ut declarat Oldrad. *conſ* 224. *Iſta ſunt alle-
gationes, num.* 33. Bald. in l. *Per diverſas, n.* 3. *verſ.
Quod verum credo, C. Mandat.* Decian. poſt alios *conſ.*
28. *& prima fronte, num.* 22. & 23. *lib.* 2. Quia ſcili-
cet hujuſmodi prohibitio in olterioribus gradi-
bus non poteſt ſine ſalutis diſpendio obſervari,
cap. *Non debet, verſ. Prohibitio quoque, ſupra eod.* Conc.
Trid. *c.* 3, *in fin. ſeſſ* 24. *de reform. matr.*
21 Præterea aliàs ſequeretur abſurdum, ut Con-
cilium providiſſet, ut quis non obſtante tali affini-
tate poſſet contrahere; & tamen non providiſſet,
ut ea non obſtante poſſet debitum exigere, cum
tamen longè fuiſſet faciliùs abſtinere à contra-
hendo matrimonio, quam poſt contractum ab e-
xactione debiti conjugalis. At quando conſtat de
veriſimili mente diſponentis, vel aliàs ſequeretur
abſurdum, caſus omiſſus habetur pro expreſſo,
Abb *conſ.* 75. *Primò eſt videndum, nu.* 4. *lib*, 1. Angel.
conſ. 221. *in volumine, per tot.*
22 Tertiò QUÆRO, Numquid inter aſcenden-
tes, & deſcendentes poſſit eſſe matrimonium ul-
tra quartum gradum: quod coincidit cum quæ-
ſtione, An hoc capitulum permittens copulam
conjugalem ultra quartum gradum inter Colla-
terales, locum habeat etiam inter aſcendentes, &
deſcendentes.

23 Conveniunt omnes infra quartum gradum, in
linea recta matrimonium eſſe prohibitum ſaltem
jure Eccleſiaſtico, per textum in cap. *Non debet,*
infra eodem: nam cùm ibi generaliter, & indiſtinctè
prohibitio contrahendi matrimonium inter con-
ſanguineos, & affines reſtringatur ad quartum
gradum, & ita infra hujuſmodi gradum adhuc du-
ret prohibitio; utique ſi hoc procedit in Collate-
ralibus, multò fortiùs vendicat ſibi locum in a-
ſcendentibus, & deſcendentibus, in quibus major
eſt ratio prohibitionis: & hoc planum.

Sed ultra quartum gradum, an in linea recta
permiſſa ſit copula conjugalis, non conveniunt
Doctores: nam Goffredus *in ſumma hoc tit. §. Item*
quæritur, num. 7. & poſt eum Abb. Antiq. in d. cap.
Non debet, num. 4. circa finem, verſ. Vnde non omitto:
putant hanc prohibitionem non extendi ultra
quartum gradum; quia cum ille textus infra quar-
tum gradum conſanguinitatis eam concluſerit,
nec diſtinxerit, an in linea recta, vel tranſverſa-
li; utique generaliter, & indiſtinctè de utraque li-
nea eſt intelligendus: & cum hac opinione, quam
recitat ultimo loco, videtur reſidere gloſſa *in ſum-*
ma 35. q. 1.

24 Sed Hoſtien. *in ſumma hoc tit. §. Qui conjuge-*
rant. ſub §. Qualiter arbor, verſ. Nono quæritur, tenet
prohibitionem in linea aſcendente, & deſcen-
dente protendi uſque in infinitum; Et miratur
quomodo jus indiſtinctè loquens corrigat illud,
quod cum diſtinctione ſalvari poteſt, vel quomo-
do loquens in genere, corrigat quod in ſpecie lo-
quitur, cùm potius conſentaneum ſit, ut hoc caſu
novum trahat ad ſe antiquum, ut l. *Sed & poſterio-*
res, ff. de legib. Et quamvis Abbas Sicul. in d. cap.
25 *Non debet, num.* 8. dicat ita originaliter tenuiſſe
Hoſtienſem: tamen ante ipſum hoc voluit Hu-
go, ut refert præcitata gloſſa in ſumm. 35. qu. 1.
qui cenſuit in linea deſcendente prohibitionem
extendi in infinitum, per textum in §. 1. *Inſtit. de*
nupt. ibi, *In infinitum.* Unde ſecundùm eum Adam
ſi hodie viveret, non poſſet cum aliqua matrimo-
nium contrahere. Et idem dixit gloſ. 1. in l. *Nemi-*
ni liceat, C. de nupt. Eamdem opinionem ample-cti-
tur Joann. Andr. in gloſſa ſua ſuper arbore con-
ſanguinitatis, & communiter Doctores, ut hic te-
26 ſtatur Ancbar. *num.* 1. Eamque putat veriſſimam
Abbas *d. num. 8. verſ. Et hanc opinionem*, quia cùm
textus juris civilis indiſtinctè prohibeat matri-
monium inter aſcendentes, & deſcendentes in
infinitum, ut l. *Nuptiæ, la quarta, ff. de rit. nupt.* &
expreſsè correctus non reperiatur, & ſit fundatus
ſuper honeſtate maxima: non debemus per gene-
ralem diſpoſitionem canonicam contrarium af-
firmare, argum. cap. 2. *ſupra de deſponſat. impu-*
ber. & verba Abbatis ad litteram tranſcribit. &
ſequitur Præpoſitus *ibi num.* 10. & Alex. de Nævo
in §. Prohibitio, num. 7. & 8. Idem firmant Imol. in
cap. *Litteras, num. 12. de reſtit. ſpoliat.* Sylveſt. *in*
ver. Matrimonium, 8. quæſt. 6. d. 5. Covar. *in 4. Decre-*
tal. in ſecunda parte cap. 6. §. 10. num. 4. & plerique
alii.

27 Ego verò valde dubito de veritate hujus ſecun-
dæ opinionis, quia Doctores fundant ſe in ea po-
tiſſimum ratione, quod lex civilis irritans matri-
monia in linea recta in infinitum, ſervari debet,
cùm nitatur maxima honeſtate, & non ſit corre-
cta per jus canonicum. At hæc ratio infirma eſt,
quia lex civilis inter fideles, niſi reperiatur ex-
Proſp. Fagn. in 4. lib. Decret.
preſsè approbata per legem canonicam, in quo
caſu loquitur textus per Abb. allegatus in d. cap. 2.
de deſponſat. impuber. poteſtatem non habet ex cau-
ſa quantumvis rationabili, & honeſta inducendi
impedimenta matrimonium dirimentia, ut latiſ-
ſimè probavi in cap. 1. *à num. 19. ſupra de cognat.*
ſpiritual. Ideoque tametſi in l. *Nuptiæ, la ſeconda, ff.*
de rit. nupt. Irritentur matrimonia à filiisfamilias
contracta ſine conſenſu parentum, & lex illa ſit
fundata in decentia, & honeſtate maxima, ut pa-
tet in cap *Honorantur, 32. quæſt.* 2. in cap. *Aliter, 30.*
quæſt. 5. & in cap. *Videtur, infra, Qui matrim. accuſa-*
re poſſunt: & ſcripſi plenius in cap. 2. *ſupra de de-*
ſponſat. impuber. Nihilominus rata ſunt hujuſmodi
matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fe-
cerit, ut diffinitur à Concilio Tridentino in c. 1.
in princ. ſeſſ. 24. de reform. matrim. Atque ita ad ma-
trimonium irritandum requiritur ſtatutum Ec-
28 cleſiæ, nec ſufficit legalis authoritas. Cum igitur
matrimonium inter aſcendentes, & deſcenden-
tes non potuerit irritum fieri à jure civili: pro ſo-
lutione quæſtionis inquirendum, an alio jure irri-
tetur.

29 Et quidem certum eſt non irritari jure divino
poſitivo; quia nullus gradus jure divino hodie
prohibitus eſt qui idem naturali jure non ſit pro-
30 hibitus. Præcepta enim divinæ legis *Levitici* 18.
quoad tot perſonarum inhabilitationem judicia-
lia ſunt, Cajetan. *in 2. 2. q. 154. ar. 9. in ſolution. ad*
3. & conſtat ex Tridentina Synodo *ſeſſ. 24. de Sacr.*
matr. can. 3. Et ideo ſunt evacuata per Adventum
Chriſti, cap. *Translato, de Conſtit.* Magiſt. *in 4. ſent.*
31 *diſt.* 3. S. Thom. *in 1. 2. quæſt. 104. art.* 3. In lege au-
tem Evangelica nullum præceptum continetur,
quod non ſit juris naturalis, præter præcepta de
Sacramentis, & de Fide, ut idem docet in 1. 2. *qu.*
108. art. 1. & 2. Ergo circa matrimonium nullus
gradus erit divina lege prohibitus, qui itidem non
ſit prohibitus jure naturali, ita Covar. *in 4. Decre-*
tal. c. 6. §. 10. n. 1.

Similiter certum eſt matrimonium inter aſcen-
dentes, & deſcendentes non irritari in infinitum
jure Eccleſiaſtico, quia lex civilis in d. l. *Nuptiæ la*
quarta, ff. de ritu nupt. nullibi reperitur canonizata
per ſacros Canones; quinimo gradus omnes con-
ſanguinitatis lex canonica intra quartum gra-
dum concluſit, non diſtinguendo inter aſcenden-
tes, & tranſverſales, in d. cap. *Non debet, ſupra eodem,*
ut dixi ſupra *num.* 11.

32 Tantum igitur ſupereſt inquirendum, num jus
naturæ citra, vel ultra quartum gradum conſan-
guinitatis in linea recta matrimonium dirimat:
& quidem in primo gradu, id eſt inter parentes,
& filios concors Doctorum ſententia eſt, matri-
monium dirimi jure naturæ, ut ex D. Thom. Ca-
jet. & aliis compluribus patebit infra *nu. 33. & 35.*
Sed in ulterioribus gradibus magnopere variatũ
eſt ſententiis, quas recenſet Covar. *in 4. Decretal.*
part. 2. cap. 6. §. 6. à num. 11. & noviſſimè Thom.
Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 51. per tot.* Quidam e-
nim arbitrati ſunt in linea recta matrimonium
eſſe irritum jure naturæ in quocumque gradu in
infinitum; & pro hac ſententia plurimos tam
Theologos, quàm Canoniſtas cumulat idem San-
chez *d. diſp. 51. num.* 12. Licèt re vera, quod ſpectat
ad Canoniſtas, nemo affirmet dirimi in infinitum
jure naturæ, ſed tantùm aſſerunt eſſe irritum ex le-
ge civili fundata in maxima honeſtate: Quinimo

dum dicunt eam legem non fuiſſe correctam per jus canonicum, non obſcurè innuunt hoc jure corrigi potuiſſe, ſi Eccleſia voluiſſet; ac proinde ad jus naturæ non pertinere, quod eſt immutabile, §. *Sed naturalia, inſtit. de jure natur.* quidam verò opinantur hoc impedimentum durare quamdiu durat amicitia, ex ratione deſumpta ab Auguſtino *de Civitate Dei lib.* 15. *cap.* 16. & relata à Gratiano *in* §. 1. *verſ. Habita*, 35. *q.* 1. alii cenſent conjugalem hanc prohibitionem in linea recta ultra vigeſimum gradum non extendi, ut Covarr. *in* 4 *decretal. part.* 2. *cap.* 6. *ad fin. verſ. Et tamen in diſputatione:* alii eam concludunt intra quartum gradum, alii intra ſecundum.

33 Sed D. Thom *in* 2. 2. *queſt.* 154 *art.* 9. *ad* 3. ſatis clarè in ea fuit ſententia, ut matrimonium in linea recta non ſit irritum jure naturæ ultra primum gradum; ſic enim ait: (In commiſtione perſonarum aliquid eſt, quod eſt ſecundùm ſe indecens, & repugnans naturali rationi, ſicut quod commiſtio fiat inter parentes, & filios, quod eſt per ſe, & immediata cognatio; nam filii naturaliter honorem debent parentibus. Unde Philoſ. dicit in 9. *de Animal.* qood quidam equus, quia deceptus fuit, ut matri commiſceretur, ſeipſum præcipitavit, quaſi præ horrore, eo quod animalibus aliquibus ineſt
34 naturalis reverentia ad parentes. Aliæ verò perſonæ, quæ non conjunguntur ſecundùm ipſas, ſed per ordinem ad parentes, non habent ex ſeipſis indecentiam, ſed variatur circa hoc decentia, vel indecentia ſecundùm conſuetudinem, & legem humanam, vel divinam; quia uſus, qui ordinatur ad bonum finem, ſubjacet legi; & ideo ſicut Auguſtinus dicit 15 *de Civitate Dei cap* 16. Commiſtio ſororum, & fratrum quantò fuit antiquior compellente neceſſitate, tantò poſtea facta eſt damna-
35 bilior Religione prohibente.) Hæc S Thom. & ibi apertius Cajetanus ait, ſolum patrem, & matrem de jure naturæ excludi à matrimonio, & ideo Papam poſſe diſpenſare cum omnibus perſonis conjunctis, niſi cum matre, & patre, ut matrimonium contrahant: & eodem modo hoc impedimentum juris naturalis ad primum gradum reſtrinxit idem S. Thomas *in* 4. *ſent. diſt.* 40. *q.* 1. *art.* 3. & ibi D. Bonavent. & Richard. *q.* 2. Roſenſis *in tract. de matrimonio Regis Angliæ fol.* 3. & Alex. de Ales *in* 2. *part. q.* 169 Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. *art.* 4. *ad fin. n.* 54. Auguſtin. Triumph. *in Summa de poteſt. Eccleſ. q.* 53. *art.* 5. *&* 6. & hos ſequor. Quicquid tamen ſit, propoſita quæſtio, ut inquit Abbas in d. cap. *Non debet, n.* 8. *ſupra eodem*, propter brevem hominum vitam rarò practicatur.

DE MATRIMONIO CONtracto contra interdictum Eccleſiæ.

Cap. Litteræ quas.

SUMMARIUM.

1 M*Atrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis contractum valet; imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur cauſa interdicti, & n.* 4. *verſ.* Secundo nota.

2 *Sponſalia de futuro de jure communi tranſeunt in matrimonium per ipſam copulam, non autem per oſcula, vel amplexus, aut niſum ad copulam.*

3 *Sponſalia de præſenti ab impuberibus contracta tranſeunt perfecta ætate in matrimonium per receptionem munerum, per oſcula, & alia hujuſmodi ſigna.*

4 *Et quid poſt Concil. Trident.*

5 *Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordinarius interdixerat, ne ejus celebrationi interveniret, an valeat, nec obſtante decreto Concilij Tridentini de reform. matrim. & num. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Eccleſia tripliciter ſe habet in his, quæ ad matrimonium pertinent.*

7 *Papa ſolus poteſt inhabilitare ad matrimonium contrahendum.*

8 *Matrimonium contractum contra interdictum Papæ an teneat.*

9 *Matrimonium fortius eſt, quàm interdictum.*

10 *Matrimonium ex impedimento temporali impedire non poteſt inferior à Papa.*

Inſtrumenta rogata à Notario contra prohibitionem ſtatuti valent, ibidem.

11 *Conditio, quæ non poteſt impleri de jure, ſufficit ut impleretur de facto.*

12 *Parochi poteſtas ſubalternatur Epiſcopo, & n.* 14.

Parochia unde dicatur, ibidem.

13 *Parochus quale miniſterium præbeat in matrimonio.*

14 *Matrimonium contractum coram Parocho contradicente valet.*

15 *Actus geſtus contra prohibitionem non habentem cauſam perpetuam valet.*

16 *Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non obſtante Epiſcopi interdicto.*

17 *Et quid de alio Sacerdote habente licentiam à Parocho, & n.* 23.

Epiſcopus an poſſit revocare licentiam alij Sacerdoti conceſſam celebrandi matrimonium, ibidem. & n. 23.

18 *Parochus eſt veluti Epiſcopi Vicarius, & Coadjutor.*

19 *Epiſcopus an poſſit inhibere inferioribus poteſtatem circa ea, quæ illis commiſſa ſunt.*

20 *Parochus dupliciter illegitimus.*

21 *Matrimonium tripliciter conſideratur.*

22 *Archidiaconus contra prohibitionem Epiſcopi an poſſit exercere officium ſuum.*

23 *Epiſcopus poteſt ſuſpendere à totali curæ exercitio.*

24 *Suſpenſio non inficit Sacramentum niſi in his, quæ ſunt juriſdictionis.*

25 *Matrimonium contractum coram Parocho denunciato excommunicato validum eſt.*

1 LITTERÆ QUAS. Hæc Decretalis, & duæ ſequentes ſecundùm Joan. Andr. & omnes poſſunt ſic ſummari. Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis contractum propter hoc ſolum non dirimitur: imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur cauſa interdicti. Sunt duæ partes: In prima ponitur facti nar-
2 ratio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Mandamus.* Nota primò, ſponſalia de futuro non tranſire in matrimonium per oſcula, & amplexus, ut in littera: nec mirum, quia nec niſus ad copulam ſufficit ad hoc, ſed requiritur ut mulier plenè cogno-
ſca-

ſcatur. cap. *Is qui fidem*, juncto cap. *Adoleſcens, ſupra*
de ſponſal. quod tamen procedit, ſi ſponſalia re, &
3 verbis ſint de præſenti. Secus autem eſt in ſpon-
ſalibus contractis per verba de præſenti, quæ pro-
pter defectum ætatis contrahentium finguntur
de futuro; quia hæc perfecta ætate per receptio-
nem munerum, per oſcula, per amplexus, aut a-
lia ejuſmodi ſigna benè tranſeunt in matrimo-
nium, quod contrahentes ab initio intendebant,
ut in d. cap. 1. §. 1. & diſtinguunt *hic* Joan. Andr.
num. 3. in ver. Amplexata, Card. *n. 2. in 2. not.* Alex.
de Nævo *n. 3. in 2. notab.* & Covarr. *de ſponſal. part.*
2. c. 4. §. 2. n. 2.

4 Cæterum hæc vera ſunt inſpecta juris commu-
nis diſpoſitione: ſed hodie cùm ex decreto Con-
cil. Trident. in *cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon.*
irrita ſint matrimonialia aliter contracta, quàm
præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius pa-
rochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus
teſtibus: ſponſalia ſive de præſenti, ſive de futuro
ne per ipſam quidem copulam, imo nec per con-
ſenſum expreſſum tranſeunt amplius in matrimo-
nium; ſed oportet iterum contrahere ſervata for-
ma à Concilio præſcripta, ut ſæpiùs reſpondit Sa-
cra Congregatio Concilii, & dixi plenius in cap.
Verùm, ubi decretum Concilii Trident. non eſſet
publicatum in parochia, ſervanda eſſet prædicta
diſtinctio.

Secundò nota matrimonium contra interdi-
ctum Eccleſiæ, vel judicis contractum, niſi aliud
obſiſtat canonicum impedimentum non eſſe irri-
tum: ſeparatio enim conjugum hic non fit quoad
fœdus matrimonii, ſed quoad thorum donec cauſa
interdicti cognoſcatur, ut notant in Summa hujus
textus Jo. Andr. Cardin. Abb. & Alex. de Nævo.

5 QUÆRO, An hodie ſtante decreto Concilii
Tridentini in *d. cap. 1.* matrimonium contractum
coram parocho, cui Ordinarius interdixerat ne
ejus celebrationi interveniret, validum ſit, necne.

6 Videtur reſpondendum eſſe validum. Primò
ex his, quæ tradit S. Thom. *quodlib. 5 artic. 15.* ad
primum relatus à Tabien. *in ver. Impedimentum*,
13. nam in his, quæ ad matrimonium pertinent,
cùm Eccleſia ſe habeat tripliciter, uno modo per
modum judicantis, altero per modum prohiben-
tis, vel punientis, tertio per modum ſtatuentis:
hæc poteſtas, ſecundùm quam Ordinarius inhi-
buit, non refertur niſi ad ſecundum modum; &
tunc etſi matrimonium impediatur contrahen-
dum, non dirimitur contractum, ut patet hic, & in
duobus capitulis ſequentibus. Ad tertium mo-
7 dum referri non poteſt, quia ſolùm authoritate
Summi Pontificis ſtatui poteſt contra validita-
tem matrimonii, iſque ſolus poteſt inhabilitare
perſonas ad contrahendum, ut factum fuit in de-
creto *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ita Anton. de
Butr. in c. *Tua fraternitas, n. 5. de ſponſ. duor.* Tabien.
loco cit. ad finem, Covarr. *in 4. decretal. 2. par. cap. 6. §.*
10. n. 16.

8 Secundò, matrimonium contractum contra in-
terdictum Papæ mero jure tenet alio impedimen-
to non extante. gloſ. & Innoc. in cap. *Ad diſſolven-*
dum, de deſponſat. impub. quod Abb. ibi, & Anton.
de Butr. in cap. *Tua fraternitas, n. 5. de ſponſ. duor.* ve-
9 rum dicunt ubi prohibitio habet cauſam tempo-
ralem juxta gloſ. in cap. *Tua, de ſponſ. duor. eod. tit.*
fortius enim eſt matrimonium, quam interdictum,
ut inquit gloſſ. in d. cap. *ad diſſolvendum*, & Rota

Proſſ. Fagnan, in 4. lib. Decretal.

10 *deciſ. un. tit. de deſponſat. impuber. in novis.* Ergo mul-
to magis validum erit matrimonium contra in-
hibitionem Epiſcopi, cùm certum ſit inferio-
rem aliquem à Papa non poſſe impedire matri-
monium ex aliquo impedimento temporali,
Abb. & alii in d. cap. *Ad diſſolvendum.* quod ma-
ximè procedit ubi ſola inhibitio præceſſit: nam
etiamſi haberet poteſtatem matrimonium annul-
landi, tamen actus non eſſet irritus, cùm non ap-
pareat eum intendere actum annullari, ut patet in
omnibus impedimentis, quæ ex Eccleſiæ inſtitu-
tione impediunt contrahendum, ſed non diri-
munt contractum, juxta cap. 1. *de Voto, in 6.* & con-
fer. doctrina Bartol. in l. *Univerſos*, per illum tex-
tum, C. *de Decur. lib.* 10. ubi vult ut quamvis nota-
rius matriculatus prohibeatur facere inſtrumenta
à ſtatuto, ſi fecerint, valent, Dec. *conſil.* 17. *Viſo pun-*
ctis.

Tertiò per hanc inhibitionem ſibi factam pa-
rochus non deſinit eſſe parochus: ergo matrimo-
nium coram parocho, licèt inhibito, factum, ra-
tum erit, & validum, quia de eo verè enunciatur
coram parocho fuiſſe contractum, juxta requiſi-
tum Concilii. Et quamvis ex parte parochi ejus
interventus utpote contra præceptum Epiſcopi
dici poſſit non licitus: ex parte tamen contrahen-
tium, & ipſius contractus legitimus cenſeri debet.
Nec dicendum hoc caſu propter illam prohibitio-
nem factam parocho inhabiles redditas eſſe etiam
11 perſonas ad ſic contrahendum à Concilio. Suffi-
cit igitur hoc requiſitum adfuiſſe de facto, prout
dici ſolet de conditione, quæ niſi poſſit impleri
de jure, ſufficit ut impleatur de facto, l. *Mulier*, §. 1.
ubi Bartol. *ff. de condit. inſtit.* Bald. *in rubr. C. de inſtit.*
& ſubſtit.

12 Quartò, poteſtas parochi ſubalternatur Epi-
ſcopo in his, quæ ad juriſdictionem pertinent, &
Sacramentorum adminiſtrationem, cum tota
diœceſi ſit parochia Epiſcopi, cap. *Apoſtolica, de do-*
nat. quam partitur inter ipſos ſacerdotes paro-
chiales, qui inde nomen etiam aſſumpſerunt. Pa-
rochia enim græcè, latinè Partitio dicitur; & di-
citur parochia quaſi partitio curæ, Archid. in cap.
13 *Eccleſias, num. 2. 13. quæſt. 1.* Hic autem actus inter-
veniendi celebrationi matrimoniorum non eſt
juriſdictionis, quia parochus nihil debet judicare,
ſeu decernere.

Quintò, parochi perſona legitimata eſt à Con-
cilio ad hunc actum: ergo jure proprio intelligi-
tur actui legitimè intervenire, non ex facultate ſi-
bi ab Epiſcopo tributa, arg. l. *More majorum*, ibi,
qui eam ſuo jure, non alieno beneficio habent *ff.*
de juriſdict. omn. judic. ideoque Epiſcopus ſimpli-
citer prohibendo illam tollere non cenſetur con-
tra diſpoſitionem Concilii ut matrimonium co-
ram eo celebratum irritum ſit: nam etſi actus fa-
ctus contra prohibitionem ſuperioris regulariter
ſit nullus, etiamſi ſuperior non procedat ulterius
annullando actum, l. *Non dubium*, C. *de leg.* quæ eſt
canonizata in cap. *Imperiali*, 25. *quæſt* 2. & not. Ho-
ſtien. Jo. Andr. Card. & alii communiter in cap. *Ad*
Apoſtolicam, de regular. hoc tamen procedit ſi eodē
contextu ſuperior tribuat poteſtatem, & adjiciat
prohibitionem ne actus fiat niſi hoc, vel illo mo-
do; tunc enim recipitur poteſtas qualificata, ſeu
modificata; & ideo actus non ſervatis modis præ-
ſcriptis à ſuperiore redditur nullus ex defectu po-
teſtatis, ut in judice delegato, qui formam dele-

gationis non ſervat: ſecùs verò ſi prohibitio fiat
illi, qui primò poteſtatem habebat actum celebran-
di, ut hoc caſu: quia tunc actus ſuſtinetur in vim
poteſtatis præexiſtentis, licèt tranſgrediens ſit
puniendus. Ita formaliter diſtinguit gloſ. in Clem.
1. *In verb. Inhibentes, verſ. Sed quæro, de jurepatron.*
quam ſequitur Anchar. in cap. *Statutum, §. fin. verſ.*
Adverte, de reſcript. in 6. Abb. in cap. *Ex parte, n. 5. de*
conſtit. Roman. *conſ.* 203. *Quod primum, n. 7.*

14 Sextò, matrimonium præſente parocho con-
tractum, non obſtante ejus contradictione, & pro-
teſtatione, niſi aliud obſiſtat, validum eſt, ut Sacra
Congregatio cenſuit ex l. *Coram Titio, de verb. ſi-*
gnific. Ergo ſimiliter validum erit non obſtante
inhibitione parocho ab Epiſcopo facta. Si enim
ipſe quoad hunc effectum non poteſt facultatem
intereſſendi matrimoniis à Concilio conceſſam a
ſe abdicare; nec videntur id poſſe Ordinarii, qui
parem à Concilio habent poteſtatem, arg. cap. *in-*
notuit, ſupra de elect. in quo conſiderandum de jure
novo pro forma inductum eſſe, ut matrimonia
coram proprio parocho celebrentur, aut coram
alio ſacerdote de ipſius parochi, vel Ordinarii li-
centia; cùm olim abſque hujuſmodi forma matri-
monia conſiſterent, ut habetur in princip. d. *cap.*
1. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.* licet mos contrahen-
di coram presbytero in primitiva Eccleſia ab ip-
ſis Apoſtolis fuerit introductus, ut in epiſt. Evari-
ſti relata à Gratiano in cap. *Aliter, 30. quæſt. 5* & *in*
can. 13. Concil. Carthag. 4. adeo ut propterea hic
ritus non tam inſtitutus, quàm reſtitutus fuerit à
Tridentina Synodo, vide Baron. *tom. 1. anno 57.*
n. 47. 48. 49 & 50. & notas ad idem Concil. Car-
thagin. *tom. 1. Concilior general. & provincial. part. 1.*
pag. 59. col. 2. lit. A.

Septimò, ſi ex inhibitione facta parochis ne in-
terſint matrimoniis, eorum perſonæ inhabilitatæ
eſſent ad ea celebranda, aperuiſſet Concilium fa-
cillimam viam impediendi quæcumque matri-
monia: Ordinarii namque ex cauſis, quas ipſi ju-
ſtas prætenderent, matrimonium impedirent, &
contracta dirimerent, quod eſſet ab omni jure a-
lienum.

Ultimò præcipit Concilium parochis, ne va-
gantium matrimoniis interſint, c. 7. *ſeſſ. 24. de re-*
form. matrim. & tamen ſi interſint, matrimonia non
irritantur, quod eſſet ſi ex inhibitione ablata pa-
15 rochis intelligeretur facultas intereſſendi. Porrò
ubi legis prohibitio non habet perpetuam cau-
ſam, actus in contrarium geſtus valet, Abb. in cap.
Ad Apoſtolicam, num. 11. verſ. Ideo ſalvo contrarium, de
regular. non igitur majoris efficaciæ erit Epiſco-
pi inhibitio ab hoc buna, gloſſ. in cap. *Cum ſpecia-*
li, in verb. Diſtricto præcepto, ſupra de appellat. &
gloſſ. *fin.* & ibi *addit.* in cap *fin. de cleric. excommun.*
lib. 6.

16 Eadem concluſio procedit in Vicario parochi,
licèt temporali, ſuppoſito quod habuerit licen-
tiam generalem adminiſtrandi omnia Sacramen-
ta, & alia gerendi, quæ ad proprium parochum
17 pertinent, vel ſaltem ſpecialem licentiam matri-
monii celebrandi juxta declarationem Sacræ
Congregationis Concilii in cauſa Januenſi. Quod
ſi ex inhibitione conſtaret de revocatione licen-
tiæ ab ipſo Ordinario conceſſæ, ſecus dicendum
eſſet, non propter inhibitionem, ſed propter revo-
cationem: ſi tamen hic habuiſſet licentiam à paro-
cho, dubitari poſſet an hujuſmodi licentia ab Or-
dinario revocari poſſet per inhibitionem illi fa-
ctam; quandoquidem Concilium pariter loquatur
de matrimonio celebrato de licentia parochi, aut
Ordinarii.

18 Sed contra validitatem matrimonii objicitur
primò, quia inter ſacerdotes in tota diœceſi unus
Epiſcopus eſt, qui totam gubernat, & à quo paro-
chialium ſacerdotum juriſdictio dependet, quæ
ad præparandum populum attinet, ut per D. Tho-
mam in 4. *diſt.* 20. *art.* 4. *quæſt.* 1. *in corp.* & *diſt.* 24 *q.*
3. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 3. ideoque ipſi ſubalternantur om-
nes parochi, ita ut nihil poſſint decernere contra
id, quod Epiſcopus ordinarit, c. 4 *de off. Archipresb.*
cum ſint veluti Epiſcopi Vicarii, & Coadjutores:
19 Hinc notat Abb. in cap. *fin. de off. Archipresb.* poſſe
Epiſcopum circa commiſſa inferiori Prælato, &
Epiſcopi Vicario in aliquibus illi inhibere pote-
ſtatem, ut quod contra Epiſcopi decretum factum
fuerit, non valeat: unde effectus decreti habet lo-
cum etiam in decreto minoris à Papa.

At reſpondetur hoc eſſe verum in his, quæ ſunt
juriſdictionis: ſed interponere præſentiam in cele-
bratione matrimonii non eſt juriſdictionis. Ad
notata in cap, fin. reſpondetur procedere, quando
materia ſubjecta eſt poteſtati ipſius Epiſcopi, ut
per eum irritari poſſit: at circa matrimonia licèt
habeat facultatem judicandi, ac interdicendi, c. 1.
de conſang. & affinit. non tamen poteſt circa illa ſta-
tuere, irritando, ut ſupra in prima ratione: ideoq;
matrimonium contra ejus interdictum celebra-
tum validum eſt, ut in hoc tit.

Quod ſi urgeas hoc eſſe juriſdictionis, quia Con-
cilium cùm elegit proprium parochum, reſpexit
ad juriſdictionem: is enim alienos ſubditos con-
jungere non poteſt, Clem. *Religioſi, in princip. de*
privil. DD. in c. *Omnis, de pænit.* & *rem ſſ.* & in c. 2.
eod. tit. in 6. ita ut propterea licèt interponendo
præſentiam non judicet: non tamen tutum ſit di-
cere hunc actum non eſſe juriſdictionis. Quare ſi-
cut ſubtrahendo contrahentes à juriſdictione pa-
rochi, limitaret Ordinarius parochi facultatem,
ita ut illos matrimonio conjungere non poſſet: ita
videtur inhibendo ſubtrahere illi materiam, quæ
eſt ſub ſua juriſdictione; & tunc non diceretur ip-
ſe illegitimare, aut inhabilitare perſonas, quas
ipſum Concilium ex hoc quod ſubditi non ſunt
parocho, inhabiles reddidiſſet ad contrahendum
coram eo.

Reſpondetur, quicquid Concilium reſpexerit,
verum eſt nullam juriſdictionem parochum exer-
cere dum conjungit parochianos ſuos. & quate-
nus per novam diviſionem parochiarum, aut aliàs
poſſet eos Epiſcopus ſubducere ab illius juriſdi-
ctione; tamen eo caſu non propter inhibitionem,
ſed quia non erit proprius illorum parochus, non
poterit eos conjungere.

Objicitur ſecundò, parochus prohibitus ab E-
piſcopo actum gerere quoad illum actum non
cenſetur legitimus; alioquin licitè illum actum
gereret, nec puniendus eſſet: ſed matrimonium
non contrahi coram parocho, vel contrahi coram
parocho non legitimo paria ſunt. Ergo, &c.

20 Reſpondetur, parochum legitimum dupliciter
ſumi poſſe: uno modo quoad culpam, & pœnam
ob id quod non paruit Epiſcopo: & hoc ſenſu ad-
mitti poteſt dici non legitimum inſtar eorum, qui
contrahentes contra interdictum Eccleſiæ ille-
gitimi cenſentur: alio modo reſpectu validitatis
actus

actus: & hæc ratione eſt legitimus, quia talis eſt, qualem Concilium requirit. Item non poteſt dici illegitimus, quia nec contra legem naturæ, qua conſtituitur matrimonium, in quantum eſt offi-
21 cium naturæ, nec contra jus divinum in quantum eſt Sacramentum. Item nec contra legem civilem quæ ſtatuit ſuper matrimonio in quantum eſt in officium communitatis, Tabien. *in verb. impedimentum, 1. n. 2.*

22 Objicitur tertiò Archidiaconus quamvis à jure habeat, ut poſſit examinare ordinandos, viſitare, & pleraque agere, quæ habentur in c. 1. & cap. *Ad hæc, ſupra de off. Archid.* tamen ab Epiſcopo prohibitus nihil eorum exercere poteſt ſecundùm Abb. in d. cap. *Ad hæc*: ea ratione, quia cenſetur Epiſcopi Vicarius. Ergo ſimiliter etſi Parochus à Concilio habeat ut poſſit matrimonia celebrare; quia tamen dependet ejus officium, & cura ab Epiſcopo, & eſt ejus Vicarius in parte diœceſis ſibi commiſſa: non poterit Epiſcopo interdicente intervenire.

Reſpondetur Archidiaconum habere communicatam juriſdictionem Epiſcopi; & in his cenſeri Vicarium ipſius. At hæc facultas intereſſendi non competiit primo Epiſcopo, & deinde communicata fuit Parocho, ut illam dicatur habere Parochus per communicationem ſive à jure, ſive ab Epiſcopo factam; ſed æquè principaliter tributa fuit à Concilio ipſi Parocho, cùm prius matrimonium etiam abſq; præſentia Parochi contractũ valeret.

Deinde reſpondetur, & fortè melius, contra opinionem Abbatis eſſe authoritatem Innocentii in d. c. 1. *de off. Archid.* quem ibi omnes ſequuntur, & Arch. in cap. *Perlectis, 25. diſt.* ut dixi plenius in d. c. *Ad hæc.*

23 Objicitur quartò, poteſt Epiſcopus ſuſpendere Parochum à totali curæ exercitio, & miniſterio omnium Sacramentorum. Ergo etiam à miniſterio unius Sacramenti, utpotè à celebratione matrimonii, arg. cap *Ex parte, il terzo, in fin. ſupr. de decim.* & cap *Cui licet, de reg. jur. lib. 6.*

Reſpondetur Parochum in celebratione matrimonii, non præſtare præſentiam uti miniſtrum Sacramenti; ſed tamquam teſtem, de quo lex confidit, &c. Rota *deciſ. 730. num 1. part. 1. diverſ.* & alias cenſuit S. Congregatio Concilii. Quare ſatis eſt, ut remaneat proprius Parochus ad hoc ut habeat in conſequentiam id, quod ſibi lex concedit, & reg. *Cui licet*: habet multas exceptiones, ut in ea
24 notatur. Ac prætereà generalis hæc ſuſpenſio non efficit irritum Sacramentum, niſi in his, quæ ſunt juriſdictionis, ſicuti eſt abſolutio à peccatis, Conc. Trid. *cap. 5. 6. & 7. & can. 9. ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit.*

25 Et conſequenter ſuſpenſio ab omnibus Sacramentis non debet operari nullitatem Sacramenti Matrimonii, in quo Parochus nullam exercet juriſdictionem, ſed exhibet nudam præſentiam, & miniſterium facti, ut dictum eſt; nec per ſuſpenſionem deſinit eſſe Parochus, §. *His authoritatibus,* 24. *q.* 1. ibi, veluti à ſuſpenſis, quibus adminiſtratio
26 interdicitur, poteſtas non aufertur. Et propterea valet matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, ſi ſit toleratus ſecundùm Navarr. *in Man. cap 27. num. 2.* Quinimo, & coram Parocho denunciato, excommunicato, ut reſpondit S. Congregatio Concilii tempore Cardin. Matthæi re diligenter examinata.

Proſp. Fagn. in 4. lib. Decretal.

Objicitur quintò, poteſt Epiſcopus ex Concilio concedere licentiam alieno Sacerdoti celebrandi matrimonia inter alterius Parochianos d. *cap. 1. verſ. Qui aliter, ſeſſ. 24 de reform. matrim.* & ſic per indirectum auferre Parocho hanc facultatem. Ergo & directo prohibendo illi ne interveniat, vel reſervando ſibi hujuſmodi actum, & facultatem.

Reſpondetur negando ſequelam antecedentis: quamvis enim ex eo quod ita Concilium diſpoſuit Epiſcopus poſſit alieno Sacerdoti talem licentiam concedere; id tamen non intelligitur privativè ad proprium Parochum, ſed cumulativè, ut ex dictis conſtat. Epiſcopus Giennen. dubitavit, an validum ſit matrimonium adhibito Parocho, cui ab Epiſcopo fuerat interdictum, ne illo matrimonio intereſſet, Sacra Congregatio cenſuit eſſe validum.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

Cap. Lector.

SVMMARIVM.

1 *Legitimitatis quæſtio oppoſita petenti hæreditatem eſt ad eccleſiaſticum judicem remittenda.*

2 *Legitimitatis cauſa ſtrictè ſpiritualis, & judex laicus nec incidenter, nec alio modo poteſt de ea cognoſcere.*

3 *Et quid ſi controverſia non in jure, ſed in facto conſiſtat.*

4 *Legitimitatis poſſeſſio relevat ab onere probandi.*

5 *In legitimitatis quaſi poſſeſſione, ut quis dicatur eſſe, requiritur ut vel habeatur pro filio legitimo, vel poſſideat bona paterna, vel natus ſit de ea, quæ credebatur uxor.*

6 *Rota deciſio in cauſa Parmen. Status refertur.*

7 *Expenditur, & num ſeqq. uſq; ad n. . . n. 54. & n. 71. uſque ad num. 88.*

Revocatur, n. 88.

8 *Matrimonii probatio ante procreationem, ac nativitatem in cauſa legitimitatis prolis reſpicit petitorium, & n. 72.*

9 *Legitimitas cum qualitate procreationis ex matrimonio in poſſeſſorio ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. 73.*

Etiamſi concubinatus præceſſerit. n. 16. & nu. 61. & 74.

10 *Legitimus præſumitur fuiſſe uſque ab initio, qui ad præſens eſt in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. ſeqq. & n. 54. uſque ad 63.*

11 *Poſſeſſio alicujus ſtatus, vel qualitatis transfert onus probandi in adverſarium, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei, & n. ſeqq. & num. 54. uſq; ad 63.*

12 *Vaſallus ab origine nativitatis probatur, quis ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſallatus.*

13 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio ſufficit ad obtinendum etiam in petitorio.*

14 *Filius in dubio præſumitur natus poſt matrimonium, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.*

Etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, num. 16.

15 *Ætas qualitee probetur ex matrimonio.*

17 *Inſtitutio in bonis, quorum non eſt capax niſi procreatus ex legitimo matrimonio, conſtituit in quaſi poſſeſſione legitimitatis vera, & non ficta.*

18 *Nominatio, & tractatus patris ſuper legitimitate regulariter non nocet tertio.*

19 *Fallit primo quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi legitimitatem.*

20 *Fallit ſecundo in nominatione facta principaliter proptee ſe conjuncta cum inſtitutione.*

Fallit tertiò, ſi cum tractatu concureant alia adminicula, n. 22.

Fallit quartò ſi tertius, cujus intereſt, nominationi, & tractatui acquieverit, n. 23.

21 *Tractatus parentum ad conſtituendum filio 2 in quaſi poſſeſſione legitimitatis fortior eſt, quàm nominatio, & n. 30.*

24 *Nominatio patris quando inferat ad veram filij legitimitatem.*

25 *Legitimi appellatione intelligitur legitimè procreatus, non autem legitimatus per ſubſequens, ſaltem ex communi uſu loquendi.*

26 *Poſſeſſio bonorum ſubjectorum fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti non debetur niſi filius ex legitimo matrimonio procreatus.*

27 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio acquiritur filio ſi fideicommiſſarius patiatur eum ſuccedere in bonis fideicommiſſo ſubjectis, & n. 31.*

28 *Quaſi poſſeſſio ex unico actu acquiritur.*

29 *Nec requiritur præſcripta, niſi in petitorio.*

30 *Facta ſunt potentiora, quàm verba ad conſtituendum in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. 65.*

32 *Adminicula plura pro quaſi poſſeſſione qualificata legitimitatis recenſentur.*

33 *Sententia ſuper ſtatu facit jus quoad omnes.*

34 *Poſitiones juratæ faciunt inter alios adminiculum.*

35 *Fides officialis ſuper qualificata legitimitate facit adminiculum.*

36 *Nominatio patris fortiſſima dicitur conjectura legitimitatis filij.*

37 *Indefinita teſtis æquipollet univerſali, ut reſponſio congruat interrogationi.*

38 *Fama probatur per teſtes deponentes per verba publicè, & palam dicebatur.*

39 *Fama legitimitatis non eſt neceſſariò probanda in loco originis, ſed ſufficit in loco ubi filius fuit educatus, vel converſatus.*

40 *Natum eſſe, & procreatum, vel conceptum ex matrimonio non differunt.*

41 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio probatur per famam.*

42 *Probationes plures in judicio quaſi poſſeſſionis legitimitatis conjunguntur.*

43 *Et leviores ſufficiunt.*

44 *Inſtrumentum ſumptum ex ſumpto non probat.*

45 *Inſtrumentum, in quo milleſimum repugnat indictioni, vitiatur in totum.*

46 *Et ſaltem non probat datam, & n. 68.*

47 *Probationes contrariæ invicem conquaſſantur.*

48 *Subſcriptio, & ſigillum Notarij ſunt de ſubſtantia inſtrumenti.*

49 *Teſtamentum imperfectum ratione voluntatis non valet.*

50 *Subſtantia actus non præſumitur ex diuturnitate temporis, ſed ſolemnitas tantum.*

51 *Præſumptio ſolemnitatis ſubſtantialis tollitur ex inſpectione ſcripturæ.*

52 *Teſtes contra legitimitatem debent eſſe omni exceptione majores.*

53 *Probatio plena non poteſt niſi per aliam plenam elidi.*

54 *Bart. doctrina in* l. Si prius, num. 8. ff. de nov. oper. nun. *lat.* *explicatur, & num. ſeq. uſque ad num. 63.*

55 *Filius probatur legitimus ab origine ex quaſi poſſeſſione præſentis legitimitatis, etiamſi dubium ſit an mulier fuerit uxor, vel concubina, & num. 61.*

56 *Præſumptio tranſlativa quæ dicatur.*

57 *Reus excipiens de illegitimitate Actoris exiſtentis in quaſi poſſeſſione in ſua exceptione eſt Actor, & probare debet, & n. 75.*

58 *Legitimitatis qualitas diverſa eſt à qualitate filiationis, & ex quaſi poſſeſſione unius non infertur ad quaſi poſſeſſionem alterius, & n. 75.*

59 *Matrimonium probatum per præſumptiones eſt matrimonium verum, non fictum, vel præſumptum.*

60 *Legitimitatis probatio præſumpta ſufficit etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitimè procreatos.*

62 *Servus præſumitur fuiſſe ab origine, qui nunc reperitur in quaſi poſſeſſione ſervitutis, licèt ſervitus de jure non præſumatur.*

63 *Tractatus legitimitatis cum adminiculis nocet etiam fideicommiſſario, & num. 78. uſq; ad n. 88.*

64 *Patris confeſſio qualiter poſſit habilitare incapaces ad ſucceſſionem etiam in præjudicium tertij.*

67 *Nativitatis ſuæ diem certò ſcire nemo poteſt.*

68 *Protocollum, de cujus cogitu, & publicatione non conſtat, non probat.*

69 *Sententia quæ nullum continet verbum, per quod appareat lecta, eſt nulla, non obſtante clauſula, Data.*

70 *Exceptio turbida, & altiorem requirens indaginem non admittitur in judicio poſſeſſorio legitimitatis, & n. 81.*

75 *Filiationis quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi legitimitatem.*

77 *Pater in ſuprema ſua voluntate non præſumitur voluiſſe inſtituere filios incapaces.*

78 *Nominatio patris in actu proportionabilis filio legitimè procreato conſtituit eum in quaſi poſſeſſione qualificata legitimitatis.*

79 *Tractatus, & nominatio patris ſuper legitimitate filij an, & quando noceat tertio, & num. ſeqq. uſq; ad num. 88.*

80 *Tractatus, & nominatio patris non nocet tertio, quando agitur de præjudicio fœderis alterius matrimonij: Secus ſi de ſucceſſione, & n. 87.*

81 *Tractatus parentum cum adminiculis probat legitimitatem ad effectum ſucceſſionis etiam in petitorio, & contra tertium, & n. 86.*

83 *Nominatio ſola abſque tractatu non probat legitimitatem contra tertium.*

84 *Tractatus legitimitatis filij quando adeſt contrarius tractatus, non nocet fideicommiſſariis.*

85 *Tract. ſ u ſimplex ſine adminiculis an ſufficiat in petitorio ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio.*

LA-

1 LATOR. Quæſtio nativitatis appoſita petenti hæreditatem eſt ad Eccleſiaſticum judicem remittenda. Hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes: & ſunt duæ partes. Appellantis conqueſtio, & cauſæ commiſſio. Secunda ibi, *ideoque*.

2 Nota primò ibi, *coram Norvicenſi Epiſcopo tractatum fuiſſet*; quæſtionem natalium, etiamſi de illa non principaliter, ſed incidenter agatur, ad judicem Eccleſiaſticum pertinere privativè ad judicem laicum, ut hic eſt caſus apertus. Incideret enim hic quæſtio ſuper legitimitate coram judice ſæculari; quia petente hæreditate Avi jure ſucceſſorio, objectum fuerat, quòd pater ejus non eſſet legitimus; & tamen Pontifex mandat, ut hæc quæſtio nativitatis coram judice Eccleſiaſtico prius terminetur, & interim ſuperſedeatur in cauſa principali. Ratio, quia hæc cauſa eſt merè ſpiritualis, cap. *Tuam, de ord. cognit.* & propterea judex ſæcularis nec incidenter, nec alio modo poteſt de illa cognoſcere, cap. *Cauſam, infra eod.* Quemadmodum nec de annexo ſpirituali, cap. *Quanto, ſuprà de judic.* & ita hic firmant gloſſ. ultima, Innoc. *num* 2. *in fin.* Hoſtien. *num.* 7. Joan. Andr. *num.* 11. Bucr. *num.* 7. & 11. Abb. *in* 2. *notab.* & reliqui omnes, Feder. de Sen. *conſ.* 275. *Caſus talis eſt, Statuto cavetur, num* 7. Rota *deciſ.* 296. *n.* 18. *par.* 5. *recentior.*

3 Plerique tamen hoc intelligunt, ut locum habeat dummodò controverſia in jure conſiſtat. Secus ſi in facto, puta quia non agitur an matrimonium ſit validum, nec ne; ſed ſolum an fuerit contractum: tunc enim exiſtimant judicem laicum non prohiberi de quæſtione natalium incidenter cognoſcere: & hanc Decretalem intelligunt procedere in primo caſu, quia reus objecit defectum natalium provenientem ex validitate matrimonii, & ſic erat quæſtio juris, & non facti, ut *hic* per Abb. *in* 2. *notab.* Alii tamen hanc diſtinctionem non admittunt: unde dic, ut plene notavi in d. cap. *Tuam, à n.* 36. *uſque in fin. ſupra de ord. cognit.*

4 Secundò nota ibi, *non poterit* probare legitimè quod objecit: exiſtentem in quaſi poſſeſſione legitimitatis in judicio ſucceſſionis hæreditariæ relevari ab onere probandi ſe eſſe legitimè natum, & onus probandi defectum natalium incumbere opponenti, prout hic notabiliter voluit gloſſa *in ver. Probare legitimè*: dicens idcircò opponenti quæſtionem nativitatis incumbere hic onus probandi, quia pater actoris erat in poſſeſſione filiationis, ſcilicet legitimæ: habebatur enim pro filio legitimo, poſſidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur uxor. Non tamen intelligas hæc tria ſimul requiri ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Imò enim ſufficit unumquodque ex illis alternativè, ut declarat Alex. *conſ.* 51. *Viſis, & diſcuſſis, n.* 2. *lib.* 1. & Dec. *conſ.* 54. *In cauſa, n.* 5. *in fin.*

Hæc materia quaſi poſſeſſionis legitimitatis fuit diu, multumque agitata in Rotæ Auditorio in cauſa Parmen. Status, in qua cùm ſub *die* 26. *Martii* 1618. emanaſſet deciſio contra Dominos Marchiones Pallavicinos, ego enixè rogatus ut ſcriberem pro veritate, non potui denegare; & cauſa pluries propoſita, tandem placuit Dominis à deciſis recedere ſub *die* 28. *Aprilis*, 1622. coram Coccino. Et quia quæ tunc ſcripſi, plurimum conferunt ad intelligentiam hujus gloſſæ, & eorum, quæ tractant Doctores *hic*, & in c. *Per tuas, infra eodem*, & ſupra in cap. *Tranſmiſſæ*, & in c. *Per tuas, de probat.* non abs re futurum putavi deciſionem contra Dominos de Pallavicinis, ut præfertur editam; & ſcripta noſtra hic inſerere.

REVERENDISS. D.F. SACRATO
Archiepiſcopo Damaſceno.

Parmen Status.

Luna 26. *Martii* 1618.

6 POſt factas reſolutiones in hac cauſa quòd ſit probatum matrimonium ſaltem de facto, & ſine coarctatione temporis inter qq. Bernardinū, & Catharinam aſcendentes Dominorum de Pallavicinis, fuit dubitatum an dicti de Pallavicinis teneantur probare contractum dicti matrimonii de certo tempore, & de quo. Sed quia Domini de Pallavicinis præcipuè nitebantur eo fundamento, quod ipſi ex perſona Uberti filii dicti Bernardini ſint in quaſi poſſeſſione legitimitatis, unde reſultare prætendebant, & ſe eſſe relevatos ab onere ulterioris probationis, & etiam ſibi hoc eſſe ſatis ad obtinendum immiſſionem in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectis ex remedio, l. *fin. C. de edict. D. Adrian. tollen* Propterea placuit Rotæ reſtringere difficultatem ad dictam quaſi poſſeſſionem, quam poſt plures propoſitiones cenſuit non eſſe probatam.

Pro quo illud in primis fuit obſervatum, quod fideicommiſſum de quo agitur, vocat legitimos, & naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, & natos verè, & non fictos; propterea iſta qualitas procreationis, & nativitatis ex legitimo matrimonio eſt in ſpecie probanda, ut in ſimili terminis eſt deciſio Cardin. Seraph. *deciſ.* 1081. *num.* 2. Et eſt regulare in omni alia qualitate, quod quando eſt inducentium intentionis, debeat in ſpecie probari, Cravett. *conſ.* 96. *n.* 4. Rota *diverſ. dec.* 572. *part.* 1.

Secundò fuit obſervatum non fore probatam dictam qualitatem ex eo, quòd ſupponantur deciſiones jam factæ, quod ſcilicet conſtet de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam ſine coarctatione temporis, etiam ſi modò ſimpliciter probaretur, quod Ubertus fuerit in quaſi poſſeſſione legitimitatis; quia iſta quaſi poſſeſſio poſſet verificari in legitimitate per ſubſequens, qui tamen non veniunt in fideicommiſſis, in quibus vocantur procreati, & nati ex legitimo matrimonio, ut latè per Peregrin. *de fideicomm. artic.* 24. *num.* 25 *cum partibus ſeqq.* Theſaur. *deciſ.* 196. *n.* 3. Surd. *deciſ* 219. *num.* 5. & ſenſit Rota coram bon. mem. Cardinali Seraph. 1500. *in fin.* Ponderando maximè prægnantiam verborum fideicommiſſi, de quo agitur. Ideoque exiſtimaverunt Domini in caſu, de quo agitur, eſſe neceſſariam quaſi poſſeſſionem qualificatam, puta quòd Ubertus fuerit admiſſus ad bona, vel honores, ad quæ nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio ſolent admitti, aut quid ſimile inferens perneceſſe dictam qualitatem: & eo maximè, ſtante non legitimo initio, ex quo ex mandato de diſpenſando, teſtibus, & aliis conſtat Bernardinum ante præ-

cenſum matrimonium cognoviſſe Catharinam, & ex illa ſuſcepiſſe filios: tunc enim probatio redditur magis æquivoca, & ſuſpecta, & exactiores probationes requiruntur, ut benè per Cephal. *conſ 82. n 55. cum pluribus ſeqq.* Verall. *deciſ.* a 10. *par.* a. Rota in cauſa Veneta illegitimitatis 16. *Novembris* 1607. coram bon. mem. Penia. Quibus conſtitutis.

Ad primum genus probationis Dominorum de Pallavicinis deductum ex eo quòd Bernardinus in duobus teſtamentis inſtituerit Ubertum, & alios filios hæredes, & in primo illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina uxore ſua pro juſto matrimonio, & in alio illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina ſui teſtatoris uxore legitima, & quam ſuam uxorem legitimam eſſe proteſtatus fuit, & proteſtatur, fuit dupliciter reſponſum. Primò, quòd denominatio, & tractatus patris non ſolet nocere tertio, Jaſ. *conſ.* 81 *in princ. lib.* 1. Grat. *conſ. ult. n.* 4. *lib* 1. Card. Mantic. *de conject. ult. volunt lib.* 12, *tit.* 12. *n.* 11. latè Petr. *de fideicomm. q.* 11. *n.* 302. *cum pluribus ſeqq.* Seraph. *deciſ.* 1081 *n.* 2. Rota *in cauſa Sutrina Beneficij* 13. *Martis* 1588. coram bon. mem. Cardin. Platto, & in Romana de Bonellis 29. *Novembris* 1613. coram R. P. D. meo Ubaldo: maximè quando materia eſt ſuſpecta ex malo initio, per ſuprà allegata. Et fuit etiam ponderatum, quòd prædicta teſtamenta non continent tractatum legitimitatis qualificatæ ex procreatione durante matrimonio, quia quomodocumque filii eſſent legitimi ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum, inſtitutio illis debebatur juxta not. per Butr. in cap. *Per venerabilem, n.* 19. *qui filii ſint legit.* Socin. Jun. *conſ.* 42. *n.* 34. *&* 36. *lib.* 1. Ideoque quidquid ex prædictis teſtamentis circa legitimam procreationem elici poſſet, remaneret ſimplex enunciativa moderna, ſi dematur tempus litis, & unica, cùm ſit ab eadem perſona: unde etiam circumſcripta ſuſpicione, nihil probat, maximè in caſu, in quo agitur principaliter de enunciato, Alex. *conſ.* 21. *n.* 4. *verſ. Sed non probabitur, lib.* 1. Rota *deciſ.* 388. *par.* 1. *diverſ.* Secundò fuit reſponſum quòd neque verba dictorum teſtamentorum inferunt pernecesse, quòd Ubertus, de cujus perſona ſtrictè agitur, fuerit procreatus ex legitimo matrimonio, cùm poſſit verificari in legitimato per ſubſequens, qui tempore teſtamenti rectè potuit dici natus ex teſtatore, & Catharina legitima uxore, non quia eſſet talis de tempore procreationis, ſed quia ſecundùm aſſertionem teſtatoris erat talis de tempore teſtamenti. Nec officit quòd qualitas adjecta verbo intelligatur ſecundùm tempus verbi, l. *In delictis,* §. *Extraneus, ff. de noxal.* quia qualitas uxoratus non eſt adjecta verbo, procreatos, ſed eſt adjecta perſonæ Catharinæ, & ſic ſtat, vel ſaltem ſtare poteſt demonſtrativè ad perſonam Catharinæ de tempore teſtamenti, & non qualificativè ad filios de tempore procreationis. Et quòd intentio teſtatoris fuerit potius demonſtrare Catharinam, quàm qualificare procreationem Uberti, patet ex illis verbis, quam ſuam uxorem legitimam eſſe (& ſic de tempore teſtamenti) proteſtatus fuit, & proteſtatur, &c.

Ad ſecundum genus probationis deductum ex eo quòd Ubertus poſſederit bona paterna, nec nõ etiam fideicommiſſo ſubjecta, & ulterius fuerit à Rolando patruo ſuo, & qui illo exiſtente incapace ſuccedebat in fideicommiſſo, nominatus depoſitarius medietatis Caſtri Zibelli. Quoad poſſeſſionem bonorum paternorum reſponſio patet ex ſuprà deductis, nempe quòd hæc non nocet tertio, & nec etiam infert poſſeſſionẽ legitimitatis qualificatæ ex juſta procreatione, cùm pro habenda poſſeſſione bonorum paternorum, ſufficiat Ubertum quomodocumque fuiſſe legitimatum ſive ex reſcripto Principis, ſive ex ſubſequenti matrimonio ex allegatis. Quoad poſſeſſionem bonorum fideicommiſſo, de quo agitur ſubjectorum, fuit reſponſum neque ex illa aliquid inferri: quia cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini ultimi gravati, fuit illi debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo ſubjectorum, & ab illius manu debebant recipere fideicommiſſarii, latè per Dec. *conſ.* 467. *n.* 12. & de communi Rota *deciſ.* 83. *n.* 1. *par.* 1. *diverſ.* Nec facit quòd fideicommiſſarius per aliquod tempus non moverit litem Uberto: quia cùm haberet triginta annos ad petendum fideicommiſſum juxta notata in l. *Sicut. ff de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* patiendo pro minori tempore, non fuit ei in aliquo præjudicatum: aliàs ſequeretur quod ſi fideicommiſſarius aperto fideicommiſſo non movet incontinenti litem conſtituat hæredem gravati in quaſi poſſeſſione qualitatis, in qua prius non erat, quod nullo jure cautum reperitur. Fuerunt etiam dati teſtes deponentes, quod Rolandus fideicommiſſarius jactabat quòd filii Bernardini erant illegitimi, & incapaces, & quod volebat illis movere litem; & etiam conſtat, quòd dictus Rolandus pro majori parte temporis fuit carceratus, ſicque non facilè potuit incumbere litibus civilibus; unde ex iſtis eò minus poteſt fieri fundamentum ſuper potentia fideicommiſſariorum. Quo verò ad depoſitum medietatis Caſtri Zibelli fuit dictum ex illo benè inferri confidentiam Rolandi erga Ubertũ, ſed nihil habere commune cum legitimitate, maximè qualificata, cùm non ſit qualitas ullatenus neceſſaria ad recipiendum depoſitum.

Quoad tertium genus probationis deductum ex teſtibus, diſcurrendo ſuper ſingulis neque viſum fuit relevare. Primus teſtis Stephanus de Cavallis, dum dicit quòd Bernardinus, & Catharina tractarunt Ubertum, & alios filios pro legitimis, & naturalibus; & ita etiam vidit eos teneri, & reputari à ſubditis, & vaſallis nihil nocet. Nam quoad tractatum parentum reſponſum eſt ſuprà in primo genere probationis. Quoad reputationem vaſallorum, teſtis non deponit per verbum communiter, prout requiritur ad iſtum effectum. Verall. *deciſ.* a 10. *par.* a. & eſt regulare quod in teſte indefinita non æquipollet univerſali, ut per ſcribentes in cap. *Audita, de præſcript.* Ideoque poteſt dictum iſtius teſtis verificari in duobus, vel tribus vaſallis, qui filios Bernardini reputarent tales: & ipſemet teſtis refert multos, qui habebant filios Bernardini pro non legitimis, & denique teſtis non dicit quòd filii Bernardini fuerint tractati, & reputati uti legitimi, & naturales procreati ex legitimo matrimonio. Ideoque poteſt illius dictum verificari in legitimatis per ſubſequens, vel per reſcriptum, qui non ſuccedunt in ſimilibus fideicommiſſis, ut dictum eſt ſuprà.

Secundus teſtis Raymundus del Pizzo in eo quod deponit de tractatu Bernardini erga filios, tolli-

tollitur ex dictis in proximo. Dum autem dicit quòd Catharina ante ortum Uberti, & ſubſequentet fratrum dicta fuit eſſe, ac habebatur, tenebatur: & reputabatur ab hominibus Zibelli, prout vidit ipſe teſtis, uxor Bernardini, & ab eo deſponſata, neque in hoc viſus fuit relevare. Primò quia non dicit, quòd Catharina ante ortum Uberti communiter reputaretur uxor, quod erat neceſſarium, cum aliàs ejus dictum poſſet verificari in duobus, vel tribus vaſallis, qui ita reputarent, ut dictum eſt in proximo teſte. Secundò non deponit quòd ita reputaretur ante procreationem Uberti, cùm ortus poſſit verificari in ſola nativitate poſt matrimonium, & tamen fideicommiſſum vult procreatos ex legitimo matrimonio, & non contentatur de natis durante matrimonio, ut patet ex illis verbis, procreatos, & natos.

Tertius teſtis Franciſcus Paraſaccus deponit de ſimplici auditu; unde ſuper illo non fuit immoratum.

Quartus teſtis Baptiſta de Ferrariis dicit, quòd Bernardinus, & Catharina per plures annos ſteterunt ſimul reputantes ſe pro legitimis conjugibus, & procrearunt articulatos filios, & plures reputabant eos pro veris, & legitimis conjugibus, & etiam aliqui dicebant; quod inter eos non potuit eſſe verum matrimonium: dictum fuit iſtum teſtem inprimis non deponere præciſè quòd filii procreati poſt reputationem matrimonii. Secundò eſt quòd hoc dicat, non reddit rationem concludentem matrimonium ante procreationem, quia quod Bernardinus, & Catharina reputarent, & tractarent ſe uti tales, non probat quòd de illo tempore fuerit inter illos matrimonium, quia dato malo initio, hujusmodi tractatus non probant matrimonium, Innoc. in cap. *Ex parte, n. 5. de teſtib. ſpoliat.* & fuit latè dictum in cauſa Cracovien. Illegitimitatis, 22. *May* 1606. coram me. Circa illud quod dicit de reputatione aliorum, non concludit, cùm non deponat per verbum, communiter, ex dictis ſuper duobus proximis teſtibus; imò deponit de illis, qui reputabant in contrarium.

Quintus teſtis Bernardinus de Franciofis dicit, quòd judicio ſuo poſſunt eſſe viginti anni, vel circa, quod ipſe teſtis dici audivit a pluribus, & quòd publicè dicebatur in loco Zibelli Bernardinum deſponſaſſe Catharinam, & eam in uxorem accepiſſe, & quod obinde citra dictus Bernardinus ſuſcepit ex ea Ubertum. Iſte teſtis circa quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ ex procreatione viſus fuit non probare. Primò, quia quòd Catharina eſſet uxor Bernardini de tempore ſuſceptionis Uberti, non deponit niſi per rationem quod publicè dicebatur, quæ ratio ad ſummum concludit publicam vocem, & famam, quæ facit ſemiplenam probationem, & ipſe tamquam unicus facit ſemiplenam iſtius ſemiplenæ. Præterea iſte teſtis non deponit de procreatione Uberti poſt matrimonium, ſed de ſuſceptione, quæ poteſt verificari in ſimplici nativitate Uberti poſt matrimonium, quæ nativitas non ſufficeret ex ſupra allegatis: & etiam fuit obſervatum, quòd iſte teſtis deponit de fama in loco Zibelli, quæ non ſuffragatur, cùm Ubertus fuerit natus in loco Varani: fama enim ut probet, debet eſſe in loco, ubi actus eſt geſtus. Salic. in l. *Ea quidem, n.* 103. *C. de accuſat.* Natta *conſ.* 473. *n.* 16. *verſ. Item prædicti teſtes.*

Sextus teſtis Barrotius de Burgo omnia deponit de auditu ſimplici: ideoque ſuper illo non fuit immoratum.

Septimus teſtis Joannes de Magiſtris dicit ſe cognoviſſe uxorem Bernardini, de qua in interrogatorio, de anno 1516. quo tempore erat nupta in dictum Bernardinum, & hoc ſcit, quia vidit, & audiebat, & intelligebat dictum Bernardinum eam tenere, reputare, & nominare pro uxore: & è converſo ipſam eum tenere pro marito, & ita eos teneri à vicinis, & aliis cognoſcentibus, & teſtis ita eos tenuit, & reputavit, tenebat, & reputabat palam, & publicè. Idem teſtis ſuper 13. interrogatorio dicit, quòd Bernardinus ex dicta ejus uxore antequam eſſet uxor, habuit unum filium nominatum Federicum, & poſtquam fuit nupta in Bernardinum, habuit Ubertum, & alios filios, & ita audivit, & intellexit, ac vidit ipſum Bernardinum, & Catharinam, ipſos filios, ac filias pro talibus ſic natis habere, tenere, ac reputare, & nominare, ac ab aliis haberi, teneri, & reputari palam, & publicè in terra Zibelli. Iſte teſtis & ipſe viſus fuit poſſe evitari. Nam inprimis non deponit de procreatione Uberti poſt prætenſum matrimonium, ſed per verbum, habuit, quod eſt æquivocum, & poteſt referri ad ſimplicem nativitatem poſt matrimonium, quæ non ſufficeret ex ſupradictis. Præterea in eo quod dicit, quod Bernardinus poſtquam ſibi fuit nupta Catharina, habuerit Ubertum, & alios filios, nullam reddit cauſam ſcientiæ, prout debebat, cùm non interfuerit matrimonio, ita, ut certo ſciret tempus illius: imò ſe reſtringit ad ſimplicem auditum, & intellectum ibi, *& ita audivit dici, & intellexit:* & in omnem eventum in hoc eſſet unicus. Dum autem ſubjungit vidiſſe ipſum Bernardinum, & Catharinam filios pro aliquibus ſic natis habere, tenere, & reputare, ac nominare, nihil aliud concludit, quàm tractatum patentum, qui non nocet tertio ex ſuprà deductis. Dum autem dicit ita fuiſſe tentos ab aliis, non ſubjungit hoc fuiſſe communiter, prout requiritur ex ſæpius allegatis. Præterea non deponit de loco Varani, prout requiritur ex pariter allegatis.

Poſtremò quidquid dici poſſet cum ſolis probationibus Dominorum de Pallavicinis, res viſa fuit reddi magis dubia ex deductis pro parte Dominorum de Rangonibus. Nam inprimis fuit datum inſtrumentum confectum per Ubertum cum præſentia, & aſſenſu matris de anno 1526. 27. *Novembris*, in quo medio juramento confitetur ſe eſſe majorem 17. annis, & ultrà: ideoque apparet, quòd erat natus ante annum 1510. de quo tempore Bernardinus, & Catharina procurarunt exequutionem mandati de diſpenſando pro contrahendo matrimonio, & ſic non erat adhuc inter illos matrimonium. Nec movit Dominos; quòd indictio, de qua in dicto inſtrumento, non concordat cum dicto milleſimo: ideoque poſſit eſſe erratum in milleſimo, ſicut in indictione: quia viſum fuit circa milleſimum tamquam rem notiſſimam non potuiſſe errari, quod ſecus eſt in indictione, quæ paucis eſt nota. Non etiam movit Dominos, quod Ubertus potuerit errare circa propriam ætatem, cùm homines de tempore nativitatis non habeant uſum rationis: quia à communiter accidentibus homines maximè nobiles vel per relationem propinquorum, vel aliàs ſolent ſcire propriam ætatem: ideoque inolevit praxis

ut

ut illis credatur circa propriam ætatem, ſicut videmus practicari in teſtibus etiam ubi ætas eſt de ſubſtantia, ut in teſtibus deponentibus ſuper immemorabili: & cùm mater benè conſcia ætetis filii eſſet præſens, & authorizans, multum veriſimile eſt quòd admonuiſſet filium ſi erraſſet in aſſertione ætatis: & in omnem actum, cùm poſſibile ſit quòd Ubertus aliquo modo eſſet certus de ſua ætate, ſtandum eſt illius confeſſioni juratæ donec probetur error, cùm regula ſit quòd confeſſio plenè probet contra confitentem, & habentem cauſam ab illo. Similiter non obſtare viſum fuit quòd Ubertus in alio inſtrumento de eodem anno confecto aſſeruerit ſe majorem 16. annis, quia in majori ætate ineſt minor, juxta not. in l. 1. § *Si ſtipulanti ff de verb ſignif.* & hoc modo concordantur ſimiles probationes per Alex. *co. ſ. 64. n. 3. & 4 lib. 2.*

Secundò principaliter pro parte Dominorum de Rangonibus fuerunt dati teſtes, ex quibus apparet Jacobam ſororem Uberti fuiſſe natam 18. menſes poſt illum, & rurſus 18. menſes Jacobam fuiſſe natum Pallavicinum, adeo ut Pallavicinus excederetur in ætate ab Uberto per tres annos. Iſte autem Pallavicinus reperitur nominatus in teſtamento patris condito de anno 1511. menſe Decembris: ideoque apparet quòd Ubertus fuit conceptus circa principium anni 1508. & ſic ante mandatum de diſpenſando. de quo ſuprà. Et quatenus fuit replicatum pro parte Dominorum de Pallavicinis, quod teſtes hoc deponentes jam ſunt declarati nulliter examinari, viſum fuit Dominis quod ex quo tales teſtes fuerunt inducti à Dominis de Pallavicinis quòd etiam ſi ſint nulliter examinati, poſſint contra illos facere magnum adminiculum, per ea, quæ fuerunt deducta coram Verali *deciſ. 268. par 3.* & dixit Ruin. *conſ 46. n. 10 lib. 4.* & Cravett. *conſ. 198. n. 11.* Cardin. Seraph. *deciſ. 585. n. 1.*

Tertiò fuerunt dati pro parte Rangonorum teſtes plura deponentes in confuſo ſuper illegitimitate filiorum Bernardini, & ſignanter duo, nempe Hieronymus de Roncho, & Bernardinus de Picciis, qui dicunt publicè audiviſſe, quòd filii Bernardini erant illegitimi, & inſucceſſibiles: quod verbum, publicè, ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota importat publicam vocem, & famam, Caputaq. *deciſ. 7. & deciſ. 589. par. 3* Rota *in cauſa Romana Matrimonii 21. Junii 1651.* coram R.P.D. meo Pirovano.

Et licèt iſtæ probationes fortè non viderentur ſufficientes ad probandam illegitimitatem, quatenus onus probandi incumberet Dominis de Rangonibus; attamen benè viſæ fuerunt ſufficere ad elidendam, & conquaſſandam probationem Dominorum de Pallavicinis, cùm ſupra deducta ſatis ſint imperfecta ex genere ſuo: & quando probatio eſt debilis, & imperfecta, tunc eliditur, & conquaſſatur per alias ſimiles contrarias, ut in illis terminis reſpondit Rota in Cracovien. Illegitimitatis coram me, de qua ſuprà.

Et ita tentum, &c.

PARMEN. STATUS.

7 SUpraſcripta deciſio Rotæ quinque habet partes. In prima deciditur, qualitatem procreationis & nativitatis ex legitimo matrimonio eſſe à Marchionibus Pallavicinis probandam, nec probatam cenſeri ex matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, & ex ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis Uberti.

In ſecunda deciditur, hanc qualitatem non eſſe probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu Bernardini eorum authoris.

In tertia, eamdem qualitatem non probari ex eo quòd Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona fideicommiſſo ſubjecta.

In quarta, item non probari hujuſmodi qualitatem ex teſtium depoſitionibus.

Ultima pars verſatur circa probationes partis adverſæ.

Ut autem recedatur à deciſis, ſatis erit oſtendere qualitatem procreationis, & nativitatis vel non eſſe probandam, vel certè eſſe probatam per aliquod genus dictarum probationum. Sed omninò erit recedendum, ſi docebitur probatam eſſe per ſingula probationum genera, ut confidimus.

Et quoad primam partem repetendum eſt memoria, ante deciſionem hujus cauſæ cùm eſſet dubitatum an Pallavicini tenerentur probare contractum matrimonii de certo tempore, & de quo fuiſſe tunc omiſſam hujus dubii propoſitionem, quia ipſi oppoſuerunt ſe eſſe in quaſi poſſeſſione legitimitatis, ac propterea debere in bonorum poſſeſſionem immitti abſque ulteriori probatione: atque ita reſtricta fuit difficultas ad hanc quaſi poſſeſſionem poſthabita priori diſputatione. Et
8 tamen in deciſione cauſæ fit reditus ad primum dubium, & reſolvitur Pallavicinos teneri probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio; quod nihil aliud eſt, quàm ipſos teneri probare matrimonium de tempore ante eorum procreationem: quinimò non ſolùm reſolvitur hoc dubium, quod relictum fuerat, & petitorium reſpicit, cap. *Per tuas. qui fil. ſint legit.* & tradit Menoch. *de arbitrar. judic. caſu 89. n. 19.* ſed deciditur etiam aliud, quod poſteà ſubſequi debuiſſet, videlicet matrimonium de certo tempore ante procreationem probatum non eſſe.

Veritas ergo eſt idcircò fuiſſe propoſitum du-
9 bium quaſi poſſeſſionis legitimitatis, quia per eam ſolam relevabantur Pallavicini ab onere probandi qualitatem procreationis, & nativitatis poſt matrimonium; nam in judicio poſſeſſorio hæc qualitas ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, quamdiu oppoſitum non doceatur, etiamſi concubinatus præceſſerit.

10 Quod probatur, quia cùm qualitas legitimitatis, in cujus quaſi poſſeſſione exiſtunt nunc Pallavicini, fuerit apta illis ineſſe ab origine procreationis, præſumitur ita fuiſſe, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi, ex doctrina Bar-
11 roli poſt Dyn. in l. *Si prius, n. 18. ff. de nov. oper. nunciat.* ubi agens an quaſi poſſeſſio alicujus ſtatus, vel qualitatis transferat onus probandi in adverſarium, concludit tunc transferre, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei: quod etiam docuit Bald. in l. *Titia divortium, ſub num. 2. poſt med. ff. ſol. matrim.* ibi; (Circa hoc utrum poſſeſſio, vel quaſi relevet ab onere probandi. Dicaut ſtatus quem inducit poſſeſſio, potest naturaliter ineſſe origini; & tunc relevat ab o-
12 nere probandi. &c.) & idem Bald. *conſ. 351. ſub num. 2. verſ. Præterea quoties, lib 1.* ubi propterea con-

conſuluit ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſallatus probari aliquem fuiſſe vaſallum ab origine nativitatis. Sequitur Jaſ. in d. l. *Si prius, n.43.* Peregrin. *de fideicomm. art.43. n.69.* & alii apud Pulvium Pacian. *de probat. par. 2. c. 20. n. 1. & 2.* & Maſcard. *eod. tract. concl. 1194. n. 20.*

Quam concluſionem probant textus expreſſi in l. *Liberos, §. Si quis ex ſervitute, ff. de liber. cau.* in l. *Si filius,* & in l. *Circa eum, ff. de probat.* in l. *Moveor, C. Si ſerv. export. ven.* in l. *Matrem,* & in l. *Ad probationem, la ſeconda, C. de probat.* Ex quibus juribus conſtat exiſtentem in poſſeſſione libertatis ſervitutis, vel alterius ſimilis qualitatis, ſive agat, ſive conveniatur, non teneri probare ſe fuiſſe in hac quaſi poſſeſſione ab origine nativitatis, quia cùm aptè potuerit naſci liber, aut ſervus, & nunc abſque dolo reperiatur in quaſi poſſeſſione hujuſmodi qualitatis, liberatur ab onere probandi, illudque transfert in adverſarium ſuum.

13 Et per hanc Bartoli theoricam, quod quaſi poſſeſſio legitimitatis ſufficiat ad demonſtrandam veram legitimitatem etiam in petitorio, quia hæc quaſi poſſeſſio non repugnat origini, & primo ſtatui filiationis, imò ei convenit, cùm præſumptio ſit filium ex legitimo matrimonio eſſe natum; tradit Menoch. viden. *de arbitr. jud. lib. 2. d caſu 89. num. 71.* & Burſat. *conſ. 384. num. 17. verſ. Quartum minus, vol. 4.* ubi loquitur ad effectum ſuccedendi in bonis veram legitimitatem requirentibus, ut in themate, & pluribus relatis oſtendit hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem; & ſequitur Simon. de Præt. *de interpret. ultim. volunt. lib. 5. dub. ult. num. 189.* Qualitas 14 enim veræ legitimitatis habet juris communis aſſiſtentiam: tum quia cùm neceſſe ſit quemlibet naſci ex coitu, qui vel licitus ſit, vel prohibitus; in dubio præſumi debet licitus, ſecundùm Bald. in l. 1. *num. 35. C. de in qui accuſ. non poſſ.* ubi ait ex honeſta conjectura inhoneſtam præſumptionem favore prolis innocentis excludi: qua ratione filium in dubio præſumi natum legitimè, latè probant Bero. *conſ. 19. num. 6. & ſeq. vol. 2.* Menoch. *de præſumption. lib. 6. præſumpt. 54. num. 22. & ſeq.* Cephal. *conſ. 435. num. 81. vol. 3.* tum quia eſſe illegitimè natum, propter maculam originalem quædam nota, & infamia facti creditur, quæ non præſumitur niſi probetur, ut arguit *loco cit.* Menoch. *num. 29.* & alias rationes adducit Paleott. *de noth. & ſpur. c. 20. n. 3. & ſeq.*

Ideoque filium præſumi potiùs natum poſt matrimonium, quàm ante, & contrarium dicenti incumbere onus probandi, docuerunt in ſpecie Bald. *conſ. 213. occurrit, in fin. vol. 2.* Salic. in l. *Neque natales, n. 3. verſ. Item iſtam gloſſam, C. de probat.* Alciat. *de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 37.* & Matth. Vveſembertus *conſ. 44. ſub n. 64. verſ. Et ita,* ubi teſtatur de communi. Et hac ratione videmus pro- 15 bari ætatem etiam ex matrimonio; quia ſi verum eſt matrimonium à decem annis contractum fuiſſe, verùm etiam eſt filium non eſſe majorem annis decem, cùm poſt matrimonium natus cenſeatur, ut ex communi opinione concludit poſt alios Odd. *de reſtit. in integr. par. 1. q. 37. art. 10.*

Quamobrem cùm qualitas legitimitatis non modo ſit apta ineſſe origini nativitatis, & procreationis, ſed cenſeatur etiam ineſſe juris præſumptione; non eſt dubitandum quominus per illius quaſi poſſeſſionem Pallavicini fuerint liberati ab ulteriori probatione: & hanc eſſe receptiorem, ac veriorem ſententiam teſtatur *d. præſumpt. 54.* Menoch. *n. 31. verſ. Hæc receptior, & verior ſententia.* 16 Conſtat autem manifeſtè hæc omnia eodē modo concludere ſive copula præceſſerit matrimonium, ſive non; quia cùm conſtet de utroque ſtatu matrimonii, & concubinatus, nec appareat quo tempore natus fuerit; jus præſumit natum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ fuit apta eidem ineſſe ab origine procreationis, nec attenditur poſſibile contrarium, ut advertunt omnes initio relati, & declarat Everard. *in loco à tempore ad tempus n. 20.* & hoc ipſum conſideravit olim Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ. 1000. n. 8.* in hæc verba: (Concubinatus verò licet faciat, ut cùm præceſſit, non poſſit poſtea deduci concludens probatio ex cohabitatione, &c.) tamen cum in hoc caſu cum cohabitatione concurrant tot alia inferentia ad matrimonium, utique ex illis tollitur illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oritur: & proptereà non obſtare malum initium docuit ſimiliter in hac cauſa *deciſ. 978. n. 7. ejuſd.* Seraph. Et in propriis terminis filium præſumi natum in dubio poſt matrimonium, etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, conſuluit Ruin. *conſ. 51. n. 20. verſ. Præterea ex quo, lib. 5.* Jaſ. *conſ. 168. col. 3. verſ. Secundò principaliter, vol. 4.* ubi alios allegat, & Marcabrun. *conſ. 73. n. 46. & ſeq.*

Quibus accedit quòd Doctores ſuprà relati loquuntur, vel quando conſtat tantùm de matrimonio, & filiatione, ut Bald. Salic. Alciat. Ruin. & Jaſ. vel quando conſtat ſolùm de filiatione, & ſumus omninò dubii, ut Bero. & Menoch. *d. præſumpt. n. 22. & ſeq.* vel quando ſolum conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut Menoch. *de arbitrar. judic.* Burſat. & Sim. *de Præt.* & tamen hi omnes cenſent filium cenſeri procreatum legitimè ad effectum ſucceſſionis, idque etiam in petitorio, ut Menoch. & Burſat. Ergo hoc caſu, in quo tria copulative concurrunt, nempe matrimonium, filiatio, & quaſi poſſeſſio legitimitatis, & verſamur in poſſeſſorio, res videtur omninò indubitabilis, ut in puncto animadvertit Menoch. *lib. 6. de præſumpt. 54. n. 34. in fin.*

Nec prædictis obſtat *deciſ.* Seraph. 1081. *num. 2.* allegata in deciſ. per quam deciditur ad effectum ſucceſſionis in ſuo caſu duo eſſe probanda, videlicet matrimonium, & nativitatem ex matrimonio.

Reſpondetur enim ab ea deciſione tamquam non juridica, & edita una tantùm parte informante, fuiſſe poſteà receſſum, ut patet in deciſ. 1300. ejuſdem Seraph. ac prætereà ibi nec de matrimonio conſtabat, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut colligitur ex *n. 2. & 5.* unde patet quàm malè ex ea inferri poſſit ad hunc caſum, in quo conſtat de utroque.

Et eodem modo reſpondetur ad *conſ.* Ceph. 82. *vol. 1.* ubi conſuluit filium probare debere ſe natum eſſe poſt matrimonium, cùm in concubinatu natus præſumatur: nam in ſuo caſu filius non erat in poſſeſſione legitimitatis, nec conſtabat de vero, vel putativo matrimonio, ſed tantùm de præcedenti fornicatione, ut ipſe ſe declarat ſub *n. 43. verſ. Poſtremò,* & *ſub n. 56.* ibi: nam verè, & certitudinaliter conſtat de fornicatione præcedenti, & non liquet concludenter de matrimonio ſubſe-

quenti

quenti; & propterea cùm de fornicatione clarè appareat, veriſimilius eſt illum eſſe natum ex ipſa fornicatione.) Hæc ibi. Unde hoc caſu, in quo conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, & de præcedenti matrimonio veriſſima eſt concluſio, quam ibidem ponit Cæphal. *n.1.* quod natus ex concubina deſponſata, natus videatur potius poſt deſponſationem, quàm ante.

Ex quibus ni fallor ſublata eſt prima hæc concluſio Rotæ, quia revera Pallavicini non tenentur probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio, cùm hæc qualitas ſatis probetur per matrimonium ipſum, & quaſi poſſeſſionem legitimitatis ex juris præſumptionibus, quæ dicuntur liquidiſſimæ probationes, ut per Burſatt. in his terminis *d.conſ.384.n.14.vol.4.* Cæphal, *d. conſ.43.n.4* Seraph. *d.deciſ.*1000.*n.14.*

In ſecunda parte deciſionis reſolvitur non probati qualitatem procreationis ex matrimonio per nominationem, inſtitutionem, & tractatum Bernardini: & tamen in aliis deciſionibus hujus cauſæ hactenus Rota ſemper agnovit, probavitque legitimitatem Pallavicinorum uti qualificatam. Nam in deciſione coram Robuſterio 2. *Decembris 1573.* cenſuit conſtare de matrimonio ad effectum legitimitatis pro ſucceſſione bonorum fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectorum, ut ibi *in prin.* & *verſ.Sexto, & verſ.Sicut nec agitur*; & coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis 1606.* perpendit ſucceſſibilitatem Pallavicinorum in fideicommiſſo, in quo non veniebant niſi nati ex legitimo matrimonio: & coram Seraph. dicta *deciſ.*1000. *ſub n.17.verſ.Octavo*; conſideravit relationem Cardinalis Simonettæ Paulo III. factam quòd iidem nati eſſent ex legitimo matri-
17 monio. Quàm verò ſolidiores fuerint rationes veterum deciſionum, quàm hujus noviſſimæ, patebit ex infraſcriptis. Nam ex tribus fundamentis ultimæ deciſionis, primum eſt, quòd niſi tunc debebatur Pallavicinis quomodocumque eſſent legitimati etiam per ſubſequens matrimonium, & ideo ex inſtitutione Bernardini non poteſt inferri ad qualificatam legitimitatem filiorum inſtitutorum.

Huic primo fundamento repugnat veritas facti, quia Ubertus fuit inſtitutus à Bernardino in Caſtris ſuppoſitis fideicommiſſo veram, & non fictam legitimitatem requirenti, & quorum Ubertus capax non fuiſſet, niſi ex legitimo matrimonio fuiſſet procreatus, ut in puncto tradit in hac ipſa cauſa Pur. *deciſ.7.de ſponſal.* Ergo ex nominatione, & inſtitutione in bonis, quorum legitimati per ſubſequens matrimonium non erant capaces, Ubertus conſtitutus fuit in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis; ita in terminis Bero. *conſ.19. n.7.& ſeq lib.2.* Menoch. *lib.6.d. præſumpt.54.n.38* Pacian. *de probat. lib.2.c.16.n 77.* præſertim quia Bernardinus habuit exactam notitiam hujus fideicommiſſi cujus ter obtinuit confirmationem.

18 Alterum Rotæ fundamentum eſt, quòd tractatus patris non ſoleat nocere tertio: quæ tamen regula nunc patitur quatuor limitationes, ſeu declarationes, quarum unaquæque ſufficeret, & tamen concurrunt omnes in caſu præſenti.

19 Limitatur enim primò, ut non procedat quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi, illudque in adverſarium transferendi; quia in hac parte etiam contra tertium hic tractatus operatur, & declarat Pariſ. *conſ.10.num.100. & num.109. & ſeq.vol.2.* ubi ait extare hac de re apertiſſimas deciſiones Bart. & communiter aliorum, Seraph. *d.deciſ.*1000.*num.14.* Lup. *de illegit. commen.2.§.3.num.53.ad fin. verſ. Tamen indiſtinctè,* Maſcard. *de probat. concl.790.num.9.* Menoch. *lib.6 de præſumpt.54.num.48.* Bero. *conſ.19. num.7. & ſeq vol.2.* & Simon. de Pret. *de interpret.ult. volunt. lib.5.dub ult.n.187.& ſeq.* ubi loquitur in ſpecie de adipiſcenda poſſeſſione ex remed. l. *fin. C. de edict. D.Andrian.tollen.*

20 Declaratur ſecundò, ut procedat in ſimplici nominatione, & incidenti aſſertione parentum, in quibus terminis tantùm loquitur Jaſ. Mant. Seraph. & alii in deciſ. allegati, ut patet ex illorum inſpectione: ſed aliud dicendum eſt in nominatione facta propter ſe, & conjuncta cum inſtitutione; quia hæc non dicitur ſimplex nominatio, ſed tractatus, qui operatur etiam in præjudicium tertii: ita in propriis terminis declarat Gozadin. *conſ.13.n.33.verſ.2.* præfati teſtes; & *num.53. verſ.Non obſtat.Iaſ.* ubi multipliciter reſpondet Jaſoni, & teſtatur contra eum eſſe magis communem opinionem Doctorum numero, & pondere: & hanc opinionem quando nominatio eſt facta principaliter, & in actu, qui magis conveniret filio, quam extraneo, approbavit idemmet Jaſ. *conſil.102.col.1.verſ.Secundò ad idem, vol.4.* ut advertit Gozad *loco citato,* & idem Jaſ. in l. *Profeſſionem, num.4.C.de teſtam.* & *conſ.114.col.penult.ſub num.6.verſ.Vel aliter,* & *3.vol.1.* Bero. qui ſimiliter reprobat Jaſ. *conſ.19.num.11.vol.1.* Cæſar de Graſſ. *deciſ.18.de probat.* & Maſcard. *de probat. concl.790. n.42.* ubi poſt alios concludit tractatum favore legitimitatis probare legitimitatem etiam contra tertium.

21 Ratio differentiæ eſt, quia ad conſtituendum filium in hac quaſi poſſeſſione fortior eſt tractatus, quàm nominatio, ut tradit Bald. in l. *Non ignorat, C.Qui accuſ.non poſſ.* Jaſ. qui hanc differentiam non ignoravit, d. *conſ.114.* incip. *ab objectu, col.fin. vol.1.* Gozadin *d.conſ.113.num.39.* Cravett. *conſ. 408.ſub num.5.verſ. Ideo fortior eſt tractatus.*

Quamobrem tractatus Bernardini non poteſt appellari ſimplex enunciativa, ut dicitur in deciſione, cùm ſit principaliter propter ſe, & fundamentum diſpoſitionis, & in actu proportionabili filiis legitimè natis dumtaxat, ut in propriis terminis dixit Bartol. in dict. l.1. §. *Item per contrarium, num.3. ff. de liber.* Gozadin. *d. conſ.13. ſub num.55.* Pariſ. latè *conſ.10.num 100 vol 2.* & Cravett. *conſ.958.num.37.* nec ſimiliter poteſt dici unica, cùm ſit geminata in duobus teſtamentis, licèt ſit ejuſdem perſonæ, Caſtren. in puncto in l. *Non epiſtolis, n.3.verſ.Item videtur, C.de probat.* Paleott. *de noth.& ſpur.c 29.n.2.*

22 Limitatur tertiò, ut non procedat ſi cum tractatu concurrant alia adminicula, quæ hoc caſu plurima concurrere, inferius patebit: eo enim caſu tractatus legitimitatis operatur etiam in præjudicium tertii, ut latè conſuluit Cravett. *conſ. 991. à num.80.verſ.Reſpondetur, vol.6.* Cæph. *conſ. 137.n.51.* ubi ait hanc opinionem eſſe indubitatam, Gabr. *conſ 21.num.43.lib 2.* & Burſat. *d.conſ. 384.n.18.vol.4.* ubi teſtatur de cōmuni opinione: quod clarè perpendit olim Rota in hac cauſa corā Ludoviſio 10. *Aprilis 1606. verſ. Accedit nominatio*

in

in illis verbis: & licèt pars adverſa contendat has enunciativas non eſſe ſufficientes ad probandum matrimonium contra tertium; poſſent forſan admitti ſi per ſe conſiderarentur, & non in concurſu aliarum præſumptionum.

23 Limitatur demum, ut non procedat hæc regula cùm tertius, cujus intereſt, nominationi, & tractatui acquieſcit, quemadmodum acquieviſſe Rolandum, docebitur in 3. *par.* Angel. in l. *Liberorum, in princ. ff. de his, qui not. infam.* Paleott. *de noth. & ſpur. cap. 22. in fin.* Menoch *de arbitrar. d. caſu* 89. *n.* 72.

Tertium, & ultimum fundamentum Rotæ in hac ſecunda parte eſt, quòd verba teſtamenti Bernardini non concludant neceſſariò procreationem ex legitimo matrimonio.

24 Quod tamen fundamentum ſimiliter tollitur facto, quia in eodem teſtamento filios natos ante matrimonium, & legitimatos poſteà per ſubſequens Bernardinus appellat naturales, vel filios ſimpliciter; Vbertus verò, & fratres vocat filios ſuos legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & ex uxore ſua, item magnificos, & generoſos: ex qua filiorum diſtinctione convincitur nominaſſe, atque agnoviſſe Vbertum, & fratres uti filios verè legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, ut in ſpecie advertit Bart. in l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Angel. *conſ.* 366. *n. 5. verſ. Primò ſi teſtator in aliqua parte teſtamenti*, de naturalibus fecit mentionem, & Cæſ. de Graſſis *deciſ. 18. n. 5. de probat.* Præſertim habita ratione prægnantiæ verborum, quibus uſus eſt teſtator cùm de Vberto, & fratribus ſermonem habuit: & hæc filiorum diſtinctio olim non latuit Rotam, ut patet in deciſione hujus cauſæ coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis 1606. verſ. Nec ex concubinatu.*

25 Sed jure etiam tollitur hoc fundamentum, quia etſi Bernardinus Ubertum, & fratres ſimpliciter nuncupaſſet filios ſuos legitimos, & naturales abſque alia filiorum diſtinctione: adhuc tamen ipſi ex hac nuncupatione, & tractatu conſtituti eſſent in quaſi poſſeſſione veræ legitimitatis, ita, ut abſque alia etiam probatione ad fideicommiſſum veram legitimitatem requirens, deberent admitti. Ita in propriis terminis Burſatt. *d. conſ. 384. n. 13. verſ. Quartò cùm principaliter, vol.* 4. & Bero. *d. conſ. 19. n. 7. & ſeq. vol. 2.* & Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 18. num. 11. de probat.* ibi, (Oppoſitio quòd potuerunt nominari legitimi, quia eſſent legitimati, non placuit prædictis omnibus concurrentibus, & pluribus ex Dominis viſa eſt nimia ſubtilitas.) Verba enim illa etiam ſimpliciter prolata, intelliguntur de filiis legitimè procreatis, d. l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Maſcard. *de probat. d. concl. 798. nu.* 11. nec verificantur in legitimatis per ſubſequens ſaltem ex communi uſu: loquendi, Cæph. poſt alios, quos citat, *conſ. 82. num. 18. & ſeq. vol.* 1. & *conſ. 276. n. 27. vol* 2. Peregrin. *de fideicomm. art. 24 n.* 38.

25 In tertia deciſionis parte, ubi reſolvitur qualitatem procreationis ex matrimonio non probari ex eo, quòd Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona huic fideicommiſſo ſubjecta: ſtatuuntur à Rota tres concluſiones. Prima eſt, quòd cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini, erat illi debita poſſeſſio bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & ab illius manibus debebant recipere fideicommiſſarii; ac propterea Rolandus patiendo Ubertum poſſidere non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione legitimitatis qualificatæ.

Hac concluſione Rota tacitè fatetur, Ubertum eſſe procreatum, & natum ex legitimo matrimonio, quia alioquin illi tamquam incapaci non fuiſſet debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectorum, ut cenſuit Rota in Perusina fideicommiſſi 15. *Ianuary* 1614. coram D. Decano: & tradunt Roſental. *de feud. cap. 7. concluſ. 92. num.* 1. Peregrin. *conſ. 4. n. 55. vol.* 1. & recentiores Bononien. *de legit. contrad. quæſt. 19. art.* 2. ubi teſtantur ab hac ſententia neminem diſſidere.

27 Aut igitur Uberto erat debita poſſeſſio dictorum bonorum, aut non. Si erat debita, ergo erat legitimè natus ex dictis proximè. Aut non erat debita; & tunc Rolandus fideicommiſſarius non tenebatur recipere de illius manibus, & conſequenter patiendo Ubertum poſſidere bona veram legitimitatem requirentia, illum conſtituit in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, per textum in l. 1. aliàs incipit, *Quod Senatus, §. Item per contrarium*, ubi hoc docet Bart. *ff. de liber. agnoſcen.* & alii apud Menoch. *lib. 6. præſumpt. 54. n.* 38.

Præſertim quia ex alio quoque capite Rolandus tenebatur capere de manu Uberti. Nam cum in teſtamento Juan. Franciſci adeſt prohibitio de non alienando in favorem fideicommiſſarii, in caſu alienationis poterat Rolandus poſſeſſionem rei alienatæ propria authoritate ingredi, Zanch. *in repet.* l. *Hæredes mei, §. Cùm ita, n. 407. ff. ad Trebell.* Bero. *conſ. 129. num 15. lib.* 2. Petr. *de fideicommiſſ. quæſt. 3. num. 30. & 31.* Prout revera propria authoritate ingreſſus fuit poſſeſſionem bonorum Polidori alterius fratris, licèt ſupereſſet Livia Polidori filia. Veritas ergo eſt, Ubertum non poſſediſſe hæc bona, ut illa reſtitueret fideicommiſſariis, ſed ut ſibi retineret ex teſtamento paterno. Siquidem huic cauſæ, de qua conſtat, tribuendus eſt actus poſſeſſionis, nec debemus aliam cauſam præſumere, Rota *deciſ. 102. n. 22. par. 1. diverſ.* Et revera mirum videtur hodie Rotam ita cenſuiſſe, quæ tamen olim ſemper habuit patientiam Rolandi pro validiſſima præſumptione, ut coram Robuſterio 2. *Decembris* 1573. *verſ. Sextò*, coram Seraph. *d. deciſ. 1000. num. 15. verſ. Quintò concurrit alia validiſſima præſumptio*, & coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606. in illis verbis, validiſſima etiam præſumptio viſa fuit illa, quam aliàs magni fecit Rota, nempe ſucceſſio filiorum Bernardini in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectis ſciente, & patiente Rolando.

28 Concluſio ſecunda, quam ponit Rota in hac tertia parte eſt, quòd Rolandus patiendo Ubertum poſſidere hæc bona minori tempore, quam triginta annorum, non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione hujuſmodi legitimitatis.

Hæc temporis ratio fortè concluderet in judicio proprietatis; ſed quoad poſſeſſionem Rolandus intulit ſibi præjudicium eo ipſo, quòd ſcivit Ubertum poſſidere, & non contradixit, Bart. in l. *Si de eo, §. Si fortè, num. 4. verſ. Quid dicendum, ff. de acquir. poſſeſſ.* & tradunt in cap. *Cùm veniſſent, de reſtitut. ſpoliat.* Butr. *num.* 15. & Abb. *num.* 16. Neq; enim unquam repetitur jure cautum, ut ad conſtituendum aliquem in quaſi poſſeſſione ali-

qualitatis, requiratur longiſſimum tempus triginta annorum. Quandoquidem id requiritur pro acquiſitione dominii ex præſcriptione, non autem pro quaſi poſſeſſione adipiſcenda, quæ illicò etiam ex unico actu acquiritur. Ripa in cap. *Cum Eccleſia Sutrina, n. 52. extra de cau. poſſeſſ. & propriet.* & in terminis quaſi poſſeſſionis legitimitatis tradit Menoch. *de arbitr. judic. dicto caſu* 89. *n.* 73. &

29 generale eſt, ut quaſi poſſeſſio non requiratur præſcripta niſi in petitorio, ut idem Menoch. *in Commen. retin. remed.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 49. *& q.* 4. *n.* 53 *verſ. Diſſolvendus eſt modus*, relatus à *Maſcar. de probat. concl.* 1194 *n.* 51.

Ultima concluſio tertiæ partis eſt, quòd Rolandus fuit carceribus mancipatus, & non potuit illicò impedire, quominus Ubertus poſſideret. Quod tamen ſimiliter ceſſat ex facto; namà morte Bernardini ad carcerationem Rolandi intercesſit ſpatium duorum annorum cum dimidio. Unde ille tamdiu paſſus non fuiſſet Ubertum poſſidere bona, in quibus ipſe ſucceſſiſſet, ſi Ubertus fuiſſet incapax, niſi eum verè legitimum, & capacem exiſtimaſſet. Præſertim quia eo temporis intervallo litem egit occaſione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum contra filiam Polidori fratris teſtamento excluſam. Unde ceſſat quod dicitur in deciſione, quòd Rolandus tunc non potuerit vacare litibus: quemadmodum etiam ceſſat, quòd ipſe jactaverit filios Bernardini eſſe illegitimos.

Quoniam ex tribus teſtibus de hoc deponentibus alter ſingularis eſt, alter jam rejectus a Rota, alter verò non ſolùm dicit Rolandum ea verba protuliſſe calore iracundiæ, ſed deponit etiam de

30 judicio ſuo. Nam cum Rolandus dum agebat de illegitimis, non expreſſerit de quibus intellexerit, teſtis ſuſpicatur eum de filiis Bernardini fuiſſe locutum. Sed nihilominus etiamſi de illis intellexiſſet, potentiora tamen fuerunt ejus facta pro conſtituendis illis in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quàm verba oppoſitum deſignantia, cap. *Per tuas, qui filii ſint legit.* & dixit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606. Cæterum quamvis patientia Rolandi ad hanc quaſi poſſeſſionem inducendam non fuiſſet ſufficiens,

31 tamen ſatis fuerunt actus illius poſitivi. Siquidem cum Rolando in carceribus detento Ubertus, & fratres occupaſſent partem Arcis, & oppidi Zibelli ad Rolandum pertinentem, ut poſteà à violentiæ ſuſpicione ſe excuſarent, Nuncio ad Clementem VII. ablegato declararunt ſe partem hujusmodi occupaſſe non animo ſpoliandi Rolandum, ſed ut illam eidem, ac ſibiipſis conſervarent, cùm in ea jus ſe habere prætenderent. Quod cùm audiviſſet Pontifex, per litteras in forma Brevis, in quibus Ubertum, & fratres appellavit feudatarios Sedis Apoſtolicæ decrevit, ut hæc pars arcis, & oppidi, ut proponitur occupata, deponeretur penes aliquam perſonam ab ipſomet Rolando eligendam, quæ Uberto, & fratribus cautionem daret ne in parte arcis, & oppidi ad eos ſpectante moleſtarentur. His litteris, in quibus ut diximus Ubertus, & fratres dicebantur feudatarii, & aſſerebantur jus prætendere in portione Rolandi, non modò Rolandus ipſe acquievit, ſed amplius etiam iiſdem litteris per publicam ſcripturam approbatis elegit ipſummet Ubertum, & fratres in depoſitarios ejus portionis arcis, & oppidi, ut *in ſumm. n.* 4. In quo quidem actu Rolandus author partis adverſæ primò tacitè approbavit Ubertum eſſe feudatarium Sedis Apoſtolicæ, & conſequenter verè legitimum, cùm nulla alia adeſſent feuda, niſi ſubjecta huic fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti. Secundò paſſus eſt, ut eidem Uberto præſtaretur cautio pro parte arcis, & oppidi ad eum ſpectante: in quo actu ſimiliter faſſus eſt illum verè fuiſſe legitimum, ac ſucceſſibilem; neque enim illa ratione poterant hæc bona ad Vbertum ſpectare, niſi quia habebat qualitates à fideicommiſſo requiſitas. Tertiò audivit Vbertum jus prætendere in parte arcis, & oppidi eidē fideicommiſſo ſubjecta, & ad ipſum Rolandum pertinente, & non contradixit. Vnde neceſſariò admiſit, ut Vbertus tamquam verè legitimus gereret ſe pro fideicommiſſario, quia alioquin, etſi eſſet legitimatus per ſubſequens matrimonium, & Bernardini hæres exiſteret in portione dimidia Caſtri Zibelli, nullum tamen jus prætendere potuiſſet in alia portione Rolandi, ad quam vocati non poterat niſi ex fideicommiſſo. Quartò non modo his omnibus acquievit Rolandus, ſed amplius etiam voluit ut pars iſta, in qua Vbertus jus prætendebat, eſſet ſub ipſius Vberti depoſito. Quē actum ſi omnia ſimul perpendantur, non poteſt dici feciſſe ratione confidentiæ, ſed tantùm quia agnovit illum legitimè natum, & procreatum. Præſertim quia agebatur de fortalitio, & re propria, quam veriſimiliter non poſuiſſet in manibus illegitimorum ſtante ampliſſimo fideicommiſſo paterno; quæ ſunt formalia verba Rotæ in hac cauſa coram Robuſterio 10. *Decembr.* 1573. *verſ. Imò idem Rolandus*: & dixit etiam coram Seraph. *deciſ.* 100. ibi: (Quintò concurrit alia validiſſima præſumptio, quia Rolandus mortuo Bernardino non ſolùm non curavit recuperare bona, quæ ad ipſum pertinebant, filiis illegitimis exiſtentibus, ſed etiam fecit actum poſitivum in contrarium: nam dum eſſet in carcere, declaravit velle ut bona ſua juriſdictionalia deponerentur penes Pallavicinos ſuos nepotes filios Bernardini.)

Conſtituamus ergo ex una parte Vbertum, ex altera Rolandum, ad quem in caſu incapacitatis, Vberti pertinebat integrum oppidum Zibelli ſubjectum huic fideicommiſſo: & conſideremus Rolando fuiſſe exhibitas litteras Apoſtolicas, in quibus Vbertus appellabatur feudatarius ratione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & dicebatur jus prætendere in illa met portione occupata arcis, & oppidi, quæ ad ſolum Rolandum ſpectabat, & in qua Vbertus non poterat jus prætendere niſi tamquam fideicommiſſarius, & ex legitimo matrimonio procreatus. Conſideremus denique Rolandum, licèt de arce ageretur, quæ res eſt apud Barones graviſſimi momenti, & difficilis recuperatu, præſertim ex manibus illorum, qui jus prætendunt: tamen his omnibus auditis, & lectis, non ſolùm nihil repugnaſſe nuncupationi Pontificis, & prætenſioni Vberti, ſed prætereà etiā voluiſſe ut eadem pars arcis, & oppidi ſibi contingens, in qua Vbertus jus prætendebat, eſſet ſub ipſius Vberti depoſito, & litteras Apoſtolicas ſolemniter approbaſſe. Certè his perpenſis nemo erit qui neget Rolandum permiſiſſe, ac Vbertus gereret ſe pro fideicommiſſario tamquam verè legitimus, & ſucceſſibilis: nam alioquin Rolandus nedum nullo modo voluiſſet, ut in detrimentum

pro-

propriarum filiarum ſua pars poneretur ſub depoſito, & cuſtodia Uberti illegitimi, & incapacis, qui in eadem portione jus prætendebat, & illam occupaverat; ſed potius ſibi ad injuriam revocaſſet illius prætenſionem, & occupationem, & illicò ſe oppoſuiſſet, ſicut antea ſe oppoſuit Liviæ Polidori filiæ. Hæc omnia ita ſe habuerunt, ut prædiximus: & revera ſi actus iſte, ut ſperamus, humaniter expendatur, ſatis hinc patebit Rolandum conſenſiſſe, ut Ubertus gereret ſe pro fideicommiſſario in his bonis veram legitimitatem requirentibus, ac proinde Ubertum fuiſſe conſtitutum ab authore partis adverſæ in pacifica quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex his, quæ in propriis terminis poſt Pariſ. Gozad. & Bero. tradit Menoch. in ſæpius alleg. *præſumpt.* 54. *n.* 38. & Pacian *de probat. lib* 2 *c.* 16. *n.* 77.

Sed etſi nec taciturnitas, nec actus poſitivi Rolandi quidquam profuiſſent, afferuntur nihilominus plures alii actus, per quos Pallavicini conſtituti fuerunt in hac quaſi poſſeſſione.

32 Primum enim defuncto Rolando ſi Ubertus, & fratres non fuiſſent verè legitimi ex fideicommiſſo Rolandi Senioris veram legitimitatem requirente, ſucceſſiſſent in Caſtris Zibelli, Verani, & Solignani Marchio Sfortia Manfredi filius, & Marchio Hieronymus Chriſtophori filius; & tamen tam Marchio Sfortia per annos quinquaginta quinque, quàm Marchio Hieronymus, qui fideicommiſſi plenam habebant notitiam per annos quinquaginta ſemper admiſerunt Ubertum, ac poſt eum Marchionem Alphonſum, & Alexandrum ad Caſtra eidem fideicommiſſo ſubjecta: unde ex legitima hac poſſeſſione ſcientibus, ac patientibus iis, quorum intererat, Ubertus, & ſucceſſores fuerunt poſiti non modò in poſſeſſione, ſed etiam in proprietate, & ſtatu veræ, & non fictæ legitimitatis.

Imò verò Marchio Sfortia non tantùm paſſus eſt Ubertum, & filios tamdio poſſidere, ſed expreſſè etiam adopravit Marchionem Alexandrū ad Caſtra ſuppoſita fideicommiſſo ejuſdem Rolandi Senioris requirenti qualificatam legitimitatem, declaravitque ex majorum ſuorum diſpoſitione licere ſibi transferre Caſtra prædicta in ipſum Marchionem Alexandrum tamquam ex deſcendentibus maſculis legitimis, & naturalibus Joannis Franciſci.

Deinde Pallavicinus, & alii poſteriores fratres Uberti, quibus delata fuiſſet ſucceſſio ex fideicommiſſo, ſi Ubertus verè legitimus non fuiſſet, non modò paſſi ſunt ipſum Ubertum pacificè poſſidere Caſtrum Zibelli, ſed amplius etiam poſt obitum Uberti poſſiderunt communiter cum Marchionibus Alphonſo, & Alexandro Caſtra Verani, & Solignani eidem fideicommiſſo ſuppoſita, ac veram legitimitatem requirentia uſque in hanc diem, & tamquam Domini unà omnes litem hanc proſequuti ſunt annos pluſquam octuaginta; ita, ut ex tot actibus poſitivis Uberti, & deſcendentium in ſpatio longiſſimi temporis doceatur de proprietate, & præſcriptione veræ legitimitatis, nedum de illius quaſi poſſeſſione: & nihilominus accedunt prædictis plura adminicula præter famam, de qua tractabitur in quarta parte.

Primum adminiculum oritur ex ſententia diffinitiva inter alios lata anno 1586. per quam Ubertus pronunciatur natus ex legitimo matrimonio, & Marchione Alphonſo propterea adjudicantur bona ſubjecta fideicommiſſo, quo vocantur nati ex legitimo matrimonio tantùm.

33 Hæc enim ſententia, cum ſit ſuper ſtatu, facit jus quoad omnes, l. *Ingenuum ff. de ſtatu homin.* & in terminis legitimitatis tradit Menoch. *præſumpt.* 54 *n.* 43.

34 Secundum adminiculum oritur ex poſitionibus juratis Comitis Balthaſaris in alio judicio ſuper hac qualificata legitimitate, quas facere inter alios adminiculum, tradit Alex. in l. 2. n. 11. C. *de eden.*

35 Tertium adminiculum ſumitur ex fide Poteſtatis Parmæ, qui occaſione agnitionis fideicommiſſi, & aditionis hæreditatis, teſtatus eſt Ubertum, & fratres minores eſſe procreatos, & natos ex legitimo matrimonio, hæcque adeo vera eſſe, ut nulla tergiverſatione celari poſſint, ut ſibi ex depoſitionibus teſtium notorum, ac fide dignorum conſtabat, gl. *fin.* in l. 1. *in fin. ff. Quemadm. teſtam. aperian.* Gabr. *tit. de teſtibus, concl.* 1. *num.* 43. *&* 49.

36 Quartum ex nominatione matris in pluribus inſtrumentis, quam appellat fortiſſimam conjecturam Ceph. *conſ.* 435. *n.* 74.

Ultimum adminiculum deſumitur ex relatione Card. Simonettæ, cui pars adverſa acquievit, ut in ſua commiſſione, qui retulit Paulo III. Ubertum eſſe ſucceſſorem in dictis bonis requirentibus legitimitatem in radice matrimonii: quod olim perpenſum Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606. *verſ. Subſiſtit etiam adminiculum.*

In quarta parte deciſionis, quòd ſcilicet qualitas veræ legitimitatis non probetur teſtibus, Rota nititur in univerſum tribus rationibus.

Prima ratio eſt, quia teſtes non deponunt per verbum, communiter. Secunda, quia non deponunt de fama in loco originis. Tertia, quia deponunt de nativitate, non de procreatione, ut requirunt verba fideicommiſſi.

37 Verùm prima ratio diluitur. Primò ex interrogatoriis; nam primus teſtis interrogatus an Ubertus, & fratres reputarentur legitimi ab omnibus eorum ſubditis, & vaſallis, Quæ reſponſio non poteſt intelligi de duobus, vel tribus vaſallis, ut decidit Rota, ſed de omnibus, ut congruat interrogationi: hoc enim caſu indefinita teſtis æquipollet univerſali, ut per Felin. in cap. *Auditis, n.* 24 *ad fin. verſ. Quod autem, de præſcript.* & Socin. qui veriſſimum dicit in l. *Si quis cum tantum, n.* 4. *verſ. In qua tamen ff de except. rei judic.* quo loco advertendum eſt in deciſione quoad ſecundum teſtem fuiſſe omiſſa verba a vaſallis, & aliis cognoſcentibus, quæ æquipollent dictioni communiter, Rota *deciſ.* 71. *ante n.* 1. *par.* 1. *diverſ.*

Diluitur ſecundò hæc ratio ex ſubjecta materia: ſiquidem cùm ageretur de qualificatione filiorum, quæ non inducitur niſi communi reputatione, teſtis ineptè reſpondiſſet eos reputari legitimos à duobus, vel tribus, ad l. *Si uno, ff. Locati,* cum ſimil. ut per Oldrad. *conſ* 172. *n.* 6. & Alex. *conſ.* 129. *n.* 4. *lib.* 2.

Diluitur tertiò; quia in his depoſitionibus unica oratione determinantur, atque exequantur Ubertus, & illius fratres, qui erant verè legitimi: unde teſtes cenſeri debent depoſuiſſe de communi reputatione quoad Ubertum, ſicut de ea depoſuerunt

Proſp. Fagn. in 4. *lib. Decret.*

ſuerunt

fuerunt quoad ejus fratres, per reg. l. *Iam hoc jure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *n.* 1. *ff. de vulgar.*

38 Diluitur quartò; quia plerique ipſorum deponunt per verbum, palam, & publicè, & inter alios ita etiam depoſuit ſeptimus teſtis, licèt omiſſum id fuerit in deciſione: hæc autem publicè, & palam ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota, important publicam vocem, & famam, Caputaq. *deciſ.* 7. & *deciſ.* 189. *par.* 3. & dicitur in fine hujus deciſionis.

Ac demum diluitur hæc prima ratio quoad presbyterum Jo. Baptiſtam; quia licèt utatur voce illa plures, tamen ex tota ejus depoſitione apparet eum de majori parte hominum ſenſiſſe, cùm exceperit tantùm aliquos, qui contrarium exiſtimabant, ut diſertis verbis olim dixit Rota in hac cauſa coram Seraph. dicta *deciſ.* 100. *ſub nu.* 4. *verſ. Num licet utatur.*

39 Secunda ratio, quòd teſtes non deponant de fama in loco originis, nihil obſtat; quia ſufficit ut probetur in loco, ubi Ubertus fuit educatus, vel converſari conſueverat, ſecundùm Bart. in l. *De minore*, §. *Plurimum*, *n.* 10. *& ſeq ff. de quaeſt.*

40 Tertia ratio, quòd teſtes non deponant de procreatione, tollitur primò, quia procreati ex matrimonio, & naſci non differunt, ut in puncto probat Laderch. Imol. *conſ.* 24. *n.* 13. ubi ineptam appellat hanc diſtinctionem: & reverà Juriſconſulti promiſcuè utuntur his verbis, nati ſunt, editi ſunt, procreati, vel progeniti ſunt, ut in l. *Cùm quis*, & in l. *Nuper*, *C. de natur. liber.*

Et nihilominus ſufficere, ut conceptus ex concubinatu natus fuerit poſt matrimonium, etiamſi teſtator uſus fuerit verbis geminatis importantibus actum procreationis, & conceptionis ex legitimo matrimonio, poſt Bald. Alciat. & Præpoſ. tradit Marcabrun, *conſ.* 73. *per tot.* & præſertim *n.* 20. *& ſeq. uſque ad n.* 39. *& n.* 50. *uſq; ad fin.*

Tollitur ſecundò hæc ratio, quia ex communi uſu loquendi teſtis deponens de legitimis, & naturalibus, intelligitur de legitimis ab origine procreationis, non autem de legitimatis per ſubſequens, Ceph. *conſ.* 82. *n.* 18. *& ſeq.* & *conſ.* 275 *n.* 2 Peregrin. *d. fideicomm art.* 24. *n.* 38.

Tertiò tollitur, quia cùm alii teſtes deponant per verbum, ſuſcepit, alii per verbum, habuit, hæc verba tanquam apta importare etiam procreationem, declarantur ex depoſitione Presbyteri Joannis Baptiſtæ, qui locutus eſt de procreatione, Seraph. *deciſ.* 78 *n.* 1. præſertim quia de hac procreatione deponunt etiam Betoſius de Burgo, & Paraſacius, qui quamquam ſint teſtes de auditu, negari tamen non poteſt quin faciant adminiculum: quod autem Presbyter Jo. Baptiſta de procreatione depoſuit, patet, quia interrogatus an Catharina, & Bernardino exiſtentibus in figura matrimonii fuerint procreati Ubertus, & fratres, reſpondit dictum Bernardinum, & Catharinam per plures annos ſe reputaſſe pro legitimis conjugibus, & procreaſſe dictos filios. Quæ reſponſio ut congruat interrogationi, non poteſt citra cavillationem intelligi, niſi de procreatione ex ipſis conjugibus in figura matrimonii exiſtentibus. Et denique tollitur hæc tertia ratio, quia primus teſtis deponit Ubertum, & filios fuiſſe reputatos hæredes univerſales Bernardini, & in ſpecie in Caſtro Zibelli fideicommiſſo, de quo agitur, ſuppoſito, quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet eos fuiſſe reputatos legitimè procreatos, & natos, cùm alioquin ſuccedere non poſſit in bonis eidem fideicommiſſo ſubjectis.

41 Itaque ex his teſtibus ſimul junctis fama eſt concludenter probata: fama verò probat quaſi poſſeſſionem legitimitatis ſaltem quoad hoc, ut onus probandi in adverſarium rejiciatur, Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 6. *n.* 2. *qui filij ſint legit.* ubi de communi Put. *deciſ.* 172. *aliàs* 173. *lib.* 2.

42 Atque ex his omnibus in compendium relatis apertiſſimè conſtat. Primùm Pallavicinos non teneri probare procreationem, & nativitatem poſt matrimonium, cùm hæc qualitas abundè probetur ex matrimonio, filiatione, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis: & nihilominus patet hanc qualitatem fuiſſe concludenter probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu, ex ſcientia, & patientia diuturna eorum, quorum intererat, ex actibus poſitivis eorumdem, ex poſitionibus, & ſententia inter alios lata, ex atteſtatione Poteſtatis Parmæ, ex relatione Cardinalis Simonettæ, atque ex fama, & communi reputatione: quæ quamquam ſingulæ ſufficerent ad inducendã, & conſtituendam quaſi poſſeſſionem qualificatæ legitimitatis, cùm tamen omnia ſimul concurrant: clariſſima, atq; indubia hujuſmodi quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis redditur, ut dicit Menoch. poſt alios *d. præſumpt.* 54. *n.* 45. & Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.* 978. *verſ. Neq; ab hac opinione.*

43 Cùm præſertim hoc caſu leviores, & conjecturales probationes ſufficiant ex quinque fundamentis in ſcripturis facti optimè deductis: & certè hac in parte plurimum verſatur æquitas, ac pietas erga ſobolem, quæ nihil peccavit: ideoque quantum fieri poteſt ſuppleri debet parentum negligentia, ut piè, ac juſtè docet Innoc. in cap. *Cum inhibitio*, *col.* 2. *in princ. ſub num.* 3. ibi: non enim oportet circa hoc nimis ſubtilizare propter periculum illegitimitatis filiorum; atque ibi etiam Butr. *n.* 17. *de clandeſt. deſponſ.*

Ultima deciſionis pars, quæ circa probationes alterius partis verſatur, duo habet fundamenta.

Primum innititur inſtrumento, ut dicitur, confecto 27. *Novembris* 1526. in quo Ubertus confitetur ſe majorem annis decem, & ſeptem; ex quibus arguit Rota illum fuiſſe natum ante annum 1510. atque ita ante matrimonium, cùm eo tempore Bernardinus, & Catharina procurarent executionem mandati de diſpenſando.

Hoc fundamentum corruit, quia prædictum inſtrumentum non probat ex infraſcriptis.

44 Primò, quia eſt ſumptum ex ſumpto: unde non probaret, etiamſi in reliquis eſſet in forma probanti, Rota *deciſ.* 733. *n.* 10. *par.* 1. *diverſ.*

45 Secundò, quia milleſimum repugnat indictioni, ac propterea vitiatur in totum, & nihil probat, ut in puncto reſpondit Dyn. *conſ.* 14. *Quidam nomine Nucius*, *circa fin. verſ. Præterea primum inſtrumentum*, Bald. *conſ.* 66. *Factum tale eſt*, *ſub n.* 4. *verſ. Sed D. Innocentius*: *vol.* 3. ubi ait inſtrumentum, in quo ſit falſus dies, vel falſa indictio, in totum vitiari, quia illud vitium reſpicit inſtrumentum in qualibet parte ſui; & citat Innocent. idem tenentem in cap. *Fraternitatis*, *de haeret.* Ratio eſt ſecundùm Innocentium, quem ibi Anchar. Abb. & cæteri ſequuntur, quia Tabellio non debet in Inſtrumento apponere, niſi quod in veritate novit, & in hoc non poteſt eſſe ignorantia: unde ſive ſcien-

ſcienter, ſive ignoranter ſuper his, quæ tangunt ſubſtantialia inſtrumenti, falſum admiſceat, inſtrumentum nihil valebit.

Tertiò ſaltem quoad ætatem non eſt habenda
46 ratio hujus inſtrumenti, quia non probat datam, Put. *deciſ.* 186. *n.* 2. *lib.* 3.

Ultimò conſtat hoc inſtrumentum, vel confeſſionem ibi factam fuiſſe erroneam, quia tunc temporis Rangoni proſequuti ſunt litem contra Curatorem Uberti uſque in finem anni 1535. unde illum minorem confeſſi ſunt, ac ſibi præjudicarunt, ut in ſpecie tradit Bald in l. 2. §. *Quod obſervari, n.* 10, *verſ. Sextò quæro, C. de juram. calumn.* & alii apud
47 Borgnin. *de Tutor. & Curat. n.* 297. Itaque habemus in hac ſpecie duae confeſſiones, unam Uberti aſſerentis ſe majorem, aliam Rangonorum aſſerentium illum minorem. Aut ergo prævalere debet confeſſio Rangonorum favore legitimitatis; aut ſaltem confeſſio Uberti per aliam contrariam cōfeſſionem confunditur, & conquaſſatur, ita ut nihil próbet, ut in terminis reſpondit Rota in cauſa Cracovien. Illegitimitatis coram R. P. D. Sacrato, & in hac ipſa deciſione in fin. Præſertim quia confeſſio Rangonorum fuit judicialis, & cum ipſo Uberto, de quo nunc agitur; confeſſio autem Uberti extrajudicialis, & inter alios. Ac præterea cum confeſſione Rangonorum concurrunt etiam confeſſiones geminatæ parentum, quòd Ubertus eſſet natus ex matrimonio, & ſic quod tunc temporis eſſet minor. Quæ confeſſiones prævalere debent unicæ extrajudiciali inter alios, & de credulitate, cùm nemo per veritatem recordetur de die ſuæ nativitatis, ut inquit Bald. in l. *De tutela, col.* 2. *n.* 3. *verſ. Quia nemo, C. de integr. reſtit.*

48 Sed quatenus hoc inſtrumentum probaret concludenter ætatem Uberti; non tamen propterea conſtaret illum fuiſſe natum ante matrimonium, quia ſcriptura, quæ producitur, executionis mandati de diſpenſando, continet clauſulam, In quorum fidem, &c. per Notarium, ſcribamque noſtrum ſubſcribi, & publicari mandavimus, ſigillique noſtri impreſſione muniri: & tamen de ſubſcriptione, publicatione, & ſigillo hujuſmodi nihil apparet. Ergo hæc ſcriptura nihil prorſus probat: eſt enim imperfecta non ſolùm ratione ſolemnitatis ſubſtantialis, ut de ſubſcriptione, & ſigillo eſt textus in cap. *Inter dilectos, verſ. Quia nec erat publica manu confectum, nec ſigillum habebat authenticum,* & *verſ. Tum quia ſubſcriptio Notarii videbatur manus alterius fuiſſe, de fid. inſtrum.* & tradit Angel. *conſ.* 220. *in princ.* Gramm. *deciſ.* 106. *n.* 28. *verſ. Item deficit ſubſcriptio Notaris,* & ſic minimè probat, & fuſiùs Alex. *conſ.* 153. *num.* 8. *& ſeq. lib.* 2. Sed etiam ratione voluntatis, quia cautum fuit, ut hæc omnia deberent fieri; & tamen nihil eſt factum; quo caſu ſcriptura etiamſi aliàs eſſet ſolemnis, dicitur tamen imperfecta ratione voluntatis, quia nondum fuit habita pro abſoluta, & eſt prorſus irrita, ac nulla quoad omnem effectum, per textum in l. *Contractus, C. de fid. inſtrum.* atque ibi tradit Bald. *n.* 11. ibi, ſed ſi requiritur ſubſcriptio Tabellionis, non dicitur perfecta, niſi ea ſubſcripta, & Anchar. *conſ.* 332. *Pro clariori, in princ.*
49 *verſ. Hoc pro tanto dico.* Sicut videmus quod etſi teſtamentum, quod pater condidit inter liberos, valeat abſque publicatione Notarii, & aliis ſolemnitatibus, l. *Hac conſultiſſima,* §. *Ex imperfectis,* & *Proſp. Fagn, in* 4. *lib. Decretal,* Auth. *Quod ſine, C. de teſtam.* tamen ſi pater poſt confectum teſtamentum voluit, ut illud publicaretur, & ante publicationem obiit, teſtamentum dicitur nullum defectu voluntatis, & appellatur potiùs teſtamenti præordinatio, quàm teſtamentum, ut egregiè conſuluit Oldrad. *conſ.* 119. *Ut ut non videt teſtamentum,* Cujus opinio communis eſt, ut teſtatur Jaſ. qui in eadem facti ſpecie reſpondit *conſ.*
50 119. *per totum vol.* 4. Ideoque hoc caſu dicta ſcriptura nullum robur aſſumpſit ex temporis diuturnitate. Tum quia cùm non fuerit abſoluta, non agitur de præſumenda ſolemnitate, ſed ſubſtantia actus, quæ numquam præſumitur ex quovis temporis curſu, ut per Alex. *conſ.* 50. *In cauſa, & ite, col.* 2 *lib.* 5. & Dec. *conſ.* 442. *In cauſa, n.* 21. *verſ. Secus ſi non appareat de ſubſtantia actus,* quia ex diutur-
51 nitate temporis illa non præſumitur. Tum quia ex ipſa ſcripturæ inſpectione probatur negativa, quòd ſolemnitates ſubſtantiales non intervenerint; quo caſu ceſſat præſumptio illa, quæ ſurgit ex temporis diuturnitate, Paul. de Caſtro, *conſ.* 48. *In cauſa quæ vertitur, col.* 5. *verſ. Et ſi dicatur propter antiquitatem, lib.* 1. ubi ait non ſtari hujuſmodi præſumptioni antiquitatis, cùm apparet defectus ex inſpectione ſcripturæ, quia evidentia facti tollit præſumptionem contrariam, cùm nulla ſit major probatio, quam per rei evidentiam, & ſequitur Alex. *conſ* 1. *vol.* 4. *n.* 11. ibi: Ex inſpectione inſtrumenti apparet quòd non intervenerint ſolemnia; Igitur tunc ceſſat illa præſumptio quæ aliàs in dubio urgeret ex antiquitate, & Felin. in cap. *Sicut, ſub n.* 33. *poſt med. de re judic.* ibi: Secus ſi ſolemnitas enunciatur, & non fuit integrè deſcripta; quia tunc diuturnitas temporis non facit præſumi pro ejus ſolemnitate: & alii copiosè relati à Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 135. *num.* 79. *verſ. Declaratur ſextò.*

Cùm itaque ad probandam nativitatem Uberti ante matrimonium duo debeant neceſſariò concurrere copulativè, id eſt, terminus a quo, deſumptus ex inſtrumento, in quo Ubertus fatetur ſe majorem; & terminus, ad quem deſumptus ex prædicta ſcriptura executionis mandati de diſpenſando: ſatis eſſet Pallavicinis, ut pars adverſa deficeret in probatione unius ex duobus terminis requiſitis, ſecundum Bald. in l. *Si via divortium,* per illum textum *n.* 1. *ff ſol. matrim.* Sed cùm deficiat in utroque, quia nec inſtrumentum, nec ſcriptura probet quidquam, clariſſima remanet quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis ſuperius probata. Atque ex his etiam corruit argumentum deſumptum ex nativitate Jacobæ.

52 Ultimum verò Rotæ fundamentum, quod verſatur circa teſtes Rangonorum, ceſſat, quia hi teſtes jam fuerunt in aliis ſcripturis omninò confutati, ita, ut nec adminiculum faciant, præſertim quia ad impugnandam legitimitatem eorum, qui in illius quaſi poſſeſſione exiſtunt, teſtes nullam pati debent exceptionem, ut in hac ipſa cauſa cenſuit Rota coram Seraph. *deciſ.* 1330. *n.* 9. & nihilominus probatio plena Pallavicinorum non
53 poteſt niſi per aliam pleniorem elidi, Felin. & Dec. in cap. *In præſentia, ſub n.* 12. *de probat.* Seraph. *deciſ.* 619. *n.* 9. & 10.

PARMEN. STATUS.

54 AD ſingulas partes præcedentis ſcripturæ, quæ incipit, Supraſcripta deciſio Rotæ, ab Advocatis Marchionum de Rangonibus plures dantur reſponſiones, quas infrà pro veritate, ex ordine referam.

Et quoad primam partem, in qua ex theorica Bart. communiter approbata in l. *Si prius, n. 18. ff. de novi oper. nunciat.* probatum eſt Marchiones Pallavicinos exiſtentes in quaſi poſſeſſione legitimitatis cenſeri legitimos ab initio procreationis, & contrarium dicenti incumbere onus probandi; Reſpondent primò Bartolum, dum ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis arguit ad ſtatum originis, præſupponere ſtatum originis inconcuſſum, & indubitatum, quod non eſt hoc caſu, cùm non conſtet de matrimonio ante procreationem Uberti.
55 Hæc reſponſio deſtruit funditus doctrinam Bart. Nam quando conſtat de ſtatu originis indubitatæ, quid opus eſt recurrere ad præſumptionem provenientem ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis? Bartholus ergo loquitur tantummodò in caſu, in quo de origine non conſtat, & tunc ad hoc ut quaſi poſſeſſio alicujus qualitatis præſumatur ineſſe ab origine, ſolùm requirit ut ſit apta ineſſe, non autem ut inſit, atque ita requirit ſtatum originis non verum, ſed poſſibilem. Et eodem termino poſſibilitatis, & aptitudinis utitur Bald. in l. *Titia divortium, ſub n. 2. poſt med. ff. ſol. matr. m.* Jaſ. in d. l. *Si prius, n. 43.* & alii apud Pacian. *de probat. par. 2. cap. 20. n. 1. & 2.* Maſcard. *de probat. concl.* 1194.
56 *n. 20.* Præter quos videatur Bald. magiſtraliter loquens in l. *Ex perſona, n. 2. C. de probat.* ubi hanc præſumptionem, ſecundum quam ex ſtatu præſenti præſumitur in præteritum, appellat tranſlativam, in eaque dicit duo eſſe neceſſaria, id eſt, ut extremum à quo, quod eſt tempus præſens, ſit verum, & præteritum poſſibile, & concludit probatam eſſe originem alicujus ſtatus eo ipſo, quòd ſtatus præſens poteſt concurrere cum veritate ſtatus antecedentis.

Ex quibus patet abſurdum eſſe ut requiratur ſtatus originis indubitatus ad hoc, ut qualitas legitimitatis, quæ nunc ineſt Pallavicinis, cenſeatur ineſſe ab origine; ideoque Præpoſ. in cap. *Per tuas, col. 5. circa med. ſub num. 17. Qui filii ſint legit.* docet filium probari legitimum ab initio ſi pater illum legitimum nominaverit, etiamſi inquit, dubium fuerit an mulier fuerit uxor, vel concubina: & eodem modo loquitur Bald. in l. *Si matre, num. 2. verſ. Sed quid, C. de ſuis & legit. hæred.* & Ruin. *conſ. 51. ſub num. 20. verſ. Præſumi debet, vol. 5.* Jaſ. *conſ. 168. col. 3. ſub num. 3. verſ. Secundò principaliter, vol. 4.* & Marcabrun. *conſ. 73. n. 46. & ſeq.*

Reſpondent ſecundò ordine converſo theoricam Baldi in d. l. *Si prius*, procedere, dummodò clarè, & concludenter conſtet de quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis. Sed hoc caſu dicunt non conſtare de quaſi poſſeſſione legitimitatis etiam ſimplicis, quia non probatur ſcientia, & patientia Rolandi.

Quæ reſponſio veriſſima eſt quoad majorem propoſitionem, ſed falſa eſt minor quod hoc caſu non conſtet de ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quoniam aliis omiſſis, certum eſt Ubertum authorem Pallavicinorum fuiſſe nominatum à patre in duobus teſtamentis filium legitimum, & naturalem cum aliis verbis prægnantibus, & fuiſſe inſtitutum in bonis veram legitimitatem requirentibus. Unde indubitata eſt quaſi poſſeſſio legitimitatis etiam qualificatæ nedum ſimplicis ex his, quæ tradit Bart. communiter approbatus in l. 1. §. *Item per contrarium, ff. de liber. agnoſcen.* & ſcripſit poſt alios Cravett. *conſ. 991. in fin. n. 27. vol. 6.* & cenſuit Rota *in hac ipſa cauſa 23. Octobris 1592. verſ. Quares*, in hæc verba: ex tali nominatione filii conſtituuntur in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis, quod eſt verius, & Rota ſemper admiſit etiam in hac ultima deciſione, & plerique ex Dominis ex adverſo ſcribentibus non negant hanc ſimplicem quaſi poſſeſſionem, licèt dicant eam non eſſe cum qualitate procreationis ex legitimo matrimonio.

Nec quidquam obſtat, quòd de hoc Rolandus notitiam non habuerit. Nam quatenus id eſſet verum, non tamen tolleret quominus Ubertus fuiſſet conſtitutus à patre in hac quaſi poſſeſſione; ſed ex eo quòd Rolandus id ignoraſſet, ſolum dubitari poſſet, an illa quaſi poſſeſſio eidem intuliſſet præjudicium; quam tamen dubitationem credimus omnino ſublatam ex ultima ſcriptura, quæ incipit, Tres ſunt quæſtiones, in qua ex communi Doctorum ſententia oſtendimus tractatum cum adminiculis nocere etiam tertio in bonis undecumque provenientibus. Præterquam quod verum non eſt Rolandum non habuiſſe notitiam legitimitatis Uberti. Conſtat enim de oppoſito evidenter, quia idem Rolandus dum eſſet in carcere, fuit examinatus, & interrogatus diligenter à judice delegato ſuper litteris in forma Brevis Clem. VII, in quibus quidem litteris Ubertus appellabatur feudatarius Sedis Apoſtolicæ (qualis non poterat eſſe illegitimus,) & dicitur jus prætendere in dimidia parte Caſtri Zibelli ſuppoſiti huic fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti: & tamen Rolandus non ſolùm dictas litteras intellexit, & non contradixit, ut rurſus probatur in facto: ſed fecit etiam actum poſitivum inferentem ad legitimitatem Uberti, ut fuſiùs diximus in ſcriptura præcedenti *n. 31.*

Rurſus per duos annos cum dimidio ante ejus carcerationem vidit, & paſſus fuit Ubertum poſſidere dimidium Caſtri Zibelli, & adverſarii hactenus ſemper faſſi ſunt Rolandum permiſiſſe, ut Ubertus dictam partem poſſideret non tamquam fideicommiſſarius, ſed tamquam hæres Bernardini, ut etiam legitur in deciſione ultima hujus cauſæ. Ergo Rolandus optimè ſcivit Uberti legitimitatem ſaltem ſimplicem, quia illegitimus hæres eſſe non poterat, Auth. *Licet*, & in l. *fin. C. de natural. liber.* Quod optimè olim perpendit Rota in hac cauſa coram Robuſterio 2. *Decembr. 1573. verſ. Sextò, ex eo quia.*

Quamobrem cùm conſtet clarè, & concludenter de quaſi poſſeſſione præſentis legitimitatis, optimè intrat doctrina Bart. quòd hæc qualitas legitimitatis cenſeatur extitiſſe ab initio procreationis quoad hoc, ut contrarium dicenti incumbat onus probandi.

57 Reſpondent tertio loco doctrinam Bartoli in d. l. *Si prius, ff. de novi oper. nunciat.* non habere locum in Actore, qui tenetur probare id, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum, quæ reſponſio nul-

lo

lo modo poteſt defendi, quia filius exiſtens in quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio, ſive agat, ſive conveniatur, nunquam tenetur probare originem ſuæ legitimitatis, ſed qualis eſt hodie, talis cenſetur fuiſſe ab initio procreationis, niſi probetur contrarium; atque ita ſentiunt omnes in d. l. *Si prius*, & in ſpecie Bart. *ſub num.* 10. *verſ. Et venio ad ſecundam partem*, diſertis verbis dicit onus probandi incumbere reo convento, quotieſcumque actor eſt in quaſi poſſeſſione qualitatis, de qua controvertitur, & teſtatur id eſſe ex mente omnium, & in actore etiam loquitur gloſ. in l. *Sicuti*, §. *Sed ſi quæratur, in ver. Poſſeſſoris, num.* 2. *C de probat.* Ratio eſt, quia cùm actor ſit in quaſi poſſeſſione qualitatis, quàm jus præſumit eidem ineſſe ab origine, reus, qui excipit dictam qualitatem non extitiſſe, in ſua exceptione eſt actor, & probare debet, l. *In exceptionibus, ff. de probat.* Corn. *conſ.* 260. *n.* 6. *lib.* 3.

Neque obſtant authores in contrarium allegati: nam Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 176. *num.* 9. dicit ſimpliciter onus probandi legitimitatem incumbere filio agenti ad paternam hæreditatem; ſed non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſionem legitimitatis, Pacian. *c.* 19. *n.* 12. *& ſeq. part.* 2. decidit onus probandi incumbere illi, qui agit contra exiſtentem in quaſi poſſeſſione, quia, inquit, talis quis præſumitur, qualis eſt ſtatus, in quo repetitur: unde Pacian. aſſerit apertè oppoſitum ejus, ad quod allegatur Maſcard. *concluſ.* 779. *n.* 9. *&* 17.
58 non dicit actorem probare debere legitimitatẽ etiam ſi ſit in illius quaſi poſſeſſione, ut adducitur ex adverſo; ſed diſputat an filiatio probari debeat legitima; & concludit debere ita probari, etiam ſi filius actor ſit in quaſi poſſeſſione filiationis, quia qualitas legitimitatis eſt diverſa à qualitate filiationis: & hoc etiam modo loquitur Petr. *de fideicomm. q.* 88. *n.* 477. unde hi quoque authores perperam allegantur; & nihilominus utrumque in hoc æquivocaſſe dicit Menoch. *lib.* 6. *præſumpt.* 59. *n.* 48. *& ſeq.*

Reſpondent quartò, in præſentia non agi de quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, ſed cum qualitate proventionis ex matrimonio; ideoque hanc qualitatem debere concludenter probari, nec ſufficere ſimplicem quaſi poſſeſſionem, cùm illa ſit æquivoca, & poſſit verificari in legitimatis per ſubſequens, qui non admittuntur ad fideicommiſſum, in quo vocantur tantùm nati, & procreati ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, Seraph. *deciſ.* 1300. *in fin.* & dicitur in hac ipſa deciſione.

Hæc quoque reſponſio eſt nullius roboris, nec tollit vim argumenti deſumpti ex doctrina Bart. in d. l. *Si prius*: nam quatenus hoc caſu ſit probanda qualitas procreationis ex matrimonio, tamen illam probant Pallavicini ex præſenti quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, quia cùm hæc qualitas potuerit aptè illis ineſſe ab initio procreationis, jus præſumit ita fuiſſe quamdiu non probetur oppoſitum, ut probatur apertè in l. *Liberis*, §. *fin. ff. de liber. cauſ.* & in l. *Circa eam, ff. de probat.* cum aliis adductis à Pacian. *part.* 2. *c.* 20. *nu.* 1. *&* 2. unde probatio qualitatis procreationis ex matrimonio quæ fit hoc caſu, juris authoritate non eſt æquivoca, ſed concludens. Nam quiſquis hodie eſt legitimus, jure ſic diſponente, probatur ſemper fuiſſe legitimus, & procreatus ex legitimo matrimonio, niſi contrarium probetur. Et legitimitas per hanc
59 præſumptionem probata eſt legitimitas vera, non autem ficta, vel præſumpta, ut per Rotam in hac eadem cauſa coram Seraph. 6. *Martii* 1592. ubi deciſum eſt matrimonium probatum per præſumptiones non eſſe matrimonium fictum, vel præſumptum, ſed verum, & ſufficiens pro ſucceſſione, ad quam vocantur filii de legitimo matrimonio procreati verè, & non fictè: & in iiſdem terminis habemus etiam deciſionem Cottæ in cauſa Mediolanen. Illegitimitatis coram Rubeo *anno* 1558
60 Quinimò ſufficere præſumptam probationem filiationis legitimæ etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, & hanc eſſe veram probationem, licèt modus probandi ſit fictus, decidit Rota *in eadem cauſa Mediolanen. Illegitimitatis* 5. *Iunii* 1559. ut in deciſione, quæ datur, ubi etiam reſpondit ad objectionem illam, quod hoc modo daretur præſumptio præſumptionis, id eſt legitimitas præſumpta ex matrimonio præſumpto.

Nec quidquam facit Menoch. in contrarium allegatus *de adipiſc. remed.* 4. *n.* 443. quia ibi ſolum decidit legitimandam eſſe perſonam petentis ſe mitti in poſſeſſionem, quod nos non negamus, ſed dicimus hoc caſu eſſe concludenter legitimitatam ex ſupradictis.

Reſpondetur quintò, dictam theoricam Bartoli non habere locum quando filius eſt in poſſeſſione mala fide, Pacian. *d. q.* 20. *nu.* 4. hoc autem caſu dicunt conſtare de illegitimitate Ubetti per quãdam ſcripturam executionis mandati de diſpenſando; unde inferunt illum fuiſſe mala fide conſtitutum à patre in dicta quaſi poſſeſſione.

Hæc quinta reſponſio petit principium, & ſupponit id, de quo principaliter diſputatur, eamque confutabimus infra in ultima parte, & probabimus hujus ſcripturæ nullam habendam eſſe rationem.

Reſpondent ſextò, doctrinam Bartoli procedere dummodo conſtet de quaſi poſſeſſione in terminis, de quibus controvertitur, Claud. Seiſell. in d. l. *Si prius, num.* 20. *ff. de novi oper. nunciat.* unde inferunt probandum prius eſſe matrimonium ante nativitatem, ut dici poſſit probata quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis, ex authoribus allegatis.

Sed hæc reſponſio coincidit cum prima: nam ſi probatum eſſet matrimonium ante nativitatem, ridiculum eſſet allegare præſumptionem nativitatis ex matrimonio per quaſi poſſeſſionem præſentis legitimitatis: non enim opus eſſet conjectura ex poſſeſſione ſi conſtaret de proprietate, & originali titulo poſſeſſionis, cap. *Per tuas, qui fil. ſint legit.* nec Claud. de Seiſell. aliud intendit, quàm ſimpliciter probandam eſſe præſentem quaſi poſſeſſionem; non autem dicit probandum eſſe ejuſdem poſſeſſionis initium: nec ſequitur ullo modo ut dum ex præſenti quaſi poſſeſſione infertur ad illius originem, quaſi poſſeſſio extendatur extra terminos, in quibus reperitur: quia imò ſemper eſt eadem quaſi poſſeſſio legitimitatis, quam jus præſumit etiam retrò extitiſſe, ex quo potuit ineſſe ab origine rei: nec obſtant Doctores allegati; nam Seraph. *deciſ.* 1081. *n.* 1. allegata in hac deciſione, & revocata *deciſ.* 1300. ſupponit non conſtare de matrimonio, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ſaltem quoad præjudicium tertii: quinimò potius conſtare de illegitimitate, cùm filius, de

quo agebatur, fuiſſet expoſitus in Hoſpitali S. Spiritus, ut ibi *n. 3.* Ac præterea ibi agebatur de qualitate filiationis in petitorio judicio: unde non mirum ſi decidit in ſuo caſu duo eſſe probanda, id eſt filiationem, & nativitatem ex matrimonio, Dec. *conſ. 153 ſub n. 1. verſ. & ulterius conſiderandum*, & Lancellor. *inter conſ. ult. vol. lib. 2. conſ. 49. n. 9. verſ. Sed iſtu, & n. 15.* decidunt ſimpliciter quaſi poſſeſſionem matrimonii ſufficere ad hoc, ut filii dicantur de legitimo matrimonio nati, etiam excluſa proprietate matrimonii; & ſic potius dicunt contrarium ejus, ad quod allegantur.

61 Reſpondent ſeptimò, hanc præſumptionem procreationis ex matrimonio, quæ elicitur ex doctrina Bart. hoc caſu elidi per aliam præſumptionem vehementiorem, nempe ex initio vitioſo concubinatus, ex quo dicunt ſublatam eſſe præſumptionem qualificatæ legitimitatis, quæ oritur ex præſenti quaſi poſſeſſione, ex Cepol. & aliis allegatis.

Sed hæc reſponſio facilè tollitur, quia licèt conſtet de concubinatu, conſtat etiam de matrimonio: & cùm non appareat in quo ſtatu filius procreatus fuerit, judicatur procreatus cum ea qualitate legitimitatis, vel illegitimitatis, in cujus poſſeſſione ad præſens reperitur: hæc enim qualitas etiamſi concubinatus præceſſerit, aptè potuit ineſſe Uberto ab origine procreationis, & Bart. & alii nihil aliud requirunt in hac materia, quàm ut poſſit ineſſe; & hæc poſſibilitas optimè concurrit in caſu præſenti, quia conſtat etiam de ſtatu matrimonii, in quo Ubertus aptè procreari potuit, & hoc eſt, quod ſibi voluit Rota coram Seraph. in *hac deciſ. 1000. n. 8. & deciſ. 978. n. 7.* dum dixit ex præſumptionibus inferioribus ad matrimonium ſublatam eſſe illam æquivocationem, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur: ideoque filium probari legitimum ab initio per nominationem patris, etiamſi tempore nativitatis filii incertum ſit an mulier eſſet uxor, vel concubina, tradit Prapoſ. & alii quos retuli ſupra in prima reſponſ. n. 55 & revera, ut ibi dixi, Authores omnes in hac materia loquuntur, quando ſtatus originis eſt dubius & incertus: nec poteſt negari hæc incertitudo in caſu præſenti, cùm conſtet tam de concubinatu, quam de matrimonio: nec aliud decidunt Doctores in contrarium adducti: nam Ceph. *conſ. 82. n. 51. 56. & 57.* non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quinimò ſupponit contrarium *n. 53.* dum dicit filium debere probare ſe eſſe natum ex legitimo matrimonio, præſertim quia adverſarius erat in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quo caſu ſua intentio ſatis fundata erat. Rurſus Ceph. conſuluit in petitorio judicio, ut *n. 49.* ibi: in propoſito autem ſumus in deciſoriis, & in cauſa petitorii: unde Cep. non facie ad rem noſtram, cùm Pallavicini nitantur quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio: præterquam quod in caſu Ceph. conſtabat de concubinatu tantum, non autem de matrimonio, ut ibi ſub *n. 43. verſ. Poſtremò, & ſub nu. 56. verſ. Sed hic non eſt caſus noſter*; nam verè, & certitudinaliter conſtat de fornicatione præcedenti, & non liquet de matrimonio ſubſequenti.

Grat. reſponſ. 62. *nu. 11. lib. 2.* dicit formaliter nominationem, & educationem non probare filiationem, quando filiatio eſt reprobata à lege, ut quia ſit nata ex illis, inter quos non potuit contrahi matrimonium, & idem dicit reſpon. 1. *n. 45. lib. 1.*

Guid *conſ. 10. n. 19. & conſ. 12. ſub n. 51.* dicit tractatum matrimonialem, ubi conſtat mulierem fuiſſe prius fornicariam, quia inquit ſæpè adulteri finguncſe conjuges ad velandam eorum turpem vitam; & eodem modo loquitur Menuch. *lib. 3. præſumpt. 1. n. 83.* & Caputaq *deciſ. 212. n. 4.* Camer. *conſ. ſuo. poſt conſilia Zabarella n. 38.*

Rota ſimiliter *deciſ. 244. n. 2.* inter primò impreſſas per Farinacc. decidit ſolum ex reputatione, & tractatu conjugali non probari matrimonium ad effectum legitimitatis; quia, inquit, cùm conſter de vitio concubinatus, reputatio, & tractatus poſtea ſubſequuta potius inducunt commercium concubinatus, quàm matrimonium: quæ omnia nihil commune habent cum caſu noſtro, in quo Rota per tres deciſiones cenſuit matrimonium ſaltem in genere eſſe probatum, non obſtante vitioſo initio concubinatus. Neq. obſtat allegata diſparitas inter Bernardinum, & Catherinam; nam huic objectioni reſpondit Rota in hac cauſa coram Seraph *deciſ. 1000. n. 9* ibi: (diſparitas verò attendi non debet hoc caſu, in quo habemus enixam mentem Bernardini, quod volebat matrimonium contrahere cum Catharina.) Quod etiam prius perpendit Rota *d. deciſ. 978. n. 7. verſ. Sed conabantur*, & coram Ludoviſ. 12. *Aprilis* 1606. *verſ. Informantes*

Reſpondent octavò, doctrinam Bart. non habere locum in legitimitate, quia hæc qualitas habet contra ſe juris præſumptionem, cùm in dubio quis illegitimus præſumatur ex ſupradictis.

62 Sed quoad hoc omiſſa diſputatione an quis præſumatur legitimus, ſeu illegitimus, de qua in ſcriptura præcedenti; tollitur hæc reſponſio, quia de jure nec ſervitus præſumitur, cùm quilibet liber in dubio cenſeatur, ut in Auth. *quib. mod. natur. effic. legit. §. Liceat igitur*; & tamen exiſtens in poſſeſſione ſervitutis cenſetur ſervus ab origine, ut exemplificat in d. l. *Si prius*, Bart. & alii omnes per text. in d. l. *Liberu, §. fin. ff. de liber. can.*

Illa verò receptiſſima regula, quæ in contrarium adducitur, quod quando conſtat de aliquo ſive bono, ſive malo, præſumitur illius continuatio quouſque non probetur ſupervenientia novi tituli, retorquetur in oppoſitum, quia poſt concubinatum ſupervenit novus titulus matrimonii; unde tollitur præſumptio mali initii, ut ſuperius dictum eſt in deciſionibus in cauſa factis.

Reſpondent nonò, doctrinam Bartoli non habere locum hoc caſu, quia non conſtat de matrimonio.

Quæ reſponſio tollitur tum ex tribus deciſionibus hujus cauſæ, in quibus ſaltem in genere deciſum eſt conſtare de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, tum ex dictis ſupra in prima reſponſione, ubi probatum eſt non eſſe neceſſariam probationem originis ad hoc, ut qualitas, quæ modò ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine.

Reſpondent decimò, eamdem doctrinam non habere locum, quando ſumus in qualitate, quæ eſt fundamentum intentionis agentis, quia tunc ipſa qualitas debet concludenter probari.

Verum Bart. dum tractat an ex quaſi poſſeſſione alicujus qualitatis quis relevetur ab onere probandi, neceſſariò intelligit de onere probandi illam qualitatem, in qua quis ſe fundat, quia aliam qua-

qualitatem non tenetur quis probare : ideoque Bart. ineptè dixiſſet actorem ex præſenti quaſi poſſeſſione relevare ab onere probandi illam qualitatem, quam aliàs non fuiſſet obſtrictus probare; ac propterea hæc reſponſio coincidit cum tertia.

Reſpondent ultimo loco, eamdem doctrinam Bart. in d. l. *Si prius* procedere ſolum in qualitate variabili, qualis non eſt legitimitas, quæ poteſt provenire ex pluribus cauſis, puta ex matrimonio ſubſequenti, & Principis reſcripto : unde dicunt hanc quaſi poſſeſſionem uti æquivoca non ſuffragari, Rot. *deciſ.* 240 *n.* 2. *par.* 2.

Verum hæc quoque reſponſio eſt contra mentem, & verba Bart. & aliorum omnium, qui de hac materia ſcripſerunt : ſiquidem ad hoc ut qualitas, quæ modo ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine rei, hoc tantùm requirit, ut ſit apta ineſſe : tunc enim æquiſſimum putant, ut exiſtens in poſſeſſione hoc fruatur commodo, ut relevetur ab onere probandi ejuſdem poſſeſſionis originem, illudque transferat in adverſarium ſuum, juxta text, in d. l. *Liberis*, §. *fin. ff. de liber. cau.* nec conſiderant an qualitas ſit variabilis, necne.

Quinimò text. in d. §. *fin.* Bart. & alii exemplificant in libertate, quæ tamen eſt qualitas variabilis, & æquivoca cùm poſſit quis eſſe liber à nativitate, & per manumiſſionem, Bald. *conſ.* 351. *ſub numer.* 2. *verſ. Præterea*, *lib.* 1. ponit exemplum in qualitate variabili vaſſallatus, & decidit ex illius quaſi poſſeſſione præſumi aliquem fuiſſe vaſſallum ab origine nativitatis, Forſter. *de ſucceſſ. ab inteſt. in quæſt. cui incumbat onus probandi ſituationem ſol.* 76. applicat hanc doctrinam Bart. ad filiationem, quæ tamen qualitas eſt ſimiliter variabilis, cùm quis poſſit eſſe filius à natura, & per adoptionem : ac demum doctrinam Bart. habere locum in propriis terminis legitimitatis, ideoque filium, qui modo eſt in poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, cenſeri legitimum ab initio procreationis, apertè tradunt Menoch. *de arbitrar. jud. lib.* 2. *caſ.* 89. *n.* 71. Burſatr. *conſ.* 384. *num.* 17. *verſ. Quartum*, *vol.* 4. ubi teſtatur de magis communi, Peregrin. *conſ.* 23. *à n.* 8. *vol.* 2. & Simon *de Prat. de interpr. ult. volunt. li.* 3. *dub. ult. n.* 189.

63 Ad ſecundam partem, in qua probatum eſt tractatum, & nominationem patris nocere etiam tertio, reſpondet pars adverſa Doctores prællegatos non loqui niſi de præjudicio ipſius nominationis. Sed hanc reſponſionem jam ſuſtulimus in ultima ſcriptura juris, in qua ex communi Doctorum conſenſu oſtendimus tractatum legitimitatis cum adminiculis nocere etiam fideicommiſſariis; ut patet infra *n.* 79.

Neque obſtant authores in contrarium noviſſimè allegati: nam Rota in cauſa illa Romana de Bonellis coram Ubaldo 13. *Februarii* 1617. decidit ſimpliciter tractatum operari in præjudicium nominantis, de quo tunc agebatur; ſed Rota non loquitur quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, ut hoc caſu.

Burſatt *conſ.* 88. allegatus *nu.* 5. loquitur in petitorio, & in ſimplici tractatu ſine adminiculis; ideoque in eodem conſ. paulò ante *n.* 8. *verſ. Suppoſito tamen*, concurrentibus adminiculis decidit apertè pro hac parte.

Petr. *de fideicomm. q.* 11. *nu.* 302. ſimiliter agit de nominatione, vel tractatu ſine adminiculis, & tamen aptius allegari potuiſſet pro hac parte, quia *n.* 305. recenſet ultimo loco deciſionem Cyni, & Præpoſ. qui tenent confeſſionem patris nocere etiam tertio, dummodo alteri matrimonio præjudicium non fiat.

Lup. *de illegit. n.* 2. *part.* 3. *alleg. n.* 42. loquitur de ſimplici tractatu; ſed ubi concurrunt adminicula, ſub *n.* 53. *verſ. Tamen indiſtinctè*. cenſet quaſi poſſeſſionem ex tractatu provenientem nocere etiam fideicommiſſariis.

Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *n.* 72. loquitur de ſolò tractatu, in quo tamen ipſemet contrarium cenſuit *lib.* 2. *præſumpt.* 54. *n.* 51. *&* 52.

Rebuff. *de nomin. q.* 1. *n.* 4. loquitur in ſola nuda nominatione parentum, ſicut Natta *conſ.* 473. *ſub n.* 24. *verſ. Ad contraria*, & Surd. *conſ.* 552. *nu.* 21. & tamen Surd. contrarium cenſet concurrentibus aliis præſumptionibus ibidem ſub *n.* 24. ibi: (vel quando cum nominatione concurrunt alia.)

Alciat. *reſponſ.* 149. *lib.* 9. loquitur in petitorio, ut *n.* 4. & in ſimplici tractatu, ſeu confeſſione patris, qui volebat excludere filios fratris, quibus erat inimicus, ut patet ſub *n.* 6. *verſ. Et hæc ſententia.*

Quibus non obſtat quod videtur contra naturalem æquitatem, ut pater poſſit habilitare incapaces per tractatum, & nominationem, & hoc modo præjudicare fideicommiſſariis per indirectum, quibus directè præjudicare non poteſt.

64 Huic enim objectioni reſpondetur primò, eam non procedere concurrentibus adminiculis, quia tunc confeſſio patris redditur admodum veriſimilis, & ideo æquum eſt, ut præjudicet etiam tertio, ut ad literam dicit Riminald. Sen. *conſ.* 615. *n.* 7. Quare ſicut æquum non eſt, ut ſola nominatio aliis præjudicet, ut per Innoc. in c. *Per tuas*, *num.* 1. *qui fil. ſint legit.* ita iniquum eſſet, ut non præjudicaret concurrentibus aliis probabilibus conjecturis; aliàs enim non eſſet dare modum conſtituendi filios in quaſi poſſeſſione legitimitatis, niſi vocatis omnibus, quorum intereſt, quod eſſet valdè abſurdum, ut per Bald. in c. *Per tuas*, *ſub n.* 4 *in* 2. *oppoſ. de probat.*

Secundò huic objectioni reſpondet in puncto Cravet. *conſ.* 991. *ſub num.* 79 *verſ. Quæ cùm ita ſint*: quod quemadmodum erat in poteſtate viri mulierem deſponſare, atque ita inferre præjudicium vocatis ex fideicõmiſſo; ita etiam licebat illi prolem ex ea ſuſceptam admittere, agnoſcere, & confiteri: quod clarè animadvertit Rota in hac cauſa corã Seraph *deciſ.* 1003. *ſub n.* 11. his verbis. (Valde inveriſimile eſt ut Bernardinus voluerit mendacium dicere in ea re, quam facere ut vera eſſet, erat in ejus poteſtate verè ducendo Catharinam in uxorem : tunc etiam potuiſſent videri ſuſpectæ hæ nominationes, ſi emanaſſent de tempore, quo ipſe non potuiſſet contrahere, putà jam mortua Catharina.) Quoad eamdem ſecundam partem, ubi diximus Ubertum fuiſſe conſtitutum à patre in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis per inſtitutionem, & nominationem Bernardini.

Reſpondent primò Advocati ex adverſo hanc inſtitutionem fuiſſe factam in bonis Bernardini tantùm, ideoque non probari legitimitatem qualificatam.

Hanc reſponſionem ſæpius ſuſtulimus, quia revera Ubertus fuit inſtitutus à patre in Caſtro Zibelli ſubjecti fideicommiſſo Joannis Franciſci; quod

Digitized by Google

quod vocat filios procreatos ex legitimo matrimonio vere, & non fictè, ut optimè in facto deducitur: unde per hoc fuit apertiſſimè conſtitutu in poſſeſſione veræ legitimitatis, quia fuit admiſſus ad bona, ad quæ admitti non poterat, niſi verè legitimus, ut requirit Rota in hac deciſione, & dictum eſt in ultima ſcriptura Juris.

Reſpondent ſecundo loco quoad nominationem Bernardinum non diſtinxiſſe Ubertum à filiis legitimatis, ſed à filiis adulterinis tantum: Hoc ſimiliter eſt valdè alienum à veritate, quia Bernardinus fecit diſtinctionem inter Ubertum, & Federicum, qui erat legitimatus per ſubſeqnés tamquam natus ex Catharina poſt obitum primi viri, & eum appellavit filium ſimpliciter, cui etiam tamquam legitimato jure inſtitutionis reliquit annuas quaſdam pecunias: Ubertum verò appellavit unà cum fratribus ſubſequentibus filium legitimum & naturalem, item primogenitum cum aliis verbis prægnantibus, eumque hæredem inſtituit in bonis huic fideicommiſſo ſubjectis, & veram legitimitatem requirentibus.

Unde ex hac diſtinctione manifeſtè apparet de qualificata Uberti nominatione, ut fuſiùs diximus infra in ultima ſcriptura Juris ſub *num. 76. verſ. Deinde.*

Objectum verò quod hæc Bernardini nominatio fuerit aff. ctata, jam ſuſtulit Rota in hac cauſa coram Seraph *deciſ. 1000 n. 15. verſ. Quantò concurrit nominatio.*

Ad tertiam partem Advocati reſpondent ea, quæ dicuntur de actu poſitivo Rolandi, non eſſe vera prout narrantur, eo quod Rolandus non habuerit notitiam Brevis Clem. VII.

Cæterùm hæc veritas dilucidè apparet ex ipſamet atteſtatione Commiſſarii Apoſtolici, in qua legitur ad literam Rolandum non fuiſſe ab ipſo diligenter examinatum, & interrogatum ſuper iiſdem literis, iiſque intellectis, feciſſe actum illum poſitivum, quem latius explicavimus in prima ſcriptura Juris ſupra *n.* 31. & quam Rota coram Seraph & Robuſterio ſemper habuit pro validiſſima præſumptione qualificatæ legitimitatis Uberti.

65 Ad objectum verò quod Rolandus jactaverit Ubertum eſſe illegitimum, reſpondit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. *Aprilis* 1606 his verbis: (Non obſtat quod Rolandus habuerit illos pro incapacibus, &c. nam quando hoc probaretur, urget magis ad declarandum animum ſuum factum Rolandi in deciſione perpenſum cum illa patientia, & taciturnitate, cùm facta ſint potentiora ad declarandum quàm verba: ac præterea hæc verba Rolandi non probantur, ut oſtenditur in ultima ſcriptura Facti:

In ultima parte, quæ verſatur circa probationes Rangonorum, conſtat primò inſtrumentum illud, in quo Ubertus aſſeruit ſe eſſe majorem, non eſſe in forma probanti ob falſitatem indictionis.

Reſpondet pars adverſa in ſtatu Mediolanenſi indictionem incipere à menſe Septembris: quod tamen nec probatur, nec verum eſt, ut mihi ſupponitur: & nihilominus Caſtrum Zibelli tunc temporis erat in dictione Eccleſiæ.

66 Reſpondent ſecundò errorem Indictionis non vitiare inſtrumentum. Sed in contrarium habemus aliis omiſſis authoritatem trium graviſſimorum authorum nempe Innoc. in cap. *Fraternitatis, de hæret.* Dyn. *conſ. 14. circa fin. verſ. Præterea primum inſtrumentum,* & Bald. *conſ. 66. ſub numer. 4. verſ. Sed Dominus Innocentius.* Quorum opinio videtur ſaltem amplectenda, quando incidit principaliter quæſtio temporis, ut hoc caſu: tunc enim abſurdum videtur, ut eliciatur concludens probatio temporis ex inſtrumento, in quo erratum eſt in tempore ob repugnantiam milleſimi cum indictione: & hoc modo conciliari poſſunt contrariæ opiniones.

67 Addimus ex abundanti illud inſtrumentum nihil aliud in ſumma continere, quàm ſimplicem aſſertionem Uberti extrajudicialem inter alios, & de credulitate: certò enim nemo ſcire poteſt diem nativitatis ſuæ, Bald. in l. *De tutela, col. 2. n. 3. verſ. Quia nemo, C de in integ reſtit minor.*

E contra verò habemus confeſſiones non de credulitate, ſed de veritate, eaſque geminatas Bernardini patris, qui non modo nominavit Ubertum legitimum, ſed illum etiam inſtituit in Caſtris veram legitimitatem requirentibus, ut ſupra probatum eſt: atque ita confeſſus eſt illum fuiſſe natum poſt matrimonium. Rurſus habemus aliam veriſimilem confeſſionem Uberti, qui eodem anno in alio inſtrumento aſſeruit ſe majorem ſexdecim annis. Habemus denique confeſſionem judicialem Rangonorum, qui litem ſunt proſequuti contra ejuſdem Uberti curatorem. Nec tollit vim hujus confeſſionis quod idem curator eſſet etiam curator fratrum Uberti: nam nihilominus Rangoni approbarunt illius perſonam etiam tamquam curatorem Uberti; ideoque confeſſi ſunt Ubertum minorem per integrum illud tempus, quo contra ipſius curatorem egerunt litem, Bald. in l. 2. §. *Quod obſervari, num.* 10. *verſ. Sexto quæro, C de juram calum.*

Quamobrem hæ plures confeſſiones ita qualificatæ penitus enervant, & conquaſſant unicam illam aſſertionem Uberti de credulitate extrajudicialiter, & inter alios, & in inſtrumento ſuſpecto emanatam, ex dictis in cauſa Cracovien. Illegitimitatis 22. *May* 1606, coram Sacrato, quæ eſt *deciſ. 117. part 3. in recent.*

Deinde in hac ultima parte conſtat aſſertum decretum executionis mandati de diſpenſando ſimiliter nihil probare, quia non habet ſolemnitates requiſitas.

Ex adverſo reſpondetur in originalibus, ſeu prothocollis ex ſtylo non conſueviſſe apponi hujuſmodi ſolemnitates.

68 Cæterum obſervandum eſt primo dictam ſcripturam in omnibus ſuis partibus nullam habere faciem publici inſtrumenti: non enim incipit In nomine Domini, &c. neque habet annum, diem, & locum celebrati inſtrumenti, ſed tantummodo annum, diem, & locum decreti: non habet ſignum, ſubſcriptionem, aut nomen Tabellionis, nec ullum continet verbum, quod inferat Notarium eam ſcripſiſſe, aut publicaſſe, ſeu de ea rogatum fuiſſe; quamvis enim habeat clauſulam, *Datum, & Actum:* illa tamen eſt clauſula non Notarii, ſed aſſerti executoris, ut patet ex illius inſpectione: & in ſumma hæc eſt ſcriptura ſolius executoris, & reperta inter alias Notarii ſcripturas Unde nullo modo appellari poteſt inſtrumentum, cùm nullum habeat publici inſtrumenti requiſitum. Ideoque Rota in cauſa Romana Dotis de Sfortia 11.

Google

Iannarii 1610. coram Penia dixit teſtamentum, de quo agebatur, licèt ſcriptum, ſubſcriptum, & ſignatum manu Notarii, & repertum inter ejus ſcripturas, non tamen probare, quia non conſtabat de rogitu; quamobrem quidquid ſit de ſubſcriptione, & ſigillo, oportet tamen indiſtinctè, ut appareat de aliis ſolemnitatibus, & in ſpecie de rogitu, & publicatione: alioquin nec prothocollum, ſeu ſcriptura matrix dicitur in forma probanti, Alex. *conſ.* 153. *n.* 12. *& ſeq. lib.* 2. Rub. *conſ.* 94 *n.* 2. Corn. *conſ.* 94. *verſ. Ita quod, vol.* 4.

Præſertim quia hoc caſu Judex juſſit, ut ſcriptura publicaretur. Unde niſi appareat de publicatione, ſcriptura nihil probat, etiamſi aliàs publicatio non requireretur, per ea, quæ tradit Abb. in cap. *Cum P. n.* 4. *de fide inſtrum.*

69 Obſervandum eſt ſecundò dictam ſcripturam etſi haberet rogitum Notarii, & alias ſolemnitates requiſitas; tamen nihil probare, quia eſt decretum, ſeu ſententia Judicis delegati ſine actis, Innoc. in cap. *Cùm in jure peritus, numer.* 4. *de off. deleg.* Caſtell. *conſ.* 24. *numer.* 35. Seraph. *deciſ.* 615. *numer.* 15. nec habet Judicis ſubſcriptionem, nec ullum continet verbum, per quod probetur lecta: unde eſt ipſo jure nulla non obſtante clauſula Data, &c. ſecundùm Bart. in l. *Statutis, numer.* 5. *C. de ſentent. ex peric. recit.* & Rolan. *conſ.* 41. *num.* 15. *vol.* 1.

Obſervandum eſt ultimò quidquid ſit de his, negari ſaltem non poſſe, quin probatio per dictam ſcripturam ſit turbida. Unde unus ex Dominis ex adverſo ſcribentibus in fine ſuarum allegationum fatetur dictam ſcripturam non fuiſſe conſideratam à Rota niſi pro adminiculo. Hæc igitur turbida probatio cum altiorem requirat indaginem, non eſt admittenda in hoc judicio poſſeſſorio, ſed ad petitorium rejicienda; ut in propriis terminis decidit Borgn. *deciſ.* 45. *in addit. numer.* 15. his verbis: (Si ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis, petit mitti in poſſeſſionem, & alter excipiat de illegitimitate, & petat ſe anteferri, ſi non appareat incontinenti de illegitimitate, non debet excludi, ſed mitti in poſſeſſionem.) Quod etiam tradit Maluaſ. *conſ.* 32. *n.* 7. *&* 10. *vol.* 1. Ubi ſimiliter reſpondit filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non eſſe denegandam immiſſionem ex eo quod tertius excipiat de illegitimitate, quia inquit, hæc exceptio eſt vitium excuſabile, & altiorem requirit indaginem.

Reliqua in facto ſublata ſunt.

PARMEN. STATUS.

71 AN in caſu, de quo agitur, probanda ſit qualitas procreationis ex legitimo matrimonio.

Anvè hæc qualitas probetur ex tractatu, & nominatione patris. Et an tractatus hujuſmodi noceat tertio.

72 Quoad primum dubium initio deciſionis Rota amplectitur ſecundum dubium, videlicet an Marchiones Pallavicini ſint in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Primum verò an teneantur probare matrimonium de certo tempore, rejicit ad petitorium judicium: & tamen paulò infra decidit primum dubium, quod prius omiſerat, hoc eſſe Pallavicinos teneri probare matrimonium de tempore ante nativitatem, & procreationem: idem enim ſunt probandum eſſe qualitatem procreationis ex matrimonio, ut dicitur in deciſione, vel probandum eſſe matrimonium ante procreationem, ut patet ad ſenſum; quæ tamen probatio ad præſens judicium non pertinet, quia reſpicit proprietatem, & ſubſtantiam legitimitatis, ut Bart. & Bald. docent in l. *Non Epiſtolis*, & in l. *Non nudis, C. de probat.* Dec. in cap. *Per tuas, num.* 17. *extr. eod.* Maſcard. qui de communi teſtatur *de probat. concl.* 788 *num.* 1. *in fin.*

73 Sed in poſſeſſorio, de quo nunc ſtrictè diſputatur, qualitas procreationis, & nativitatis non eſt in ſpecie probanda, quia cùm Ubertus, ut Rota admittit, fuerit in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, & hæc qualitas aptè potuerit illi ineſſe ab origine procreationis, cenſetur ſemper fuiſſe legitimus ad effectum obtinendi immiſſionem contra fideicommiſſarios, etiamſi de hac origine aliàs non conſtet, quamdiu contrarium non probetur, quemadmodum poſt Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 2. *caſu* 89, *numer.* 71. & Burſatt. *conſ.* 384. *num.* 17 *verſ. Quartum, vol.* 4. quos aliàs retulimus, reſpondit in puncto Peregr. *conſ.* 23. *lib.* 2. *à num.* 8. *uſque in fin.* & Valentinus Forſterius *de ſucceſſ. ab inteſt. in quæſt. Cui incumbat onus probandi filiationem*, quæ incipit, *In hac quæſtione variatum eſt, verſ. In hac itaque.*

74 Neque huic concluſioni obſtat concubinatus præcedens, quia hoc vitium purgatum poſtea fuit per ſubſequens matrimonium, & ſublata illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur, ut in hac cauſa advertit Rota coram Seraph. *deciſ.* 978. *num.* 7. & *deciſ.* 1000. *num.* 8. & ſicut cùm neque de concubinatu, neque de matrimonio conſtat, filius exiſtens in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis cenſetur ſemper fuiſſe legitimus, in quibus terminis propriè reſponderunt Menoch. & alii proximè citati; idem omnino dicendum eſt, ubi conſtat de utroque ſtatu concubinatus, & matrimonii, ut hoc caſu: nam cùm non appareat in quo ſtatu filius natus fuerit, jura præſumunt natum, & procreatum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ fuit apta illi ineſſe ab origine, ex theorica Bart. in l. *Si prius, n.* 18. *ff. de novi oper. nunciat.* & Bald. in l. *Titia divortium, ſub n.* 2. *poſt med. ff. ſolut. matrim.*

Quibus nunc addo Præpoſ. in cap. *Per tuas, col.* 5. *circa med ſub numer.* 17. *Qui fil. ſint legit.* qui ſenſit ex quaſi poſſeſſione, quæ inducitur ex nominatione patris, probatam eſſe legitimitatem ab initio procreationis; quod & Bald. probavit, licèt non conſtet de hac quaſi poſſeſſione in l. *Si matre, num.* 2. *C. de ſuis, & legit. hæred.* & ſequitur Ruin. licèt Baldum non allegat *in conſ.* 51. *ſub num.* 20. *volum.* 5.

Sed in caſu præſenti, in quo conſtat de matrimonio, ut jam deciſum eſt, & de quaſi poſſeſſione legitimitatis, res procedit abſque difficultate, ut teſtatur Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 54. *numer.* 31. *verſ. Hæc receptior, & verior ſententia.*

Atque ita quamvis Ubertus potuiſſet naſci ante matrimonium, potuit tamen naſci etiam poſt; & in dubio favore legitimitatis poſt matrimonium natum cenſetur, cùm fuerit in poſſeſſione legitimitatis, quæ potuit illi ineſſe ab initio conce-

ptio-

prioris: & ſi qui contrarium affirmarunt, ut Caph. Rolan. & alii Loquuntur tamen vel in judicio petitorio, vel quando conſtat de ſtatu vitioſo concubinatus tantùm, non autem de matrimonio, in quibus caſibus fortè non ſufficit quaſi poſſeſſio ad ſucceſſionem obtinendam, ſed qui ſe fundat in qualitate, illam probare debet, ut declarat Peregr. *d. conſ. 23. lib. 2.* At ubi conſtat de utroque ſtatu, & agitur de judicio poſſeſſorio, ut hoc caſu, judicatur indiſtinctè ſecundum ſtatum præſentis quaſi poſſeſſionis, ut expreſsè probatur in l. *Liberu, ff de liber. cau.* & in aliis juribus adductis à Paciano *de probat. part. 2. cap. 20. n. 1. & 2.*

75 Et ideò neque obſtat, quod omnis qualitas, quando eſt fundamentum intentionis, ut videtur eſſe hoc caſu nativitas poſt matrimonium, debeat in ſpecie probari, ſicut dicitur in deciſione.

Reſpondetur enim hoc procedere, dummodo qualitas ſit diverſa, & diſtincta à qualitate quaſi poſſeſſionis, ut ſi filius exiſtens in quaſi poſſeſſione filiationis dicat ſe legitimum: tunc enim probanda eſſet qualitas diſtincti legitimitatis, Bald. *conſ. 180. n. 3. vol. 3.* Secus autem eſt cùm non agitur de probanda qualitate diverſa à quaſi poſſeſſione, ſed de præexiſtentia ejuſdem qualitatis, in cujus poſſeſſione quis reperitur, ut hoc caſu, in quo dubitatur an Pallavicini, qui modo habent quaſi poſſeſſionem legitimitatis eamdem qualitatem habuerint ab inſtanti procreationis; & tunc principium, & origo qualitatis non eſt probanda, ſed ex quaſi poſſeſſione præſenti præſumitur in præteritum, & contrarium dicenti incumbit onus probandi Bald. in l. *Ex perſona, num. 2. C. de probat.* & optimè declarat Everard *in loco à tempore ad tempus, n. 20.* & eſt ex mente Bart. in l. *Cùm res, n. 14. C. de probat.*

Sed quatenus probanda eſſet quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis, quod eſt falſum: tamen aliis probationibus omiſſis, dubitatur ſecundo loco an conſtet de tali nominatione, & tractatu, quæ conſtituerint Pallavicinos in quaſi poſſeſſione legitimitatis.

76 Rota decidit primò non conſtare de hac quaſi poſſeſſione ex inſtitutione Bernardini in duobus teſtamentis, quia inſtitutio debebatur filiis quomodocumque eſſent legitimi, ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum.

Quæ tamen prima conſideratio apertè tollitur ex facto, quia Bernardinus inſtituit Ubertum, & fratres in bonis, & caſtris ſubjectis fideicommiſſo, de quo agitur, in quibus nullo modo debebatur inſtitutio filiis legitimatis per ſubſequens, ſecundùm opinionem Rotæ in hac deciſione; quamobrem cùm Rota in caſu, de quo agitur, exiſtimaverit ad inducendam quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ probandum eſſe Ubertum fuiſſe admiſſum ad bona, vel honores, ad quæ nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio admitti ſolent, ut diſertis verbis dicitur in deciſione. Certè hinc neceſſariò ſequitur ut Ubertus fuerit in hac qualificata quaſi poſſeſſione, quia fuit admiſſus à Patre ad bona huic fideicommiſſo ſubjecta, ad quæ non admittuntur niſi procreati ex legitimo matrimonio: quod etiam cenſuit Rota in hac ipſa cauſa apud Put. *deciſ. 7. de ſponſal.*

Deinde in deciſione reſolvitur non conſtare de tractatu qualificatæ legitimitatis, quia verba teſtamentorum non inferunt perneceſſe, ut Ubertus procreatus fuerit ex legitimo matrimonio, cùm poſſint verificari in legitimato per ſubſequens.

Hoc quoque fundamentum facilè evertitur ex ipſa facti veritate: nam Bernardinus in dictis teſtamentis tacitè conſtituit duas ſpecies filiorum; una illorum, qui nati erant ante matrimonium, & erant legitimati per ſubſequens, alia illorum, qui procreati erant poſt matrimonium, & erant verè legitimi: primos appellat filios ſimpliciter, vel filios naturales tantùm; & in hac ſpecie ponit in primo teſtamento Joannem Franciſcum, & Federicum: ſecundos vocat filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & uxore ſua pro juſto matrimonio; item magnificos, & generoſos, & inter hos primo loco commemorat Ubertum. Qua facti veritate ſuppoſita, ceſſat prorſus objectio, quod verba teſtamentorum quoad Ubertum, & fratres poſſint verificari in legitimatis per ſubſequens matrimonium: nam etiam Joann. Franciſcus, & Federicus erant hoc modo legitimati Unde ex hac differentia, & diſtinctione filiorum utriuſque ſpeciei liquidò conſtat Ubertum fuiſſe nominatum à patre filium verè legitimatum, & ex legitimo matrimonio procreatum, ut in ſpecie hanc filiorum diſtinctionem perpendit Bart. in l. *Ex facto, §. Si quis rogatus, ſub num. 2. verſ. Vel ſi in alia parte,* & Angel. *conſ. 366. num. 5. verſ. Primò ſi teſtator,* & Cæſar de Graſſ. *deciſ. 18. num. 5. de probat.* Præſertim quia Ubertum unica oratione, & verborum ſtructura nominavit unà cum fratribus, de quibus dubitari non poterat, ſaltem quoad minorem natu, quo minus procreati eſſent poſt matrimonium.

Quibus accedit alia validiſſima conſideratio: nam Bernardinus in ſecundo teſtamento primo loco inſtituit Ubertum, quem vocat primogenitum ejus filium legitimum in parte Arcis, & Caſtri Zibelli; ac deinde in aliis bonis particularibus inſtituit Pallavicinum ſecundo genitum, Sigiſmundum tertio genitum, & Joannem Franciſcum quarto genitum ejus filios ſimiliter legitimos. Inquiro qua ratione Bernardinus appellavit Ubertum primogenitum? Certè reſpectu filiorum legitimatorum per ſubſequens matrimonium Ubertus primogenitus non erat, quia ante illum natus fuerat & Federicus. Vocavit ergo illum primogenitum ex filiis poſt matrimonium procreatis, inter quos Ubertus erat primò natus: unde hic quoque clariſſimè apparet Ubertum fuiſſe nominatum à patre verè legitimum, & non per interpretationem; maximè quia Bernardinus in dictis teſtamentis non ſolum verbis contradiſtinxit Ubertum à filiis legitimatis, per ſubſequens matrimonium, ſed etiam factis, quia illos juſſit eſſe contentos legato quodam pecuniario: Ubertum verò inſtituit hæredem in parte Caſtri Zibelli huic fideicommiſſo ſuppoſiti, cujus capaces non erant

77 filii legitimati. Et revera non eſt credibile, ut Bernardinus in ſuprema ſua ultima voluntate, ſub qua deceſſit, fuiſſe adeo immemor propriæ ſalutis, ut reliquiſſet Uberto bona debita filiis verè legitimis tantùm, niſi certò ſciviſſet illum fuiſſe ex legitimo matrimonio procreatum, ut conſiderat Cravet. *conſ. 991. in fin. nu. 27. vol. 6.* & hic quidem tractatus, & nominatio probatur etiam per teſtes, ut aliàs diximus.

78 Quamobrem ex nominatione facta principaliter

ter propter ſe,& ex tractatu proportionabili filio verè legitimo, ſicut eſt inſtitutio in bonis veram legitimitatem requirentibus, negari non poteſt, quin Ubertus fuerit conſtitutus in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex doctrina Bart.in l.1.§. *Per contrarium, num.3.de liber.agnoſcen.* quam ſequuntur Canoniſtæ communiter in c *Michael*, ubi in ſpecie Abb.*n.1.de fil. presbyter.* & tradit in puncto Cravet.*conſ.991.n.20.25.27. & ſeq.vol.6.*poſt Anchar.in c.*Per tuas,n.6.* & Præpoſ. *ibid.n.1.qui fil.ſint.legit.*

79 Videamus ergo tertium dubium an hic tractatus, & quaſi poſſeſſio inde proveniens noceat fideicommiſſariis, nec ne. Rota decidit non nocere tertio ex authoritatibus in deciſione allegatis. Sed in contrarium eſt textus apertus in Auth. *Ut lic. Matr. & Av. §. Ad hoc autem, collat.4.* Et tamen hæc propoſitio, ſi vera eſt, patitur nihilominus hanc certam, & approbatam limitationem, videlicet, ut non procedat quotieſcumque una cum tractatu, & nominatione in poſſeſſorio judicio concurrunt alia adminicula, quia tunc tractatus nocet etiam tertio.

Pro cujus limitationis veritate videatur Cravett.*d.conſ.991.numer.78.lib.6.* ubi multipliciter reſpondet ad conſilium Jaſonis quod tractatus non noceat tertio: & ſub *num.80.verſ. Tertiò reſpondetur*: expreſſis verbis aſſerit Jaſonis doctrinam non habere locum quando tractatus, & nominatio parentum adminiculis, & præſumptionibus juvatur; idque latè comprobat rationibus, & authoritatibus uſque ad *n.83.*

Sed præter alios, quos ipſe allegat, ſequitur hanc limitationem Bald.in cap. *Per tuas, de probat.* ubi ſub *num. 2.verſ. Secundò oppono*; decidit ſtandum eſſe nominationi parentum quando cum ea concurrit etiam tractatus, & communis opinio, & fama: & deinde paulò ante *num.7.verſ. Oppono*, dicit non obſtare quòd hic tractatus, & nominatio ſit res inter alios acta, quæ non nocet tertio, quia alioquin, ut ipſe ait, numquam daretur probatio de jure tertii.

Aretin.in eod cap. *Per tuas, ſub num. 25.* ibi: Quamvis tractatus probet ad eorum præjudicium non tamen probat ad præjudicium deſcendentium ex eis, niſi aliud concurrat.

Felin.*ibid.ſub num.12.prope fin.* ibi: Quod nominatio noceat ſoli patri, & non aliis, eſt inconveniens.

Dec.*ibi n.28.& 29.*in illis verbis: (Sed replicari potuſt idem eſſe in caſu noſtro, ubi tractatur de præjudicio venientium ab inteſtato)

Anton.de Burr.in cap. *Per tuas, Qui fil. ſint legit. ſub num.17.* his verbis: (Si verò eſt præjudicium alterius: aut habet contra ſe tractatum, & factum parentum & communem opinionem, quando aſſeruit filium; & non creditur: ſi nihil habet contra ſe, creditur ubi nominatur in actu filio communiter proportionabili.)

Præpoſ *ibid.num.20.*ubi quærit an probatio legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, admittat probationem in contrarium: & contra Jacobum de Beluis: reſpondit admittere, quia, inquit, eſſet inconveniens, ut in fraudem fæudatariorum, & fideicommiſſariorum talis legitimus probaretur, & contrarium non poſſe probari: & infra *ſub n.22* ſic ait: (reſpectu ipſius confitentis, & hæredis ejus præjudicat, non reſpectu fideicommiſſariorum, quia hoc reſpectu talis præſumptio admitteret probationem in contrarium.) Sentit ergo Præpoſ. hanc probationem legitimitatis operari quidem contra fideicommiſſarios, ſed non adeò plenè, quin poſſit contrarium probari.

Petr.de Anchar.*conſ.225.*ubi conſuluit pro filio ad excluſionem ſubſtituti, ut in themate: & ſub *num 6.* Concurrentibus, inquit, teſtimonio utriuſque, fama viciniæ nominatione, educatione, & inſtitutione, certo certius eſt dicendum ex his reſultare pleniſſimam probationem: quem locum in propoſito expendit etiam Cravett.*d.conſ.991. ſub n.80 verſ. Quarto.*

80 Pariſ.*conſ 57.num.45.verſ. Nec erit in conſideratione, lib.4.*ubi expreſſe dicit Authores, qui tenent tractatum non operari contra tertium, eſſe intelligendos quando agitur de præjudicio fœderis alterius matrimonii, non autem ubi agitur de ſucceſſione, quia tunc etiam contra tertium hæc probatio operatur.

Rolan.à Valle *conſ.22.num.19.& 30.vol 3.* ubi in ſpecie loquitur de immiſſione ex remedio, l. fin.contra tertium, ut patet *ſub num.13.verſ. Quibus tamen non obſtantibus*: & ibidem concludit ad hoc ſufficere quaſi poſſeſſionem ex tractatu concurrentibus adminiculis.

81 Quod etiam tradit Maluaſ.*conſ 32.n 7.vol.1.* ubi reſpondit in poſſeſſorio adipiſcendæ filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non eſſe denegandam immiſſionem ex eo quod tertius objiciat de illegitimitate, quia hæc exceptio eſt vitium inviſibile, quod altiorem requirit indaginem.

Borgnin. Cavalc.*deciſ.45.ſub num.95.* & *in addit.n.15.verſ. Et ideo ſtille.*

Cæpb.*conſ.137.*ubi tractat de filio agente contra fideicommiſſarios, & *num.* 8. dicit ſufficere quaſi poſſeſſionem ex nominatione, & tractatu, ubi aliæ concurrunt præſumptiones, & adminicula.

Gabr.*conſ.21.n.43.verſ. Et licet Marian.vol.1.* ubi expreſſe tradit, Confeſſionem conjugum probare etiam contra tertium ubi alia concurrunt, & ſimiliter teſtatur de communi.

Alciat.*de præſumpt.reg.3 præſumpt.38.numer.7.* ubi loquitur de tractatu cum adminiculis contra tertium.

Gozadin.*conſ.13.n 55.& ſeq.* ubi multis modis confutat conſilium Jeſonis.

Burſatt.*conſ.88.paulò ante nu.8.verſ. Supponitur tamen, & verſ. Nec ſolum ad obtinendum*, ubi aſſerit ex tractatu, nominatione, & communi reputatione probari filiationem legitimam non ſolum ad obtinendum bona paterna, ſed etiam fideicommiſſaria, & teſtatur ita fuiſſe deciſum in Rota coram Oradino in cauſa Bononien. Bonorum de Pepulis, quod fuſiùs probat *conſ.384.n.18.uſq. in fin. & præſertim verſ. Secundo dicitur*: & duas alias Rotæ deciſiones adducunt in hac ipſa ſpecie Moderni *diſcept.foren.cap.157.n.11.*

Proſper Peſet.*conſ.105.num.7. uſque in fin.* ubi reſpondit pro filio contra tertium fideicommiſſarium, ut conſtat ex titulo, & themate Conſilii: & teſtatur rem eſſe claram, & extra difficultatem quando ultra tractatum legitimitatis aliæ præſumptiones concurrunt.

Put.*deciſ.173.n.2.lib.2.*in hæc verba: (hic ultra famam aderat tractatus parentum, qui pro

conjugibus ſe tractabant, in quo caſu fama cum aliis adminiculis ad effectum ſucceſſionis probat filiom eſſe legitimum, Cæſar de Graſſ. *deciſ. 6. n. 8. Qui fil. ſint legit.*

Seraph. *deciſ.* 1300. ubi receditur à deciſione illa 1081. in qua dictum fuerat tractatum non nocere tertiò, & reſolvitur quaſi poſſeſſionem legitimitatis ad effectum ſucceſſionis eſſe ſufficienter probatam ex tractatu, & aliis præſumptionibus.

Ac demum Rota in hac ipſa cauſa coràm Card. Ludoviſio 10. *Aprilis* 1608. *verſ. Accedit nominatio.*

82 Et hanc ſententiam ſequuntur etiam authores omnes qui in illa quæſtione, An tractatus parentum ſofficiat ad obtinendum contra tertium in deciſoriis, & petitorio judicio, conciliatis opinionibus concludont tunc ſufficere quando cum tractatu alia concurrunt adminicula Dec. *conſ. 54. ſub n. 3. verſ Non obſtat quod quaſi poſſeſſio.* Cravett. *conſ.* 249 *ante n. 3. verſ. poſſet etiam dici*, ubi teſtatur de magis communi, & loquitur contra fideicommiſſarios, ut ex themate conſilii, Ceph. *conſ. 435. nu. 51. verſ. Quando tum tractatu concurrunt nominatio, & fama.* Rolan. poſt alios *conſ. a 2. n. 30. vol. 3. verſ. Tertiò reſpondetur.* Covarr. *in Epitom. de ſponſal. c. 8. § 3. ſub n. 6. in fin. verſ. Procedit tamen* Riminald. Jon. *conſ. 339. n. 67. vol. 3.* Paſet. *conſ. 40. n. 6. uſque in fin.* Maſcard *de probat. concl. 799. n. 23. & 25.* Petra *de fideicomm q. 11 n. 412. & 514.* ubi teſtatur de communi opinione, *& n. 483. & ſeq.* Lup. *de illegitim. commen. 2. §. 3. n. 53. verſ. Tamen indiſtinctè*, Jacob, Beret. *conſ. 39. ante verſ. Et his ſic ſtantibus.*

Ratio autem differentiæ cur nominatio, ſeù nudus, & ſimplex tractatus patris non noceat tertio, & tamen noceat concurrentibus adminiculis, eſt ſatis evidens; qoia ideo non creditur regolariter patri nominanti, ſeu tractanti filios ut legitimos, quia non debet eſſe in ipſius facultate excludere fideicommiſſarios à bonis ad eos ex fideicommiſſo pertinentibus; & ſicut pater non poteſt eos directè excludere, cùm noo agatur de bonis filiis, ita nec poteſt per indirectum nominando, & tractando filios tamquam legitimos, & ſucceſſibiles. At hæc ratio omninò ceſſat quando tractatus non eſt nudus, & ſimplex, ſed jùvatur etiam extrinſecis conjecturis; quia tuoc tollitur abſolutè illa ſuſpicio fraudis, quæ potoiſſet oriri ex ſimplici nominatione: neque enim pater cenſetur filium legitimum nominaſſe, ut aliis præjudicet, quando ejus nominatio, ſeu tractatus ſumit fomentum, & veriſimilitudinem ab aliis præſumptionibus, quæ non à patre, ſed alionde proficiſcuntur, ſed creditur id egiſſe, quia ſic ſe habet veritas, ut perpendit Cravet. *d. conſ. 991. n. 80.* & Gabr. *conſ. a 1. ſub n. 43. vol. 1.*

Itaque ex tractatu. & nominatione Bernardini concurrentibus adminiculis Ubertus fuit conſtitutus in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis etiam contra tertium: & revera ſi hæc contra tertium noo ſufficiant, nullus alius dabitur modus parentibus conſtituendi ſuos filios in hac quaſi poſſeſſione. quàm citatis omoibus, quorum intereſt ad conſentiendum nominationi, & tractatui: atque ita nemo poterit ſoboli ſuæ aliàs conſulere. quàm indicto fideicommiſſarii judicio. Quod ſanè abſurdiſſimum eſſet, & maximè alienum ab æquitate. quam ſemper conſuevit ſequi Rota in ſimilibus caſibus: id qood animadvertit Bald. in d. c. *Per tuas, de probat. ante, n. 7. verſ. Oppono illud vocare.*

Nec prædictis obſtant authoritates, quæ in contrarium afferri poſſunt: ad omnes enim patebit reſponſio ex ſeqoentibus.

83 Nam aliquando agitur de ſimplici nominatione parentum abſque tractatu; & tunc verius videtur eam nominationem noo probare contra tertium; & ita loquitur apertè Jaſ. à quo alii acceperunt *conſ. 106. & conſ. 81. lib. 1.* Mantic. & alii in deciſ. allegati, ac præter eos Rebuff. *de nominat. quæſt. 1, num. 3.* Dec. *conſ. 243. in princ.* Natta *conſ. 473. n. 25.* Maſcard. *concl. 790. n. 40.* & Menoch. *de arbitr. judic. caſu 89. n. 83.* & hoc modo ad conſ. Jaſonis in ſpecie reſpondit Cravett. *conſ. 991. n. 78. vol. 6.* & hic non eſt caſos noſter.

84 Aliquando autem agitur de oominatione, et tractatu legitimitatis, et tunc aut concurrunt plures tractatus contrarii, putà quia pater ſemel tractavit filium tamqoam legitimum, ſemel tamquam illegitimum: et tunc admitti poteſt ut tractatus legitimitatis non noceat fideicommiſſariis ſicut declarat Butr. in c. *Per tuas, n. 17. qui fil. ſint legit.* & ſimiliter hic non eſt caſus noſter.

Aut concurrit unicus tractatus legitimitatis cum nominatione; & tunc diſtinguendi ſunt duo caſus.

85 Primus eſt, cùm verſamur in deciſoriis, & petitorio judicio: quo caſu ſi tractatus ſit ſimplex abſque adminiculis, ardua eſt quæſtio an ſufficiat ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio: & authores pro utraque ſenteotia congerit copioſè Maſcard. *d. concl. 799. n. 18.* & Petra *de fideicom. qu. 11, n. 478.* nec ſatis conjici poteſt utra ſit communior; & ad hunc caſum referuntur Grattan. & alii ferè omnes, qui dicunt tractatum non nocere tertio: loqountur enim in ſimplici tractatu abſque adminiculis, & hic ſimiliter non eſt caſus noſter.

86 Si verò tractatus non ſit nudus, & ſimplex, ſed cum aliis adminiculis conjunctus, tunc vera eſt opinio, quod tractatus ſufficiat contra fideicommiſſarios etiam in petitorio, ut probavimus ex authoribus ſupra relatis. Sed tamen nos verſamur in caſu longè faciliori, ut mox dicetur.

87 Secuodus caſus eſt, cùm verſamur in poſſeſſorio; & tunc rurſus eſt ſubdiſtinguendum: nam aut agimus, an tractatus legitimitatis præjudicet alteri matrimonio, & non præjudicat, ſic procedit authoritas Innocen. in c. *Per tuas, qui fil. ſint legit.* & Bald. in Auth. *Si quis in aliquo, vol. 2. verſ. Iuxta hoc quæro, C. de eden.* ut declarat formaliter Pariſ. *conſ. 57. n. 46. vol. 4.* & neque hic eſt caſus noſter.

Aut verò agimus an tractatus, & nominatio patris in judicio poſſeſſorio noceat tertio quoad ſucceſſionem bonorum: & tunc concurrentibus aliis adminiculis, & præſumptionibus, veriſſima, & receptiſſima eſt limitatio, quam ſuprà poſuimus, quod tractatus noceat etiam fideicommiſſariis. In quibus terminis nemo contradicit: & hic eſt propriè caſus noſter. Verſamur enim in poſſeſſorio, *l. fin. C. de edict. D. Hadrian. tollen.* habemus nominationem, & geminatum tractatum parentum, & quamplura adminicula aliàs relata.

Quæ diſtinctio videtur diligenter attendenda, quia ſi qui Doctores in contrarium addocuntur,

ſanè

ſanè reducuntur omnes ad aliquem ex ſupra[illegible] ptis caſibus; nec quicquam loquitur in hac ſp[illegible], in qua ſtrictè agitur de tractatu, & nominatione cum pluribus adminiculis ad effectum [illegible]ceſſionis in poſſeſſorio judicio.

QVI FILII SINT LE-GITIMI.

Cap. Per tuas.

SVMMAR[IUM].

1 *Legitimitas probatur per teſtes deponentes de matrimonio ante nativitatem, licèt fama vicinia, & tractatum parentum habeat contrarium.*

2 *Filius ſuſceptus ex ſponſa de futuro carnaliter cognita eſt legitimus, licet matrimonium nunquam fuerit publicatum.*

3 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*

4 *Sententia, in qua exprimitur duplex cauſa, ſuſtinetur ex cauſa vera, licèt judex principaliter moveatur ex cauſa falſa.*

5 *Secus ſi una tantùm cauſa exprimatur, & illa ſit falſa.*

6 *Filiationem, & legitimitatem probandi quatuor ſunt ſpecies. & n. ſeqq.*

7 *Fama probat filiationem legitimam, & illegitimam, & ſufficit major pars vicinia.*

8 *Nominatio parentum probat legitimitatem, maximè ſi fiat in actu filio legitimo proportionabili.*

9 *Legitimitatis probatio per exiſtentiam matrimonii ante nativitatem eſt probatio vera, & vincit famam, & tractatum, qua ſunt probationes praſumpta.*

10 *Probatio per rei veritatem vincit probationem, qua fit per praſumptiones, & conjecturas.*

11 *Probatio praſumptiva contra inſtrumentum non admittitur.*

12 *Nominationi parentum ſuper legitimitate filii non ſtatur, quando tractatus eſt in contrarium, maximè ſi cum tractatu concurrat fama, & n. 15.*

13 *Etiam ſi pater nominaverit filium legitimum in extremis, eumque haredem inſtituerit.*

14 *Teſtis deponens in mortis articulo non habet majorem fidem, quàm haberet in vita.*

16 *Tractatus legitimitatis vincit teſtimonium parentum, & hoc vincit famam vicinia.*

1 PER TUAS. Statur dicto teſtium, qui probant aliquem legitimum, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. In prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Nos autem*.

2 Nota primò ibi, *Sive per verba de futuro carnali copula ſubſequuta*, filium natum ex ſponſa de futuro carnaliter cognita eſſe legitimum, licèt nunquam matrimonium in facie Eccleſiæ ſit publicatum: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Antiq. in princ. Ratio eſt. quia ſponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in matrimonium præſumptione juris, & de jure, quæ probationem in contrarium non admittit, ut eſt textus in c. *Is qui fide. ſupra de ſponſ.* & ibi notat gloſ. ultima, & *Proſp. Fagn. in 4. lib. Decret.* communiter Doctores, & gloſ. *hic in ver. Aſſiſtes*

3 ſed hodie hoc corrigitur, quia ex decreto Concilii Tridentini *c. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim.* non tenet matrimonium, niſi fuerit celebratum ſervata forma ibi præſcripta: unde ſponſalia de futuro ex copula non tranſeunt amplius in matrimonium, nec proſunt ad legitimitatem prolis, ut ſæpius cenſuit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.

4 Secundo nota ibi, *te proceſſiſſe legitimè* quod ubi in proceſſu, vel ſententia judex exprimit duplicem cauſam, quarum una ad rem pertinet. altera non, quamvis principaliter moveatur ex cauſa ad rem non faciente. valet proceſſus, vel ſententia: ſecus ſi unam tantùm exprimeret: hic enim Epiſcopus fundavit ſententiam legitimitatis principaliter ſuper Decretali, *Tranſmiſſa, ſupra eod.* quæ in caſu diſſimili loquitur, ut dicitur in textu; & tamen quia illam fundavit etiam ſuper vera probatione matrimonii, Pontifex reſcribit eum legitimè proceſſiſſe: & ita communiter ad hoc allegatur hoc capitulum, ſecundùm Anton. de Butr *hic n. 5.* & eſt caſus valde notabilis, ſecundùm Alex.

5 de Nævo, *n. 19.* Nec obſtat cap. *Ex litteris, ſupra de reſtit. in integr.* & cap. *Ex parte, de conceſſ. preben.* ubi patet ſententiam latam ex falſa cauſa eſſe nullam, licet ex alia cauſa vera poſſit tolerari: quoniam hoc procedit quando judex in ſententia exprimit tantummodo unam cauſam, & illam falſam. Secus vero ſi exprimat plures, ut in caſu hujus Decretalis, quia tunc ſuſtinetur ſententia ex cauſa vera, licèt principaliter judex motus fuerit ex cauſa falſa: ad hoc cap. *Cùm inter, de re judic.* & ita hic declarant Hoſt. & Jo. Andr. uterque *n. 4. in ver. Judicaſti* Abbas *n. 6.* & fuſius Alex de Nævo *n. 19, & 20.* dicens hoc communiter teneri.

6 Tertiò nota ex hac Decretali, ſecundùm Ant. de Butt. *n. 2.* & Præpoſ. *nu. 1.* quatuor ſpecies pro-

7 bationis filiationis, & legitimitatis. Prima ſpecies eſt communis opinio, & fama viciniæ ſuper filiatione, & legitimitate, ut patet ex littera *ibi*; ſecundùm opinionem majoris partis viciniæ; ex quibus verbis deducunt Abb. & Alex. de Nævo ambo in 1 *notab.* ad probandam legitimitatem ſatis eſſe, ut quis probet, famam viciniæ habere, parentes illius fuiſſe legitimè conjunctos: & vice verſa ad probandam illegitimitatem ſatis eſſe, ut quis probet famam viciniæ habere, parentes illius fuiſſe concubinarios; & ad hoc ſufficere majorem partem viciniæ ut in textu. Quod in ſta pro

8 practica articulandi famam, ut per Butt *nu. 3.* Secunda ſpecies eſt aſſertio, ſeu nominatio parentū, cùm ſcilicet parentes aſſerunt, vel confitentur eum eſſe eorum filium legitimum, maximè in actu filio legitimo proportionabili, veluti hæredem inſtituendo, ut patet in textu *ibi*, (In teſtamento hæredem inſtituens, filium legitimū appellavit.) Tertia ſpecies eſt tractatus, cū ſcilicet pater tractavit matrem illius, ut uxorem, non ut concubinam, facit cap. *Illud, de præſumpt.* & de hoc tractatu ſcripſi latiſſimè in cap. *Lator, ſupra eod.* Quarta, & ultima ſpecies eſt, cùm probatur matrimonium fuiſſe prius contractum cum illa, ex qua filius genitus eſt. ut patet in textu ibi, quia tamen diſpenſatio per teſtes legitimè comprobata.

9 Ultimò nota graduationem inter ſupraſcriptas probationum ſpecies: nam primo loco præfertur probatio filiationis, & legitimitatis per probationem matrimonii, quæ omnes alias contrarias pro-

bationum ſpecies vincit, & conquaſſat. ut hic eſt
caſus apertus, ſecundùm omnes. Nam fama vici-
niæ, & tractatus parentum hic habebat, ut mulier
eſſet concubina, & ſic filius ex ea ſuſceptus eſſet
illegitimus: & tamen, quia matrimonium fuit per
teſtes comprobatum, Pontifex huic probationi
innixus ſententiam judicis confirmavit, ut in fine
textus. Ratio hujus concluſionis eſt, quia proba-
tio per famam viciniæ eſt probatio opinata; &
probatio per nominationem, & tractatum paren-
tum eſt probatio ſimulata, vel præſumpta; ſed pro-
batio ſuper exiſtentia matrimonii eſt vera pro-
batio, ſemper autem opinio, & ſimulatio, vel præ-
ſumptio cedit veritati: & hoc eſt quod innuitur
in littera ibi: (Nos autem attendentes quod plus
eſt quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè
conjungit) & concordat C. *Plus vol.* quod agitur in
rubro, & nigro; & ita hic notant Butr. *num.* 2. An-
char. *in* 4. *not.* Abb. *in primo not.* Præpoſ. & Alex.
10 de Nævo uterque *in* 2. *not.* Et hinc collige gene-
ralem theoricam, quod probatio per rei verita-
tem ſemper prævalet probationi, quæ fit per præ-
11 ſumptiones, & conjecturas. Unde probatio præ-
ſumptiva ad impugnandum inſtrumentum non
admittitur, ut notabiliter voluit Bald. poſt gloſſ.
in l. *Iuris gentium*, §. *quod ferè*, *ff. de pactis*. Decius
poſt alios *conſ.* 36 *Et pro tenui*, *num.* 4. *verſ.* *Nec ob-*
12 *ſtat*, Rota *deciſ* 106, *nu.* 4. *part.* 2. *Recent.* Inter pro-
bationes autem præſumptivas primum locum te-
net tractatus, maximè currente fama viciniæ: un-
de hic non ſtatur aſſertioni parentum ſuper legi-
timitate etiam cùm juramento contra theoricam
Doctorum in l. 1. §. *Iulianus*, *ff. de libre. agnoſc.* &
in c. *Transmiſſa*, *ſupra eod.* quia fama viciniæ, & tra-
ctatus præcedens habebat contrarium: nam pa-
ter tractaverat mulierem ut concubinam, non ut
uxorem; & hoc etiam tacitè declaraverat facto
ipſo, relinquendo illam, & tranſeundo ad alia vo-
ta; & ita hic notant Ant. de Butr. *num.* 4 *verſ.* *Vel
ideo*, Cardin. *num.* 5. Abb. *in* 2. *not.* & *num.* 5. *verſ.* *Ad*
13 *ſecundùm verò*, Præpoſ. *num.* 5. & Alex. de Nævo
n. 4. quod vendicat ſibi locum etiamſi pater ap-
pellet filium legitimum in extremis, eumque hæ-
redem inſtituat, ut patet in textu, & notat Alex.
14 de Nævo *d. n.* 4 Ex quo infert Butr. *n.* 5. ut atteſta-
tio facta in mortis articulo non magis augeat fi-
dem teſtis, quàm ille haberet in vita, de quo re-
mittit Alex de Nævo ad cap. *Tum ex litteris*, *ſupra
de reſtit. in integr.* & quamvis in caſu hujus Decre-
talis cum tractatu concurret fama viciniæ; tamen
15 non ſtatur dicto parentum ſuper legitimitate, et-
iam quando ſolus tractatus ſine fama viciniæ eſt
in contrarium, ſecundùm Innoc. *hic in verb. denegaſ-
ſe*, & Hoſt. *n.* 6. & apertius Ant. de Butr. *ſub n.* 17.
verſ. *Si verò eſt præjudicium alterius*: & meritò quia
facta ſunt potentiora, quàm verba, ut in his ter-
minis dixit Rota coram Gregorio XV. in cauſa
Parmen. Status, 10. *Aprilis* 1606. & ſcripſi plenius
16 in c. *Lator num.* 30. & 65. *ſupra eod.* Secundum lo-
cum obtinet aſſertio, & teſtimonium parentum.
Tertium verò locum fama viciniæ: ideoque ſe-
cundum Ant. de Butr *hic ſub n.* 17. *verſ.* *Si ergo quæ-
ratur*, & Alex. de Nævo *n.* 18. ſi non agatur de præ-
judicio tertii, ſtatur dicto parentum ſuper filiatio-
ne, & legitimitate, etiam ſi fama viciniæ, vel infa-
mia ſit in oppoſitum, & tamen non ſtatur eorum
dicto, ſi præceſſerit contrarius tractatus; itaque ſe-
cundùm eos tractatus vincit teſtimonium paren-
tum, & hoc vincit communem opinionem, ſeu fa-
mam viciniæ, quod nota.

DE DIVORTIIS.

Cap. Ex Litteris.

SVMMARIVM.

1 *MAtrimonium ſeparatum propter adulterium mulieris reintegratur, ſi vir poſtea fornicetur.*

2 *Maritus, qui non providet uxori de neceſſariis, præbet ei occaſionem adulterandi.*

3 *Paupertas non excuſat adulterium etiam quoad pœnam civiliter inferendam.*

4 *Maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei providere in neceſſariis.*

5 *Pater ob neceſſitatem victus poteſt vendere filium.*

6 *Filius tenetur jure naturæ ſubvenire patri egeſtate laboranti.*

7 *Filia non committit ingratitudinem, quæ poſt vigeſimum quintum annum innupta peccat in corpus ſuum.*

8 *Furari, & occidere licet in neceſſitate, non autem fornicari, & cur.*

9 *Adulterium ſuperveniens rei judicatæ præjudicat conjugi, pro quo lata eſt ſententia.*

10 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*

11 *Maritus an poſſit uxorem adulteram ſibi reconciliare invitam non obſtante ſententia divortii.*

12 *Et quid ſi uxor poſt latam ſententiam divortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit.*

13 *Vxor ob viri adulterium an poſſit monaſterium ingredi, & in eo profiteri. & n. ſeqq. uſq. ad n.* 23.

14 *An ve ſubſit juſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno probationis, & n.* 23. *& ſeqq.*

15 *Vir, & uxor non judicantur ad imparia.*

16 *Conjux innocens ob adulterium conjugis liberatur ab omni ſervitute, quam illi debet ratione conjugii.*

17 *Adulter amittit jus revocandi conjugem à monaſterio.*

18 *Vxor adultera poſt thori ſeparationem an poſſit ingredi Religionem.*

19 *Vxor reconciliata viro adultero cenſetur injuriam remiſiſſe, & obligationem mutuæ ſervitutis reintegraſſe.*

20 *Injuria remiſſa ob nova delicta renaſcuntur.*

21 *Matrimoniale vinculum durat etiam poſt ſententiam divortii uſque ad mortem naturalem.*

22 *Vxor per Religionis ingreſſum non deſinit eſſe uxor niſi quoad temporalia, & jus ſæculi.*

23 *Anno probationis poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*

24 *Quibus ex cauſis liceat derogare anno probationis.*

25 *Vxor, cujus vir ſacros ordines ſuſcepit, licet ingredi Religionem etiam poſt matrimonium conſummatum.*

26 *Annus probationis eſt juris poſitivi.*

1 EX LITTERIS. Matrimonium ſeparatum
propter adulterium mulieris reintegratur ſi
vir poſtea fornicetur. Hoc dicit Joan. Andr.
Butr. Card. Anchar. Abb. Joann. de Anan. Alex. de
Nævo, & Præpoſ. Et eſt caſus multum allegabilis
ſecundùm Abbatem communi diviſio; ſecunda
ibi, *unde fraternitati.*

2 Nota primò ibi, *quod cùm vir.* Argumentum,
quòd maritus, qui non providet uxori de neceſſa-
riis, præbet ei occaſionem peccandi in corpus
ſuum: ad hoc cap. *Si tu abſtines,* 27. *q.* 2. Sed iſta
mulier ad excuſandas excuſationes ſuas in pec-
catis allegabat culpam viri in denegatione ali-
mentorum, ut cap. *Quantò, ſupra de conſuetudin.*
3 Non tamen propterea erat ignoſcendum ei, quæ
obtentu paupertatis turpiſſimam vitam egit, di-
cit text. in l. *Palam,* §. *Non eſt. ff. de rit. nupt.* & po-
tius debuit omnia mala pati, quam adulterio con-
ſentire, cap. *Ita ne,* 32. *quæſt.* 5. & hic not. gloſ. 1.
Hoſtien. *poſt princ. in ver. Compulſa.* & communi-
ter Doctores, & ſic paupertas non excuſat adulte-
rium etiam quoad pœnam civiliter inferendam,
ut *hic* per Butr. *in* 2. *notab.* Quinimo ſecundùm
4 Abb. *n.* 4 Maritus poteſt accuſare uxorem de a-
dulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei
providere in neceſſariis, non enim mulier propter
hoc ab adulterio excuſatur, quia debet agere
contra virum, & petere alimenta, de quo in Spe
culat. *in titul. Qui filii ſint legitim.* §. *Nunc dicamus,* &
per Abb. *hic in* 2. *not. n.* 3.
5 Non obſtat, quòd excuſetur pater, qui ex ne-
ceſſitate victus diſtrahit filium, l. *ult. C. de patrib.*
6 *Qui fil. diſtrax.* Quoniam ibi nullum eſt peccatum;
tum quia filius jure naturali tenetur ſubvenire
patri egeſtate laboranti, gloſ. 1. in cap. *Si qui filii,*
30. *diſt.* Sylveſter in ver. *Filius, n* 25. Tum quia id
fit lege permittente, cap. *Qui peccat,* 23. *quæſt.* 4. &
notat gloſ. in cap. *Ex reſcripto, in ver. Obſides, ſuprà*
de jurejur. & Dyn. in cap *In argumentum, in princ.*
de reg. jur. lib. 6.
7 Item non obſtat quòd filia non committat in-
gratitudinem, quæ poſt 25. annum innupta peccat
in corpus ſuum, ut in auth. *Sed ſi poſt,* C. *de inoff.*
teſtam. nam hoc fuit conſtitutum in odium patris,
qui tamdiu diſtulit filiam marito copulare, ut ibi;
(Et tamen etiamſi filia ob id exhæredari non poſ-
ſit, nihilominus à peccato non excuſatur,) ut no-
tat gloſ. 1, *in d. C. Si tu abſtines,* 27. *q.* 2.
8 Rurſus non obſtat, quòd in neceſſitate liceat
furari cap. *Diſcipulos, de conſecrat, diſt.* 5. quoniam
ut reſpondet gloſ. in *cap.* 3. *in ver. Pœniteat, infrà de*
furt. in neceſſitate omnia ſunt communia, arg. cap.
1. 42. *diſt.* cap. 2. 12. *q.* 1. cap. *Quod autem,* 23 *quæſt.* 7.
cap. *Sciens hi,* 47. *diſt.* Debuit enim credere Domi-
num permiſſurum, §. *Placuit, inſt. de oblig. quæ ex de-*
lict. naſcuntur. Quare propter neceſſitatem famis
mulier excuſatur à furto, non à fornicatione. quia
in neceſſitate res facta eſt communis, quam fura-
tur, ſed in fornicatione non eſt ita; ac proinde
debuit potiùs omnia mala ſuſtinere, quàm pecca-
to conſentire, ut in d. cap. *Ita ne,* 32 *q.* 5. vel ſecun-
dum Hoſtien. *in ſumma de furtu,* §. 1. *verſ. Sed qua-*
re fur quare excuſetur. In primo caſu ſcilicet in fur-
to, jus naturale ſubvenit, & excuſat rationalis. In
ſecundo ſcilicet in fornicatione jus divinum con-
tradicit, & accuſat turpitudo, & horror proveni-
ens ex peccato, ut d. l. *Palam:* & in *auth. de reſtitut.*
& in ea quæ parit in undecimo menſe, §. *Unum ſiquidè.*

Propius tamen dici poteſt furari nullo caſu
permiſſum eſſe, quia intrinſecè malum: ſurripere
autem alienum eſſe permiſſum in extrema neceſ-
ſitate, quando aliter haberi non poteſt, ut in cen-
ſura facultatis Theologicæ Lovanienſis quàm po-
ſui in cap. *Ne innitaris, ante num.* 340. *in octava cen-*
ſura ſuprà de Conſtitut.

Demum non obſtat quòd ego excuſor ab ho-
micidio, ſi ex neceſſitate me defendendo, meum
occidam invaſorem, Clem. *Si furioſus, de homicid.*
nam ut reſpondet præcitat. gloſ. in cap. 3 *de furt. in*
fine; Ego non interficio; imo potius ipſe ſe in-
terficit, qui me aggreditur argum. l. 1. § *Cum arie-*
tes. ff. Si quadr. pauper. feciſ dic. arg. cap. *Lator, infrà de*
homicid.

9 Secundò nota ibi, *nuptias temerè celebravit:* de-
lictum rei judicatæ ſuperveniens præjudicare
conjugi, pro quo lata eſt ſententia, gloſ. *ult.* hic ad
Cyn. & Joan. Andr *num.* 10. Quod verum eſt, et-
iamſi conjuges juraſſent ſeſe ulterius non repeti-
turos, argum. cap. *Tua nos, ſuprà de jurejur.* & hic
notat gloſ. *penult.*
10 Tertiò nota ibi, *redire compellas:* quod ubi de
adulterio conſtat ex confeſſione utriuſque conju-
gis, paria delicta mutua compenſatione tollun-
tur, cap. *Significaſti, in fin. ſupra eod.* & hic notant In-
noc. & Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num* 5. *in verb. Redi-*
re, & plerique alii.

Gloſſa in verb. *redire compellas:* movet quæ-
11 ſtionem, Numquid vir innocens, qui contra uxo-
rem adulteram obtinuit ſententiam ſeparationis
thori, poſſit eamdem invitam ſibi reconciliare.
Et primo recitat, & multis argumentis confirmat
opinionem Laurentii, qui tenuit maritum poſſe
ſibi reconciliare uxorem invitam non obſtante
ſententia divortii: deinde recitat contrariam o-
pinionem Hug. qui ſentiebat poſt latam divortii
ſententiam auctoritate Eccleſiæ neutrum teneri
alteri, & utrumque altero invito poſſe religio-
nem ingredi, quia uterque in ſeparatione thori
ceſſit juri ſuo: tandem gloſ. reſidet cum prima o-
pinione Laurentii: & hanc teneas, quia optimis
fulcitur rationibus: & eam tenuerunt Bartho-
lomæus Brixien. *in quæſt. Dominicali* 34. Petr. Hi-
ſpanus, Vincentius, Goffred. & Philippus, quos
hic refert, & ſequitur Joan. Andr. *num.* 11. & con-
ſentiunt Cardin. *in fin.* Anchar. *n.* 10. Henr. Boich.
n 13. Abb. *in fin.* & Alex. de Nævo, *n.* 20. Innoc. in
cap. *De illa, num.* 1. *verſ. De illa, infra eod.* Hoſtien. *in*
summ. tit. de converſ. conjugat. num. 9. *verſ. Et num-*
quid, & in cap. *Gaudemus, num.* 1. *eodem tit.* Præpoſ.
in cap. *Ex parte, num* 4. *ſuprà de ſponſ.* Felin. in cap.
Lator, in 8 *declarat. num.* 9. *ſuprà de ſent. & re judicat.*
Turrecrem in cap. *Apoſtolus,* 32. *q.* 7. *art* 1. *num.* 1.
in ſolut. ad 3 Stephanus de Gaeta *in repetit.* cap. *Ad*
limina, 30. *quæſt.* 1. §. 4. *n.* 231 Ex quibus patet hanc
eſſe receptiſſimam Canoniſtarum ſententiam,
quam etiam ſequuntur Theologi, & in ſpecie
S. Thom. in 4 *ſent. diſt.* 35. *q.* 1. *art.* 6. *ad* 3. & S. Bo-
naventura *ibid. art.* 1. *quæſt.* 5.
12 Quam tamen declara dummodò res ſit integra;
ſecus verò ſi adultera poſt latam ſententiam di-
vortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit. quia
tunc vir innocens non poteſt eam de monaſterio
educere, & imputet ſibi, qui ante profeſſionem no-
luit eam ſibi reconciliare, cap. *Gaudemus. ſupra de*
converſ. conjugat. & firmant hic Hoſtien. *ad fin.* Joan.
Andr. *num.* 10. Henric. Boich. *nu.* 13. Anchar. *n.* 12.

Abb.*in fin.* Alex.de Nævo, *n.*20. & Felin. *in fin.* ...*tato.*

13 QUÆRO, An uxor ob viri adulterium poſſit monaſterium ingredi, & in eo profiteri.

14 An verò ſubſiſtat juſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno probationis.

Duciſſa Amalphitana ob adulteria à Duce ejus viro patrata egit ad thori ſeparationem, & ſententiam favorabilem obtinuit, quæ Duce non appellante habuit executionem. Communibus deinde amicis ſeſe interponentibus, dicti conjuges redierunt inter ſe in gratiam, & rurſus cohabitare cœperunt: qua cohabitatione durante, cùm Dux in alia adulteria fuiſſet relapſus, Duciſſa iterum convenit ipſum ad novam thori ſeparationem. Et probatis in cauſa adulteriis tum ex confeſſione Ducis privata ſcriptura adulteria a ſe commiſſa atteſtantis, & ſeparationi, ac profeſſioni regulari per Duciſſam emittendæ conſentientis; tum etiam ex plurium teſtium depoſitionibus; ſequuta eſt alia ſeparationis ſententia, quæ cùm itidem ab ea non fuiſſet appellatum fuit executioni mandata, & Dux ſeparatus a Duciſſa, quæ ex eo tempore monaſterium Monialium ingreſſa, ibidem annos decem commorata eſt. Nunc autem cupiens in eodem monaſterio profeſſionem emittere, ſupplicat Sanctiſſimo una cum ejus monaſterii Monialibus, ut ſibi profiteri liceat anno probationis non expectato. Sanctiſſimus ſupplici libello ad S. Congregationem Concilii rejecto, mandavit conſiderari Primum, An caſus Duciſſæ ſit talis, ut ei liceat vivente conjuge Religionem profiteri: Deinde an ſubſit cauſa, ob quam circa annum probationis Concilio Tridentino derogetur.

Quoad primum videtur reſpondendum licere Duciſſæ vivente marito religionem profiteri, quando enim alter ex conjugibus adulterium committit, poteſt conjux innocens monaſterium intrare & in eo profeſſionem emittere, cap. *Agathoſa*, 27.q.2. quod ſine dubio procedit in caſu noſtro, in quo eſt lata judicio Eccleſiæ divortii ſententia, gloſ. in d. cap. *Agathoſa, in verbo Converſionis*: & hoc tenent gloſ. ultim. Joan. Andr. *in fin.*

15 Anton.de Butr. *n.*18. & Henric. Boich. *col.*2. *circa med.* Et quamvis text. d. cap. *Agathoſa*: loquatur de viro, qui poteſt religionem ingredi ob adulterium uxoris: tamen idem juris obtinet in uxore, quæ poteſt religionem ingredi ob adulterium viri poſt latam ſententiam ſeparationis: nam vir, & uxor in hac materia non judicantur ad imparia, ut dicit textus in cap. *Si quis uxorem*, 32. *q.* 2. ubi gloſ. *in ver. ad imparia*, & tradit expreſsè Hoſt. *in ſumma tit. de convers. conjugat.* §. *Utrum poſſit*, *verſ. Quid ſi maritus*, Henric. Boich. in cap. *Uxoratus*, *in* 3. *col. verſ. Aut quæris, eod. tit. de convers. conjugat.* Summa Tabien. *in verb. Matrimonium*, 4. *num.* 5. *in princ.* ubi in hanc ſententiam citat S. Thom. *in* 4.

16 *ſentent. diſt.* 35. *quæſt.* 1. *art.* 4. *ad* 3. Et ratio eſt, quia propter adulterium conjugis liberatur conjux innocens ab omni ſervitute, quam illi debet ratione conjugii, cap. *Significaſti, ſupra eod.* gloſ. in cap. *Conſtitutus, in verb. Ad gradum Sacerdotii, de converſ.*

17 *conjugat.* Navarr. *conſ.* 7. & 11 *eod. tit.* Nec unquam cogitur reconciliari adultero ſi nolit, ut hic DD.

18 Quinimo nedum uxor innocens poteſt marito adultero invito, poſt ſeparationem religionem ingredi, & profiteri, ſed etiam uxor, propter cujus adulterium ſequuta eſt ſententia divortii, poteſt ſed antequam vir ſibi reconcilietur, monaſterium intrare, & validam in eo profeſſionem emittere, ut poſt Goffredum, & alios antiquos ſcripſit Henric. in d. cap. *Uxoratus, col.* 3. *verſ. Aut non conſentiente, poſt princ.* DD. *hic*, & in cap. *De illa, ante finem, infra eodem.* Cùm igitur Duciſſa ob adulteria viri ſententiam ſeparationis contra eum obtinuerit, apertè conſtat ex ſupradictis liberum ei eſſe nedum marito non conſentiente, ſed etiam invito Religionem irrevocabiliter profiteri.

19 Neque obſtat quòd ſtante ſupra narrata facti ſpecie, Duciſſa poſt adulteria à viro commiſſa, & ſequutam ſententiam divortii, & ſeparationem, rurſus eidem fuerit reconciliata, & cum eo cohabitaverit, ac debitum conjugale reddiderit, & ita injuriam remiſiſſe, & obligationem mutuæ ſocietatis reintegraſſe videatur, Tabien. *in verb. Matrimonium*, 4. *poſt princ.* DD. in cap. *Tua*, ubi Butr. *in fin.*

20 *de adulter.* Reſpondetur enim Duciſſam poſt talem cohabitationem, & remiſſionem injuriæ iterum judicium ſeparationis inſtituiſſe ob adulteria iterum patrata poſt primam ſententiam, & obtinuiſſe. Quare cùm injuria remiſſa ex novo delicto renaſcatur, ut ait gloſ. in cap. *Tua, in verb. Fornicationis*, ubi DD. *de adulter.* Duciſſa jure optimo, non obſtante tali reconciliatione, potuit ſeparationem thori iterum obtinere; quod & Judicem cauſæ, qui poſteriorem ſententiam divortii protulit, animadvertiſſe probabile eſt.

21 Neque validitati profeſſionis obſtat, quòd etiam lata divortii ſententia vinculum matrimoniale duret uſque ad mortem naturalem, licèt conjuges ſint à mutua ſervitute liberati, cap. 1. & 2. & 3. a *quæ*. 2. gloſ. in cap. *Conſtitutus, in verb. Cogere de converſ. conjug.* Hoſtien. *in d.* §. *Sed verum, eod. tit.*

22 *verſ. Dic ergo*, Lap. *allegat.* 123. *n.* 6. Nam tametſi uxor per religionis ingreſſum non deſinat eſſe uxor, niſi quoad temporalia, & titulus uxoris remaneat, nullum tamen jus ſæculi retinet, ut per Lap. *d. alleg. n.* 23. & paſſim DD. ſupracit.

23 Quoad ſecundum de derogatione Concilii circa annum probationis, ea videtur concedenda; quamvis enim partes ipſæ abſolutè renunciare non poſſint anno probationis poſt Concilium, Navarr. *de regul. conſ.* 28. Tamen cùm ejuſmodi annus ſit juris poſitivi, ideoque ante Concilium liceret partibus illi renunciare, cap. *Ad Apoſtolicam, de Regular.* Cumque ſummus Pontifex ſit ſupra omne jus humanum poſitivum, cap. *Propoſuit, de conceſſ. Præbend.* Navarr. *conſ.* 25. *n.* 2. *de tempor. ordinat.* ambigi non poteſt quin ſuper eo etiam contra generale Concilium poſſit diſpenſare, cap. *Innotuit, de elect.* cap. *Tranſlato, de Conſtitution.* Gemin. *conſ.* 53. *verſ. Quandam eſt poteſtas ſuprema*: præſertim ſtante ejuſdem Concilii decreto, *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap. ult.* Graves hoc caſu ſubſunt cauſæ, cur ſit derogandum.

24 Primò, Duciſſæ nobilitas, ad text. in cap. *De multa, in fin. de Præben.* Secundò probitas morum, & inſignis illius Religio, cap. *Monachus*, 77. *d.* ſt, ubi gloſ. *in verb. Interſtitia*, dicit ſancti propoſiti devotionem ſupplere temporis intervallum, & quòd prolixior conſuetudo non contulit, reſtituere morum probitatem. Tertiò, quia cùm decem jam annos in hoc eodem monaſterio permanſerit, Moniales expertæ ſunt ejus mores, & ipſa experta eſt regulæ aſperitatem, quæ fuit cauſa ſtatuendi

endi annum probationis ad profeſſionem emit-
tendam, ut d.cap. *Ad Apoſtolicam, de Regular.* ubi
Abb.& Navarr. *d.tit. conſ.25. n.3.* Quartò quia
id aliàs factum eſſe conſtat in caſu valde ſimili.
25 Cùm enim ſacra Pœnitentiaria reſpondiſſet Cin-
thiæ Mutinæ, cujus vir Ordines ſacros ſuſceperat,
licere, quamvis matrimonium eſſet conſumma-
tum, ingredi religionem, & in ea profiteri, eaque
Cinthia agens annum 38. id quamprimum agere
cuperet, petiit ſecum diſpenſari, ut non obſtante
Concilio ſtatim, vel intra annum quandocumque
ad profeſſionem admitteretur, cùm in monaſterio
quindecim menſes commorata regulæ aſperita-
tem noviſſet, & ipſa à Monialibus noſceretur: Sa-
26 cra Congregatio reſpondit hanc materiam meri
juris poſitivi eſſe, ideo poſſe diſpenſari, & cauſam
juſtam hoc caſu ſubeſſe: & ita Gregor. XIII. ſen-
tentia Congregationis audita, diſpenſavit.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

Cap. Vir autem.

SVMMARIVM.

1 *Conjuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus.*
2 *Bigamus non eſt benedicendus.*
3 *Nuptiæ ſecundæ cur non ſint benedicendæ, & n.5.*
4 *Benedictio nubentium non reiteratur.*
5 *Matrimonium ſecundum quamvis ſit perfectum Sacramentum, tamen non habet plenam ſignificationem matrimonij Chriſti, & Eccleſiæ.*
6 *Benedicendæ an ſint nuptiæ, quæ ſunt ſecundæ reſpectu viri, non autem reſpectu mulieris.*
7 *Conſuetudo benedicendi conjuges quando vir ſecundam duxit virginem, an valeat, & num ſeqq.*
8 *Conſuetudo in ſacramentalibus non valet, niſi Papa ſciat, & toleret.*
9 *Benedictio nubentium fieri debet à proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, niſi de ipſius Parochi, vel Ordinarij licentia, non obſtante immemorabili, vel privilegio, & n.14.*
Et Sacerdos contraveniens eſt ſuſpenſus quamdiu ab Ordinario proprij Parochi abſolvatur, n.11.
10 *Conjuges monendi ſunt, ut non cohabitent ante benedictionem in templo ſuſcipiendam.*
12 *Conſuetudo immemorabilis Venetiarum ut Parochus mulieris benedicat conjuges poſtquam mulier fuit traducta ad domum viri in alia parochia habitantis, an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & n.ſeqq. uſq; in fin.*
13 *Uxor traducta ad domum viri efficitur de ejus foro, & Parochiana Eccleſia, cujus eſt maritus.*
15 *Parochus contrahentium debet eſſe talis tempore benedictionis, & n.ſeq.*
16 *Qualitas adjecta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi.*

1 VIR AUTEM. Joann. Andr. non ſummat, quia breve eſt; ſed ſecundùm Alex. de Nævo hoc dicit. Conjuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus. Primò ponit dictum. Secundò rationem ibi, Quia.

2 Nota primò ibi, *ad bigamiam tranſiens*: biga-
mum non eſſe benedicendum: & intellige bi-
gamum, ſcilicet tranſeuntem ad ſecundas nu-
ptias, ſecundùm Hoſtien. & Joann. Andr. *num.1.* &
Præpoſit. *in 1. notab.* Licèt aliàs bigamiæ plures
ſint ſpecies, ut dixi in cap. *A nobis, à num.2. ſuprà de*
3 *bigam.* & pondera rationem in textu expreſſam,
videlicet, quia cùm fuerit benedictus, ſcilicet in
primo matrimonio, non debet iterum benedici:
4 & ſic collige benedictionem nubentium non rei-
terari, ut *hic* per gloſ. a. & communiter Doctores:
& eſt ſimile in benedictione Abbatum, & Abba-
tiſſarum, ut ſcripſi in cap. *Presbyter, num.3. de Sa-
cram. non iteran.* & ibi plenè videas *à num* 2. quo-
tuplex ſit manus impoſitio, & quæ iterari poſſit.
5 Sed aliam rationem cur ſecundæ nuptiæ non ſint
benedicendæ, reddit S. Thomas *in 4. ſent. diſt.42.
q.3. art.2. ad ſecundum*, videlicet quia ſecundum
matrimonium quamvis in ſe conſideratum ſit
perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad pri-
mum conſideratum habet aliquid de defectu Sa-
cramenti, quia non habet plenam ſignificatio-
nem, cùm non ſit una unius, ſicut eſt in matrimo-
nio Chriſti, & Eccleſiæ; & ratione hujus defe-
ctus benedictio à ſecundis nuptiis ſubtrahitur.
6 Subdit tamen S. Doctor hoc eſſe intelligendum
quando ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ ex parte vi-
ri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tan-
tùm. Si enim virgo contrahat cum illo, qui ha-
buit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedi-
cuntur. Salvatur enim aliquo modo ſignificatio
etiam in ordine ad primas nuptias, ut latius per
eum. Sed certè in oppoſitum eſt apertè hoc ca-
pitulum ubi patet, ſecundas nuptias non eſſe be-
nedicendas, etiamſi unus tantùm ex conjugibus
in primo matrimonio fuerit benedictus; quia
ut formaliter inquit Abb *hic num.2. in fin.* cùm iſta
benedictio ſit communis marito, & uxori, ex quo
alter fuit benedictus, non debet benedictio itera-
7 ri, quia iteraretur in perſona aliàs benedicta. Fa-
teor tamen opinionem S. Thomæ ſervari in pra-
xi, ut atteſtantur Covarr. *de ſponſal, par. 2. cap.8.
§.11. n.2.* & alii plures hic relati à modernis Colle-
ctoribus: quod etiam fatetur gloſ. *ult. hic* dicens
(Conſuetudine quorundam locorum benedicti-
onem iterari, quando aliquis ſecundam duxit vir-
ginem) & ſecundùm Joan. Andr. *num.7.* Multum
invaluit hæc conſuetudo, quam nonnulli appro-
bant ea ratione, quia ut apparet ex forma benedi-
ctionis, tota benedictio fundabitur ſuper mulierem:
& ita ex quo mulier numquam fuit benedicta, da-
bitur nunc benedictio, quia nihil in viro intelligi-
tur iterari. Verùm ut ſubdit Joan. Andr. de jure
patet eſſe contrarium per hanc Decretalem, ſicut
etiam notant Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. in
8 cap. 1. *ſupra eod.* & Hoſt, *hic num.* 2. Conclude igi-
tur hoc caſu, in quo verſamur in ſacramentali-
bus, conſuetudinem hanc non valere, niſi Papa il-
lam ſciat, & toleret, prout concludit gloſ. *ult. hic*,
quam Hoſt. & Joann. Andr. & communiter Do-
ctores ſequuntur, eamque multum extollit Abb.
in fin. ad limitationem eorum, quæ notat gloſ. 1a
in cap. *In iſtis, §. Leges, 4 diſt.*
9 Secundò nota ibi, *à Presbytero benedici*: ad ſo-
lum Presbyterum pertinere conjuges benedice-
re, Præpoſ. *hic in ſecundo notab.* Non tamen hoc in-
telligas de quolibet Presbytero, ſed de Presby-
tero

tero parochiali dumtaxat, ut noviſſimè cautum
eſt Decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de*
10 *reformat.* ubi S. Synodus primò hortatur, ut con-
juges ante benedictionem Sacerdotalem in tem-
plo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabi-
tent: deinde ſtatuit benedictionem à proprio Pa-
rocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Paro-
cho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam be-
nedictionem faciendam alii Sacerdoti concedi
poſſe quacumque conſuetudine etiam immemo-
rabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel pri-
11 vilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel
alius Sacerdos ſive regularis, ſive ſæcularis ſit, et-
iamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili
conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ
ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimo-
nio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo
jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordi-
nario proprii Parochi abſolvatur.

12 Ex facto quæſitum eſt, ſuppoſita conſuetudine
civitatis Venetiarum ab immemorabili tempore
obſervata, ut Parochus mulieris, coram quo ma-
trimonium contrahitur, benedictionem Sacerdo-
talem conjugibus impertiatur, etiam poſtquam
mulier ad domum viri in alia parochia habitan-
tis fuerit traducta; An hujuſmodi conſuetudo ſit
ſublata Decreto Concilii, *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de refor-
mat.*

13 Videtur reſpondendum eſſe ſublatam: mulier
enim ad domum viri traducta efficitur de ejus fo-
ro l. *Cùm quædam puella, ubi DD. ff. de jurisd. omn. ju-
dic.* l. *Mulieres, C. de incol. lib.* 10 l. *final.* §. *Idem re-
ſcripſerunt, ff. Ad municip. & de incol.* & ſicut per ta-
lem traductionem conſtituitur parochiana ejuſ-
dem Eccleſiæ, cujus eſt maritus, ut per Hoſtien. *in
ſumma tit. de Paroch.* § *Qui intelligatur, verſ. Sed &
uxor,* Joan. de Anan in cap. *final num.* 13. *eodem tit.*
ita deſinit eſſe parochiana illius Parochi, in cujus
parochia ante traductionem morabatur; quia
translatio domicilii ſubtrahit eam illius juriſdi-
ctioni: ex quo ſequitur, ut Parochus mulieris
non ſit amplius proprius ipſius Parochus, propte-
reà quòd ipſa ob translationem domicilii ſubtra-
cta eſt ejus juriſdictioni, gloſ. in cap. *final in ver.
Habitatores,* per illum text. ubi DD. de Paroch.
14 Unde cùm Concilium Tridentinum prohibeat
Sacerdotalem benedictionem ab alio, quàm à
proprio Parocho fieri, abolendo contrariam con-
ſuetudinem etiam immemorabilem: apertè con-
ſtat hanc conſuetudinem, quæ in dubio ſupponi-
tur, eſſe ſublatam.

15 Nec dicatur Concilium tollere conſuetudi-
nem irrationabilem, ſive corruptelam, quæ tunc
ſuoeſſe videbatur, quando benedictiones nuptia-
les fiebant à Parocho prorſus alieno, vel ab ali-
quo regulari; non autem quando fiunt à Paro-
cho, qui proprius fuit, licèt tempore benedictio-
nis eſſe deſierit; præſertim cùm is, eò quòd inter-
fuit celebrationi matrimonii, jus ad benedictio-
nem conjugibus impertiendam acquiſiviſſe quo-
16 dammodo cenſeri poſſit. Reſpondetur enim
non ſufficere ut proprius Parochus fuerit, ſed o-
portere ut ſit proprius, quando benedicit. Quia
cùm Concilium ſtatuat, ut benedictio fiat à pro-
prio Parocho, qualitas adjecta verbo, intelligitur
ſecundùm tempus verbi: l. *in delictis,* §. *Si extra-
neus, ff. de noxal. action.* l. *Titius, ff. de teſtam. tutel.*
Romano. *conſ* 642. *Vt deciſionem, n.* 2. Mil. *in repert.
in ver. Qualitas adjecta verbo.* Et ita debet eſſe pro-
prius Parochus tempore benedictionis: alioquin
ſequeretur, eum, qui in aliqua parochia commo-
ratus, inde receſſit, poſſe ad talem benedictionem
adhibere Parochum domicilii jam mutati, contra
gloſ. & DD. in d. cap. *fin.*

Explicit Commentarius in Lib. Quartum Decretalium.

A.1.2316.6